

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANA BİLİM DALI
ULUSLARARASI İLİŞKİLER PROGRAMI**

**LÜBNAN'IN SOSYAL YAPISI, SİYASİ TARİHİ
VE HİZBULLAH**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Abdulgani BOZKURT

TEMMUZ-2010

TRABZON

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANA BİLİM DALI

ULUSLARARASI İLİŞKİLER PROGRAMI

LÜBNAN'IN SOSYAL YAPISI, SİYASİ TARİHİ

VE HİZBULLAH

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Abdulgani BOZKURT

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Mohammad ARAFAT

HAZİRAN-2010

TRABZON

ONAY

Abdulgani BOZKURT tarafından hazırlanan *Lübnan'ın Sosyal Yapısı, Siyasi Tarihi ve Hizbullah* adlı bu çalışma 02/07/2010 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda *oybirliği* ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından *Uluslararası İlişkiler Anabilim* dalında **yüksek lisans tezi** olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Mohammad ARAFAT (Danışman/Başkan)

Doç. Dr. Coşkun TOPAL

Doç. Dr. Abdulkadir TOPAL

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylarım. 02 / 07/ 2010

Doç. Dr. Yusuf ŞAHİN

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada orijinal olmayan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını, aksinin ortaya çıkması durumunda her tür yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ediyorum.

Abdulgani BOZKURT

02.07.2010

ÖNSÖZ

Az nüfusu ve küçük coğrafyasına çok sayıda çatışmayı sığdırmayı başarmış bir Ortadoğu ülkesidir Lübnan. 20. yüzyılın sonlarına doğru on binlerce insanın hayatını kaybettiği yüz binlercesinin yaralandığı ve evlerini yitirdiği bir savaşa sahne olmuştur. Müslümanların ve Hıristiyanların uzun mücadelelerden sonra birbirlerine saygı içinde yaşamayı başardığı bu güzel ülke, dış mihrakların odağı olmuş ve olmaya da devam etmektedir.

Son yıllarda göreceli bir istikrar yakalayan Lübnan'da en çok tartışılan konuların başında Hizbullah gelmektedir. Her ülke veya Lübnan'da her parti ve grup kendine göre bir Hizbullah tarifi yapmaktadır. Peki, Hizbullah gerçekte nedir? Terörist bir örgüt mü yoksa özgürlük savaşçısı mıdır? Kuşku yok ki, terörizm kavramının dünyada ortak bir tanıma sahip olmaması, Hizbullah'ın da terörist veya özgürlük savaşçısı olarak iki farklı şekilde görülmeye devam etmesini sağlayacaktır. Lakin Hizbullah'ın aslında ne olduğunu anlamak için Lübnan'ın geçmişini ve sosyal yapısını bilmek zaruridir. Bu minval üzere Lübnan sosyal yapısının ve siyasi hayatının anlatılmaya çalışıldığı bu çalışmada, son olarak Hizbullah'ın ne olduğuyla ilgili bir takım bilgiler verilmiştir.

Bu çalışmanın ortaya çıkmasında en büyük katkıyı sağlayan, takıldığım yerlerde verdiği fikirlerle ufkumu genişleten, sorularıma tahammül edip sabır gösteren değerli tez danışmanım sayın Prof. Dr. Mohammad ARAFAT'A, maddi ve manevi desteklerini esirgemeyip Lübnan'ı yerinde görmemi sağlayan değerli aileme, Lübnan'da Hizbullah başta olmak üzere birçok partinin yetkilileri ile görüşmeme vesile olan değerli kardeşim Salih TURHAN'A ve Rabih DANDACHLI' YA, Lübnan yolculuğumda bana eşlik eden değerli meslektaşım Mahmut ELMAS'A ve son olarak emeği geçen lakin ismini zikredemediğim değerli arkadaşlarıma saygıyı ve şükranı bir borç bilirim.

Temmuz, 2010

Abdulgani BOZKURT

İÇİNDEKİLER

Sayfa Nr.

ÖNSÖZ	IV
İÇİNDEKİLER	V
ÖZET	X
ABSTRACT	XI
TABLolar LİSTESİ	XII
ŞEKİLLER LİSTESİ	XIII
HARİTALAR LİSTESİ	XIV
KISALTMALAR LİSTESİ.....	XIV
GİRİŞ	1-7

BİRİNCİ BÖLÜM

1.LÜBNAN'IN SOSYAL YAPISI	8-58
1.1.İsim Olarak Lübnan.....	8
1.2.Coğrafi Konumu.....	8
1.3.Dini Yapı ve Dinler	9
1.3.1.Yahudilik.....	9
1.3.2.Hıristiyanlık	11
1.3.3.İslam	14
1.4.Sosyal Yapı.....	17
1.4.1.Zaimlik.....	17
1.4.2.Mezhepler	19
1.4.2.1.Hıristiyan Mezhepler	20
1.4.2.1.1. Marunîler	21
1.4.2.1.2.Rumlar	22

1.4.2.1.2.1.Rum Ortodokslar.....	23
1.4.2.1.2.2.Rum Katolikler.....	24
1.4.2.1.3.Ermeni Ortodokslar (Gregoryanlar).....	25
1.4.2.1.4.Ermeni Katolikler.....	26
1.4.2.1.5.Roman Katolikler (Latinler).....	27
1.4.2.1.6.Yakubiler (Monofizit Süryaniler).....	27
1.4.2.1.7.Protestanlar.....	28
1.4.2.1.8.Asurîler veya Nasturiler ve Keldaniler.....	28
1.4.2.1.9.Diğer Mezhepler.....	29
1.4.2.2.Yahudiler.....	29
1.4.2.3.Müslüman Mezhepler.....	30
1.4.2.3.1.Sünniler.....	31
1.4.2.3.2.Şiiler.....	32
1.4.2.3.2.1.Onikiciler (Caferiler).....	34
1.4.2.3.3.İsmaililik.....	37
1.4.2.3.4.Dürzîler.....	39
1.4.2.3.5.Nusayriler/Aleviler.....	41
1.4.3.Siyasi Partiler.....	43
1.4.3.1.Falanjist Parti (Keta'ib Parti) ve Lübnanlı Güçler Partisi.....	46
1.4.3.2.Ermeni Partiler.....	47
1.4.3.3.İlerici Sosyalist Parti.....	48
1.4.3.4.Gelecek Hareketi (el-mustakbal).....	49
1.4.3.5.İslami Grup (Müslüman Kardeşler veya Cemaat-i İslami).....	51
1.4.3.6.Ulusal Liberal Parti.....	52
1.4.3.7.EMEL (Lübnan Direniş Müfrezeleri).....	52
1.4.3.8.İslami EMEL.....	54
1.4.3.9.Suriye Sosyal Milliyetçi Partisi.....	54
1.4.3.10.Lübnan Komünist Partisi.....	55
1.4.3.11.Baas Partisi (Diriliş Partisi).....	56
1.4.3.12.Özgür Vatansever Hareketi.....	56
1.4.3.13.Diğer Partiler.....	58

İKİNCİ BÖLÜM

2.LÜBNAN'IN SİYASİ TARİHİ.....	59-104
2.1.Osmanlı'dan Önce.....	59
2.2.Osmanlı Dönemi (1516–1918)	59
2.2.1.Emirlik Dönemi (1516–1842).....	60
2.2.2.Kaymakamlık Dönemi (1841-1861).....	62
2.2.3.Mutasarrıflık Dönemi (1861–1915)	63
2.3.Bağımsızlık Beklerken	66
2.4.Manda Yönetimi.....	69
2.5.Bağımsızlık Dönemi (1942–1975).....	74
2.5.1.1958 Olayları.....	76
2.5.1.1.Uluslararası Nedenler.....	76
2.5.1.2.Bölgesel Nedenler.....	77
2.5.1.3.Ulusal Nedenler	78
2.6.İç Savaş (1975–1989).....	79
2.6.1.İç Savaşı Hazırlayan Nedenler	79
2.6.2.Savaşın ilk evresi (1975 Şubat–1976 Ekim)	68
2.6.3.Savaş'ın İkinci Evresi (1976–1989)	87
2.6.4.İsrail İşgali 1982 (Galile 'ye Barış Operasyonu)	90
2.7.Taif Antlaşması ve İç Savaşın Sonu.....	95
2.8.Taif Sonrası Lübnan	97
2.8.1.İsrail'in Lübnan'dan Çekilmesi.....	99
2.8.2.Suriye'nin Lübnan'dan Çekilmesi.....	100
2.8.3.2006 (34 Gün) Savaşı	102
2.8.4.Doha Zirvesi.....	103

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.HİZBULLAH	105-153
3.1.Hizbullah'ın Kelime Anlamı	105
3.2.Hizbullah İsminin Fikir Babası ve Kaynağı	105

3.2.1. İsmiñ Fikir Babası	105
3.2.2. İsmiñ Kaynağı	106
3.3. Hizbullah'ın Ortaya ıkışı.....	107
3.3.1. Hizbullah'ın İdeolojik Olarak Ortaya ıkışı.....	107
3.3.2. Hizbullah'ın Cihad Hareketi Olarak Ortaya ıkışı	109
3.3.3. Ayetullah Fadlallah'ın önemi ve Konumu.....	110
3.3.4. Hizbullah'ın Genel Sekreterleri	111
3.3.4.1. Şeyh Seyyid Hasan Nasrallah.....	112
3.3.5. Teşkilat Yapısı.....	113
3.3.6. Hizbullah'ın Anayasası: Açık Mektup (1985–1991)	116
3.3.7. Hizbullah'ın Taif Antlaşması'na Bakışı	116
3.4. Hizbullah'ın Açılım (İnfitah) Politikası (1991–2010)	117
3.4.1. 1992 Seçimleri ve Sonuçları	118
3.4.2. 1996 Seçimleri ve Sonuçları	119
3.4.3. 2000 Seçimleri ve Sonuçları	120
3.4.5. 2005 Seçimleri ve Sonuçları	121
3.4.6. 2009 Seçimleri ve Sonuçları	123
3.4.6.1. Lübnan Seçim Yasasındaki Son Düzenlemeye Göre Seçim Bölgeleri.....	123
3.5. Hizbullah'ın Lübnan İçindeki Gruplarla, İnan ve Suriye İlişkileri.....	128
3.5.1. Lübnan İçindeki Gruplarla İlişkiler	128
3.5.2. Hizbullah ve İnan	130
3.5.3. Hizbullah ve Suriye	132
3.6. Hizbullah'ın Gördüğü Desteğin Başlıca Nedenleri ve Etkili olduğu Bölgeler.....	133
3.6.1. Din Olgusu	133
3.6.2. Lübnan'daki Güvenlik Zafiyeti.....	134
3.6.3. Şiilerin Mahrumiyeti ve Ezilmişliği	134
3.6.4. Sosyal Hizmetler	135
3.6.5. Hizbullah'ın Etkili Olduğu Bölgeler	139
3.7. Hizbullah ve Terörizm.....	140
3.7.1. Terörizmin Tanımı.....	140
3.7.2. Terör kavramına Dair İki Farklı Yaklaşım	142
3.7.3. Hizbullah'ın Terörist Olmakla Suçlandığı Faaliyetlerden Bazıları ve Bu Faaliyetlere Bağlı Olarak Gelişen Birtakım Olaylar	143

3.7.3.1.Gazap Üzümleri Operasyonu	145
3.7.3.2.Lübnan Direniş Tugayları	146
3.8.İsrail'in Çekilmesi ve 2006 (34 Gün) Savaşı.....	147
3.8.1.2000 yılı ve Hizbullah'ın Zaferi.....	147
3.8.2.2006 (34 Gün) Savaşı	147
3.9.Hizbullah'ın Yapılan İthamlara Cevabı ve Diğer Partilerin Görüşleri	148
3.10.Lübnan Gençliğine Göre Hizbullah	150
SONUÇ.....	154
LÜBNAN KRONOLOJİSİ.....	157
YARARLANILAN KAYNAKLAR	174
EKLER.....	192
ÖZGEÇMİŞ	252

ÖZET

Tarihte siyasi olarak değil, coğrafi olarak yer ismi olan Lübnan toprakları 16. yüzyılda Osmanlı idaresi altına girmiştir. I. Dünya Savaşı'nda Osmanlı mağlup olunca, Lübnan 1920'de Fransız Manda idaresi altına girmiştir. 1943'te kısmi bağımsızlığını kazanan Lübnan'da aynı yıl Misakı Milli imzalanmış ve 1946 yılında Lübnan tam bağımsızlığını kazanmıştır. Misakı Milli'de cumhurbaşkanının Marunîlerden başbakanın da Sünnilerden seçilmesi kararı alınmıştır. 20. yüzyıla damgasını vuran savaşlardan biri 1975–1990 yılları arasında Lübnan'da yaşanmıştır. Tabir yerinde ise herkesin herkesle savaştığı iç savaşta on binlerce insan ölmüş, yüz binlercesi yaralanmış ve evlerinden olmuştur. 1989 yılında iç savaşı sonlandırmak için kabul edilen Taif Antlaşması ile Hıristiyanların lehine olan meclisteki temsil eşitlenmiştir. İç savaşın sona ermesi ile Lübnan'da bütün milisler dağıtılmış, Hizbullah ise iç savaşa taraf olmadığı ve İsrail'e karşı direniş gösterdiği için milis gücünün dağıtılmasından muaf tutulmuştur. Bu sebeple, İsrail'in kuzeyinde bir tehdit olarak hazır bulunan Hizbullah, ABD ve İsrail tarafından terörist olarak lanse edilmiştir. Dünyaya yön veren aktörler BM'yi kullanarak Hizbullah'a yaptırım uygulamaya ve O'nu silahsızlandırmaya çalışmış lakin bunda başarılı olamayınca Lübnan'ın iç siyasetinde kendine yakın olan partileri desteklemek sureti ile bunu gerçekleştirmeye çalışmıştır.

Eski başbakanlardan Refik Hariri'nin suikasta kurban gitmesinden sorumlu tutulan Suriye, 2005'te Lübnan'dan tamamen çekilmiş ve bunun sonucu olarak ülke net bir şekilde ikiye bölünmüştür. 2005 ve 2009 seçimleri batı yanlısı 14 Mart grubu ile batı karşıtı 8 Mart grubu arasında geçmiştir. İki seçimden de galip çıkan 14 Mart grubu, Hizbullah'ın silahlarını bırakmasını talep etmekte, Hizbullah ise silahlarını teslim etmesinin, İsrail'in Şeba Çiftliklerinden çekilmeden asla söz konusu olmayacağını belirtmektedir.

Anahtar Kelimeler: Lübnan, Lübnan'ın Sosyal Yapısı, Lübnan'ın Siyasi Tarihi, Lübnan İç Savaşı, Hizbullah

ABSTRACT

In the history not as politically but as geographically, Lebanon lands was under administration of the Ottoman Empire in 16th century. After the defeat of Ottoman in the WWI, Lebanon was mandated by France in 1920. Having gained partial independence in 1943, Lebanon signed the National Pact at the same year and achieved the full independence in 1946. In the National Pact, it was declared that the president of republic would be elected among Maronites and the prime minister would be elected among Sunnis. One of the most critical wars of the 20th century occurred in Lebanon between the years of 1975 and 1990. So to say that everyone had fought within this civil war, tens of thousands people died and hundreds of thousands were wounded or displaced. In 1989 Taef treaty, accepted for stopping this civil war, countervailed the status of the representation in the parliament in favors of Christians. After the end of civil war, all of the militias were removed, except Hezbollah; because of being unbiased during the civil war period and resisting against Israel, Hezbollah was exempted from these removed militias. Therefore existing as a treat on the northern part of Israel, Hezbollah had been introduced as terrorist group by Israel and the US. Prominent actors all over the world tried to impose sanctions and provide disarmament of Hezbollah, however it could not work. Hence they attempted to reach their aims by supporting the parties, close on their sides, in the domestic policy of Lebanon.

Syria was held responsible for the assassination of Rafic Hariri, one of their former Prime Ministers. As a result of Syria's retreating from the land of Lebanon in 2005, the state was obviously divided into two. The election of 2005 and 2009 occurred between 14 March group, western-oriented and 8 March Group, anti western. Coming out victorious from the both of these elections, 14 March Group has demanded disarmament of Hezbollah. However Hezbollah has declared that the disarmament before Israel's retreating from the Shebaa Farms is not even a matter of a discussion.

Key words: Lebanon, Social Structure of Lebanon, Political History of Lebanon, Lebanon Civil War, Hezbollah.

TABLolar LİSTESİ

<u>Tablo Nr.</u>	<u>Tablonun Adı</u>	<u>Sayfa Nr.</u>
1	Lübnan 2009 Seçim Sonuçlarına Göre İttifakların Kazandığı Milletvekili Sayısı.....	45-46
2	Büyük Lübnan ile Lübnan Dağı Nüfusları Arasında Karşılaştırma.....	73
3	Taif Antlaşması'ndan Önce ve Sonra Meclis'te Mezheplere Ayrılan Kotalar.....	118
4	Seçim Bölgeleri ve Mezheplere Ayrılan Kotalar.....	124
5	Doha'dan Sonra Meclis'in Eyalet ve Mezheplere Göre Dağılımı.....	126
6	Seçim Bölgelerinde Kazanılan Milletvekilliklerinin İttifaklara Göre Dağılımı.....	127
7	Hizbullah'ın Sosyal Hizmetler Ağından Sadece İslami Sağlık Komitesi'nin 1983–87 Yılları Arasında İnşa Ettiği Hizmet Kurumları.....	137

ŞEKİLLER LİSTESİ

<u>Şekil Nr.</u>	<u>Şeklin Adı</u>	<u>Sayfa Nr.</u>
1	1986 Doğu Beyrut'ta Tankların Girişinin Yasak Olduğunu Gösteren Bir Tabela.....	94
2	1947 ve 1991 yılları arasındaki şiddet olayları.....	97
3	Hizbullah'ın Teşkilat Yapısı.....	114

HARİTALAR LİSTESİ

<u>Harita Nr.</u>	<u>Haritanın Adı</u>	<u>Sayfa Nr.</u>
1	Lübnan'ın Fiziki Haritası.....	8
2	Lübnan'daki Büyük Mezheplerin Dağılımı.....	19
3	Lübnan Dağı ile Büyük Lübnan Toprakları Arasında Bir Karşılaştırma.....	70
4	Lübnan'da Kasım 1983 İtibari ile Jeopolitik Bölünmeler.....	92
5	Mart 1984 Lübnan'daki Jeopolitik Bölünme (MNF çekildikten sonra).....	93
6	İsrail İşgali Altında Bulunan Şeba Çiftlikleri.....	100
7	Seçim Bölgeleri.....	123
8	Hizbullah'ın Etkili Olduğu Bölgeler.....	139

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	:Amerika Birleşik Devletleri
AKDTYK	:Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu
a.s.	:aleyhisselam
BAC	:Birleşik Arap Cumhuriyeti
c.c.	:celle celalûhu
çev.	:Çeviren
CIA	:Merkezi Haberalma Teşkilatı
DİA	:Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
Ed.	:Editör
EMEL	:Lübnan Direniş Müfrezeleri
FBI	:Federal Araştırma Bürosu
FKÖ	:Filistin Kurtuluş Örgütü
FP	:Falanjist Parti
GLO	:Güney Lübnan Ordusu
Hz.	:Hazreti
HÜAİTE	:Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâpları Tarihi Enstitüsü
İSP	:İlerici Sosyalist Parti
Km	:Kilometre
KTÜ	:Karadeniz Teknik Üniversitesi
LC	:Lübnan Cephesi
LDP	:Lübnan Demokratik Parti
LG	:Lübnanlı Güçler
LKP	:Lübnan Komünist Partisi
LUH	:Lübnan Ulusal Hareketi
m.	:Miladi
MNF	:Multi-National Forces (Çok Uluslu Kuvvet)
M.Ö.	:Milattan Önce
M.S.	:Milattan Somra

s.a.s.	:sallallahu aleyhi ve sellem
SSCB	:Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
SSMP	:Suriye Sosyal Milliyetçi Partisi
t.y.	:Kitabın Basım Yılı Belirtilmemiş
ULP	:Ulusal Liberal Parti
U.S.	:Birleşik Devletler (United States)
vd.	:ve diğerleri
vs.	:ve saire, ve benzeri

GİRİŞ

Lübnan'ın sosyal yapısı, siyasi tarihi ve Hizbullah hakkında bir takım bilgiler ve fikirler vermeyi amaçlayan bu tezin hazırlanmasında, ilk olarak karşılaşılan bir takım problemleri belirtmekte fayda vardır.

Öncelikle belirtmek gerekir ki ülkemizde Lübnan ile ilgili kaynaklar yok denecek kadar azdır. Bununla birlikte var olan Türkçe ve yabancı kaynaklarda geçen yer ve şehir isimlerinin birbirlerini tutmaması da bir başka önemli problemdir. Bir kaynakta Güney Lübnan'ın en önemli illerinden olan Sur, Tire olarak geçerken bir diğer kaynakta Sour, bir diğerinde Tyre şeklinde geçebilmektedir. Bu çalışmada Sayda (Sidon), Trablus (Tripoli), Sur (Tyre) gibi Türkçe kullanımları olan önemli şehir isimleri yazılırken Türkçe kullanışlarına öncelik verilmiştir. Önemli olmayan ve Türkçeleri bulunmayan isimler ise atıf yapıldıkları kaynaktaki gibi kullanılmıştır. Zahlah gibi Arapça kelimelerde ise okunuşu esas alınmış; yani Zahle olarak yazılmıştır. Bunların dışında Pierre Gemayel ve Michel Aoun gibi isimlerde de Piyer Cemayel ve Mişel Avn gibi Türkçe okunuşları tercih edilmiştir.

Karşılaşılan bir diğer sorun dilbilgisi ile ilgili olmuştur. Zira Arap alfabesindeki bazı harflerin İngilizcede kullanımı olmaması karışıklığa yol açmaktadır. Örnek olarak Arapçada Şın (ش) harfi verilebilir. İngilizcede “Ş” sesi olmadığı için, Arapçada “Ş” ile başlayan birtakım kelimeler bazı kaynaklarda “SH” ile bazılarında ise “CH” ile yazılmaktadır. Lübnan tarihinin önemli simalarından Kamil Şemun'un yazımı bazı kaynaklarda Camille Shamoun bazılarında ise Camille Chamoun şeklinde olabilmektedir. Bu değişiklikler, Türkçeye çevrilmede de kendini göstermektedir. Bu ismin tercümesi Şamun, Şemun, Şamon ve Şemon şeklinde olabilmektedir. Bu gibi farklılıklarda kulağa en yakın gelen telaffuzlar ve kaynaklarda genel olarak kullanılan şekilleri tercih edilmiştir

Yine bir diğer farklı nokta Arapçadaki “el” (ﻝ) takısıdır. Arapçada Elif harfi genel olarak A’ya benzer bir telaffuzla söylenmektedir. Örnek olarak al-Hasan, Reşid al-Sulh gibi. Türkçede ise aynı harf genelde E’ye yakın telaffuz edilmektedir. Dolayısıyla tezde yer alan -al takıları -el şeklinde değiştirilmiştir.

Bir diğer problem de H ve K harflerindedir. Örneğin Türkçe kaynakların bazılarında Ahmad Khatib ismi Ahmed Katib şeklinde çevrilmiştir. Lakin İngilizcede “KH” harfleri yan yana geldiğinde Arapçadaki “hı” (ﺥ) harfini karşılamaktadır. Hı (ﺥ) harfinin telaffuzunda gırtlaktan “K”ye yakın hırıltılı bir ses çıksa da, nihayetinde bu harf “H” harfidir ve dolayısıyla doğrusu Katib değil Hatib olmalıdır.

Bir diğer farklı kullanım da Cim (ﺝ) harfinden kaynaklanmaktadır. Örnek olarak Lübnanlı Güçler Partisi’nin başkanı Samir Caca’nın ismi; Cema’a (Cemaat) ve Cemayel kelimeleri, İngilizce telaffuzu ile Türkçeye çevrilmektedir. Lakin direk Arapçadan Türkçeye çevrilmesi daha uygun olacaktır. Zira Türkçede, Arapçadaki Cim (ﺝ) harfini karşılayan “C” sesi bulunmaktadır. Bu sebeple bu gibi kelimelerin kullanılışı İngilizcedeki G harfi ile (telaffuzu Jaja, Jama’a, Jemayel; Jumayıl) değil Türkçedeki kullanımı olan C harfi ile (Cema’a, Caca, Cemayel;Cumayıl) olmalıdır.

Dilbilgisi ile ilgili bölümlerin dışında karşılaşılan en önemli problemlerden biri de muhteva ile ilgilidir. Lübnan tarihinde gerçekleşen birtakım olayların günleri, sebepleri ve sonuçları kaynaklarda farklı geçebilmektedir. Bu gibi farklılıklar yazarların yorumlarından kaynaklanmamakta; üzerinde yorum yapılamayacak konularda da olabilmektedir. Örnek olarak 1975 yılında, Beyrut’ta gerçekleşen bir patlamada hayatını kaybeden insan sayısı, o konu ile ilgili incelenen 3–4 kaynakta farklı zikredilebilmektedir. Bu gibi durumlarda da incelenen kaynak sayıları arttırılmış ve net bir bilgiye ulaşılmaya çalışılmıştır. Eğer bu mümkün olmuyorsa meydana gelen olayla ilgili farklı kaynakların verdiği farklı bilgiler fikir vermesi açısından dipnotlarda verilmiştir.

Teknik konular hakkında verilen bu kısa bilgiden sonra, çalışmanın muhtevasının daha iyi anlaşılması için tezin amacı ve kapsamına da kısaca değinmekte fayda vardır. Zira amacı olmayan çalışmalar tarihin tozlu sayfalarında kaybolmaya mahkûmdur.

Tarihte Suriye'ye veya Şam eyaletine ait bir toprak parçası olarak var olan Lübnan, bağımsız bir ülke olarak ancak 90 yıllık bir tarihe sahiptir. 1920'de Fransızların böl-parçala-yönet politikası gereği, önce Osmanlı'dan ayrılmış daha sonra da Suriye'den koparılmıştır. Gerek bağımsızlığını kazandıktan sonraki dönemde gerekse Suriye'ye bağlı olduğu dönemlerde kargaşa ve karmaşanın eksik olmadığı Lübnan, bu özelliğini sahip olduğu karışık yapısından almaktadır. Lübnan'ı en kısa ve en özlü şekilde tarif eden kişi, Mecelle'nin yazarı Ahmed Cevdet Paşa olsa gerektir. Ahmed Cevdet Paşa, Lübnan'ı Nuh'un Gemisi'ne benzetmektedir. Büyük tufan koptuğunda canlıların hayatının devamı için Nuh (a.s.) gemiye her canlı türünden birer çift alarak canlı türlerin devamını sağlamıştır. Nuh'un Gemisi misali dünyada kaybolmaya yüz tutmuş ne kadar mezhep varsa Lübnan'da bulmak mümkündür. Bu tespit her ne kadar biraz abartılı da olsa 4 milyonluk nüfusa sahip küçük bir ülkeyi anlatmak için gayet yerindedir. Çünkü Lübnan, 10.453 km² yüzölçümü ile Türkiye'den yaklaşık 78 kat daha küçük bir ülkedir. Türkiye'de 27 ilden daha küçük olan Lübnan, Bursa, Çanakkale, Erzincan, Kars veya Tokat büyüklüğünde olan bir ülkedir. Bu kadar küçük olmasına rağmen anayasasında on sekiz mezhep tanımlanmış ve bu mezheplerden on bir tanesi de mecliste temsil edilmektedir. Türkiye'deki iki etnik unsur Türkler ve Kürtler arasındaki anlaşmazlıkların -halklar arasında yok denecek kadar az da olsa- siyasiler seviyesinde ne denli tartışmalara yol açtığını düşünmek Lübnan'ı anlamada yardımcı olacaktır.

Lübnan'ın sosyal yapısındaki karışıklık sadece mezheplerin sayıca fazla olması ile sınırlı değildir. Bunun yanında bir de Zaimlik sistemi vardır ki Zaimlik, kabaca toprak ağalığı; derebeyliğidir. Ülke yüzölçümünün yarısını oluşturan Lübnan Dağları çıkınca geriye kalan küçük bölümün de önemli bir kısmı ülkede beş-on önemli toprak ağasının elindedir. Bu durum geniş bir köylü ve işçi sınıfının oluşmasına ve liderlik müessesesinin mezhepsel bağa ek olarak ekonomik bağla güçlenmesine sebep olmaktadır.

Ekonomik gücü elinde bulunduran liderler aynı zamanda müntesibi oldukları mezhebin de doğal olarak ileri gelenlerini ve karar mercilerini oluştururlar. Bu durum da Lübnan sosyal yapısının bir diğer önemli ayağı olan siyasal partilerin, Zaimler ve mezhep liderleri tarafından şekillenmesini sağlamaktadır. Dolayısıyla insanların siyasal eğilimleri, partilerin geliştirdiği projeler veya açıkladığı politikalar ile değil, bağlı oldukları mezhep liderlerinin veya Zaimlerin kararları ile şekillenmektedir.

Lübnan'ın karmaşık sosyal yapısının anlaşılması için tezin birinci bölümünde Zaimlik müessesesi, Lübnan'daki siyasi partiler ve mezheplerin sahip oldukları doktrinler açıklanmıştır.

Bu kadar karışık bir yapıya sahip olan Lübnan'ın, ülke olarak kısacık siyasi tarihinin birçok çatışmaya ve savaşa sahne olması şüphesiz kaçınılmazdır. Bu sebeple tezin ikinci bölümünde Lübnan siyasi tarihini şekillendiren olaylardan en önemlileri açıklanmıştır.

Son bölümde ise 1980'lerle beraber Lübnan'da boy göstermeye başlayan ve Lübnan'ı da aşan bir aktör olan Hizbullah ile ilgilidir.

Hizbullah'ın 1982 İsrail işgali ile birlikte başlayan ve 2000 yılında İsrail'in Lübnan'ı terk etmesi ile sonuçlanan "Direniş" mücadelesi, 2000 yılından altı yıl sonra 2006'da Hizbullah ve İsrail arasında çıkan savaş ile doruk noktasına ulaşmıştır. Bu savaş, Ortadoğu tarihinde bir dönüm noktası olarak kabul edilebilir. Zira Hizbullah, 1982'de tabir yerinde ise elini kolunu sallayarak Beyrut'u işgal eden İsrail'e karşı 34 gün boyunca karada göz açtırmamış ve savaşın, tarafların BM'nin ateşkes planını kabul etmeleri ile sonuçlanması sağlamıştır.

Hizbullah'ı savaşla yenemeyen İsrail, Lübnan'daki Hıristiyan dostlarını ve Hizbullah karşıtı Müslümanları desteklemek sureti ile Hizbullah üzerinde baskı oluşturmaya çalışmıştır. 11 Eylül terör saldırılarına maruz kalan müttefiki ABD'yi de yanına alarak Hizbullah'ı terörist olmakla suçlamıştır. ABD, 11 Eylül olaylarından sonra Hizbullah'ı da terör listesine dâhil etmiş lakin Avrupa'yı ikna etmekte pek başarılı olamamıştır. Çünkü Hizbullah, El-Kaide gibi ne İngiltere'de ne de İspanya'da metro istasyonlarını bombalayarak sivilleri öldürmemekteydi. Hizbullah'ın, Lübnan iç savaşı devam ederken sivilleri öldürdüğü doğrudur. Lakin iç savaş sırasında bütün mezhepler, bütün partiler bir şekilde sivilleri öldürmüştür. Bu sebeptendir ki El-Kaide'nin terörist olduğu konusunda hemfikir olan dünya kamuoyu, Hizbullah'ın terörist olduğu konusunda hemfikir olamamaktadır.

Terörizm sözcüğünün ortak bir tanıma sahip olmadığı günümüzde terör algısı da doğal olarak farklı olmaktadır. Örnek olarak, Suriyeli birine EMEL veya Hizbullah terörist midir diye sorulsa, muhtemeldir ki soruya muhatap olan kişi sadece gülerek bakacaktır. Aynı soru İsraili birine sorulsa yine muhtemeldir ki bu nasıl soru cihetinden kızarak bakacaktır. Hüsnü Mübarek'e sorulsa evet diyecektir; Mısır'ın inanan insanlarına sorulsa hayır diyeceklerdir. Bu ve bu gibi sorulara verilen cevaplar tamamen subjektif olmakta ve cevap veren kişinin hayatı ve dünyayı algısıyla alakalı olmaktadır.

Dünya tarihinde, bazen hakkın üstün tutulduğu bazen de gücün üstün tutulduğu dönemler yaşanmıştır. 20. ve 21. yüzyıllar gücün üstün tutulduğu dönemler olarak tarihe geçmektedir. Dikkatle bakılacak olunursa, Hizbullah'a terörist diye ithamda bulunanların ortak paydaları gücü üstün tutmaktır. ABD ve İsrail hukuk dışı eylemlere istedikleri zaman imza atabilmekte ve sorumlu tutulup yargılanacakları bir mekanizma da kabul etmemektedirler. Yine Mısır, Hizbullah'a karşı çıkmaktadır. Çünkü cumhurbaşkanı Hüsnü Mübarek 30 yıldır baştedir ve Hizbullah'ın olası başarısının İhvan'a örnek teşkil etmesinden çekinerek bütün seçimleri manipüle etmek sureti ile yerini sağlamlaştırmaktadır. Dünyanın her köşesine demokrasi götürme hevesinde olan ABD'nin Mısır'a demokrasi götürmek aklına bile gelmemektedir. Diğer taraftan Suudi Arabistan'ın yaklaşımı da Mısır'ınkine yakındır. Suudi Arabistan'ın özelliği de bir ailenin siyasette nüfuz sahibi olmasıdır. Ne var ki ABD, buraya da demokrasi getirmeye uğraşmamaktadır. Çünkü ABD'nin çıkarları hem Mısır hem de Arabistan ile ters değildir.

Büyük İskender esir aldığı bir korsana: Sen hangi cesaretle denizlerde saldırganlık yapabildin? diye sorar. Korsan, "sen hangi cesaretle tüm dünyaya saldırabildin? diye cevaplar. Ve konuşmasını şöyle sürdürür: "Ben sadece çok küçük bir gemiye sahip olduğum için korsan diye adlandırılıyorum sense aynı şeyi çok büyük bir donanmayla yaptığın için imparator olarak adlandırılıyorsun (Chomsky, 2004:7). ABD ve İsrail'in durumunu en iyi özetleyen kıssa bu olsa gerektir.

Bu tezin amacı asla ve asla Hizbullah'ı aklamak değildir. Aksine, son bölümde Hizbullah'ın gerçekleştirdiği operasyonlar ve bu operasyonlarda ölen ve yaralanan sivillerden bazı örnekler sunulmuştur. Bu tezin amacı, kimsenin imparatorun gözünden bakma zorunluluğunun olmadığını göstermektir.

Zira günümüzün imparatorları terör kisvesi altından İslam'ı hedef almaktadırlar. Hedef alınan ve terörle yan yana getirilmeye çalışılan İslam dininin peygamberi bir hadisinde “Sizin en hayırlınız insanlığa faydalı olanınızdır” derken bir diğer hadisinde de Müslüman'ı, “Elinden ve dilinden diğer insanların emin olduğu kimsedir” şeklinde tarif etmektedir. Bu sözler, akıselim düşünebilen herkesin, İslam'la terörün bağdaşamayacağı sonucunu çıkarmasını sağlamalıdır. Diğer taraftan Müslüman bir kimse hiç günahı olmayan sivilleri hedef alıp onları öldürüyorsa bu, o kişinin sorunudur ve yapmış olduğu eylemin cezasını layıkıyla görecektir. Zira İslam bir insanı suçsuz yere öldürmeyi âlemi yani dünyayı öldürmekle eşdeğer tutmuştur. Dolayısıyla, bir Müslüman'ın yaptığı hata kendisini bağlar asla İslam'a atfedilemez.

Dünyadaki bütün hukuk düzenlemeleri adaleti tesis etmek için vardır. Adaletli hüküm vermek, gerek Hıristiyan, gerek Müslüman, gerek Yahudi olsun ister teist olsun ister ateist olsun cezai müeyyide gerektiren bir eyleme imza atmış kimseyi direk (peşin hükümle) yargılamamayı gerektirir. Aksine adaletli hüküm vermek, sebepler ve sonuçlar etraflıca araştırıldıktan ve öğrenildikten sonra hüküm vermeyi gerektirir. Bu sebeple, Hizbullah hakkında etraflıca araştırma yapmadan terör örgütü veya özgürlük savaşçısı yaftasını vurmak sloganik olmaktan öteye geçmeyecektir.

Sloganik olmaktan uzak durulması ve yukarıda zikredilen hassasiyetlerin yerine getirilmesi için bu tez hazırlanırken, Lübnan yerinde görülmüş, farklı mezheplerin yaşadıkları farklı illerdeki derin uçurumlar yerinde tespit edilmiştir. Bu tespitlerden en önemlilerinin başında ülkede yaşayan Hıristiyanlar ile Müslümanlar arasındaki uçurum gelmektedir. Bu uçurumun en net şekilde görüldüğü yer Beyrut'tur. Beyrut'u kabaca doğusu, batısı ve güneyi diye üçe bölmek mümkündür. Doğusu tertemiz sokakları cıvıl cıvıl caddeleri ile Hıristiyanların yaşadığı bölümdür. Batısı genelde Müslümanların özellikle Sünnilerin yaşadığı Hıristiyan bölgesine göre daha geri kalmış lakin güneye göre çok iyi denilebilecek olan bölgedir. Beyrut'un güneyi ise varoşların olduğu ve genel olarak Şiilerin yaşadığı bölgedir. Beyrut'un kuzeyine göre bu bölge tam bir mahrumiyet bölgesidir.

Beyrut'ta durum bu şekilde iken ülke genelinde de en az gelişmiş yerlerin Şiilerin yaşadığı yerler olduğunu belirtmek gerekir. Beyrut'tan yaklaşık 45 km güneye doğru

inerken en önemli sahil şehirlerinden biri olan; Sünni şehri Sayda, Beyrut'a göre çok daha az gelişmiştir. Lakin Sayda'dan yaklaşık 55 km güneyde bulunan Şii Sur şehri Sayda'yı da aratacak cinstendir. Hizbullah-İsrail savaşından en fazla hasar görmüş olan illerin başında gelen Sur, savaşın ardından 4 yıl geçmiş olmasına rağmen yer yer hala harabe gibidir ve gerek alt yapı gerekse üst yapı çalışması hummalı bir şekilde devam etmektedir. Özellikle Filistinli mültecilerin de çok zor şartlar altında yaşadığı Sur şehri Hizbullah'ın kalesidir ve kontrolü altındadır. Sur şehrinde çok fazla UNIFIL askerinin de bulunduğunu belirtmekte fayda vardır. Zira UNIFIL'in görev alanı Sur'dan güneye doğru uzanan bölgedir. İsrail'in sınır güvenliğini korumakla görevli olan UNIFIL askerleri Hizbullah'ın kalesinde rahat bir şekilde gezebilmektedir.

Sur'a dair en önemli tespitlerden biri de Amerikan kültürünün en önemli simgelerinden biri olan Mc Donalds'ın, Türkiye gibi dış kültürlerle açık bir yapıya sahip olan bir ülkede dahi birçok ile giremezken Hizbullah'ın kalesine girmiş olmasıdır. Bir başka deyişle Mc Donalds'ın Sur'da şube açmasına izin verilmiş olmasıdır. Sur, genelde tepeden tırnağa örtülü insanlarla az da olsa istedikleri gibi açık giyinebilen insanların bir arada hoşgörü içinde yaşadığı bir il olarak dikkat çekmiştir.

Yerlere dair izlenimlerin yanında Lübnan'da Hizbullah başta olmak üzere Gelecek Hareketi Partisi, Lübnanlı Güçler Partisi, Müslüman Kardeşler, Lübnan Komünist Partisi yetkililerinin yanı sıra İnsan hakları savunucusu Melkar Khuri ile Lübnan'ın sosyal yapısı, geçmişi, geleceği ve Hizbullah konuları üzerine röportajlar gerçekleştirilmiştir.

Son olarak Beyrut'un üç önemli üniversitesinde (Beyrut Amerikan Üniversitesi, Lübnan Amerikan Üniversitesi ve Saint Joseph Üniversitesi) belki de Lübnan'ın geleceğine yön verecek olan gençlerin arasından 100 öğrenci ile yüz yüze görüşülerek anket düzenlenmiştir. Ankete katılanlara Lübnan'ın geleceği ve Hizbullah hakkında birtakım sorular sorulmuş; katılımcı 100 öğrencinin şahsında Lübnan'ın eğitilmiş gençliğinin ülke meseleleri hakkında ve özellikle Hizbullah'a yaklaşımları konusunda düşünceleri sorgulanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.LÜBNAN'IN SOSYAL YAPISI

1.1.İsim Olarak Lübnan

İbranice Lēbānōn, Süryanice Lebnan, Arapça Lübnan, Yunanca Libanos, Latince Libānus ve bazı batı dillerinde Lebanon ve Liban olarak adlandırılan Lübnan kelimesinin, Sami dilerinde beyaz anlamına gelen “lbn” kökünden geldiği ve karlarla kaplı yüksek dağlarından dolayı bu isimle adlandırıldığı ifade edilir (Bilge, 2003:244).

1.2.Coğrafi Konumu

Bir doğu Akdeniz ülkesi olan Lübnan'ın yüzölçümü 10.453 km²'dir. Lübnan'ın kara sınırlarının toplam uzunluğu 453 kilometredir. Doğudan ve kuzeyden Suriye toprakları ile çevrili olan Lübnan, güneyden ve doğudan az da olsa İsrail toprakları ile de çevrilidir. Batısında ise Akdeniz yer almaktadır. Suriye ile arasındaki sınır uzunluğu 375 km iken İsrail ile 75 km'lik bir sınıra sahiptir. Deniz sınırı ise 225 km'dir. Kuzeyden güneye doğru ülkeyi yer betim olarak kabaca Lübnan Dağları, Anti Lübnan Dağları, Beka Vadisi ve Sahil şeridi diye dört bölüme ayırmak mümkündür (Abdullatif ve Sheehan, 2008:7–8).

Harita 1: Lübnan'ın Fiziki Haritası

Kaynak: www.worldmapsinfo.com.

Toplam yüzölçümünün yaklaşık yarısını kaplayan Lübnan Dağları (Cebelilübnan) kuzeyden güneye 160 km uzunluğunda olup ülkeyi baştanbaşa kat eder. Dağın en yüksek noktası ise aynı zamanda ülkenin de en yüksek noktası olan 3088 m. ile Kurnetüssevde'dir (Diyamet İslam Ansiklopedisi, 2003:243). Anti Lübnan Dağları (Doğu Dağları) ise Lübnan-Suriye sınırının tam üzerinde Lübnan Dağları'na paralel uzanan ve Lübnan Dağlarından daha alçak lakin daha bitişik olan sıradağlardır. Zirve noktası ise 2800 metreyi bulur. Üçüncü bölüm Lübnan Dağları ile Anti-Lübnan Dağları arasında kalan etrafındaki dağlara göre alçak olmasına rağmen deniz seviyesinden 1000 metre yukarıda olan Beka Vadisi'dir (Fisher, 2004:707). İki sıradağ arasında 8 ila 15 km genişliğinde 150–160 km uzunluğunda olan Beka Vadisi, Lübnan'ın en verimli bölgesidir. Dördüncü bölüm ise Sahil Kesimidir. Akdeniz'e paralel olarak uzanan bölge, kuzeyde Trablus şehrinden başlar güneye doğru sırası ile Beyrut, Sayda ve Sur şehirlerini kapsar.

1.3.Dini Yapı ve Dinler

Lübnan'ın dini yapısının daha iyi anlaşılması için üç büyük dine kısaca değinildikten sonra bu dinler içinde bölünmüş, hatta kutuplaşmış olan mezheplere daha ayrıntılı değinilecektir. Dinlere değinilirken İslam dininin diğer dinlere bakış açısından ziyade her dinin kendini nasıl tanımladığı üzerinde durulacaktır. Dinler anlaşılmadan Lübnan'da mezheplerin anlaşılması, mezhepler anlaşılmadan da coğrafyada cereyan eden siyasi hadiselerin anlaşılması güç olacaktır.

Kabaca bir hesap yapılacak olunursa Lübnan'ın üçte ikisini Müslümanların üçte birini de Hıristiyanların oluşturduğu söylenebilir (Prados, 2006:2). Bu iki dinin müntesiplerinin yanı sıra çok az sayıda ülkede yaşayan Yahudi de bulunmaktadır. Müslümanların nüfusları tahmin edilirken Dürzîler de bu nüfusa katılarak hesap edilmektedir.

1.3.1.Yahudilik

Yahudilik semavi dinlerin ilkidir. Bu dine Hz. Musa'ya nispetle Musevilik, mensuplarına da Musevi, Yahudi veya İsrailoğulları denir. Kendi içinde din mi, ırk mı yoksa millet mi olduğu pek belli değildir. Zira Yahudilikte din ve ırk iç içe geçmiştir.

Dolayısıyla bu mefhumları birbirlerinden ayırmak güç olmakla beraber Yahudiliğin, genelde aynı soya ve dini cemaate sahip ırk ve inanç birliği olduğu söylenebilir (Baş ve İnci, 2004:57–58). Yahudilik dinin kökeni Hz. Musa’dan daha önceleri yaşayan Hz. İbrahim’e kadar uzanır. Tevrat’a göre;

Hz. İbrahim’in neslini devam ettiren İshak’ın da iki oğlu olmuştu. Bunlardan birinin adı Esav, diğlerinin adı ise Yakup’tu. Esav ile Yakup arasında doğdukları günden beri çekişme vardı. Bu çekişme ilk oğul olmakla ilgili idi. O zamanlar İbranilerde ilk oğul olmak ayrıcalık taşımaktaydı. Babanın otoritesi ve malının büyük bir kısmı ilk oğula kalıyordu. İshak yaşlanıp gözleri görmez olunca, ilk doğan Esav’a bereket duası yapmak istedi. Fakat Yakup annesinin de yardımını alarak babasına kendini Esav olarak tanıttı ve bereket duasını aldı. Böylece Esav’ın hakkı olan ilk oğulluğun imtiyazını ele geçirmiş oldu. Tanrı, Yakup’un ilk oğulluğunu onaylayarak onu mübarek kıldı. O’nu büyük bir neslin atası yaptı. Bu durum Esav’ın Yakup’a kin beslemesine yol açtı. Esav’dan korkan Yakup Harran’a gitti. Orada dayısının iki kızı ile evlendi. Dayısının kızı ve cariyelerinden on iki oğlu oldu. İsrail oğullarının on iki kabilesinin kökeni, Yakup’un on iki oğluna dayandırılmaktadır (Adam, 2006:37).

Diğer taraftan, Yahudilik inancına göre İsrail adı Yakup’a direkt olarak Tanrı tarafından verilmiştir. Anlamı da Tanrı ile güreşip onu yenen şeklinde açıklanmıştır (Tümer ve Küçük, 2002:206). Dinin müntesiplerinin Yahudi olarak adlandırılmasının sebepleri ise farklı şekillerde açıklanmıştır. Kaynaklara göre, Yakup’un on ki oğlundan dördüncüsünün adı Yahuda’dır. Ona nispeten bu ad kullanılmıştır. Bir diğer rivayet ise Filistin’in güneyinde kurulan Yahuda krallığının bu adın kaynağı olduğudur. Kaynağı her ne olursa olsun esaretten sonra halk İsrailoğulları olarak adlandırılrsa da insanlar birbirlerine Yahudi demişlerdir. Ve bu ad, onların torunları aracılığı ile günümüze kadar gelmiştir (Tümer ve Küçük, 2002:205).

İsrail oğullarının tarihine bakıldığı zaman ilk rahat dönemlerini Mısır’a sultan olan Yakup’un oğlu Yusuf zamanında yaşadıkları görülür. Hz. Yusuf öldükten sonra Mısır eski düzenine dönmeye başladığında Yahudiler tekrar köle olarak kabul edilmişlerdir. Ondan sonra esaretten Hz. Musa ile kurtulmuş ve onunla beraber Mısır’dan Filistin’e (M.Ö.210) göç etmişlerdir. Musa’dan (a.s.) sonra tekrar dağılma sürecine girmişlerdir.

Dağılma sürecini sonlandıran Hz. Davut M.Ö. 1000 yılında tüm Yahudileri krallığı altında toplayarak Filistinlilerle savaşmış ve zaferle ayrılmıştır. M.Ö. 960 yılına ölene kadar kral olan Davut peygamber öldükten sonra yerine oğlu Hz. Süleyman (M.Ö. 960–935) geçmiştir. Hz. Süleyman Kudüs’ü genişletmiş, meşhur Süleyman tapınağını kurmuş

ve Yahudilere parlak bir dönem yaşatmıştır. Hz Süleyman'ın ölümünden (M.Ö. 935) sonra Yahudiler, kuzeyde İsrail ve güneyde Yahuda krallığı olarak ikiye ayrılmışlardır. Bölündükten sonra Kenanlılar ve Filistinlilerle de savaşmak zorunda kalan Yahudiler zayıf düşüp güçlerini kaybetmişlerdir (Arafat, 2007:14–15).

İki krallıktan İsrail, kısa süre sonra putperestliğe yönelmiş ve M.Ö. 722'de Asurlular tarafından ortadan kaldırılmıştır. Yahuda Krallığı ise bir süre devam ettikten sonra, M.Ö. 587'de Babil kralı Nabukednazar tarafından ortadan kaldırılmıştır. Süleyman mabedi tahrip edilmiş; halk da Babil'e sürülmüştür. İsrail oğulları Babil'de 70 yıl kalmıştır. Persler, Babil'i yenince Yahudilerin Kudüs'e dönmelerine izin vermiştir (Adam, 2006:40–41). M.Ö.332'de Farsları yenen Büyük İskender, bölgedeki Pers varlığına son vermiştir. Böylece Filistin bölgesi Yunanlıların eline geçmiştir. Yunanlılarla, Yahudiler arasında meydana gelen ve uzun süre devam eden savaşlara sahne olan bölgede Romalılar, M.Ö. 63 yılında Yunanlıların Filistin'deki varlıklarına son vermişlerdir. Romalılar, Yahudilerin bir kısmına Kudüs'te yerleşme izni vermişlerdir. Romalıların iyi niyetini kötüye kullanan Yahudiler kendi krallıklarını kurmak amacıyla Romalı askerleri katletmiştir. Bunun üzerine M.S. 70 senesinde büyük bir ordu ile gelen Titus, Kudüs'ü yerle bir edip Yahudilerin çoğunu yok edip kalanları da sürgüne göndermiştir (Arafat, 2007:18–19). Bu sürgünden sonra Yahudiler, yaklaşık 2000 yıl sürecek olan sürgün hayatı yaşamışlardır. Ta ki 1948 senesinde Filistin toprakları üzerinde bir devlet kuruluncaya kadar.

2009 itibari ile Yahudilerin dünya genelinde toplam nüfusu 20 milyondur. Bunlardan İsrail'de yaşayanların sayısı ise 7 milyon 233 bindir. Bu nüfusa İsrail'in işgali altında bulunan Suriye topraklarındaki Golan Tepelerinde yaşayan 20.000 kişi, Filistin topraklarındaki Doğu Kudüs'te yaşayan 177.000 ve Batı Şeria'da yaşayan 187.000 kişi dâhildir (www.cia.gov).

1.3.2.Hıristiyanlık

Yahudi toplumuna gönderilen son peygamber olan Hz. İsa'dan sonra, O'nun ve havarilerinin öğretilerini benimseyip takip edenlerin intisap ettikleri dindir. İlk kez Antakya civarında Hz. İsa'dan 20–30 yıl sonra İsa'ya inananlar tarafından kullanılan Hıristiyanlık tabiri 'Hz. İsa'ya saygı gösterenler anlamında kullanılmıştır. Bunun yanında Hıristiyanlığa

Hız. İsa'nın doğduğu yer olan Nasıra kasabasına nispetle Nasarâ, dinin müntesiplerine Nasranî denilmektedir (Baş ve İnci, 2004:62).

İnandıkları kitaplarının adı İncil'dir. Hıristiyanlar, kendi kutsal metinlerinin içinde bir başka dinin de kutsal metinlerine yer vermeleri bakımından eşsizlerdir. Zira Hıristiyanların kitabı olan Kitabı Mukaddes iki bölümden oluşmaktadır. Eski ahit olarak adlandırılan ilk bölümde, Yahudi inancına ait metinler bulunmaktadır. Yeni Ahit olarak adlandırılan ikinci bölüm ise İncil'den meydana gelmektedir. Hıristiyanlar teoride de olsa Eski Ahit'e inanırlar. Lakin pratikte,

Hıristiyanlığın tüm öğretisi İsa ve Onun yaptığı işler üzerine odaklanmaktadır. Bu nedenle Hıristiyanlığı anlamak İsa'nı hayatını ve misyonunu anlamakla mümkün olacaktır. Onun hayatı ve öğretileri ile ilgili bilgiler İncillerde dağınık bir biçimde bulunmaktadır. Ancak İncillerde geçen bilgiler ışığında İsa'nın kimliğini anlamak bir hayli zor görünmektedir. Çünkü bu kitaplarda Hz. İsa için hem Allah'ın oğlu, hem de İnsanoğlu sıfatları kullanılmaktadır. Ayrıca O'ndan Rab, Mesih, Tanrı kelamı, Âdem oğlu, Davud oğlu, iyi Çoban şeklinde bahsedilmektedir. Bütün bu birbirlerinden farklı ve bazıları birbirleri ile çelişen unvanlara rağmen İsa'nın hayatıyla ilgili bilgiler de fazla değildir (Adam, 2006:66–67).

30 yaşında tebliğ başlayan Hz. İsa, tebliğ görevini 3 yıl sürdürebilmiştir. 33 yaşına geldiği zaman Roma tarafından idam kararı verilen Hz. İsa'nın infazı çarpmıha gerilerek gerçekleştirilmiştir. Hz. İsa öldürüldüğünün üçüncü günü Tanrı'nın gücüyle tekrar dirilmiş ve 40 gün boyunca çeşitli insanlara görünmüştür. Sonra göğe yükselip dünyayı terk etmiş ve Baba'nın sağ yanına oturmuştur. Kıyamete yakın tekrar inecek ve Tanrı'nın krallığını kuracaktır (Erbaş, 2004:24).

Hıristiyan kaynakları ve metinleri Hz. İsa'nın öldürülmesi ve kurtarıcılığı olayını bu şekilde özetlemektedirler. 3 yıl tebliğ yapma imkânı bulan Hz. İsa, baskıcı Yahudi otoritesi altında rahat hareket edememiş dolayısı ile de etrafına çok fazla kişiyi toplayamamıştır. Kendisine inanan 12 havarisi olmuş ve bu havariler Hz. İsa, göğe yükseldikten sonra tekrar bir araya gelerek İsa'nın öğretilerinin anlatmaya başlamışlardır. Hıristiyanlığın ilk şekillendiği dönem bu yıllar olmuştur. Hıristiyanlığın asıl yayıldığı ve genişlediği dönem ise Yahudilerin en tutucu mezhebi, Ferisilere¹ bağlı olan Pavlus'un, Hıristiyanlığı kabul ettikten sonra gerçekleştirmiş olduğu faaliyetlerle olmuştur.

¹Ferisi; ayrılmış olan demektir. Bu anlamın kaynağı, onların, Tevrat prensiplerine bağlı kalan Genel Yahudi Ekolü'nden ayrılmış olmalarından kaynaklanabilir. M.Ö. 200 senesinde ortaya çıkan ferisiler, M.S. 200 senesine kadar

Pavlus, zamanında Hz. İsa'nın getirdiği öğretileri kabul eden İstefehan'ın taşlanması olayına bile katılmıştır. Yahudiliğe o kadar bağlı olan Pavlus, Yahudilerin baş kâhini tarafından görevlendirilip Hz. İsa'nın Şam'da bulunan talebelerini tutuklamaya giderken esrarengiz bir şekilde Hz. İsa'yı görür. Hz İsa'nın ikazından sonra O'na iman eder. İmanın ardından vaftiz edilen Pavlus, Şam'da Hıristiyanlığı yaymaya başlar (Erbaş, 2004:28). Pavlus'un yeni dine girişi Hıristiyanlık tarihinde dönüm noktası olmuştur. Pavlus davasını iki temele oturtuyordu. Yahudiliğin ilgası ve İsa'nın Mesihliği. Pavlus sahip olduğu fikirlerini mektupları aracılığı ile Romalılara, Korintoslulara (Atina'nın güneyi), Galatyalılara (Ankara-Yozgat civarı), Efeslilere, Koloselilere (Denizli yakınları) ve Selaniklilere göndermiştir (Demirci, 1998:331). Pavlus'un çabalarından sonra Hıristiyanlık gerek doktrin olarak gerek coğrafya olarak Filistin bölgesinin dışında yayılmaya başlamıştır. Gerek Hz. İsa'nın doğumu, gerek Pavlus'un çalışmaları, Roma İmparatorluğu'nun Filistin'e hâkim olduğu yıllara rastlar. Roma İmparatorluğu çok tanrılı bir inanç sistemine sahip olduğu için Hıristiyanlık hızlı bir gelişme gösterememiştir. Hıristiyanlık adına yapılan çalışmalar ve 3. yüzyıl boyunca gizli gizli sürdürülmüştür.

313 senesinde İmparator Konstantin'in Hıristiyanlara karşı müsamahası başladı. 380'de ise İmparator Büyük Teodosyüs Hıristiyanlığı tek resmi inanç haline getirdi. Roma piskoposu diğerleri arasında güç kazandı ve Papa unvanını aldı. 476'da Roma'nın siyasi olarak çökmesi ile birlikte Papa sadece kilisenin değil bütün batı dünyasının reisi oldu (Tümer ve Küçük, 2002:268–269). Bu tarihten itibaren Hıristiyanlık adım adım büyümeye başladı. 5. yüzyılda Bulgarlar ve Franklar Hıristiyan oldular. Daha sonra bir Roma misyoner heyeti vasıtası ile Anglo-Saksonlar Hıristiyanlığı kabul ettiler. 8. Yüzyılda ise geride kalan Avrupa ülkelerinin Hıristiyanlaşması tamamlandı. Saksonlar 8. yüzyılda zorla Hıristiyanlaştırıldılar. 9. yüzyıla gelindiğinde Danimarkalılar, 1000 yılına girmeden de Norveç, İzlanda ve İsveç'in Hıristiyanlaştırılması tamamlandı (Erbaş, 2004:33–34).

Yahudi toplumunda varlıklarını sürdürdüler. "Sözlü Kanun"u icat eden bunlardır. İlk defa, Ferisiler'den olan Yahudi Hâkimleri, Tevratt'a yazılıdan başka, Hz. Musa'dan rivayet olunan diğer kanunları icat etmişler ve ona "Sözlü Kanun" adını vermişlerdir. Yine onların inançlarına göre, bu "Sözlü Kanunları" Hz. Musa yazmamış ve başka birisinin de yazması caiz değildir. Bunun için hahamlar, onu nesilden nesile gizli olarak nakletmişlerdir. Ancak Yahudilerin M.S. 135'de Barkochba'nın başkanlığında Yunanlara karşı giriştikleri başarısız Yahudi isyanından sonra Yahudiler, bu gizli kanunları kaybolmasından korkarak Talmud kitabında toplamaya başlamışlardır. Günümüz İsrail'inde en tutucu ve hâkim firkadır; Ortodoks Yahudiler olarak adlandırılırlar (Han, 1957:149–150). Yazarın belirttiği "Yunanlılara karşı girişilen isyan"daki isyan aslında, M.S. 132–135 yılları arasında 3 yıl süre ile Romalılara karşı gerçekleştirilmiştir (Arafat, 2007:20).

Hıristiyanlığın Avrupa'nın neredeyse tamamına hâkim olduğu 1000 senesine kadar Hıristiyan dünyasında birçok ayrılmalar ve farklı yorumlamalar olmuştur. 325 senesinde İznik'te düzenlenen ve İsa'nın tanrılık vasfını reddeden Aryüsçülere karşı, O'nun tanrı olduğunu ileri süren Pavlus geleneğinden gelenlerin mücadelesi ayrışmaların başlaması açısından önemli bir tarihtir. Pavlusçuların galip gelmesi ile sonuçlanan ilk konsildeki bu ayrışma ilerleyen yıllarda hatta yüzyıllarda devamlı rekabet, kargaşa ve ayrılığı da beraberinde getirmiştir. Her ne kadar farklı kiliseler, tarikatlar, cemiyetler olsa da en büyük ayrışma üç mezhebe bölünme ile olmuştur.

Slavların, Hıristiyanlığı kabul etmeleri Roma ile Bizans arasında rekabet doğurmuş, olay Bizans patriği ile Roma piskoposunun karşılıklı olarak birbirlerini reddetmesi ile sonuçlanmıştır.² Buna göre Roma ve kontrolündeki batı Avrupa coğrafyası Katolikliği benimserken Bizans ve doğu Avrupa ile Rusya, Ortodoksluğu benimsemiştir. Hıristiyan dünyasındaki bu ilk ve derin ayrılmadan sonra 15.yy.da Avrupa'da gelişen reform hareketlerinin 16.yy.da kiliseye karşı ayaklanmaları sağlaması Katoliklerden kopanların, Protestanlığı³ seçmelerini sağlamıştır. Hıristiyan dünyası her ne kadar üç büyük mezhebe ayrılmış olsa da, teslis inancı bütün mezhepler tarafından kabul edilmiştir. Dünya genelinde nüfusun % 24'ünü oluşturan Hıristiyanların %50'sini Katolikler, %30'u Protestanlar, %17'sini Ortodokslar, %3'ünü de diğerleri teşkil eder. Hıristiyanlığın başta Avrupa, Amerika, Avustralya olmak üzere dünyanın hemen her yerinde inananları yaşamaktadırlar.

1.3.3.İslam

İslam, Mekke'de Kureyş kabilesinin ticaretle uğraşan ve toplumda sevilen Haşimi ailesinden gelen Hz. Muhammed'e (a.s.) m.610 senesinde Allah'ın (c.c.), Cebrail (a.s.)

² Latin ve Rum Kiliselerinin kesin olarak ayrıldıkları tarih, genel olarak 6 Temmuz 1054 olarak kabul edilir.

³ Protestanlığın temeli, Almanya'da doğan Martin Luther'in (1483–1546) 1517 yılında başta endüljans olmak üzere yürürlükte olan birçok uygulamayı protesto etmesine dayanır. Bu protestoyu, ilk olarak değişiklik yapılmasını istediği konularla alakalı 95 maddelik bir tez halinde yayımlayarak göstermiştir. Ölümüne kadar da Katoliklikle mücadele etmiştir (Erbaş, 2007:42). Uzun mücadelelerden sonra Protestanlık 1555 yılında Almanya'da resmen tanınmıştır. Luther'den sonra Fransa, 1562 ile 1598 yılları arasında reformcu fikirleri savunan Calvin ile Katolikler arasında gerçekleşen kanlı mücadelelere sahne olmuştur. 1598 yılında ise Fransa'da Kalvincilik ve diğer cereyanlar serbest bırakılmıştır. Bu olaylardan sonra, Avrupa'da kısa sürede güçlenen Protestan akıma karşı birleşen Katoliklerle, Protestanlar arasında otuz yıl savaşları (1618–1648) yaşanmıştır. Hemen hemen tüm Avrupa'ya yayılan savaş, Almanya'nın bütünüyle bitmesine sebep olmuştur. Lakin Protestanlığı engellemek için sarf edilen bütün çabalar boşa gitmiştir. Zira otuz yıl savaşları insanların inandıkları fikirlerden ölümleri pahasına olsun dönmeyeceklerini gösteren en iyi örneklerden biri olmuştur (Erbaş, 2007:84–96). Dinin devlet üzerindeki etkisinin azalması ile beraber Protestanlık dünyanın birçok yerinde inananı bulunan bir mezhep olmuştur.

aracılığı ile insanlara nasihat ve vaaz etmesini emretmesi ile başlayan dindir. Hz. Muhammed halkı, toplumda yaygın olan çok dinlilik anlayışından vazgeçip tek olan Allah'a inanmaları doğrultusunda uyardıya başlamıştı. Ki bu davranış o dönem sahip oldukları 400'e yakın put ile Mekke'yi tam bir ticaret merkezi haline dönüştüren akrabalarının ve arkadaşlarının işlerine gelmiyordu.

Hz. Muhammed'in (a.s.) çağrısı etrafında insanlar toplanmaya başlayınca, Mekkeliler çeşitli zulüm ve baskılarla gerek Hz. Muhammed'i (a.s.) gerekse takipçilerini sindirmeye çalışmışlardı. Mekke'de baskıların artması sonucu 622'de Medine'ye hicret eden Hz. Muhammed (a.s.) burada kısa süre içerisinde bir İslam Devleti kurmayı başarmıştı. Hicretten 8 yıl sonrasında ise Mekke'ye tekrar; lakin büyük bir ordu ile beraber dönen Hz. Muhammed (a.s.) Mekke'yi, kan akmadan sulh ile fethetmişti. Fetihden bir müddet sonra tekrar Medine'ye dönen Hz. Muhammed (a.s.) 632 senesinde bu şehirde vefat etmiştir.

İslam dinin beş temel şartı vardır. Bunlar Kelime-i Şehadet getirmek, namaz kılmak, oruç tutmak, zekat vermek ve hacca gitmektir. Bu temel şartlardan sonra Hz. Muhammed'in (a.s.) insanlara ilettiği diğer hükümleri 5 ana başlıkta toplamak mümkündür: a) Kesinlikle emredilenler ve herkesin yapmakla yükümlü oldukları, b) tavsiye edilen; salık verilen lakin zorunluluğu olmayan davranışlar, c) İnançla ilgili olmayan hükümlerde seçme hakkı olunan davranışlar, d) yapılmaması öğütlenen; hoş görülmeyen lakin kesinlikle de yasaklanmamış olan davranışlarla, e) kesinlikle yapılmaması emredilen davranışlar (Coon, 1951:104).

Batılı yazarların 5 başlık altında topladıkları amelle ilgili hükümleri İslam kaynakları efal-i mükellefin (İslam'da mükellef olanın yapması gerekenler) olarak açıklar ve sekiz ana başlıkta toplar. Buna göre Müslüman olduğunu söyleyen bir insanın yaptığı davranışlar şu hükümlerden birine girer. a) Farz; yapılması kesinlikle emredilen, terkinde azap olan ameller, b) vacip; yapıldığında sevap terkinde azap olan ameller, c) sünnet; Hz. Muhammed'in yapmış ve söylemiş oluklarının tamamıdır. Yapıldığında sevap vardır; beğenip yapılmadığında azap yoktur, d) müstehap; Hz. Muhammed'in sevdiği ve beğendiği ameller; yapan sevap alır, yapmayana azap yoktur, e) mubah; yapılması veya yapılmaması hakkında kesin hüküm olmayan amellerdir, f) müfsid; başlanmış olan bir ibadeti bozan

davranışlardır, g) mekruh; yapılması iyi görünmeyen, ibadetlerin sevaplarını götüren amellerdir, h) haram, İslam dininde yapılmaması kesinlikle yasaklanmış olan ve yapıldığında azap olan davranışlardır (Fahrettin Atar ve diğerleri 2007:60–63).

Genel olarak ise Haramlar ve Helaller olarak belirtilen iki seçenek vardır. Helallerin yapılması cennete gitmeye, haramların yapılması da karşılığında ceza görmeyi gerektirir. İslam dinine göre Hıristiyanlığın tam tersi doğan her insan temiz bir fitrat üzere doğar ve yaptığı seçimlerle günah işlemeye başlar. Ayrıca İslam'a göre, Müslümanlar iman ettikleri takdirde haramları işleseler de günahkâr olurlar, dinden çıkmazlar.

Hz. Muhammed (a.s.) vefat ettiğinde, neredeyse tüm Arap yarımadası Müslüman olmuştur. Hz. Muhammed'den (a.s.) sonra başa geçen halifeler devrinde bu günkü Filistin, Irak, Suriye ve Lübnan toprakları İslam hâkimiyeti altına girmiş, bugüne kadar da İslam'ın etkisi altında gelmiştir. Dört halifeden (636–660) sonra Emeviler yaklaşık yüzyıl (660–750) kadar başta kalmışlardır. Başkenti Şam olan Emeviler döneminde, İslam toprakları batı Avrupa'dan Orta Asya'ya kadar genişlemiştir. Emevilerin hâkimiyetine son veren Abbasiler (750–1258) başkenti Bağdat yapmışlar ve İslam Dünyasının kültürel konularda ilerlemesini sağlamışlardır. 5 yüzyıla yakın idareyi ellerinde bulunduran Abbasilerden sonra Ortadoğu'daki toprakların kontrolü Memlûklulara (1252–1517) geçmiştir. Merkez ise Mısır olmuştur. Yavuz'un 1517'deki Mısır seferi ile bölgenin idaresi ve halifelik Osmanlıların (1517–1918) eline geçmiştir (Çiyan, 2007:240). Birinci dünya savaşından sonra Osmanlının yıkılması ve dağılması ile Ortadoğu'daki ülkelerin hemen hepsi manda idareleri altına girmiş daha sonra da süreç içerisinde bağımsızlıklarını kazanmışlardır.

Bugün itibarı ile dünyanın Hıristiyanlıkla beraber en çok nüfusa sahip dini olan İslam'ın bir buçuk milyar inananı vardır. Genel olarak nüfusun yoğunlaştığı bölgeler Ortadoğu, Kuzey Afrika ve Orta Asya'dır. Bununla beraber dünyanın hemen her bölgesinde müntesibi bulunan İslam dininin yaklaşık %85'ini Sünniler, %15'ini Şiiiler oluşturmaktadır. Sünniler, dünyanın her yerine dağılmış olarak yaşarken Şiiiler daha çok Ortadoğu ve Körfez ülkelerinde yaşamaktadırlar. İran'ın %90'ı, Irak'ın, Bahreyn'in ve K.Yemen'in %50'den fazlası Şii'dir. Kuveyt ve Lübnan'da %25 ile %40 arasında bir nüfusa sahip olan Şiiiler, Afganistan ve Pakistan'da nüfusun yaklaşık %20'sini

oluşturmaktadırlar. Suudi Arabistan'ın %2,5'i, Katar'ın %10'u, Birleşik Arap Emirliği'nin %16'sı, Umman'ın da yaklaşık %7'si Şii'dir (Turan, t.y.:28; www.cia.gov).

1.4.Sosyal Yapı

1.4.1.Zaimlik

Lübnan halkının nezdinde ve politik düzende en önemli müesseselerin başında “Zaimlik” gelmektedir. Zaimlik sistemi; toprak ağalığı, bir başka deyişle derebeyliği sistemidir. Zaimlik müessesesinin bu kadar önemli olmasının en büyük sebebi vesayet kavramının Lübnan'da normalin üstünde gelişmiş olmasıdır. Bu anlamda “ağa” yani “zaim” gücünü direkt olarak aileden ve onun geçmişinden alır. Ailenin isminden gelen gücün farkında olan zaim de toplumdaki saygısını yardımsever ve müşfik olmakla sağlamaktadır. Zira Lübnan'da yardımseverlik, sosyal gücü temsil eden en önemli kavramların başında gelir. Zaimlerin yardımsever kişilikleri ile tanınmaları onların toplumda sosyal güçlerinin de göstergesi olmakta ve idaresi altındaki yerlerde nüfuzlarının artmasını sağlamaktadır (Khuri, 2007:156).

Lübnan tarihinde örnekler, Zaimlik müessesinin ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Fransız mandasının başladığı 1920'lerden bugüne kadar yirmi aile hemen her kabineye bakan vermiştir. Mesela Edde ailesi dört bakan çıkarırken bağımsızlıktan önceki son cumhurbaşkanı da yine Edde'lerdendi. Yine Ulusal Paktı oluşturan Sulh'ler 25 yıl içinde dört başbakan çıkarmıştır. 1936–41 seneleri arasında cumhurbaşkanı olan Emile Edde öldüğünde, oğlu Raymond kardeşi Piyer Edde ile birlikte Milli Blok'un liderliğini üzerlerine almışlardır. Yine Trablus Sünnilerinden Reşid Kerami babasının otoritesini devralırken Selam ailesinden Saib de babasının yerine geçenlerden olmuştur (Armaoğlu, 1989:492). Diğer taraftan, Dürzîleri temsil eden iki önemli aile Arslan'lar ve Canbulat'lar, Dürzîleri 4 yy.dan fazla yönetmişlerdir.

Zaimlik kurumunun önemine bir başka örnek olarak 1958 iç savaşı verilebilir. Olaylarda Trablus, Kerami ailesinin; Beyrut'un güneydoğusundaki Şuf bölgesi de Canbulat ailesinin kontrolü altında kalmıştır. O tarihte bu bölgelere yönelik askeri veya diplomatik herhangi bir hükümet müdahalesi söz konusu bile olmamıştır (Gilmour, 1987:37).

Zaimliklerini kendileri kuran Marunî liderlerden Piyer Cemayel ve Kamil Şemun da kendi güçlerini oğulları Beşir Cemayel ve Dori Şemun'a devretmişlerdir. İkisinin oğlu da savaş zamanında aktif olarak faaliyet göstermişlerdir. Nihayetinde Dori Şemun, ailesinden gelen itibar ve güçle birlikte 1988 seçimlerinde cumhurbaşkanlığı için adaylığını açıklamıştır. Bununla birlikte, savaşın aktif taraflarından bir diğeri olan Kemal Canbulat suikasta uğrayınca yerine oğlu Velid Canbulat geçmiştir. Velid, Dürzîlerin başı olmakla beraber aynı zamanda ülkedeki Lübnanlı Müslümanlarla, Filistinlilerin oluşturduğu "Sol Blok"un da başına getirilmiştir (Fisk, 2001:76).

Şii toplumunda ise iki önemli aile öne çıkmaktadır. Hamadeh'ler ile güney Lübnan'daki Esad'lar. Ailelerin başları Kemal Esad ile Sabri Hamadeh enişte-kayınbirader olmakta ve birleştiklerinde bütün Şii toplumunu ayağa kaldırabilecek gücü ellerinde tutmaktaydılar (Armaoğlu, 1989:493).

Sonuç olarak Zaimlik hakkında şu tespit yapılabilir. Bugün Lübnan parlamentosunda bulunan milletvekillerinin büyük bir çoğunluğu, dünün bağımsızlık mücadelesi veren veya Manda idaresi altında yaşamak isteyen siyasilerin ya çocuklarıdır ya da torunlarıdır. Karmaşık bir toplumda, nesep olarak köklerine bu kadar bağlı aileler olunca, ortaya çıkabilecek olan tartışmalarda daha hassas davranılması gereği ortaya çıkmaktadır.

Zaimliğin daha iyi anlaşılması için bir karşılaştırma yapmak gerekirse; Zaimlik, Türkiye'nin Doğu Karadeniz bölgesindeki 'Sülale' mefhumu ile Güneydoğu bölgesindeki 'Aşiret' mefhumunun daha karışık ve karmaşık halidir denebilir. Bu komplike yapıya Lübnan'daki askeri ve siyasi otorite boşluğu ve ailelerin silahlanabilmeleri gibi etkenler de dahil olunca olay, içinden çıkılmaz bir hal alabilmektedir. Dolayısıyla, iki kişi arasında münferit bir olay yüzünden çıkabilecek olan bir tartışma, kısa zamanda büyüyebilme ve ülke geneline yayılabilmeye tehlikesini beraberinde getirmektedir.

pozisyonlarına ve ağırlıklarına göre düzenlenmiştir. Bu düzenleme direkt olarak Lübnan Anayasası tarafından yapılmıştır. Anayasaya göre Lübnan'da 17 tane mezhep bulunmaktadır (Ayoob, 1986:99–100).

Her ne kadar Lübnan anayasasında 17 mezhep tanımlanmış olsa da Lübnan siyasi hayatına şekil verebilme kabiliyetine sahip olan 7 önemli topluluk vardır. Bu topluluklar da etki potansiyeli bakımından kendi aralarında ikiye ayrılmaktadır. Sahip oldukları etki kabiliyetleri bakımından birinci aşamayı, her birinin nüfusunun %20'yi geçtiği Marunîler, Sünniler ve Şiiler oluşturmaktadır. İkinci aşamada ise Ortodokslar, Ermeniler, Rum Katolikler ve Dürzîler bulunmaktadır (Harris, 1997a:68).

1.4.2.1.Hıristiyan Mezhepler

Hıristiyanlıkta mezhep tanımının ayrı bir örgütlenme ve kimlik anlamına gelmesi yönünden sosyolojik boyutları, farklı bir Hıristiyanlık öngörmesi bakımından da teolojik boyutları vardır. “Bir mezhep diğerine göre ne kadar Hıristiyandır?” sorusuna cevap verilemediği için mezheplerin birbirlerine bakış açılarını tam olarak kestirmek zordur (Aydın, 1998:354).

Bu zorluk Lübnan'da da bariz bir şekilde kendini göstermektedir. Zira ortak payda Hıristiyanlık gibi görünse de mezhepler arasındaki uyumsuzluklar çoğu zaman dinin bile toparlayıcı olamadığı durumları beraberinde getirebilmektedir. Eğer bu uyumsuzluklar, iki mezhep arasında değil de Lübnan gibi ondan fazla Hıristiyan mezhebin beraber yaşadığı bir coğrafyada ve hemen hepsinin haklarının anayasada koruma altına alındığı bir ortamda gerçekleşiyorsa, mezhepler arasındaki olası fikir veya güç çatışmaları daha kaotik olabilmektedir.

Lübnan'daki Hıristiyan mezhepleri ise Marunî Katolikler, Rum Ortodokslar, Rum Katolikler, Ermeni Ortodokslar, Ermeni Katolikler, Roman Katolikler, Yakubiler, Protestanlar, Nasturiler, Keldaniler, Suriye Ortodokslar, Suriye Katolikler şeklinde sıralamak mümkündür. Lakin bu mezheplerden Marunîler, Rumlar ve Ermeniler; siyasi, sosyal, tarihi birikimleri ve sahip oldukları yüksek nüfusları ile Lübnan Devleti'ndeki en etkili mezheplerdir (Winslow, 1996:289–290; Kor, 2006:14–15).

1.4.2.1.1. Marunîler

4. ve 5. yüzyıllar arasında Suriye bölgesinde münzevi ve mütevazı bir hayat süren Aziz Maron'un (Marûn) takipçilerinin (Wolff, 2006:1199) kökeni, kurucularının kabri etrafında inşa edilen manastırda toplanan cemaate dayanmaktadır. Zamanla müntesipleri artarak, bölgede yeni manastırlar kuran Marunî cemaatinin, Ortodoks diyofizit⁴ anlayışının teyit edildiği Kadıköy Konsilini (451) kabul ederek monofizitliğe⁵ karşı tavır almaları, Doğu kiliseleri içinde müstakil bir yer teşkil etmelerini sağlamıştır (Taşpınar, 2003:71).

Doğu Kiliseleri ile fikirsel ayrılığa düşen Marunîler, zaman zaman bu kiliselerle çatışma içine girmiş, zaman zaman da Bizans İmparatorluğu ile yakın ilişkiler kurmuştur. Bütün bu yakınlaşmalara rağmen Marunîler, Roma'ya olan bağlılıklarından dönmemişler ve özellikle 1445'te Floransa Konsili'ni kabul ettiklerini açıklayarak Katolikliği kabul etmişlerdir (Tümer ve Küçük, 2002:315).

Bölge kiliseleri arasında yalnız kalan Marunîler, kendileri için daha güvenli olduğunu düşündükleri Lübnan dağlarına göç etmişlerdir. Bölgeye hâkim olan Emeviler, Abbasiler, Memluklar ve son olarak da Osmanlılar, Suriye, Lübnan ve Ürdün'de halklar üzerinde baskı kurmamışlar; Marunîler Lübnan Dağlarının coğrafi koşullarının avantajları ve gördükleri müsamahalı muameleler nedeniyle manastırlarını inşa etmişlerdir. Böylece dinlerini, kültürlerini, geleneklerini koruyarak günümüze kadar gelebilmişlerdir. Günümüzde toplam nüfusları yaklaşık 1.5 milyon civarında olan Maruniler, Lübnan haricinde Mısır, Filistin, Suriye, ve daha çok ekonomik sebeplerle göç ettikleri ABD, Fransa ve Güney Amerika ülkelerinde yaşamaktadırlar (Taşpınar, 2003:71–72).

Lübnan coğrafyasının en eski sakinlerinden olan Marunîler, tarih boyunca gerek Dürzîlerle gerekse Sünnilerle mütemadiyen çatışma içinde olmuşlardır. Lübnan devlet olmadan önce, sancak olarak idare edilirken Marunîler, toplumun tartışmasız en baskın grubu idiler. Fransız Mandası altına girmeden önce 1911'de nüfusları 242.000 olan Marunîler, Lübnan Sancağı'nın genel nüfusunun yaklaşık % 59'unu oluşturmakta idi.

⁴ Diyofizitizm: Monofizitliği savunan (Kipti, Ermeni, Yakubi) cematlar dışındaki Hıristiyanların, Hz. İsa'nın birbiriyle birleşmesi imkânsız iki ayrı tabiatının (beşeri-ilahi) varlığına inanan kristolojik cereyan. Bu inanç 451 senesinde Kadıköy'de düzenlenen Konsil'de resmîyet kazanmıştır (Cilacı, 2001:99).

⁵ Monofizitizm: Efes Konsil'inde (431) kabul edilen akım. Hıristiyan ilahiyatında, Hz. İsa'da mevcut olan insani tabiatın, ilahi tabiat içinde eridiğini iddia eden akımdır (Cilacı, 2001:249).

1920'de Osmanlı'dan koparılan Lübnan Sancağı topraklarının genişlemesi ile oluşan büyük Lübnan Devleti'nde nüfusları doğal olarak düşmüştür. 1921 yılındaki nüfusları 199.000 olarak tahmin edilirken; nüfuslarının genele oranı ise % 32 olarak hesaplanmıştır (Zamir, 1985:98).

1932 yılında yapılan ülke tarihinin ilk ve tek nüfus sayımına göre nüfusları yaklaşık 227.000 olarak hesaplanmıştır. Toplam nüfusa oranları ise %29 olmuştur. 1956 yılında 400.000 civarında olan Marunî nüfus, (Gordon, 1983:9) iç savaş öncesinde toplam nüfusun %20'si olarak tahmin edilirken iç savaşın sonuna doğru Marunî nüfusun toplam nüfusa oranının düştüğü tahmin edilmiştir. 1986 yılındaki nüfus oranları %16 olarak hesaplanan Marunîlerin sayıları ise 356.000 olarak tahmin edilmiştir (Collelo, 2003:77).

Günümüz Lübnan coğrafyasına bakıldığında ise Marunîler, hala en etkili ve geniş Hıristiyan grup olarak ortaya çıkmaktadır. İç savaş öncesinde Lübnan'ın kilit noktalarının % 20'sine sahip olan Marunîler, iç savaştan sonra bölgede iyice hissedilen Suriye varlığının, Şiiler ve diğer Müslüman grupların lehine dönmesiyle etkinliklerini kaybetmeye başlamışlardır. Ülkenin dört bir tarafında ve özellikle Beyrut ve Lübnan Dağları bölgelerinde yaşayan Marunîler, aleyhlerine gelişen bütün olumsuzluklara rağmen gerek ülke içinde ticari, siyasi ve kültürel hayatta, gerekse Vatikan ve Fransa ile tarihten gelen sıkı bağları sayesinde batıda ve uluslararası arenada etkinliklerini muhafaza etmektedirler (Köse, 2006:16). 2006 yılı itibari ile nüfusları 666.000 olarak tahmin edilen Marunîler, bu sayıları ile toplam nüfusun yaklaşık % 20'sini oluşturmaktadırlar (Prados, 2006, s.2).

Ayinleri ile ilgili kitapları için Arapçayı kabul ederler, lakin yazı yazarken Süryani harflerini kullanırlar. İbadetlerde de yine Süryaniceyi kullanırlar. Papazlarının ise takdisten önce evli olmalarına izin verilmez (Tümer ve Küçük, 2002:315).

1.4.2.1.2.Rumlar

Lübnan'da toplam nüfusun yaklaşık %11'ini oluşturan Rumlar bazı kaynaklar tarafından Araplardan farklı olarak zikredilse de yaygın kanaat onların da Arap olduklarıdır (Kor, 2006:11).

Lübnan'da Marunîlerden sonra, en önemli Hıristiyan grup Rumlardır. Romalı, Roma'ya mensup anlamında Romaio isminin Arapçaya geçmiş şekli olan Rum kelimesi, Arap-İslam kaynaklarında Romalılar, Bizanslılar ve İslam topraklarında yaşamış olan Rumlar için kullanılmıştır (Avcı, 2008:222). Rumlar, Ortodoks ve Katolik olarak ayrılmaktadırlar. Mezhep olarak Melkitler şeklinde adlandırılmaktadırlar. Batı dillerinden gelen Melkit (Melchites) kelimesinin kökü Süryanicedir. Kral taraftarları anlamına gelen melkaye kelimesi İslam kaynaklarında Melekiyye, Melkiyye, Melkaniyye şeklinde geçer. Bunların yanında batıdan gelen Melkit kelimesi de Türkçede kullanılmaktadır (Sinanoğlu, 2004:84).

Melkitler, Bizans yani Doğu kilisesinin ibadetini Arapça olarak yapan, fakat Roma'ya bağlı olan Hıristiyanlardır. Melkitler, Marunilerden ve Jakobitlerden tamamen farklıdır (Armaoğlu, 1989:494). Melkit Hıristiyanlığı, 451 Kadıköy Konsili'nde kabul edilen iman ilkelerine bağlı kalan Roma Hıristiyanlığına hasımları tarafından verilen bir isimdir (Kaplan, 2008:56). Kilisenin ayrıldığı yıl olan 1054 senesine kadar tek bir Melkitlerden bahsetmek mümkündür. Lakin bu ayrılmadan sonra Roma ile inanç birliğini koruyan Melkitler ile Konstantinapol ve Doğu Hıristiyanlığını izleyen Melkitler olarak ayrılan iki farklı gruptan bahsedilebilir. Günümüzde Melkitler denilince Doğu geleneğinden gelen Katolikler anlaşılmaktadır. Zira diğerleri için Ortodoks kelimesi yeterince açıklayıcı olmaktadır (Fortescue, 1996:2).

1.4.2.1.2.1.Rum Ortodokslar

Rum Ortodokslar, Bizans ayinlerinin kullanıldığı Ortodoks Doğu Kilisesi'ne bağlı kalmışlardır. Tarihsel olarak 5.yüzyıldan itibaren dört Doğu Kilisesi ile beraber (Kudüs, Antakya, İskenderiye ve İstanbul) Batı Kilise'sinden ayrılmışlardır. Buna göre, Rum Ortodokslar, Batı Kilisesi'nin evrensel olduğu iddiasını reddetmeye devam etmekte ve Papa'nın yanılmazlığını kabul etmemektedirler (AbuKhalil:1989).

Lübnan'da, aslen köylü bir topluluk olan Rum Ortodokslar, diğer mezheplere göre toprak ağaları tarafından daha az domine edilmişlerdir. Topraklarını özgür bir ortamda değerlendirme imkânını bulmuşlardır. Son dönemlerde hızla şehirleşmeye başlayan Rum Ortodokslar, Beyrut ve diğer şehirlerde ticari hayatta daha etkin hale gelmeye

başlamışlardır. Genel olarak kuzeyde ve Trablus şehrinin yakınlarında yaşamaktadırlar. Eğitim düzeyi yüksek insanlardan oluşan Rum Ortodoksların finansal durumları da iyidir. Ayrıca Pan-Arabizm fikrini savunmaları bakımından diğer Hıristiyan topluluklarından ayrılırlar. Buna rağmen, Arap ülkeleri ve Lübnan'daki Hıristiyan topluluğu arasında da bir köprü görevi üstlenmişlerdir (Collelo, 1989:69).

Lübnan'da yaşayan Rumların % 50'sinden fazlası Ortodoks'tur. 200–250 bin arasında tahmin edilen Rum Ortodoks nüfusunun, genel nüfusa oranları ise %6 olarak tahmin edilmektedir (Prados, 2007:3).

1.4.2.1.2.2.Rum Katolikler (Katolik Melkitler)

Lübnan'da Marunîlerden sonra en kalabalık ve en büyük ikinci Katolik grup Rumlardır. 18. yüzyılın başlarında Rum Ortodoks Kilisesinden ayrılmaları ile birlikte farklı bir grup olarak ortaya çıkmışlardır. Ayinlerinde Arapçayı kullanan Rum Katolikler, Bizans'tan kalan usullere de devam etmektedirler. Vatikan tarafından tanımlanan Katolik doktrinleri tam olarak kabul etmekle beraber genellikle Rum Ortodoks Kilise'si ile yakın ilişkiler içinde olmuşlardır. Bölgede yaşayan Marunîlere göre daha fazla eski ritüellere ve geleneklere sahip çıkmışlardır (Collelo, 1989:68). Lübnan'da Katolik kelimesi kullanıldığı zaman akla ilk gelen Rum Katoliklerdir. Zira Marunîlere Katolik misin sorusu yöneltildiğinde tercih ettikleri cevap, “Marunî'yim” olmaktadır.

Rum Katolikler, ülkenin merkez ve doğusunda birçok köye dağılmış olarak yaşamaktadırlar. Dağınık olan bu mezhebin üyeleri toplu olarak Beyrut'ta, Zahle'de ve Sayda şehrinin banliyölerinde bir arada yaşamaktadırlar. Eğitim seviyelerinin yüksekliği bakımından diğer mezhep üyelerinden bariz bir şekilde ayrılırlar. Yine ekonomi alanında Rum Katolikler zekâları ile ün salmışlardır. Arap mirasından gelen gururları ile birlikte onlar da Rum Ortodokslar gibi Arap dünyası ile Batı -özellikle ABD- arasında köprü vazifesi gördüklerini ileri sürerler. İç savaşın sonlarına doğru 1986 yılında nüfusları 72.000 ile nüfusun % 3'ünü oluşturdukları tahmin edilirken; günümüz itibarı ile nüfuslarının 200.000 dolaylarında olduğu tahmin edilmektedir. Bu nüfus sayısı ile toplam nüfusun %5'ini oluşturmaktadırlar (AbuKhalil:1989).

1.4.2.1.3. Ermeni Ortodokslar (Gregoryanlar)

Ermenilerde din ile milliyet, Kilise ile Ermeni iç içedir. İkisi bir ve aynı şey sayılmaktadır. Aralarında çekişme cihetinden bir mücadele söz konusu bile değildir; olmamıştır. Dini otorite, Ruhanilerle cemaat arasında paylaşılmıştır. Bu iki grup adeta iç içe geçmiştir. Bu birliktelik Ermeni kilisesine “Milli Kilise” kimliği kazandırmasına vesile olmuştur. Bu sebeptendir ki geçmiş zamanda da şimdi de ermeni denilince akla hep Ermeni Kilisesi gelmektedir (Küçük, 2009:12).

Ermeni tarihçileri, her ne kadar Ermenilerin Hıristiyanlığa girişlerinin ilk havarilere dayandığını ısrarla savunsa da bunu kanıtlayabilecek ilk üç yüzyıla ait resmi bir kayıt neredeyse yoktur. Ermeni kilisesinin tarihi, “Aydınlatıcı” unvanı ile anılan Aziz Gregorius’un 3. yüzyılın sonu ve 4. yüzyılın başlarında ortaya çıkmasıyla ve gerçekleştirdiği çalışmalarla başlar (Atiya, 2005:345). Ermeni milli duygusunun oluşmasını sağlayan kilisenin millileşmesi de 4. yüzyılda gerçekleşmiştir. 6. yüzyıla gelindiğinde Ermeni Ortodoks Kilisesi, 451 yılında Kadıköy Konsilinde kabul edilen İsa’nın tek bedende iki doğayı barındırma fikrinde düzenlemeye gitmiş ve İsa’nın yalnızca ilahi tabiata sahip olduğu anlayışı olan monofizitizmi kabul etmiştir (Collelo, 1989:69–70). Bu durum, batı ile geçmişte yaşanan birkaç yakınlaşma hesaba katılmazsa değişmeden günümüze kadar devam ederek gelmiştir.

Günümüzde farklı Hıristiyan mezhepleri içinde Ermeniler bulunmaktadır; lakin Ermenilerin büyük çoğunluğu, yaklaşık %90’ı Gregoryan’dır. Geri kalanların %7’si Katolik, %3’ü de Protestan’dır. Gregoryan Mezhebi Ermenilere özgü bir mezheptir. Ermeni Kilisesinin İstanbul ve Kudüs’te faaliyette bulunan iki patrikliği; Eçmiyazin ve Beyrut’ta da faaliyette bulunan iki katolikosluğu⁶ vardır (Küçük, 2009:138–139).

Ermenilerin Lübnan’a gelişini dört ana başlıkta toplamak mümkündür. İlk göç, Fransızların 1921’de Kilikya’yı tahliye etmek zorunda kalmasından sonra bölgede himayesiz kalan Ermenilerin Suriye ve Lübnan’a göç etmeleri şeklinde gerçekleşmiştir. İkinci göç, Türkiye’nin 1937–39 tarihleri arasındaki Hatay girişimleri sırasında olmuştur.

⁶ Katolikos: Bazılarının Roma Katolik kilisesine bazılarının diğer Hıristiyan kiliselerine bağlı olduğu Doğu Hıristiyan grupların ruhanî başkanlarına verilen unvan (Cilacı, 2001:198).

Bu olaylarda Suriye ve Lübnan'a göç eden Ermeni sayısı 45.000 olarak tahmin edilmektedir. Üçüncü göçün sebebi, 1948 senesinde meydana gelen Arap-İsrail uyuşmazlığı olmuştur. Buna göre bölgede yaşayan Ermeniler, Filistin'den Lübnan'a gelmek zorunda kalmışlardır. Son olarak da 1958 yılındaki Suriye-Mısır arasındaki birleşme nedeniyle Lübnan'a yerleşmek için gelen Ermeni göçüdür (Bhatnagar, 1981:174).

Ermeniler, Lübnan'da, Beyrut'ta ve Beyrut'un kuzey banliyölerinde oturmaktadırlar. Bu bölgelerle birlikte iki sıradağ arasında kalan Beka Vadisi'nin Anjar bölgesinde de ikamet eden Ermeni nüfusu bulunmaktadır. Lübnan'daki Ermeniler de esnaflık becerileri ve ekonomideki zekâları ile ünlüdürler. Bu özellikleri ile Ermeniler, ekonomik olarak iyi bir pozisyon elde etmektedirler. Siyasi olarak ise, Lübnan iç siyasetinde genellikle uzlaşmacı ve işbirliğini artırmaya yönelik çalışmaları ile ön plana çıkmaktadırlar (AbuKhalil:1989).

Ermeniler, Araplardan sonra etnik topluluk olarak ülkedeki en büyük gruptur. Ülkedeki Ermeni nüfusunun toplam nüfusa oranı %6 olarak hesaplanmaktadır. Sayılarının ise 200–250 bin arasında olduğu tahmin edilmektedir (Prados, 2007:3).

1.4.2.1.4.Ermeni Katolikler

İlk yüzyıllarda Ermenilerin batı Kilisesi ile fazla bir münasebeti olmamıştır. Monofizitizm ve milli duygular, Gregoryanları, Greklerden (Rumlardan) ayırmıştır. Bundan dolayı Ermeniler, Roma ile fazla ilişkiye girmemişlerdir. Kadıköy Konsili ile başlayan görüş ayrılıkları 7. yüzyılda kesin ayrılıkla sonuçlanmıştır. 7. yüzyılda başlayan bu ayrışmalar 13. yüzyıla kadar da kesintisiz devam etmiştir (Küçük, 2009:155).

Ortaçağ'da Latin misyonerlerin çabaları ile Ermenilerle batı arasında yakınlaşmalar olsa da bu misyonerlerin Ermeni Kilisesinin değerlerini azaltma yönündeki girişimleri, yakınlaşma ve birleşme çabalarının önüne geçmiştir. Ermenilerin küçük bir bölümü Protestanlığa ve Katolikliğe geçmiş olsa da, Ermeni halkının ana kitlesi, kesin monofizit karakter taşıyan; atadan kalma doğu kilisesine bağlılığını korumuştur. Bununla beraber Katolikliğe meyletmiş, hatta Latin usullerini tamamen benimsemiş Ermeni halkının

katolikolarının varlıđından bahsedilse de, teŖekköl etmiŖ bir Ermeni Katolik Kilisesi olmamıŖtır (Atiya, 2005:333; Kűcűk, 2009:155).

Lűbnan'daki Katolik Ermeni nűfusu, Ortodoks Ermeni nűfusuna oranla çok az da olsa Katolik Ermeniler de Lűbnan Anayasası tarafından tanımlanan gruplardan biridir. Ve Ortodokslardan ayrı olarak Lűbnan Meclisinde temsil edilmektedirler (www.elections.gov.lb/Parliamentary).

1.4.2.1.5.Roman Katolikler (Latinler)

Lűbnan'da bulunan bir diđer Katolik mezhep de Roman Katoliklerdir. 1980'ler itibarı ile nűfusları %1'den az olan Roman Katolikler, Vatikan'ın űstnűlűđűnű kabul etmektedirler. Lűbnanlılar, Roman Katolikleri diđer Katolik gruplardan ayırmak için Latinler kelimesini kullanırlar. Bűyle adlandırılmalarının bir diđer nedeni de mezhebin műntesiplerinin bűyűk bir bűlűműnűn yabancılar űzellikle de Avrupa'dan gelenler tarafından oluŖturulmasıdır. Papa'nın yanılmazlıđını kabul ederler ve Hz. Meryem'e de taparlar. Ruhban sınıfı ise dini inançlarından dolayı evlenmezler (Collelo, 1989:68). Bugűn itibarı ile Lűbnan'daki nűfuslarının yine %1'in altında olduđu varsayılmaktadır.

1.4.2.1.6.Yakubiler (Monofizit Sűryaniler veya Suriye Ortodoksları)

451 senesinde Kadıkűy Konsili'nde sinmiŖ gibi gűrűnen monofizit anlayıŖ, 6. yűzyılda Urfa baŖpiskoposu Yakub Bardai (Burdono) tarafından tekrar canlandırılmıŖtır. Bardai'den sonra Antakya Sűryani topluluđunun temsil ettiđi monofizit hareket "Yakubi" veya "Yakubiler" ismini almıŖtır (Kaplan, 2008:55). Gűnűműzde kendilerini Suriye Ortodoksları olarak adlandıran Yakubiler, klasik Ortodoks inancındaki İsa'nın hem ilahi hem de insani yűnűnűn varlıđı esasının karŖısında dururlar. Yakubilere gűre Hz. İsa, sadece ilahi tabiata sahiptir. Yani O'nun insanlık űzelliđi yoktur ve O sadece ve sadece tanrıdır. 1980'lerde Lűbnan'daki toplam nűfuslarının birkaç bin civarında olduđu tahmin edilmektedir (www.globalsecurity.org).

Yakubilerin bugünkü nüfus dağılımındaki oranları %1'in altındadır. Bu azınlık nüfusa göre kendi benliklerini korumayı başaramışlardır. Kiliseleri ve ritüelleri Marunîlerden ve Melkitlerden tamamen farklıdır.

1.4.2.1.7. Protestanlar

Lübnan'daki Protestanlar, ilk olarak 19. ve 20.yüzyıllarda bölgeye gelen Amerikalılar ve İngilizler tarafından dinlerinden döndürülen kişilerdir. Onlar da kendi aralarında birçok mezhebe ayrılmışlardır. En önemli grupları, Anglikan (Anglican), Cemaat (Congregational) ve Presbiteryen (Presbyterian) kiliselerine bağlı gruplardır. Lübnan'daki Protestanlar da diğer birçok Hıristiyan mezhebin üyeleri gibi iyi derecede eğitim düzeyine sahiplerdir. Ve profesyonel orta sınıfa angaje olmuşlardır. Yerleşim ve yaşam yeri olarak Beyrut'u tercih eden Protestanların nüfusu, Lübnan genel nüfusunun %1'inden daha azdır (AbuKhalil: 1989).

1.4.2.1.8. Asurîler veya Nasturiler ve Keldaniler

Doğu Hıristiyanlık tarihinde Nasturilik olarak bilinen akım, adını 382 yılında Roma İmparatorluğu'nun Kommagene eyaletinde, Germanikeia (Maraş) kentinde doğan ve Doğu Asur Kilisesi'nin kurucusu olan Nastur'dan (Nestorius) almıştır. Nastur, İsa'nın tek tabiata sahip olduğunu iddia edenleri sapkınlıkla itham etmiştir. Ve ömrü boyunca İsa'nın hem insan hem de ilah tabiatına ayrı ayrı sahip olduğunu savunmuştur (Albayrak, 1997:72). Nasturiler, Hz. İsa'nın tabiatı tartışmalarının yanında Hz. Meryem'in tanrı anası mı yoksa beşer anası mı olduğuyula ilgili tartışmalar nedeniyle de Katolik dünyasından dışlanmışlardır. Hatta kâfir olarak addedilmişlerdir. Nasturilere göre Meryem sadece beşerdir. Ve beşerden başkasını da doğurmamıştır. Nasturiler çoğunlukla Ortodoks olmalarına rağmen Katolikliği benimseyenleri de olmuştur. Katolikliği benimseyenlere ise Keldani adı verilmiştir (Albayrak, 1997:80).

Nasturilerin ilk kınanmaları ve küfürle itham edilmeleri ise monofizitliğin kabul edildiği 431 senesinde gerçekleştirilen Efes Konsilinde olmuştur. Daha sonraları Nasturiler kendi fikirlerini koruyarak bağımsız bir kilise oluşturmuşlardır. Bugün itibari ile Lübnan'da da varlıklarını birkaç bin nüfusla da olsa sürdürmektedirler. Nasturilerin

yanında, azınlık gruplar içinde zikredilen Keldaniler de sayıları yüzlerle ifade edilen bir nüfusla Lübnan'daki varlıklarını sürdürmektedirler (AbuKhalil:1989).

1.4.2.1.9.Diğer Mezhepler

Lübnan'da, yukarıda adları geçen Hıristiyan mezheplerin yanında Kıptiler ve Suriye Katolikleri de yaşamaktadırlar. Lakin bu mezheplerin üyeleri sayı itibari ile çok az olduğundan siyasi veya sosyal sistemde söz hakkına sahip değillerdir.

1.4.2.2.Yahudiler

Lübnan, Hıristiyanların idaresi altında iken Yahudiler, göreceli olarak daha rahat yaşamaktaydılar. 1948 yılında nüfuslarının 10.000 ila 20.000 arasında olduğu tahmin edilmekteydi. 1948 senesinde İsrail Devleti kurulunca Arap devletleri ve İsrail arasında çıkan savaş Lübnan'daki Yahudileri de etkilemişti. Lakin Lübnan Yahudileri, yasalar önünde diğer vatandaşlarla eşit olduğundan ve İsrail Devleti kurulduktan sonra İsrail'e göç etmediklerinden diğer Yahudilere oranla bu savaştan daha az etkilenmişlerdir. Lakin 1948 yılından itibaren gerçekleşen olaylar nedeniyle Lübnan'da yaşayan Yahudilerin birçoğu için kendilerini güvende hissetmeleri mümkün olmamıştır. Özellikle 1967 yılında çıkan altı gün savaşında Yahudilerin çoğu Lübnan'ı terk etmek zorunda kalmıştır (Bard:2010; AbuKhalil:1989).

1970'lerin başı, Yahudiler için Lübnan'dan mallarını ve paralarını beraberlerinde götürmelerinin mümkün olduğu son yıllar olmuştur. Zira 1972 yılından itibaren bölgede iyicice varlığını hissettiren FKÖ ve takip eden yıllarda çıkan iç savaş, Lübnan'da kalan Yahudilerin önceden gidenlere göre daha şanssız olduğunu göstermekte idi. Savaş esnasında FKÖ militanları ve Lübnanlı solcu Müslümanların yoğun baskısı altında kalan birçok Yahudi mallarını ve mülklerini terk ederek ülke içinde göç etmişlerdir. 1984 ve 1987 yılları arasında artan adam kaçırma ve suikastlar sonucunda Batı Beyrut'ta sadece birkaç düzine Doğu Beyrut'ta ise birkaç yüz Yahudi kalmıştır. Günümüz itibari ile sayıları 1.000'in altında olan Yahudi nüfusunun çok azı siyasi sistemde oy kullanma ve diğer haklara sahiptirler. Bunların hemen hepsi de yaşları bir hayli ilerlemiş olan kadınlardır.

Zira öncekilerden bazıları savaş sırasında ölümlerini geri kalanlarda ülkeyi terk etmişlerdir (Bard:2010; Collelo, 1989:70–71).

1.4.2.3.Müslüman Mezhepler

Lübnan anayasasında tanımlanan mezheplerden 5 tanesi de Müslüman mezheplerdir. Bu mezhepler Sünnilik, Şiiilik, İsmaililik, Dürzîlik ve Alevilik'tir. Mezhepler her ne kadar ayrı ayrı tanımlanmış olsalar da Sünnilik hariç İsmaililik, Dürzîlik ve Alevilik Şii mezhebinin alt kolları olarak tarih sahnesinde yer almışlardır. Dini hakları koruma altına alınmış olan Lübnanlı Müslümanların kendilerine ait özellikle aile hukuku, miras hukuku vs. gibi alanlarda Hanefî ve Caferî fikhını uygulayan mahkemeleri de anayasa tarafından koruma altındadır. Şiiiler ve Sünnilerin yanı sıra Dürzîlerin de Dürzîlik inanç sistemine uygun olarak başvurdukları kendi mahkemeleri vardır (An-Na'im, 2002:127). İslam tarihine bakıldığında Müslüman mezheplerin de Hıristiyan mezhepler gibi çok fazla sayıda olduğu görülür. Müslüman mezheplerin meydana çıkma sebebinin de ameli⁷, itikadi⁸ ve siyasi konulardan kaynaklanan tartışmalar neticesinde olduğu açıkça görülmektedir.

Sünnilik, Şiiilik, İsmaililik, Dürzîlik ve Alevilik mezhepleri, her ne kadar ameli ve itikadi konuları kapsayıcı bir doktrine sahip olsalar da ortaya çıkış nedenleri ve bugün algılanış şekli ile İslam'ın daha çok siyasi yönünü yansıtmaktadırlar.

Mezheplerin doğuşu, İslam dininin ortaya çıkmasından yaklaşık yarım asır sonrasına rastlar. Bir mezhebin ortaya çıkma sebebinin ve savunduğu inançları incelemek için o toplumun evveliyatına bakmak mecburidir. Zira toplumun içinde doğduğu ve vücut bulduğu tarihi, siyasi, sosyal ve kültürel şartlardan soyutlanarak mezheplerin açıklanmaya çalışılması, doğru sonuca varılmasını engelleyebilir (Fığlalı, 2007:51). Müslüman mezhepler bölümünde mezhepler anlatılırken, mezheplerin evveliyatlarına özetle değinildikten sonra asıl olarak Lübnan'daki konumlarına değinilecektir.

⁷ İş, uygulama; bir kural anlamına gelen amel bir insanın dini emirler ve yasaklara göre yaptığı hareketleri kapsar. İslam inancına göre insan, iradesi ile istediğini seçebilir. İradesi ile almış olduğu kararlarla karşısında ya ceza ya da mükâfat bulur (Akay, 2005:33).

⁸ İnanma, kalp ile doğrulama, iman anlamlarına gelen İtikat, kelime olarak, bir şeye bağlanma, düğümlenip kalma anlamında kullanılır. Genel olarak kullanıldığı anlam ise bir din veya mezhebin ameller dışındaki esaslarını oluşturan inanç sistemi demektir (Akay, 2005:235).

1.4.2.3.1.Sünniler

Türkiye'deki yaygın kullanım şekli ile Ehl-i Sünnet ve'l Cemâat veya kısaca Ehl-i Sünnet, adından da anlaşılacağı üzere Hz. Peygamber'in (s.a.s.) sünneti ile O'nun sahabesine ve onların yolunda olanlara verilen bir isimdir. Sonraki devirlerde bu isme kaynak olarak pek çok İslam âlimi ve tarihçisinin rivayetleri ile gelen bir hadis kaynak olarak gösterilmiştir. Buna göre hadiste Hz. Peygamber mealen "...Ümmetim 73 fırkaya bölünecektir. Bunlardan yalnızca bir tanesi cennete girecektir..." Cennete girecek olan bu grup ta Hz. Muhammed'in ve Ashabının yürüdüğü yolda yürüyen Cemâat'tir. Böylece Rasulullah'ın yolunda olanlara "Sünnet ve Topluluk Mensupları" anlamında "ehlu's-Sunne ve'l Cemâ'a" denmiştir (Fığlalı, 1999:53).

Bugün İslam toplumunun tartışmasız büyük çoğunluğunu oluşturan Sünnilerde zaman içerisinde ameli ve itikadi konularda tefrikalar meydana gelmiş ve bu tefrikaların neticesi olarak değişik mezhep ekolleri gelişmiştir. Sayıları onlarla ifade edilebilecek olan mezheplerden ameli konularda, Emevilerin son dönemlerinde ve Abbasilerin ilk devirlerini içine alan dönemde yaşamış olan İmam-ı Âzam Ebu Hanife, İmam-ı Şafi, İmam-ı Maliki ve İmam-ı Hanbeli'nin öncülük ettikleri Hanefi, Şafi, Maliki ve Hanbeli mezhepleri (Atar ve diğerleri 2007:44) kabul görürken; itikadî konularda da, Ehl-i Sünnet kelamının oluşmasını sağlayan Muhammed Maturidi ve Hasan el-Eşari'nin sistemleştirdikleri Maturidiyye ve Eşariyye ekolleri kabul görmüş ve benimsenmiştir (Gümüšoğlu, 2009:150).

Lübnan'daki Sünni topluluğa bakıldığında ise hem geleneksel İslam diye tabir edilen Ehli Sünnet anlayışından etkilenerek hem de Fransız kültüründen etkilenerek geliştiği görülmektedir. Zira Lübnan Manda idaresi altında iken Fransa, Müslümanların kurumlarına direkt olarak etki etmiştir. Fransa ulusal düzeyde Yüksek İslam Konseyi'ni ve Ulusal Vakıflar Müdürlüğü'nü kurmuştur. Bunların yanında hastane, okul, cami vb. gibi hayır kurumları yapan yerel vakıflar da kurmuştur. Bu kurumlar 1980'lerin ortalarına kadar varlıklarını sürdürmüşlerdir (AbuKhalil:1989).

Lübnan'da gerek Manda döneminde gerekse bağımsızlıktan sonraki dönemde en etkili Müslümanlar Sünniler olmuşlardır. Daha Modern Lübnan Devleti kurulurken

imzalanan Milli Misak ile Başbakanın Sünnilerden olması kararlaştırılmıştır (Suleiman, 1967a:111–112).

Bu avantajın yanında Lübnanlı Sünniler, diğer Müslümanlara oranla daha fazla şehirleşmişlerdir. Sünnilerin üçte ikisinden fazlası Beyrut, Sayda, Trablus ve Baalbek'te yaşamaktadırlar. Köy hayatı sürenler ise Beka Vadisi'nin batısında, Akkar'da ve Şuf Dağları'nda yaşamaktadırlar. Şehirleşmenin getirmiş olduğu avantajlarla ticaret, endüstri ve gayrimenkul işleri ile uğraşmaktadırlar. Ekonominin yanında; Sulh, Beyhum, Selam, Kerami, Cişr gibi Aristokrat aileler de Lübnan siyasetine yön vermektedirler. Sünnilerin tamamına yakını Araplar oluşturmaktadırlar. Ülkede, zamanında İran, Suriye, Irak ve Türkiye'de gelen çok az sayıda Kürt Sünni de yaşamaktadır. Lübnan'ın çoğulcu yapısının verdiği avantajla ülkede kalıcı olarak yerleşmişlerdir. Genel olarak Beyrut'ta yoğunlaşan çok az sayıdaki Kürtler hala kendi dilleri ile konuşmaktadırlar (Collelo, 1989:62).

Lübnan iç savaşının sonlarına doğru; 1986'larda nüfuslarının 700.000 bin civarında olduğu tahmin edilen Sünniler, toplam nüfusun da %27'sini oluşturmaktaydılar. 2006 yılı itibari ile nüfuslarının yine 700.000 ile 750.000 arasında olduğu tahmin edilmektedir. Ancak, diğer bazı mezheplerin aksine Sünni toplumdaki düşük doğum oranı sebebiyle bu nüfus sayısı toplam nüfusun ancak %20'sine tekabül etmektedir (Prados, 2006:2; Kor, 2006:14).

1.4.2.3.2.Şiiler

Arapça bir kelime olan Şia, birisine uyan ve bölük anlamında kullanılmaktadır. Şiya ve Eşya kelimeleri bölükler demektir ve Şia kelimesinin çoğuludur. Bu kavramlar, Kur'ân-ı Kerim'de de farklı anlamlarda kullanılmıştır. Enam, Hicr ve Rûm sûrelerinde bölükler anlamında Şiya, Sebe ve Kamer sûrelerinde aynı anlamda Eşya kelimeleri kullanılırken Saffet ve Kasas sûrelerinde taraftar anlamında Şia kelimesi kullanılmıştır (Gölpınarlı, 2007:21). Sâffât Sûresi 83. ayeti kerimesinde “Şüphesiz İbrahim onun (Nuh'un) taraftarlarındandı” (Feyizli, 2006:460) ve Kasas Sûresi 15. ayeti kerimesinde Hz. Musa'dan bahisle “...biri kendi tarafındandı diğeri de düşmanından idi...” ifadelerinde Şia kelimesi birine taraf olan, taraf tutan anlamlarda kullanılmıştır (Feyizli, 2006:399).

Bazı Şiiler, Şiiliğin başlangıç noktası olarak Asr-ı Saadeti kabul ederek görüşlerini Hz. Ali'ye dayandırmak istemişlerdir. Ancak, Hz. Ali'ye nispet edilen Nehcü-l Belâga'da, Şiilerin Hz. Ali'nin imameti hakkındaki iddialarını (Hz. Ali'nin halifelik hakkının diğer Halife tarafından engellendiği) görmek mümkün değildir (Gümüšoğlu, 2009:177).

Üstelik Hz. Ali, Hz. Osman'ın şehid edilmesi olayını organize eden, aslen Yahudi olup lakin Ehl-i Beyt'e yakınlık gösteren, Müslüman gibi görünüp Hz. Ebubekir, Hz. Ömer ve Hz. Osman'ı kötüleyen; bu kötülemeyi de Hz. Ali'nin emrettiğini söyleyen Abdullah b. Sebe'nin öldürülmesi emrini vermiş lakin sonraları sürgüne göndermiştir (Gümüšoğlu, 2009:179). Hz. Ali'ni kendinden önceki hiçbir halife hakkında kötü söz söylemediği de kaynaklarca sabittir.

Terim olarak Şia, Hz Peygamber'in (s.a.s.) vefatından sonra Hz. Ali ve Ehl-i Beytini, halifelik (imamet) için en layık kişi olarak gören ve O'ndan sonraki halifelerin de O'nun soyundan gelmesi gerektiğine inanan toplulukların müşterek adı olmuştur (Fığlalı, 1999:134).

İslam tarihinde Şia'nın doğuşuyla alakalı değişik görüşler bulunmakla birlikte, Hz. Osman'ın şehit edilmesinden sonra meydana gelen Cemel⁹ ve Siffin¹⁰ gibi hadiselerde Hz. Ali'nin tarafında bulunanlara kelime manası itibari ile “Şiatu Ali” (Ali'nin taraftarları) dendiği bilinmektedir (Gümüšoğlu, 2009:177). Bununla beraber Şia'nın bir fırka olarak ilk defa ortaya çıkmasının Hz. Hüseyin'in hunharca şehit edildiği tarih olan miladi 680'den sonrası olduğu da ileriye sürülen görüşler arasındadır. Şia için, “Emevilere karşı Hz. Hüseyin'in intikamını almak ve bu arada da Hz. Ali ve soyunun haklarını aramak ve onlara

⁹ M. 656 yılında meydana gelmiştir. Cemel Arapça bir kelime olup deve demektir. Savaşın ismi, mücadele Hz. Aişe'nin devesi etrafında devam ettiğinden bu şekilde adlandırılmıştır. Savaşın çıkma sebebi, Hz. Osman'ın katillerinin bulunmamasıdır. Hz. Aişe ve taraftarları, halife seçilen Hz. Ali'den katilleri cezalandırmalarını istemişlerdir. Hz. Ali ise, Medine'de kargaşa ortamı olduğunu, katillerin kim olduğunu bile belli olmadığını ifade edip önce asayişli sağlama yoluna gitmiştir. Bunun üzerine Hz. Aişe ve beraberlerindeki toplu olarak katilleri kendileri cezalandırmaya karar vermişlerdir. Hz. Ali'de kendi ordusunu toplayarak bu işi ancak kendisinin yapmasının doğru olduğunu söyleyerek harekete geçmiştir. İki ordu Basra yakınlarında konakladığında iki orduda da bulunan münafıkların gece vakti karşılıklı ok atması ile başlayan savaş Hz. Ali'nin galibiyeti ve birçok sahabenin hayatını kaybetmesi ile sonuçlanmıştır (Sarıçam, 2002:258-260).

¹⁰ Cemel savaşından 1 yıl sonra m. 657 yılında Hz. Ali ve Muaviye arasında çıkan savaştır. Hz. Ali'ye; Hz. Osman'ın katillerinin bulunmaması nedeniyle biat etmeyen Muaviye'nin biatini sağlamak için Hz. Ali'nin başlattığı savaş, Muaviye ve taraftarlarının yenilmek üzere iken mızraklarının uçlarına Kur'an sayfalarını asmaları ile son bulmuştur. Siffin savaşı, İslam tarihinde Hariciler akımının çıkmasına sebep olması bakımından da önemlidir (Sarıçam, 2002:261-263).

yardımları için toplananları ifade etmeye başlamıştır”, denilmektedir (Fığlalı, 1999:134).

Şia ve Şiilik kavramı, gerek Asr-ı Saadet’e, gerek Hz. Ali zamanına, gerekse Hz. Hüseyin’in şehadetinden sonrasına dayansın; bilinen gerçek şudur ki Şia ve Şiilik kelimeleri bugün itibari ile Hz. Ali taraftarları ve Ehl-i Beyt¹¹ taraftarlığı için kullanılmaktadır. Lakin Hz. Ali taraftarları olduklarını ifade eden Şiilerin içinde de bir bütünlükten söz etmek mümkün değildir.

Sünni âlimler tarafından Şiiler; aşırı gidenler, ılımlı olanlar ve bu ikisinin arasında olanlar diye üç ana gruba ayrılmaktadır. Aşırı giden Şii fırkalardan bazıları Hz. Ali’yi ilahlık mertebesine çıkarırken bazıları da O’nun Hz. Muhammed’den üstün olduğuna inanarak O’nu nübüvvet makamına çıkarmaktadırlar. Bu gibi fırkalar sadece Ehli Sünnet tarafından değil günümüz Şiileri tarafından da Müslüman olarak kabul edilmezler. Bu gruplara Hz. Ali’yi ilahlaştıran Sebeiyye; Hz. Ali’yi peygamberleştiren hatta daha üstün bir makama layık gören Gurabiye mezhepleri örnek gösterilebilir. Bunlarla beraber İmamilik özellikle Zeydilik gibi Sünnilere çok yakın mezhepler de Şiiliğin alt kolları olarak tarih sahnesinde yerlerini almışlardır (Zehra, t.y:45–46).

1.4.2.3.2.1. Onikiciler (İsnâ-aşare İmâmiyye veya Caferiler)

İmamet, iman esaslarından görmelerinden dolayı “İmâmiyye”, on iki imamı¹² kabul etmelerinden dolayı “İsnâ-aşariyye” (On ikiciler) diye adlandırılan Caferilik, günümüzde en fazla müntesibi olan Şiilerin mezhebidir. Genel olarak Şiilik denince ilk akla gelen Caferiliktir. Diğerlerinden bahsedilirken kendi özel isimleri kullanılmaktadır. İtikadi ve

¹¹ Hz. Muhammed’in (s.a.s.) diğer çocukları vefat edince, soyu Hz. Ali ile evlenen kızı Hz. Fatıma’dan devam etmiştir. Şiilere göre Ehli Beyt, Hz. Muhammed (s.a.s.), Hz. Ali, Hz. Fatıma, onların çocukları Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin ve onların da soylarından gelenlerdir. Sünnilere göre ise Ehli Beyt, yukarıda isimleri zikredilen Hz. Muhammed’in ev halkına ilaveten, Hz. Muhammed’in diğer zevceleri, iman eden amcaları ve diğer akrabalarından müteşekkildir. Örnek olarak, Sünnilere göre Hz. Aişe Ehl-i Beyt’tir. Şiilere göre ise değildir.

¹²Şiiler on iki imamı, Müslim ve Buhari’de geçen ve Câbir b. Semura’nın rivayet ettiği hadise dayandırır. Hadise göre Kureyşten izzet sahibi on iki imam gelecektir (Muttefekun Aleyh, 2004:507). Bu hadisten hareketle Şiiler imamları on iki de dondururlar. Lakin Şiilerin saydığı imamlardan Hz. Hasan ve Hz. Ali dışında halifelik yapan olmamıştır. Şiilere göre on iki imam ise şöyledir: 1-Ali b. Ebi Talip (Hz. Ali), 2-Hasan b. Ali, 3-Hüseyin b. Ali, 4-Ali Zeynelabidin b. El-Hüseyin, 5-Muhammed el-Bâkır b. Ali Zeynelabidin, 6-Câfer es-Sadık 7- Musa el-Kâzım 8- Ali er-Rızâ 9-Muhammed et-Taki 10-Ali en-Nakî 11-Hasan el-Askerî 12- Muhammed el-Mehdî (Üstün, 1999:22).

ameli konularda Câfer'i Sadık'ın görüşlerine dayandıklarından Caferiyye olarak adlandırılırlar Mezhebin kurucusu olan Câfer'i Sadık Medine'de doğmuştur. Soyu baba tarafından Hz. Ali'ye, anne tarafından da Hz. Ebubekir'e dayanır (Gümüšoğlu, 2009:203).

Bu Şiiler pratikte ve inançla ilgili bazı konularda Sünnilerden ayrılmaktadırlar. Ayrıldıkları en önemli konu imamet konusudur. Zaten Şia'yı, Şia yapan da imamet konusudur. Şiilere göre İmam olan kişi masumdur; hata etmekten münezzehtir. Ve İmama, iman eden, Peygambere ve Allah'a iman etmiş olur. İmamı inkâr eden de Peygamberi ve Allah'ı inkâr etmiş olur, dolayısıyla Müslümanlardan sayılmaz. İmamın özelliklerini ise âlimler üç ana başlık altında toplamışlardır.

1- İmamlar, Hz. Peygamber'in şeriatın sırlarını, kendilerine emanet ettiği "vasiy"lerdir. Hz. Peygamber (s.a.s.) bu sırların tümünü açıklamamıştır. Kendi zamanının gerektirdiği sırları açıklamış, kendisinden sonraki zamanların gerektirdiği sırları da "Evsiya"ya (Vasiyeler) emanet etmiştir. Bunlar zamanı gelince onu insanlara açıklayacaklardır.

2- Evsiya'nın söylediği her şey İslam'ın şeriatıdır. Bunların sözleri, Hz. Peygamber'in hadisi değerindedir. Çünkü bunlar, Hz. Peygamber'in kendilerine verdiği emanete dayanırlar ve kendilerine verilen yetki ile konuşurlar.

3- İmamlar umumi olan hükümleri tahsis edebilir, mutlak olan hükümleri kayıt altına alabilirler.

Kanun koyma bakımından imamın konumu bu olunca, İmamiler, İmamın hata, unutma ve günahtan uzak olduğu kanaatine varmışlardır. Onlara göre imam, hakkında hiç kuşku olmayan tertemiz bir şahsiyettir. İmamilerin hemen hepsi bu konuda görüş birliği içerisindeyler (Zehra, t.y.:63).

İmamlık müessesinin dışında Şia'nın Ehl-i Sünnetten ayrıldığı birçok nokta daha vardır. Allah'a iman ve Peygamber'i kabul konularında hemen hemen Sünnilerle aynı inanca sahiplerdir. Lakin Hz. Peygamber'den sonra başlayan Halifelik sürecinde ilk halife olması gerekenin Hz. Ali olduğunu savunurlar.

Diğer taraftan Câferiler, on ikinci imamlarını ismiyle değil lakabıyla (Mehdi) anarlar ve ismi geçtikten sonra "Accelallahu Ferecehu" (Allah, onun zuhurunu çabuklaştır) derler. O'nun ölmediğine, kıyametten önce zuhur edeceğine ve zulümle dolmuş olan dünyayı adaletle dolduracaklarına inanırlar. Onikinci imamın isminin Muhammed oluşunun tesadüfi olmadığına Hz. Peygamberle aynı ismi taşıdığına ve O'nun misyonunu tamamlayacağına inanırlar (Fığlalı, 1999:161; Halm, 2007:34).

Bugün İran'daki Velayet-i Fakih makamında oturan Ayetullahlar da gelmesi beklenen on ikinci imamın adına siyaset yapmaktadırlar (Üstün, 1999:11). Bu anlamda

velayeti Fakih makamı sadece İran için değil kendisini Şii olarak tanımlayan herkes için bağlayıcıdır. Bu gerçeği bilmek bugünün Lübnan'ın da en büyük kalabalığı oluşturan Şiilerin kendilerini nasıl tanımladıklarını ve hissettiklerini anlamak açısından faydalı olacaktır. Zira Lübnanlı Şiiler, milliyet olarak Fars olmasalar da inanç bakımından kendilerini İran'a çok yakın hissetmektedirler.

Lübnan hakkındaki rakamlar her ne kadar resmi kaynaklara dayanmıyor ve kendi içinde tutarlılık göstermiyor olsa da kaynakların üzerinde ittifak ettiği noktalardan biri de, Lübnan'daki Şiilerin ülke nüfusunun en kalabalık bölümünü oluşturduğudur. Ancak bu kadar yoğun nüfusa rağmen ekonomik, sosyal ve siyasi haklardan mahrum olan grup da yine Şiilerdir.

Lübnan'daki Şiilerin -küçük bir grup burjuvazinin dışında- tamamı ya köylüdür ya da işçidir. Şiiler, başlıca Lübnan'ın güney kesiminin ve Beka Vadi'sinin yoksul yerlerinde ikamet etmektedirler. On yıllardır hükümet tarafından ihmal edilen Şiilerden bazıları daha iyi fırsatlar yakalamak için Batı Afrika'ya bazıları da yine daha rahat yaşama imkânı için Beyrut'un varoşlarına göç etmişlerdir. 1980'li yılların sonlarına yani iç savaşın bitişine doğru, Şiilerin nüfusun 940.000 civarında olduğu tahmin ediliyordu. Bu rakamla Şiiler, toplam nüfusun %41'ini oluşturmaktaydılar (Collelo, 2003:73).

Lübnan'daki Şiilerin büyük çoğunluğu İsmâ-âşare Şiileridir; yani Caferî'dirler. Ülke içinde maddi birçok imkândan faydalanamamalarının yanında dini konularda da Sünniler kadar şanslı olmamışlardır. 1968 yılında İmam Musa Sadr tarafından Yüksek Şii İslam Konseyi kurulana kadar Sünnilerden bağımsız kurumlara sahip olmaktan mahrum olmuşlardır. Konsey kurulduktan sonra, İmam Sadr hem siyasi hem de dini seviyede bu konseyin başkanı seçilmiştir. 1978'deki Libya ziyaretinde ortadan kaybolana dek bu görevini sürdürmüştür. Bu konseye Lübnan'da ikamet eden Şii yazarlar, milletvekilleri, din adamları, devlet çalışanları, bakanlar ve uzmanlar katılmaktaydı. Lübnanlı Şiiler Sadr'ın öldüğü bilgisini hiçbir zaman kabul etmemişler ve O'nun döneceği ümidi ile 1987 yılında başkan yardımcılığına Şeyh Muhammad Mehdi Şemseddin'i seçmişlerdir. Lakin 1980'ler Şii dünyasında yeni bir liderin doğuşuna sahne olmuştur. Hizbullah'ın ruhani lideri Şeyh Muhammad Huseyin Fadlallah Lübnan'daki Şii dünyasının hem dini hem de siyasi, tartışmasız en önemli lideri olmuştur (Collelo, 2003:74). Günümüzde, Lübnan Şiileri

arasında en popüler grup olan Hizbullah'ın başkanlık görevini 1992'den beri Şeyh Seyyid Hasan Nasrallah yürütmektedir.

Günümüz Lübnan'ında ise Şiiler, yaklaşık 1,2 milyon nüfus ile toplumun en kalabalık birimidirler. Ve toplam nüfusa oranları yaklaşık %35'dir. Yani başka bir deyişle Lübnan'da yaşayan her üç kişiden birisi İmamiye Şia'sındandır (Prados, 2007:3).

1.4.2.3.3.İsmaililik

İmamiyye ve İsmailiyye mezhepleri, 6. İmam Câfer'i Sadık'ın imamlığına kadar silsileyi takip eder ve bütün imamları kabul ederler. Ayrılık konusu Câfer'i Sadık'tan sonra imamete kimin geçtiği konusunda olmuştur. Câfer'i Sadık'ın büyük oğlu İsmail babası hayatta iken vefat etmiştir. Câfer'i Sadık'ın vefatı üzerine imamete küçük oğlu Musa el-Kazım geçmiştir. İsmailiyye mezhebi ise İsmail'in ölmediğini; takiyye yaptığını, öldüğü zannedildikten sonra tekrar çeşitli vesilelerle görüldüğünü iddia etmektedirler. Bu sebeple ilk yedi imama iman ettiklerinden dolayıdır ki “Yediciler” olarak adlandırılırlar (Gümüşoğlu, 2009:198).

İsmailiyye'nin görüşleri Batıniyye'ye¹³ istinad etmektedir. Eski Yunan ve Orta Doğu dinlerinden alınmış birtakım fikirlerle örtülü bu inanış, kendine mahsus te'villerle tamamen Bâtını ve İslam'a zararlı bir anlayışın mümessili olmuştur. Zamanla, Musta'li ve Nizari olmak üzere ikiye ayrılmışlardır. Bu iki koldan Musta'li nispeten daha mutedildir. Kelime-i Şehadetleri Ehl-i Sünnetten farklı olup şu şekildedir: Allah'tan başka ilah yoktur; Muhammed O'nun Resûlüdür ve Ali Allah'ın dostu ve Nebi'sinin vasisidir. Musta'liler günde üç vakit namaz kılarlar, Ramazan ayında 30 gün oruç tutarlar, Hac için Mekke'yi ziyaret ederler. Zekât da cemaat işleri için Hocalara verilmektedir. 1930'lu yıllar itibari ile Hindistan'da 250.000; Yemen'de de 25.000–30.000 civarında Musta'li İsmaili'si yaşadığı tahmin edilmektedir (Fığlalı, 1999:148–151).

¹³ Batıniyye; Kur'an-ı Kerim'de yer alan kelime ve hükümlerin zahiri anlamlarını kabul etmeyen, gerçek manalarının sadece Allah ile ilişki kurabilen “masum imam” tarafından bilinebileceği görüşünü savunan aşırı fırkaların ortak adıdır. Bilinen en meşhur Batıni fırkalar, İsmailiyye, Ta'limiyye, İbâhiyye, Mazdekiyye, Babekiyye, Dürziyye, Sabbahiyye, Nusayriyye'dir (İlhan, 1992:190–191).

İsmaililerin diğerkolu olan Nizari’de ise, İsmailiyye’nin temel inancı olan batını akide bütünüyle sürdürülmektedir. Onlar da Musta’li İsmaililer gibi İslam’ın birinci şartı olarak İman’ı (Velayet) kabul ederler. Nizari’lerde Allah’a imanın kabulü de İmam’a, iman edip zamanın imamına biat etmekle mümkün olmaktadır. Nasıl Kadir gecesi bin aydan daha hayırlı ise zamanın imamı da bin nebi ve resulden daha hayırlıdır derler ve nübüvvet nurunun velayet nurundan çıktığını ifade ederler. Cebrail’in, peygamberliği şaşırıp Muhammed’e (s.a.s.) verdiği, aslında Hz. Ali’ye götürdüğüne inanırlar. Namaz yerine “Dua” dedikleri ibadetleri vardır ve kendilerine göre dua saatlerini belirlemişlerdir. Bu ibadet şekli Sünnilerin ibadet şekillerine pek benzememektedir. Nizari’ler, orucu yılda bir kez Ramazan’ın 21’inde tutarlar; Ramazan’a saygı gösterip Kadir gecesi bunlardan birinde diye, 19–23 Ramazan günlerinde cemaathanede merasim yaparlar. Nizariler için Hac, imamı ziyaretten ibarettir; ziyaret için Mekke’ye hiç gitmez genelde Kerbela ve Necef’e giderler (Fığlalı, 1999:152–155). Lakin bütün bu farklı ibadetleri yerine getirmelerine rağmen; takiyye inancına sahip olduklarından istedikleri ve zarar görebileceklerini düşündükleri zaman, buldukları ortama ayak uydurur ve oradaki insanlar gibi davranırlar.

İmamiye mezhebinin bir kolu olarak kabul edilen İsmailiyye mezhebinin müntesipleri, çeşitli ülkelere dağılmış olarak yaşamaktadırlar. Orta ve G. Arika’da, bir kısmı Şam bölgesinde, bir kısmı Pakistan’da, çoğunluğu ise Hindistan’da bulunmaktadır. İsmaili’lerin İslam Tarihinde devletlerinin de olduğu olmuştur. Mısır ve Şam devletlerine hükmeden Fatımi Devleti İsmaili’dir. Ayrıca bir müddet çeşitli İslam bölgelerine hükmeden Karmatîler de İsmaili’dir (Zehra, t.y.:60).

Nizari İsmailileri, Hindistan’da genellikle “Hocalar” diye tanınırlar. Bunun yanı sıra “Şemsi” veya “Multânî” olarak tanınan Hocalar’a, “Nur Şahî” veya “İmam Şahî” de denmektedir. İran’da “Ağa Han Müridleri”, Afganistan’da Hz. Ali’nin ilahlığını ileri sürdükleri için “Ali-ilahiler”, *Suriye-Lübnan taraflarında ise İsmailiyye olarak adlandırılırlar* (Fığlalı, 1999:150).

İsmailiyye mezhebi, Lübnan’da her ne kadar anayasa tarafından tanımlanan bir mezhep olsa da mezhep müntesiplerinin sayıları yüzlerle ifade edilecek kadar azdır. Gerek sosyal, gerek ekonomik, gerekse siyasal sistemde çok fazla etkileri yoktur.

1.4.2.3.4.Dürzîler

Dürzîlik, daha önceki bütün dinlerin nesh edildiğini kabul ederek, Hakim Biemrillah'ın uluhiyetine ve onun yarattığı ulvi varlıklar hiyerarşisine inanan, kapalı (sır) cemiyet özelliğini koruyarak günü müze kadar ulaşan bir mezheptir (Bağlıoğlu, 2004:7).

Fatımilerin altıncı halifesi Hakim Biemrillah'ın yönetimi ele alışından bir süre sonra, İsmailiye mezhep hiyerarşisi üzerinde ilahi bir şahsiyet olma yolundaki gayretlerini önemli bir fırsat olarak değerlendirmek isteyen bazı İsmaililer, onun düşünce ve tasavvurlarını destekleyerek teşkilatlanmaya başlamışlardır. 30 Mayıs 1017 tarihinde ilahlığını açıklayan Hâkim, yeni bir devrin başladığını, kurulan yeni dinin imamlığına da İran asıllı Hamza bin Ali'yi getirdiğini ilan etmiştir. Hamza bin Ali yardımcılarını (hudûd) da belirleyerek, yeni dönemde İslami manada ibadete ihtiyaç kalmadığını, insanların gerçek ilahi bilgileri kendilerinden öğrenmeleri gerektiğini ileri sürmüştür. Hamza'nın bütün dini gerçekleri en geniş anlamıyla kapsayan müstakil bir sistem olduğunu savunduğu bu hareket nadiren Hakimiyye diye anılırsa da en yaygın olan adı Dürziyye'dir. Fırka, önceleri Hamza'nın yakını ve dâi'si iken daha sonra mürtet¹⁴ sayılan Anuş Tegin (Neştegin) ed Derezi'nin yoğun propagandalarından dolayı bu adı almıştır (Öz, 1994:39-40).

İlahi işrakın, (ilahi aydınlatma) manasında aşırı giden Fatımi halifesi Hâkim Biemrillah, Allah'ın kendisine geçtiğini iddia ederek, kendisine ibadet edilmesini istemiştir. Sonraları Hâkim, bir müddet gizlenmiş, sonra değişik rivayetlere göre ölmüş veya öldürülmüştür. Tutulan görüş onun bazı akrabaları tarafından öldürüldüğüdür. Ancak müritleri ve ondan sonra ortaya çıkan mezhebin müntesipleri onun gizlendiğini ve tekrar döneceğini savunurlar (Zehra, t.y.:63).

Dürzîliğin esaslarına bakıldığında ise dört ana başlık altında toplandığı görülür: Birincisi, Hâkim Biemrillah'ın ilah olduğuna inanmaktır. Dürzîlere göre Hâkim hem Allah'tır hem de insandır. Allah son defa Hâkim suretinde görülmüştür, Hamza'da O'nun peygamberidir. İkincisi ise Hamza bin Ali'yi mahlûkatın en şerefliisi olarak tanımaktır. Hamza bin Ali, Allah'ın öz nurundan yaratıldığı için "el-imam el-azam'dır, yani imamların da imamıdır. Üçüncüsü ise hudûdu tanımaktır. Bunlar Hamza'dan sonra en kutsal kişilerdir ve Hamza ile beraber 5 hudûd vardır. Dördüncü ilke ise, kişisel davranışların uyması gereken ve vesâyâ denilen yedi ilkeye uymaktır (Armaoğlu, 1989:495).

¹⁴Mürtet, "İslam dinini bırakarak eski dinine veya bir başka dine geçmiş olan, din değiştiren, irtidat eden kimseye denir. İslam hukukuna göre, kendisine verilecek düşünme fırsatından sonra Müslüman olmayıp küfründe ısrar eden kimse öldürülür. Mürtet kadın ise, Müslüman olması için hapis ile baskı yapılır. Mürtet manen ölmüş sayıldığından kimseye varis (mirasçı) olamaz. Mürtedin, Müslüman iken yaptığı ibadetler boşa gider, tekrar Müslüman olduğu zaman haccetmesi gerekir" (Akay, 2005:341).

Dürzilik inancında bulunan yedi esas genel olarak Hakim bi-Emrillah'ın ilahlığını pekiştiren ve ondan başkasına tapınmayı küfür olarak niteleyen itikadi konuları içerir. Bu itikadi konularla birlikte namaz, oruç ve hac gibi İslam dininin temel ameli şartlarının da terk edilip yerine yeni uygulamaların tesis edildiği de görülmektedir.

Buna göre, Müslümanlar Ramazan ayında imsak vaktinden güneşin batışına kadar geçen sürede bütün fiziki zevklerden, yemekten ve içmekten geri durup ibadetle meşgul olurken; Dürzîler bunların yerine insanların, başkalarına zarar vermekten, yalan söylemekten, çalmaktan geri durmalarının daha önemli olduğunu söylerler. Hac konusunda ise Mekke'nin ziyaret edilme zorunluluğunu kabul etmeyerek, haccın Mekke'yi ziyaret etmeden insan ruhunun Allah'a ulaşarak direk iletişim kurması ile olduğunu söylerler. Namaz konusuna gelince, “namaz dini bir pratiktir ve günde sabit bir rakamla bu pratiği yapmaya ihtiyaç yoktur”, derler. “Allah her yerdedir, bu ibadet Mekke'ye dönme ile sınırlandırılmaz ve insan her nerede olursa orada ibadet eder”, derler (Alamuddin, 1993:46).

Takiyye anlayışına inanan Dürzîler yeri geldiğinde inançlarını inkâr edebilirler. Dil ile inkâr, kalp ile tasdik edilmezse geçersizdir. Kendilerinin ‘Muvahhidin’¹⁵ olarak adlandırılmasını tercih eden Dürzîler, aşırı derecede kapalı bir toplum olup kendilerinden olmayanlarla evlilik yapmaz ve evlerinde yapılan faaliyetleri bile en yakın komşularından gizlerler (Zehra, t.y.:63).

Lübnan yakın tarihinde, Canbulat, Arslan ve Yezbak aristokrat aileleri, lider aileler olarak ön plana çıkmışlardır. Dürzî toplumunun ekonomik, sosyal ve siyasal hayatlarını bu önemli aileler şekillendirmişlerdir. Dürzî toplumu içinde zamanla çıkan anlaşmazlıklar ve ayrılıklar, geleneklerinden gelen sıkı sosyal bağları vesilesiyle ortadan kaldırılmış ve Dürzîler günümüze kadar kapalı, lakin birbirine bağlı bir toplum olarak gelmişlerdir (Harris, 1997a:75).

¹⁵ Dürzîler Neştegin ed-Derezi'yi, dinden çıkmış bir münafık olarak gördüklerinden Dürzî ismi ile anılmaktan hoşlanmamışlardır. Bunun yerine, Tanrı'nın birliğine verdikleri önemle kendilerini Muvahhidün veya ehlü't-Tevhid (Allah'ın birliğine inanan; birleyiciler) olarak adlandırırılar. Ancak günümüzde mezhep mensuplarınca da kabul gördüğünden Dürzîler de kendilerine Dürzî denmesinden çok da rahatsız değillerdir (Bağlıoğlu, 2004:9-10).

Lübnan'da 1932 nüfus sayımına göre 53.047 olan Dürzî sayısının 1975 yıllarında 150.000–170.000'i bulduğu tahmin edilmekteydi. Toplam nüfusunun 400 bin olduğu öngörülen Dürzîlerin geri kalan nüfusu ise ağırlıklı olarak Suriye ve İsrail'de yaşamaktadır (Gordon, 1983:9–10). Lübnan'da günümüzdeki nüfusları 210.000 –toplam nüfusun %6'sı- olarak tahmin edilen Dürzîler, Lübnan'ın orta kesimlerinde yani Dağlık Lübnan'da, Şuf Dağları'nda yaşamaktadırlar (Kor, 2006:14–15).

1.4.2.3.5.Nusayriler/Aleviler

Sözlükte “Ali'ye mensup” anlamına gelen Alevi kelimesinin çoğul şekli Aleviyye ve Aleviyyun'dur. Alevi terimi İslam kültür tarihinde Hz. Ali soyundan gelenler manasında ayrıca siyasi, tasavvufi ve itikadi anlamda kullanılmıştır. Alevi teriminin asıl anlam kazandığı nokta Hz. Ali'ye dair beslenen duygulardır. Genellikle Şiiler ve Şia içinde yer alan bazı mezhepler Alevi nisbesini alırlar. Mutedil mezheplerden Zeydiyye ve İsna-aşariyye, müfrit mezheplerden İsmailiyye, Beyaniyye ve Bâtîniye de Alevi nisbesini alırlar. Fakat çağımızda Alevilik olarak tanınan iki itikadi mezhep vardır. Bunlardan biri Suriye-Lübnan coğrafyasında yaşayan “Nusayrilik” diğeri de Safeviler zamanında yaşayan ve anti-Osmanlı propaganda ile gelişen “Kızılbaşlık”tır¹⁶ (Ocak, 1989:368–369).

Batîni bir karaktere sahip olması açısından Nusayrilik hakkında da geniş bir bilgi bulunmamaktadır. Mezhep isminin, Hz. Ali'nin hizmetçisinden geldiği veya fırka mensuplarının yaşadığı Lazkiye bölgesindeki Nusayriyye dağlarına nispetle geldiği belirtilir. Lakin Hz. Ali'nin bu isimde bir hizmetçisinin bulunmadığı ve söz konusu dağların da o dönemde böyle isimlendirildiğine dair net bilgi bulunmadığı bilinmektedir. Büyük ihtimalle fırkanın adı asıl kurucusu olarak kabul edilen Ebu Şuayb Muhammed b. Nuseyr en-Nemiri'den gelmektedir. I.Dünya Savaşı'na kadar Nusayriye veya Nemiriye adları ile anılan mezhep; Fransızların talebiyle ve mensuplarının da uygun görmesi ile Alevi olarak anılmaya başlamıştır (Üzüm, 2007:270–271; Halm, 2007:174).

Şia'nın ilk mezhepler tarihi yazarlarından Nevbahti (9.yy.), “mezhebin kurucusu İbn Nusayr, Şii-İmamiyye'nin onuncu imamı Ali en-Naki'nin hayatında, O'nun tarafından

¹⁶ Bütün Osmanlı arşivlerinde ve veka'yi'namelerinde Kızılbaş veya Rafiziler olarak geçmelerine rağmen bunlar, kendilerine alevi nisbesini vermişlerdir (Ocak, 1989:369).

gönderilmiş bir peygamber olduğunu iddia ediyor ve en-Naki'nin hakkında aşırı görüşler ileri sürerek tenasühten¹⁷ bahsediyor”, demektir. İbn Nusayr O'nun ilahlığından bahsederek haramları helal kıldığını söylemektedir (Fığlalı, 1999:203). Şii kaynaklarında (Ebu Ca'fer et-Tûsî) kaydedildiğine göre; İbn Nusayr, on birinci imam Hasan el-Askeri zamanında O'nun “bâb”ı, on ikinci imam Muhammed Mehdi el-Muntazar'ın gaybeti¹⁸ sırasında O'nun sefiri olduğunu söylemektedir (Üzüm, 2007:271). Şehristani, Nusayrilerin Ehl-i Beyt imamlarından hangisine ilahlık isnat edecekleri konusunda anlayamadıklarını söyler. Cürcâni ise Nusayriliği; “Hz. Ali'ye Allah'ın hulûl¹⁹ ettiğini” söyleyenler olarak tarif eder. Günümüz araştırmacıları da Nusayriliğin temelinde Hz. Ali'nin ilahlaştırılması fikrinin yattığını belirtmişlerdir (Gümüšoğlu, 2009:216).

Tarihte, Dürziler gibi Nusayriler'de İsna-aşare İmamiyye ile beraber olmuşlardır. Bu beraberliğe rağmen, Ehl-i Beyt'e mutlak marifet verildiğine ve Hz. Ali'nin ölmediğine inanmaktadırlar. Bu inanışla İsna-aşare İmamiyye'si ile net çizgilerle ayrılmaktadırlar (Zehra, t.y.:63).

Her ne kadar Şii motifleri ile süslenmiş olsa da, Nusayrilik inancının şekillenmesinde eski inançlarının, Hıristiyanlığın tören ve merasimleri ile teslis inancının etkili olduğu görülmektedir. Nusayri kaynaklarında geçen dini kavramlar ve terimler İslam kaynaklarındakilerle paralellik gösterse de, Kur'an ve Sünnet'teki anlamların dışında çok farklı anlamlar ihtiva etmektedirler. Nusayriler, İslam'ın beş şartını, emir ve yasaklarının birçoğunu ya farklı şekillerde uygulamışlar ya da çok değişik tevil ve tefsirlerle inkâra varan bir yaklaşım sergilemişlerdir (Gümüšoğlu, 2009:217).

¹⁷Tenasüh; ruh göçü, ölümsüzlük ve ebedilik anlamında ruhun bir cisimden diğerine; bazen insandan hayvana veya hayvandan insana geçmesi inancıdır. Hindistan, Mısır, İran, eski Yunanistan ve İslam dünyasındaki bazı fırkalarda görülen bu inanç ehl-i Sünnet tarafından reddedilmektedir (Cilacı, 2001:354).

¹⁸ Gaybet; ortadan kaybolma anlamında kullanılır. Gaybet Dönemi, literatürde, on ikinci imam Muhammed Mehdi'nin ortadan kaybolduğu (m.873) tarihten bugüne kadar devam eden ve yeniden görüneceği zamana kadar da devam edecek olan süreyi ifade eder (Üstün, 1999:12).

¹⁹ Hulûl; gelip çatma, girme, nüfuz etme anlamına gelmektedir. İki şeyin bir şeymiş gibi birleşmesi demektir. Aşırı giden bazı mezheplerde görülen bir inanıştır. Buna göre ilahi ruh, bazı imamların bedenine girmiş kabul edilir (Akay, 2005:197).

Bunlarla beraber Hıristiyan adetlerinden Noel'i, Paskalya'yı kutlamakta ve bazı dini ve kutsal törenlerde şarap kullanmaktadırlar. Lübnan'daki Aleviler, 19. yüzyılın ortalarına kadar özerk yaşamışlardır. 19. yüzyılın ortalarından itibaren Osmanlı, bölgede direkt yönetim uygulamaya çalışmış ve Alevileri ağır vergilere tabi tutmuştur. Fransız Mandası altında kısmi toprak özerkliği elde etmişler ve 1936 yılında direkt yönetim altında olmaktan kurtulmuşlardır. Lübnan'daki Aleviler kendilerinin Müslüman olduklarını ifade etmektedirler. Lakin muhafazakâr Sünniler bu şekilde düşünmemektedir. Sünnilerin bu yaklaşımına karşın, İmam Musa Sadr 1970 yılında, Aleviliğin Şia'nın bir kolu olduğunu deklare etmiştir (Collelo, 1989:65).

Günümüz Lübnan coğrafyasında genelde ülkenin kuzey bölgelerinde yaşayan Aleviler/Nusayriler 50.000'e yaklaşan nüfusları ile toplam nüfusun tahmini olarak %1'ini oluşturmaktadırlar (Kor, 2006:14–15).

1.4.3.Siyasi Partiler

Her ülkede olduğu gibi Lübnan'da da siyasi yapı, ekonomik ve sosyal yapının üst düzeydeki bir yansımasıdır. Ülkede bulunan Zaimlik sistemi, din ayrılıkları, mezhepçilik ve ekonominin belli bir zümrenin elinde toplanması, siyasi yapının da biçimlenmesini sağlamıştır. Örnek olarak Hıristiyanların varlıklı kesimini oluşturan Marunîler, kendi aralarında toplanarak siyasi yapı ve bu siyasi yapının altında bir de silahlı örgüt kurarken; yoksul Müslümanlar da kendi aralarında siyasi örgütlerini kurarak gerektiğinde faaliyet gösterecek olan silahlı örgütlerini kurmuşlardır. Ne var ki hem Hıristiyanlar hem de Müslümanlar kendi aralarında birlik gösteremediklerinden aralarında bölünmüş ve çok sayıda siyasi partinin oluşmasını sağlamışlardır (Bozarıslan, 1976:63).

Lübnan gibi küçük bir ülkede partilerin silahlanmaları yani "milis güç"lere sahip olmaları, partiler arasındaki rekabetin ne kadar şiddetli olduğunu hatta yeri geldiğinde birbirleri ile savaşabileceklerini göstermektedir. Diğer taraftan siyasi partilerin silahlanmaları her birinin kendi açısından, savunma ihtiyacı hissetmesinin ve karşısındakini olası tehdit olarak algılamasının ne denli uç noktalara çıktığının bir göstergesidir (Armaoğlu, 1989:499). 1975–1990 yılları arasında yaşanan iç savaşta gruplar arasındaki saldırganlığın ne denli garip boyutlara vardığı tüm dünya tarafından hayretle izlenmiştir.

Neyse ki 1989 yılında imzalanan Taif Antlaşması (EK-1) ile bütün gruplar, silahlarından arındırılmıştır.²⁰ Taif Antlaşması Suriye-Lübnan ilişkilerini de düzenlemekteydi. Bu çerçevede iki ülke arasında 22 Mayıs 1991’de, “Kardeşlik, Koordinasyon ve İşbirliği Anlaşması” imzalanmıştır. Bu antlaşma ile beraber Suriye, 1946’dan bu yana Lübnan’ı ayrı bir ülke olarak ilk defa tanımış oluyordu. Bununla beraber askeri ve iktisadi konularda iki ülkenin ayrılmaz birer parça oldukları teyit edilmekteydi. Diğer taraftan, Taif Antlaşması 1992 yılında Suriye askerlerinin Beka Vadisi’nden çekilmesini öngörmesine rağmen Suriye bu yükümlülüğü yerine getirmemiştir (Köse, 2006:10). Suriye’nin Lübnan’dan tamamen çekilmesi ise eski başbakanlardan Refik Hariri’nin 14 Şubat 2005’te suikasta kurban gitmesinin ardından meydana gelen olaylar neticesinde olmuştur. Suikasttan sorumlu tutulan Suriye, gerek ulusal gerek uluslararası baskılara dayanamamış, 2005 Nisan’ında ülkeden çıkmak zorunda kalmıştır. Suikastın ardından Suriye üzerinde artan baskılara karşı Hizbullah, EMEL hatta Mişel Avn’ı destekleyen Marunîler bir araya gelerek 8 Mart 2005’te Suriye lehine yüz binlerin katıldığı bir gösteri düzenlemiştir. Bunun üzerine Suriye’nin Lübnan’dan çıkmasını isteyen, suikasta kurban giden Hariri’nin oğlu Saad Hariri öncülüğündeki Sünniler Dürzîler ve Marunîlerle birlikte misilleme olarak 14 Mart 2005’te yaklaşık 1 milyon kişinin katıldığı bir gösteri düzenlemiştir. Bu gösterilerin düzenlendikleri tarihler olan 8 Mart ve 14 Mart, gerek 7 Haziran 2005 seçiminde gerek 2009 seçiminde, iktidar ve muhalefet bloklarının isimleri olmuştur (Orhan, 2009:55).

Bu olaylardan hareketle günümüz Lübnan’ında, ülkedeki siyasi partiler Suriye yanlıları (8 Mart grubu) ve Suriye karşıtları (14 Mart grubu) olarak ikiye bölünmüş durumdadır. Bu bölünmenin sebeplerini anlamak için, bölünmeyi uluslararası arenada meydana gelen olaylarla birlikte ele almak mecburidir. Zira bu bölünmeyi, ne dini anlayışlarla ne de mezhepsel ayrılıklarla tek başına açıklamak yeterli değildir. Suriye karşıtı blokta da Marunîler, Ermeniler, Müslümanlar bulunmaktadır; Suriye yanlısı blokta da. Bu bölünmeyi en iyi açıklayan doktrin “doğu-batı” farklılığıdır. Suriye yanlısı blokta yer alan gerek Hıristiyanlar, gerek Müslümanlar Suriye karşıtı bloğa karşı tavır alırken aslında onları destekleyen Sünni ülkeler Mısır ve Suudi Arabistan’a ve onları da birer kukla

²⁰ Hizbullah silahlarını bırakmayan tek grup olarak Lübnan’da varlığını hala sürdürmektedir. Bu konuya tezin 3. bölümünde ayrıntılı olarak değinilecektir.

gibi kullanan ABD'ye ve batıya karşı tavır almaktadırlar. Suriye'ye karşı tavır alan blok da içinde Hizbullah'a, bölgede de İran ve Suriye'ye karşı tavır alırken batıdan ve ABD'den yana olduklarını açıkça belirtmektedirler. Dünyada doğu-batı ayrılığı derinleşerek artarken bunun bir yansıması olarak Lübnan'daki ayrılık da derinleşerek artmaktadır.

Şunu da belirtmekte fayda vardır ki; tek başına “doğu-batı farklılığı” da Lübnan siyasetini analiz etmek için asla yeterli değildir. Bu tespit ancak kabaca bir fikir sahibi olunmasını sağlayabilir. Çünkü konu Lübnan olunca, bilinen bütün ezberler bozulmaktadır. Bu durum ilginç bir tespitle desteklenecek olursa şu söylenebilir: Lübnan'daki siyasi partilerden Hıristiyan partiler, genellikle muhafazakâr ve sağ partiler; Müslüman partiler de ılımlı veya sol partilerdir.

Tablo 1: Lübnan 2009 Seçim Sonuçlarına Göre İttifakların Kazandığı Milletvekili Sayısı

14 Mart İttifakı	Lideri	Mezhepsel Temsil veya Siyasal Eğilim	Milletvekili Sayısı
Gelecek Hareketi	Saad Hariri	Sünni – Suudi Arabistan Desteği	29
İlerici Sosyalist Parti	Velid Canbulat	Dürzî	11
Lübnanlı Güçler	Samir Caca	Marunî	5
Ketaib Partisi	Emin Cemayel	Marunî	5
Hınçak Partisi		Ermeni	2
Ramgavar Partisi	Hagop Kassarcian	Ermeni	1
Müslüman Kardeşler	Faysal Mevlevi	Sünni – İslam	1
Ulusal Liberal Parti	Dori Şemun	Liberal – Marunî	1
Demokratik Sol Parti	İlyas Attallah	Seküler – Sosyal Demokrat	1
Bağımsızlar			15
Toplam			71

8 Mart İttifakı	Lideri	Mezhepsel Temsil veya Siyasal Eğilim	Milletvekili Sayısı
Özgür Vatansever Hareket	Mişel Avn	Marunî – Merkez	19
Hizbullah	Hasan Nasrallah	Şii – İran Desteği	13 (Hizbullah'ın Şii milletvekili sayısı 11'dir.)
Emel	Nebih Berri	Şii	13
Suriye Sosyal Milliyetçi Partisi	Esad Hardan	Büyük Suriye Milliyetçiliği – Suriye Desteği	2
Lübnan Demokratik Parti	Talal Arslan	Dürzî	2
Baas Partisi	Fayez Sokor	Arap Milliyetçiliği	2
Taşnak Partisi	Hagop Fakradounyon	Ermeni	2
Marada İttifakı	Süleyman Franciya	Marunî	4
Toplam			57

Kaynak: Ayhan, 2009c:15

1.4.3.1.Falanjist Parti (Keta'ib Parti) ve Lübnanlı Güçler Partisi

Falanjist Parti, 1930'lu yıllarda, Lübnan'da artan Suriye Milliyetçiliğine tepki olarak genç Hıristiyanların bir araya gelerek kurmuş oldukları partidir. Partinin başkanlık görevini 1936'dan öldüğü yıl olan 1984'e kadar Piyer Cemayel yerine getirmiştir (Acar, 1989:30). 1943 yılında oluşturulan Milli Misak çalışmalarında, Fransa'ya karşı hemen hemen bütün Hıristiyanlar tarafsız kalmayı tercih ederken, sadece FP, Anayasal Blok'un başındaki Huri'yi desteklemiştir (Moosa, 2005:290).

FP, Alman Nasyonal-Sosyalist partisini örnek alarak kurulmuştur. Lübnan milliyetçiliğini, Lübnan'ın bütünlüğünü ve Lübnan'ın kendine has durumunu korumasını savunur. 1970'lerin başında 65.000 kadar üyesi bulunmaktaydı. 10.000 kişilik ve istenildiğinde 40.000 kişiye de çıkabilecek potansiyele sahip olan ve gayet disiplinli ve iyi eğitilmiş bir de milis gücü bulunmaktaydı (Armaoğlu, 1989:499). Partinin askeri kanadının

adı Lübnanlı Güçler²¹ idi. 1982 yılında gerçekleşen Sabra ve Şatilla baskınları da yine bu grup tarafından organize edilmiştir. Sonraları Lübnanlı Güçler iç anlaşmazlıklar sebebi ile FP'den ayrılarak siyasi arenaya girmiştir. FP, bir ara Suriye yanlısı politika izlediyse de günümüz Lübnan'ında yeniden Suriye karşıtı blokta yer almaktadır. Başkanlığını Emin Cemayel yürütmektedir (Kor, 2006:45). Lübnanlı Güçler, ülkeyi bölünmeye sürüklediği için 1994'de kapatılmış ve lider kadro hapisaneye atılmıştır. 2005 yılında Lübnanlı Güçler'in başkanı Samir Caca tıbbi gerekçelerle meclisin müsadetiyle serbest bırakılmış ve Lübnan'dan ayrılmıştır. Oylamaya Hizbullah milletvekilleri katılmamıştır (LF:2010).

Samir Caca, Lübnanlı Güçler adlı partinin başkanlığını yürütmektedir ve Lübnanlı Güçler, FP ile 5'er Milletvekiline sahiplerdir. Bir zamanlar ayrı fikirleri paylaşan bu iki önemli parti 2009 seçimlerinden sonra Suriye Karşıtı blokta beraber bulunmaktadır. Ayrıca iki partinin önemli ortak özelliklerinden biri de mezhepsel olarak Marunî tabana hitap etmeleridir (Orhan, 2009:59).

1.4.3.2.Ermeni Partiler

Daha önce belirtildiği üzere Rumlar, Arap'lardan sayıldığından ülkedeki en büyük etnik azınlık Ermenilerdir. Ermeniler, diğer azınlıklara oranla siyasi arenada önemli haklara sahiptirler. Ermenilerin en önemli üç partisi; Hagop Pakradounyan liderliğini yaptığı Taşnak Partisi, Hagop Kassarcian'ın liderliğini yaptığı Ramgavar Partisi ve Hınçak Partisidir. Lübnan Parlamentosunda, Taşnak ve Hınçak Partilerinin 2'şer Ramgavar Partisi'nin de 1 milletvekili bulunmaktadır. Bu partilerden Taşnak Partisi Suriye yanlısı muhalefet grup içinde yer alırken Hınçak ve Ramgavar partileri iktidar bloğun içinde yer almaktadırlar (Orhan, 2009:59).

Siyasi, ekonomik ve kültürel hayatta etkili bir rol üstlenen Ermeniler genel olarak ılımlı bir siyaset izlerler ve iktidar olan partiyi desteklerler. Lübnan iç işlerinden ziyade dünyadaki Ermenilerin problemleri ile uğraşmaktadırlar. Ermeni diasporasının kalbi olarak Lübnan Ermenileri kabul edilir ve diaspora ile bağları çok sıkıdır. Ermeni soykırımını

²¹ Lübnanlı Güçler adlı milis güç, İsrail'in büyük desteğiyle ve Beşir Cemayel'in bizzat kendisi tarafından 1976 yılında kurulmuştur (Bağlıoğlu, 2008:21).

kabul ettirmek için kurulan ASALA terör örgütü de 1975 yılında Lübnan Ermenileri tarafından Beyrut'ta kurulmuştur (Köse, 2006:17–18).

1.4.3.3. İlerici Sosyalist Parti

İSP, yüzyıllardır kâh Müslümanlarla, kâh Marunîlerle savaşarak günümüze dek ulaşmış olan savaşçı Dürzî topluluğunun en önemli siyasi partisidir. Kemal Canbulat tarafından 1949 yılında kurulmuştur. Parti ismindeki “sosyalist” ibaresi şaşırtıcıdır. Zira parti bir ideolojiye dayanmaktan ziyade, bir feodal gruba dayanmaktadır. Marksist olmamakla beraber, feodalizmin yok edilmesini, başlıca üretim araçlarının kamulaştırılmasını, kooperatifçiliği ve planlı ekonomiyi savunmaktaydı. Bunun yanında 1975'te başlayan iç savaş sırasında, aktif olarak savaşa dâhil olan partinin 3.000 civarında iyi eğitilmiş askeri bulunmaktaydı (Armaoğlu, 1989:499). Ayrıca bu parti Lübnan'ın, FKÖ'ye destek ve İsrail'e karşı aktif bir mücadele vermesini istemiştir. Ülkede din ve mezhep oranlarına dayalı sistemin ortadan kaldırılmasını isteyerek, zaman zaman yoksul kesimlerin ve ezilmişlerin de umudu olmuştur. 1975'te aktif olarak savaşan bu parti 1958 yılında Lübnan'da patlak veren savaşın da taraflarından biri idi (Bozarslan, 1976:70–71). Günümüzde ise İlerici Sosyalist Parti'nin başında Dürzi lider Kemal Canbulat'ın oğlu Velid Canbulat bulunmaktadır.

Dürzîlerin yakın tarihte en fazla anlaşamadığı ve zaman zaman da silahlı mücadelenin eşiğine geldiği grup ise Şiiler; (özellikle Hizbullah) olmuştur. İSP, Suriye karşıtı iktidar bloğunda bulunmaktadır ve 11 milletvekiline sahiptir. Hizbullah'la tabir yerinde ise kanlı-bıçaklı olan İSP, Haziran 2009'dan itibaren iktidar bloğundan ayrılabilceğini açıklamış ve ilk defa Şiilerle yüz yüze görüşmeye başlamıştır. Velid Canbulat'ın saf değiştirmesi ise iktidarda olanların muhalefete, muhalefette olanların ise iktidara geçmesi anlamına gelmektedir (Ayhan, 2009a:64–66).

Canbulat iktidar bloğundan ayrılmamış; bununla beraber ülkedeki Şii-Dürzi gerginliğinin azaltılması için İlerici Sosyalist Parti olarak çalışmalara da devam etmiştir. Bu gibi çalışmalar, Lübnan'daki mezhepler arasındaki gerginliği azaltıyor gibi görünse de, İSP'nin olası bir saf değiştirmesi durumunda bu sefer de iktidar bloğundaki çoğu partiler ve mezhepler Dürzîlere nefret besleyecektir. Her partinin ve mezhebin önce kendi çıkarlarını

düşündüğü bir toplumda İSP’de önce kendi çıkarlarını düşünmektedir. Öyle ki, Suriye’yi terörist devlet, Hizbullah’ı da Lübnan’daki suikastların müsebbibi olarak gören İSP ve yetkilileri, menfaatleri gereği Hizbullah ile görüşmeye başlamış ve zamanı gelince de Suriye’ye ziyaret gerçekleştireceklerini söylemeye başlamışlardır (Ayhan, 2009a:65). 2005 seçimlerinde 16 milletvekili çıkaran İSP’nin, 2009 seçimlerinde 5 milletvekili kaybederek 11 milletvekili çıkarması (Orhan, 2009:59; Köse, 2006:12), bu gibi söylemlerin ve girişimlerin tetikleyici faktörleri olarak kabul edilebilir.

1.4.3.4. Gelecek Hareketi (el-mustakbal)

1944 yılında Sayda şehrinde mütevazı bir ailenin çocuğu olarak dünya gelen Refik Hariri’nin kurduğu partidir. Beyrut Arap Üniversitesi’nde, ticaret bölümünde okurken daha iyi hayat şartları için 1965 yılında Suudi Arabistan’a giden Hariri, bir taraftan öğretmenlik yaparken diğer taraftan da girişimcilik yaparak iş fırsatları koalamıştır. Ve Suudi Arabistan’ın Taif kentinde altı ay içinde bir oteli inşa edip teslim edince imkânsız denileni başararak dikkatleri üzerine toplamıştır. Suudi Arabistan’da yaşarken bir taraftan da kendi ülkesindeki iş imkânlarını araştırmış ve ülkesinin kalkınmasının yollarını araştırmıştır (www.rhariri.com). Kısa zamanda sivrilen Refik Hariri, Suudi kralın kardeşi ile evlenmiş ve 1978 yılında kendi şirketini kurmuştur. İnşaat sektörü ile iş hayatına başlayan Hariri, daha sonra 16 ülkede yan işlerle beraber hacmini büyütmüş ve dünyanın en zengin 100 insanı arasına girmeyi başarmıştır (Ermiş, 2005).

1982 yılında İsrail işgalinden sonra, Hariri’nin firması Oger, Lübnan’ın yeniden inşasında aktif rol almıştır. Lübnan siyasi geleceği ve mezhepler arasındaki uzlaşmaları sağlamak için de uğraşlar veren Refik Hariri, bu çalışmalar çerçevesinde 1982 yılında düzenlenen Cenova ve Lozan Konferanslarına katılmıştır. 1989 yılında Lübnan iç savaşını sonlandıran Taif Antlaşması’nın arkasındaki isim de yine Hariri’dir (www.rhariri.com).

Yine iç savaştan sonra Lübnan’ın yeniden kalkınması için uğraş veren Hariri 1992 yılında Lübnan’a dönerek aktif siyasete girmiş ve aynı yıl da başbakan seçilmiştir. Daha sonra Suriye yanlısı cumhurbaşkanı Emile Lahud’la girdiği siyasi rekabetten dolayı istifa etmiştir. 2000 seçimlerini kazanması ile başbakanlık görevini tekrar devralmıştır. Suriye

yanlısı Cumhurbaşkanı Emile Lahud'un görev süresinin 2004'te üç yıl daha uzatılması üzerine Refik Hariri tekrar istifa ve yerine Ömer Kerami getirilmiştir (Arı, 2005:450).

2005 yılında, Suriye'nin suçlu ilan edildiği lakin faili hala meçhul bir suikasta kurban giden Refik Hariri'nin ardından oğlu Saad Hariri aynı yıl siyasete girmiştir. 2005 seçimlerinden zaferle çıkan Müstakbel Hareketi, 2009 yılında, 2005'e göre düşüş gösterse de 29 milletvekili çıkararak seçimlerden yine zaferle ayrılmıştır. Saad Hariri de babasının düşüncelerini aynı şekilde devam ettirmektedir. Sloganı ise "Özgür, Demokratik ve Modern Ülke"dir. Müstakbel Partisi, Lübnan'daki Sünnilerin ezici çoğunluğunun oylarını almaktadır (www.saadhariri.com).

Müstakbel Parti; Parti programında özetle "Lübnan'da, devletin bütün vatandaşları arasında haklar ve görevler karşısında demokrasiye dayanan eşitliği ve özgürlüğü geliştirmek, Lübnan ulusal kimliğinin oluşmasını sağlamak, Lübnan'daki vatandaşlar arasında sosyal güvenliği ve refahı yükseltmek, gençlerin siyasi hayatta ve toplumda daha fazla rol almalarını sağlamak, bölünmez devleti ve dini inançları savunan devlet ve din arasındaki uyumu arttırmak, vatandaşa saygının ve sosyal adaletin arttırılmasında bireysel inisiyatifi ve özgür ekonomik sistemi geliştirmek için çalışmaktadır" ibareleri yer almaktadır (Almustaqbal:2007).

Bu düşüncelere sahip olan ve liberal bir parti olan Müstakbel Hareketi'nin başkanı Saad Hariri şu an Lübnan Başbakanı olmakla beraber aynı zamanda dünyanın en zengin insanlarından biridir. Birçok önemli uluslararası firmanın yanında Suudi Oger firmasının da sahibidir. Firma 2 milyar dolar bütçe ve 35.000 çalışanı ile Ortadoğu'nun en büyük firmalarından biridir (www.saadhariri.com).

Saad Hariri ve liderliğini yaptığı Müstakbel Partisi; ABD, Fransa ve Suudi Arabistan tarafından alenen desteklenmektedir. Şüphesiz, bu desteklenmenin altında yatan en önemli neden, ABD'nin uluslararası, Suudi Arabistan'ın da bölgesel çıkarlarının gerçekleşmesini engelleyebilecek potansiyele sahip olan İran'ın, Lübnan'daki Şiiler üzerinden emellerini gerçekleştirmede kolaylık sağlamak istemesidir.

1.4.3.5.İslami Grup (Müslüman Kardeşler veya Cemaat-i İslami)

Mısır'daki Müslüman Kardeşlerin kurucusu olan Hasan el-Benna'nın fikirlerinden ilhamla kurulan partidir. Parti'nin temeli, 1948 İsrail yenilgisine tepki olarak Beyrut'ta Muhammed Ömer Davuk tarafından kurulan Cemaat-i Ubbadi'r Rahman teşkilatına dayanır (Manaz, 2008:287).

İlk olarak yardım teşkilatı olarak faaliyet gösteren parti tam teşekküllü sosyo-politik bir örgüt olarak 1956 yılında Trablus'ta kurulmuştur. 1964 yılında resmi olarak el-camaal el-İslamiyye (İslami Cemaat) adıyla Beyrut'ta ofisini açmıştır. Fecr Tugayları adında, 1982 yılındaki İsrail işgaline karşı direniş gösteren bir de milisleri bulunmaktaydı. “Toplum İslami kurallara göre hareket etmelidir, lakin bu düşünce bu kadar karışık bir toplumda empoze edilemez” düşüncesine sahiplerdir. Seçim sisteminin dayandığı mezhep dağılımı sistemine, ısrarla karşı çıkmaktadırlar. Bu düşüncelerinden dolayı zaman zaman seçimleri boykot etmektedirler. Yakın tarihte, 2005 seçimleri, bu boykota örnek olarak gösterilebilir. Filistin direnişini desteklemekle beraber Hizbullah ile fikirsel olarak yakın sayılmazlar. Parti, Hizbullah ile ilgi düşüncesini de “Hizbullah'ın ne müttefikiyiz ne de karşısındayız” şeklinde açıklamaktadır. İslami Grup, günümüz Lübnan'ında bir partiden ziyade sivil toplum kuruluşu olarak faaliyet göstermektedir. Okullar, sağlık kuruluşları vs. kurumlarla halka hizmet etmektedirler (Abdel-latif, 2008:7–8).

İslami Grup, Lübnan'ın mezhep nüfuslarına dayanan seçim sisteminden dolayı pek fazla temsil edilemese de, toplumda en güçlü Sünni örgütlerden biridir. Bu sebeptendir ki, 2005'te Suriye'nin çekilmesi ile beraber Gelecek Hareketi liderliğindeki koalisyon, af kapsamını genişleterek tutuklu bulunan Sünni militanlardan birçoğunu serbest bırakmak suretiyle şiddete başvurmeyan İslami Grup başta olmak üzere Sünnilerin desteğini alarak mecliste çoğunluğu sağlamayı amaçlamıştır (Mikhail, 2008:2). 2009 seçimlerinden 1 milletvekili çıkarabilen İslami grup İktidardaki Suriye-Hizbullah karşıtı koalisyon içinde yer almaktadır. Parti'nin başkanlığını ise Şeyh Faysal Mevlevi yürütmektedir (Orhan, 2009:59).

1.4.3.6.Ulusal Liberal Parti

Lübnan'ın eski cumhurbaşkanlarından Kamil Şemun'un liderlik ettiği ULP'nin, 1958 iç savaşında sırasında kurulmuş "Kaplanlar" adında bir de milis gücü vardı. Cumhurbaşkanlığı görevi esnasında Müslümanlara karşı bu grubu aktif olarak kullanan Şemun, savaştan sonra da bu grubu geliştirmiştir. Zira Kaplanlar, 1975–90 iç savaşında özellikle 1980'lerden sonra Falanjistlerle beraber hareket etmiş ve Müslümanlar karşı savaşmışlardır. ULP, Ülkedeki mevcut sosyal ve siyasal yapının -1943 Milli Misak'ta Hıristiyanların lehine olan- bozulmaması gerektiğini savunan bir parti olmuştur. Zamanında, Maruniler arasında Falanjist Parti'den sonra en güçlü ikinci parti olan ULP, ülkedeki Filistinli Müslümanların varlığından son derece rahatsızdır. Bu insanların Lübnan'dan kesinlikle gönderilmesi gerektiğine inanan ULP'nin (Bozarlan, 1976:63; Russel, 1985:18) başında bugün Kamil Şemun'un oğlu Dori Şemun bulunmaktadır ve Şemun, ülkede tam bir Suriye karşıtı faktördür. Parti, Lübnan Milli Meclisinde sadece 1 milletvekiline sahiptir (Orhan, 2009:59).

1.4.3.7.EMEL (Lübnan Direniş Müfrezeleri)

İran'da doğan ve babası ünlü Şii âlimlerden olan İmam Musa Sadr tarafından kurulan partinin adıdır. 1960'larda İran Şah'ına karşı muhalefete girişince İran vatandaşlığından çıkarılan Sadr, 1963 yılında Lübnan vatandaşlığını kabul etmiştir. Sadr, bu tarihten itibaren özellikle Lübnan'ın güney kesiminde ve Beka Vadi'sinde çalışmalarına, yardım faaliyetleri ile başlamıştır. Şiiler, 1943'te Maruniler ve Sünniler arasında anlaşmaya varılan Milli Misak'ta yok sayılmıştı. Bu sebepten dolayı zaten mahrum olan Şiiler; 1967 Arap-İsrail savaşından sonra Güney Lübnan'da çatışmaların artması üzerine başkent Beyrut'un varoşlarına göç edince bir kat daha mahrum olmuşlardı (Boran, 2007:163–164).

Toplum içindeki Şiilerin gerek ekonomik dengesizlikler gerekse İsrail saldırılarına hedef olmaları hususlarında ortaya çıkan mahrumiyet, Şii toplumunun daha fazla fakirleşmesine, bununla birlikte daha fazla radikalleşmesine zemin hazırlamıştır. Bu durum karşısında İmam Musa Sadr, Rum Başpiskoposu George Haddad ile birlikte, üstelik sadece Şiilerin değil tüm mahrum bırakılmış olanların haklarını korumak ve etnik kökenlerine

bakılmaksızın bütün yoksunların acılarını dindirmek için 1974 yılında, Yoksunlar Hareketi'ni (Hareket el-Mahrumin) kurmuşlardır. Siyasi olarak kendini ifade etmeye başlayan Sadr, Baalbek ve Sur şehirlerinde yüz binlerin katıldığı gösteriler düzenlemiş ve Lübnan yöneticilerine karşı muhalefetini açıkça ilan etmiştir. Lakin bu durumdan rahatsız olan Zu'ama'nın (Zaimlerin) bir takım tehdit ve sindirmelerine gruplar arasındaki uyuşmazlıklar da eklenince Mahrumlar Hareketi kısa süre sonra Sadr'ın liderliğindeki Şii tabanlı bir hareket haline gelmiştir (Alagha, 2007:33; Lübnan'da İ. Hareketler, 1989:15). İsteddiği sonuçları diplomatik yollarla alamayacağını anlayan ve devletin İsrail saldırıları karşısında yetersiz kaldığını belirten İmam Musa Sadr, 6 Temmuz 1975 yılında EMEL²² (Afvaj'l Mukawama Al-Lubnaniyye) adında bir milis kuvvet kurmuştur (Işıtan, 2008:75). İmam Musa Sadr, EMEL'i ise şöyle tanımlamıştır: "İsrail ile her türlü ve her yönden saldırdığı yaralı vatanımız çağrısına cevap veren fedakâr gençlerin sembolüdür". Lübnan'daki iç savaşın dış güçlerin savaşı olduğunu belirten (Lübnan'da İ. Hareketler, 1989:16) İmam Musa Sadr 1978 Libya gezisinde ortadan kaybolmuştur.

EMEL'de, Sadr'dan sonra liderlik makamı boş kalmıştır. Sadr'dan sonra partinin önemli isimlerinden ne Nebih Berri ne de Hüseyin el-Hüseyini bu boşluğu dolduramamışlardır. EMEL'in asıl çalkalanmasını ve dağılmasını sağlayan olay ise Nebih Berri'nin, İsrail'in Lübnan'ı kuşatmasına karşı mücadele verecek olan ve Cumhurbaşkanı İlyas Sarkis tarafından kurulan Milli Birlik Komitesine girerek hükümetle işbirliği yapması olmuştur. Bu davranışı tasvip etmeyenler partiden kopmuşlar ve bu kopanlar da, İslami EMEL ve Hizbullah gibi önemli partilerin kurulmalarına öncülük etmişlerdir (Işıtan, 2008:78).

EMEL partisi ise 1984 yılında başkanlığına seçilen Nebih Berri ile yoluna devam etmektedir. 1984 yılından itibaren adalet, iskân ve devlet bakanlığı görevlerinde bulunan Berri, 1992 yılında ise Meclis Başkanı olarak parlamento tarafından seçilmiştir (www.nabihbarry.com).

Lübnan'daki "meclis başkanı Şiilerden olmalıdır" geleneğinden faydalanan Berri, EMEL dışındaki diğer büyük parti olan Hizbullah'ın daha sert tutum sergilemesi ve

²² EMEL kelimesi, Afvaj'l Mukawama Al-Lubnaniyye'nin kısa şeklidir. Örgütün kısa ismi, Arapça yazılışında kelimelerin baş harfleri olan elif mim ve lam harflerinden gelmektedir. İngilizceden geliş şekli de telaffuz farkı ile AMAL olmaktadır.

hâlihazırda Lübnan ordusundan bağımsız askeri gücünün bulunması nedeniyle meclis başkanlığına kolaylıkla seçilebilmektedir. Fikirsiz olarak sahip olduğu Suriye yanlısı politika ile İran yanlısı Hizbullah'tan ayrılırken; ABD ve Sünni ülkelere yakın olan hükümetin karşısında Şiilik ortak paydasında Hizbullah ile birlikte muhalefet bloğunda yer almaktadır. EMEL partisinin mecliste 13 milletvekili bulunmaktadır.

1.4.3.8.İslami EMEL

Parti 1982 yılında EMEL'in kuruluşunda yer alan Hüseyin Musavi tarafından kurulmuştur. Hizbullah ile yakın ilişkiler içinde olan parti kendisini Hizbullah'ın bir parçası olarak ifade etmektedir. İlk olarak Lübnan'daki batılı askerlere karşı intihar eylemi gerçekleştirerek adını duyuran parti, İran tarafından desteklenmektedir (Demirel; 2000:46).

Aslında Parti, kendisini, yeni kurulan bir parti olarak kabul etmemiştir. Zira Musavi; “eğer farklı bir parti olsaydık farklı bir isimle ortaya çıkardık” demiştir. 1976 yılında Sur'da düzenlenen EMEL'in ilk kongresinde İslamcılarla, batı eğitiminden geçmişler arasında anlaşmazlıklar çıkınca kimisi EMEL'in laik olduğunu, kimisi dini bir hareket olduğunu savunurken, İmam Musa Sadr, “EMEL, İslami bir harekettir. Düşüncesi Kur'anî İslam'dır. Acaba Kur'an'ın öngördüğü bir sistem nasıl olabilir; İslami mi yoksa laik mi” diyerek tartışmalara son vermiştir. Sadr'ın ortadan kaybolması ile EMEL hareketi Nebih Berri ile ılımlı ve sol çizgiye kaymaya başlayınca İslami EMEL hareketi kurulmuştur (Lübnan'da İ. Hareketler, 1989:131).

Kuruluşundan itibaren İslami EMEL, gerek siyasi gerek askeri olarak Hizbullah'ın gölgesinde kalmıştır.

1.4.3.9.Suriye Sosyal Milliyetçi Partisi

Rum Ortodoks ve aynı zamanda bir entelektüel olan Antun Sa'ada tarafından 1932 yılında gizlice Beyrut'ta kurulan partidir. Sa'ada'nın idam edildiği yıl olan 1949'a kadar parti daha çok onun karakterini ve fikirlerini yansıtmıştır (Pipes, 1988:304).

Sa'ada'nın fikirlerinin ise sayısız kökleri vardır. Lakin en öne çıkan fikirleri laiklik çizgisinde bir siyasete sahip olmak, bölgesel milliyetçilik ve Büyük Suriye projesi²³ olmuştur. Bunların yanında Katolik Marunilerin ağırlıkta olduğu Lübnan'da Rum Ortodoksların haklarını savunmuştur. Aslında SSMP'nin toplumsal bileşkesine dair elde güvenilir veriler olmasa da genel eğilimi Suriye yanlısı revizyonist bir parti olduğu yönündedir. Zamanında Rumların yanında, Sünnilerden, Dürzîlerden ve Şiilerden destek görmüşse de EMEL'in kurulmasıyla ve Sünnilerin kendi partilerini tercih etmeye başlamalarıyla ortaya çıkan boşluk, Canbulat'ın rakipleri olan Dürzîlerle telafi edilmeye çalışılmıştır (Rabinovich ve Esman, 2004:222).

1932'den bu yana, parti birkaç başarısız darbe girişiminde bulunmuş, büyük etki oluşturacak fikirler ortaya atmamış, kısa süreli parlamalar yaşasa da bunları uzun vadeye yayamamış, sayısal olarak çok küçük kalmış, bunun neticesi olarak da iktidara hiçbir zaman yaklaşmamıştır. SSMP için hayal kırıklığının, başarıdan ağır bastığı rahatlıkla söylenebilir (Pipes, 1988:303). SSMP, Günümüz Lübnan siyasi arenasında Suriye yanlısı politikalarla kendine yer bulmaktadır. Liderliğini Esat Hardan'ın yaptığı SSMP, mecliste 2 milletvekili ile oy verenleri temsil etmektedir (Orhan, 2009:59).

1.4.3.10.Lübnan Komünist Partisi

LKP, bir grup entelektüel tarafından 1924'te kurulmuştur. Lübnan'ın en eski siyasi partisidir. Rusya tarafından tam destek gören parti, 1939 yılında, Fransızlar tarafından illegal ilan edilmiş lakin 1943 yılından itibaren tekrar rahat çalışma imkânı bulmuştur. Kuruluşundan itibaren yaklaşık yirmi yıl boyunca tek bir organizasyon tarafından hem Suriye hem de Lübnan'daki faaliyetleri organize edilmiştir. 1944 yılında, iki ülkede iki ayrı parti olarak çalışmalarına disiplinli bir şekilde devam etmişlerdir (Collelo, 2003:147). Uzun süren çalışmalarının meyvesi olarak saflarına hem Müslümanlardan hem de Hıristiyanlardan katmayı başarmıştır. 1975 iç savaşından önce yetiştirdiği önemli militan kadrosu ve saflarına kattığı Hıristiyanlarla beraber Müslümanların safında yer alarak Hıristiyanlara karşı savaşmıştır. LKP, yüz yıla yaklaşan ömrüne rağmen Lübnan'da pek bir

²³ Sa'ada'ya göre Büyük Suriye'nin sınırları: "Suriye anavatanı, Suriye ulusunun içinde doğduğu doğal ortamdır. Coğrafi sınırlar, bu anavatanı diğerlerinden ayırır ve Sina Yarımadası ile Akabe Körfezi'ni kapsayarak kuzeydoğuda Toros Dağları'ndan güneyde Süveyş Kanalı ve Kızıl Deniz'e batıda Kıbrıs Adası dâhil Suriye Denizi'nden (Akdeniz) Arabistan Çölü ve İran Körfezi'ne uzanır" (Odeh, 1986:160).

etki gösterememiştir. Bu etkisizliğe; Lübnan'ın etnik ve sosyal hayattaki karmaşıklığı ve Arap dünyasında, özellikle Lübnan'da yaşanan çalkantılar sebep olarak gösterilebilir (Bozarıslan, 1976:72).

1.4.3.11.Baas Partisi (Diriliş Partisi)

Baas Partisi, gençlik yıllarında Fransa'da eğitim alırken tanışan, Şamlı Rum Ortodoks bir aileden gelen Mişel Eflak (1912–1989) ile yine Şamlı Sünni bir aileden gelen Salah Bitar (1911–1980) tarafından bir öğrenci kuruluşu olarak 1943'te kurulmuştur. Parti olarak seçimlere girmek için 1945'te başvuran Baas'ın başvurusu kabul edilmemiştir. Baas Partisi'nin anayasal, resmi bir parti haline gelmesi Fransızların Suriye'yi terk etmesinden sonra gerçekleşmiştir (Şen, 2004:118). Baas'ın asıl ilkesi, Pan-Arap milliyetçiliğiyle, sosyalizmi ve sosyal reformları Marksist olmayan şekilde birleştirecek laik bir formül arayışı olmuştur. SSMP gibi Baas da sahip olduğu fikirlerle mevcut düzenden memnun olmayan, herkesi kucaklayan örgütsel çerçeve ve kapsamlı bir ideoloji arayan bir kuşağın dikkatini çekmiştir (Rabinovichve ve Esman, 2004:222).

Ortadoğu'da özellikle Suriye ve Irak siyasi tarihinde büyük izler bırakan Baas Partisi Lübnan'da da kendine taraftar bulabilmiştir. “Ulusal liderlik” diye adlandırılan bir merkez komite tarafından yönetilen Baas Partisi'nin diğer ülkelerdeki kolları, “bölgesel liderlik” adını taşıyan bir yöresel komiteye bağlı çalışmışlardır. 1963 yılında hem Irak, hem de Suriye'de Baas'ın gerçekleştirdiği askeri darbelerin sonucu olarak, diğer Arap ülkelerindeki Baas Partileri de etkilenmiştir. Lübnan kolu da Suriye ve Irak yanlısı olarak ikiye bölünmüştür. Irak yanlısı olan Baas Partisi Kuzey Lübnan'da Trablus civarında etkili olurken, Suriye yanlısı Baas Partisi ise daha çok Beyrut ve etraflarında etkili olmuştur (Bozarıslan, 1976:73). Lübnan Meclisi'nde Suriye yanlısı muhalefet bloğunda 2 Milletvekili ile yer alan Baas Partisi, ilke olarak büyük Arap milliyetçiliğini savunmaktadır. Partinin lideri ise Fayeız Sokor'dur (Orhan, 2009:59).

1.4.3.12.Özgür Vatansever Hareketi

1975–1990 Lübnan iç savaşında, hemen hemen her grup gerek aynı din içinde olsun gerekse aynı mezhep içinde olsun birbirleri ile bir şekilde savaşmışlardır. Lakin

savaş genel olarak Hıristiyan-Müslüman bloklar arasında cereyan etmiştir. 1989 yılı da Müslüman-Hıristiyan savaşının yoğun olarak yaşandığı bir yıl olmuştur (Armaoğlu, 2007:871). 1987 yılı itibari ile Suriye birlikleri ülkenin güneyi ve Beyrut'un kuzeyi hariç hemen her bölgesine hâkim konuma gelmişti. Lübnan'ın güneyinde Sur ve Sayda şehirlerinde EMEL ve Hizbullah, güneyin geri kalan bölgelerinde ise İsrail hakimdi. Dürzîler ise Beyrut'un güneyinden Şuf Dağları'nın eteklerine doğru olan bölgeyi kontrolleri altında tutuyorlardı (Harris, 2006:209). Böyle bir ortamda Lübnan'da başbakanlık koltuğunda Sünni Selim el-Hoss oturmaktaydı. Aynı dönemde Mişel Avn'da Lübnan Silahlı Kuvvetleri'nin (Ordunun) başındaydı. Mişel Avn 1988 yılında yapılacak olan Cumhurbaşkanlığı seçimleri engellemek sureti ile kendi yerini garanti altına almıştı (Barak, 2009:146). Zira 1988 yılından Cumhurbaşkanı Emin Cemayel, mevcut hükümetin geçerliliğinin kalmadığını, yeni kurulacak hükümetin, cumhurbaşkanını seçmesi gerektiğini ifade ederek; 1943'ten beri gelen anayasal geleneği (Başbakanların Sünni Müslümanlardan olması) hiçe sayarak başbakanlığı Mişel Avn'a vermiştir (Tayyar:2010). Bu görevlendirmeden sonra Beyrut'un doğusunda Hıristiyan, batısında Müslüman bir meclis olmuştur. Yani ülke resmi olarak da ikiye bölünmüştür. Askeri müessesenin en üst merci olan Mişel Avn, siyasi olarak da en üst makama gelince, ülkedeki Suriyeli milislere karşı "Kurtuluş Savaşı'nı" başlatmıştır. 1989'da imzalanan ve iç savaş resmen bitiren Taif Antlaşması'na da, Suriye'nin askeri varlığını sonlandırmıyor diye karşı çıkmışlardır. 1990 yılında ülkede sükûnet sağlandığında artık bir şey yapamayacağını anlayan Avn, çareyi Fransız konsoloslugu aracılığı ile Fransa'ya kaçmakta bulmuştur (Kor, 2006:38).

2005 yılında Suriye'nin tamamen Lübnan'dan çekilmesinin ardından Lübnan'a dönen Mişel Avn, "Reform ve Değişim Hareketi" adlı bir grup kurmuştur. Bu grubun içinde, Mişel Avn'ın liderliğini yaptığı Özgür Vatansever Hareketine ek olarak; Lübnan Demokratik Partisi, Ermeni Taşnak Partisi ve Marada Partisi bulunmaktadır. Yeni kurulan bir hareket olmasına rağmen girdiği ilk seçimden 27 milletvekili ile Meclis'in neredeyse dörtte birini oluşturabilecek güç ile çıkmıştır. Parti ideolojisinin şekillendiği anahtar kelimeleri ise şu şekilde ifade etmektedir: Laiklik, değişim, reform, sorumluluk, gerçek demokrasi, kamu fonlarının takibi, yolsuzluklara son verme ve en önemlisi Lübnan Devleti'nin bütün toprakları üzerindeki mutlak otoritesinin sağlanması (Tayyar:2010). Suriye'ye karşı savaştığı için 15 yıl sürgün hayatı yaşayan ve ülkesine dönmek için Suriye

askerlerinin tamamının çıkmasını beklemek zorunda kalan Mişel Avn, Lübnan Meclisi'nde EMEL ve Hizbullah'la beraber ne gariptir ki Suriye yanlısı grupta yer almaktadır.

1.4.3.13.Diğer Partiler

Lübnan Devleti'nde yukarıda ifade edilen büyük siyasi örgütlenmelerin yanında küçük çapta faaliyet gösteren birçok parti daha vardır. Örnek olarak, İslami Grup'un önemli liderlerinden Fethi Yeken'in 2006'da kurduğu İslami Eylem Cephesi'dir. Fethi Yeken, İslami Grup'un batı yanlısı hükümete kaydığı ve bu kaymanın da İslami Direniş'e zarar verdiği gerekçesi ile İslami Grup'tan ayrılmıştır (Abdel-Latif, 2008:9). Zamanında "Murabitun" adlı milis güçle etkili olan "Bağımsız Nasırcılar" hareketi de önemli bir örgüttür. Genel olarak Sünni Müslümanlar arasında destek bulan partinin ana kuruluşları, Trablus bölgesinde "24 Ekim Hareketi" ve Sayda bölgesinde "Popüler Nasırcı Organizasyon"dur (Russel,1985:18). Bir diğer önemli parti de 1982 yılında İsrail işgaline karşı direniş için kurulan; İran çizgisinde, lakin Sünni bir parti olan İslami Tevhid Hareketidir (Kor, 2006:38). Lübnan'daki iki önemli Dürzi aileden Canbulatlar İSP ile aktif siyasette yer alırken ikinci önemli aile olan Arslan ailesi de Talal Arslan liderliğindeki Lübnan Demokrasi Partisi'nde toparlanmışlardır. Yine Lübnan siyasi tarihinde büyük izler bırakan Marunî Franciya ailesinden Süleyman Franciya da Marada İttifakı ile Mecliste bulunmaktadır. LDP, 2 milletvekiline sahipken Marada Partisi de 4 milletvekiline sahiptir (Orhan, 2009:59).

İKİNCİ BÖLÜM

2.LÜBNAN SİYASİ TARİHİ

2.1.Osmanlı'dan Önce

Coğrafya edebiyatında Levanten (Doğu Akdenizli) devletler arasında yer alan Lübnan, Ortadoğu'daki Arap ülkeleri içinde gerek Arap kültüründe gerekse Batı kültüründe en ilerde olanıdır. Binlerce yıl önce (M.Ö. 3000–2500) Akdeniz ticaretini ellerinde bulundurmuş olan Fenikelilerin torunları, kültürlerinde değişiklikler meydana gelmiş olsa da Lübnan halkı arasında yaşamaktadırlar. Bu coğrafya çok eskiden beri uygarlıkların merkezi olmuştur. Sayda (Sidon), Sur (Tyr, Tir), Akkâ (Akr), Trablus (Trablus Şam-Tripoli) ve Bâalbek gibi şehirler eski uygarlıklardan günümüze kadar gelen örnekleridir (Erendil, 1992:109).

Fenikelilerden sonra bölgeye sırasıyla Mısırlılar (M.Ö.15. ve 13.yüzyıllar), Asurlar (M.Ö. 875–608), Babiller (M.Ö.685–529), Persler (M.Ö.529–333), İskender ve Selefki Hanedanlığı (M.Ö.333–64), Roma İmparatorluğu (M.Ö.64- M.S.395) ve Bizans İmparatorluğu (M.S.395–636) hâkim olmuşlardır. 636 senesinde Hz. Ömer tarafından fethedilerek Müslümanların hâkimiyeti altına giren Lübnan, sırasıyla Emevi, Abbasi, Selçuklu, Eyyubi ve Memluk idaresi altında kalmıştır (Kor, 2006:25).

2.2.Osmanlı Dönemi (1516–1918)

Yavuz Sultan Selim zamanında Osmanlı idaresine giren Suriye 19. yüzyılın başında dört idari bölüme yani eyalete ayrılmış durumdaydı: Şam, Trablusşam, Halep ve Sayda. Osmanlı bu eyaletleri bölgeye atadıkları valiler aracılığı ile yönetmiştir. Lakin Lübnan'da -sözde Sayda eyaletine bağlı- hüküm süren emirlerin özerkliğine çok fazla dokunmamıştır (Ülman, 1963:244–245). Osmanlı'nın bu tutumu 11. yüzyıldan beri bölgede hüküm süren emirlerin 19. yüzyılın ikinci yarısına kadar başta kalmalarına vesile olmuştur. Lakin gerek

Lübnan Dağı'nda en yoğun nüfusa sahip ve Dağ'ın en eski sakinlerinden olan Marunîlerin yüzyıllardır Dürzîler karşısında söz haklarının olmamaları, gerekse emirlerin zamanla toplumda meydana gelen değişikliklere ayak uyduramamaları ve toplumların isteklerine cevap verememeleri emirlik sisteminin ilgasına ve yerini 1840'ların başında kısa süreliğine de olsa kaymakamlık sistemine bırakmasına sebep olmuştur. Lübnan'da çare olarak düşünülen ve Marunî-Dürzî temsilinin olduğu iki kaymakamlıktan oluşan kaymakamlık sisteminin de 20 yıl gibi kısa bir sürede iflas etmesi Lübnan'ın, Osmanlı'nın elinden çıkacağı tarih olan 1920'lere kadar mutasarrıflık sistemi ile idare edilmesine sebep olmuştur. Mutasarrıflık sisteminde Lübnan Dağı, Marunî olmayan bir Hıristiyan tarafından direk Osmanlı'ya bağlı olarak yönetilmiştir. Bu dönemde istikrar, önceki dönemlere göre kısmi olarak sağlanmış olsa da bu istikrar ancak 60 yıl sürmüştür.

2.2.1.Emirlik Dönemi (1516–1842)

Aslında Lübnan'ın tarihini incelemek bazı dezavantajları da beraberinde getiriyor. Zira 1920 yılına kadar etrafı sınırlarla belirlenmiş, siyasi olarak kabul edilmiş bir Lübnan'dan bahsetmek imkânsızdır. 1861'den bu tarihe kadar ancak "Lübnan Dağı Mutasarrıflığı" diye adlandırılan siyasi bir varlık olarak mevcudiyetini sürdüren yapıdan bahsedilebilir. 1860'tan önceki zamanlarda Lübnan Dağı veya Lübnan ifadeleri uluslararası politikada kullanımı olmayan, sadece coğrafi olarak yer ifade eden isimlerdi (Salibi, 1988:3–4).

Uluslararası arenada ilk defa kabul gören ve ilk defa siyasi olarak kullanılan Lübnan kavramı 1860-61'de meydana gelen Suriye ayaklanmalarının sonucunda Osmanlı Devletinin, beş büyük Avrupa devleti ile mutabık kalarak imzaladığı "Lübnan Nizamnamesi" ile ortaya çıkmıştır. Yüzyıllardır Suriye içerisinde bir yer olarak kalan Lübnan ilk olarak "Lübnan Nizamnamesi" ile ayrı bir mutasarrıflık haline getirilmiş ve bir Hıristiyan mutasarrıfın yönetimine verilmiştir (Armaoğlu, 1989:490). Lübnan kavramı ile ilgili yukarıda yapılan açıklamaya rağmen, bu bölümde Lübnan'dan kastedilen ifade coğrafi değil siyasi olacaktır.

1516'da doğu seferine çıkan Yavuz Sultan Selim Lübnan'da Memluk hâkimiyetine son verip yaklaşık 400 yıl boyunca Osmanlı idaresi altında kalacak olan bu toprakları

fethedip kendi topraklarına katmıştı. Osmanlı, fethettiği yerlerde eyaletler belirlemiştir. Bu eyaletleri ise başına atadığı valiler sayesinde idare etmiştir. Valiler ise eyaletlerin içinde bulunan vilayet ve kazalarda yerel yöneticilerle beraber idari işlerin üstesinden gelmiştir. Bu anlamda, yerel yöneticiler ileri derecede söz hakkına sahip olmaktaydılar.

1516'dan 1840'lara kadar Lübnan bölgesi de merkeze bağlı emirlik sistemi ile yönetildi. Osmanlı bölgeyi fethettiğinde bölgede Maan emirliği hüküm sürüyordu. 1697'ye kadar bölgede hüküm süren Maan Emirliği'nin yükselişi Osmanlı'nın bölgeyi ele geçirmesi ile ivme kazandı ve II. Fahrettin (1570–1635) ile zirve noktasına ulaştı. Modern Lübnan'ın babası olarak da bilinen II. Fahrettin Lübnan Dağı ile Şuf Dağını, Lübnan Dağı Emirliği adı altında birleştirdi. Lübnan emiri II. Fahrettin'in bağımsızlık yolundaki bu ilerleyişi Osmanlı idaresi tarafından hoş karşılanmadı ve II. Fahrettin'in İstanbul'a getirilip idam edilmesi ile son buldu (Çiyan, 2007:8). II. Fahrettin'in idamından sonra yerine yeğeni Mülhim geçti. Mülhim ve oğlu Osmanlı baskısı altında bir Lübnan yönettiler. Mülhim'in oğlu da ölünce onun yerine geçecek kimse kalmadı. Bunun üzerine Osmanlı yöneticileri, bölgeye gelerek Maanların hâkimiyetine son verecek olan kararı aldılar (Taşkesenlioğlu, 2006:26).

Bu değişimle yüzyıllardır bölgede siyasi anlamda var olan Dürzîler yerlerini Sünni olarak kabul edilen Şihabi idaresine devretmişlerdir. Her ne kadar Şihabi ailesi Sünni olarak bilinse de davranış biçimlerini değerlendiren uzmanlardan bazıları onların da Dürzî olabilecekleri üzerinde dururken bazıları da Hıristiyan oldukları iddiasında bulunmuşlardır. Ortada bir gerçek vardır. O da Şihabilerin, dinlerinin ya da mezheplerinin ne olduğu hakkında kesin bir bilgi olmadığıdır.

Şihabi emirliği dönemine bakıldığında, devre damgasını vuran emir olarak II. Beşir görülür. Hıristiyanlık dinine mensup olduğu savunulan II. Beşir, tam elli iki yıl (1788–1840) emirlik yapmıştır. II. Beşir'in bu süre içinde Lübnan'da gruplar arasında denge kurduğu ve Lübnan'ı en iyi yöneten kişi olduğu üzerine vurgu yapılmıştır (Çiyan, 2007:9).

Sınırları içerisinde yaşayan hiçbir topluluğa zorbalık etmeyen Osmanlı kendi itikadi anlayışına ters düşmesine rağmen bu önemli Dürzî ailelerinin ve kendi dininden olmayan Hıristiyan ailelerinin bölgedeki nüfuzlarına da mani olmamış, bölgede diledikleri gibi yaşamalarına müsaade etmiştir. 19. yüzyıla gelindiğinde Dürzîlerin kendi aralarında birliği

sağlayamamış olmaları, bazı Dürzî ailelerin de Hıristiyanlığa geçmeleri ve II. Beşir'in Dürzîler aleyhine geliştirdiği politikalar, Dürzîlerin bölgedeki ağırlıklarını yavaş yavaş kaybetmelerine neden olmuştur. Artık bu dönemden sonra Lübnan coğrafyasında batılıların da desteği ile artan bir Marunî varlığından söz etmekse yanlış olmasa gerektir.

19. yüzyılın ortalarına doğru Osmanlı topraklarının bazı yerlerinde görüldüğü gibi bu bölgede de bağımsız davranma eğilimleri görülmeye başlandı. Bölgede yaşayan yoğun Hıristiyan nüfusu da bağımsızlık hareketlerinde itici bir güç oluşturdu.

Durum böyle olunca, Osmanlı'ya karşı bölgede kendi egemenliğini tesis etmeye başlayan Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa'nın, 1831'de oğlu İbrahim Paşa'yı Suriye ve Lübnan üzerine göndermesi ve İbrahim Paşa'nın buraları denetim altına alması önemli ve kaçınılmaz bir gelişmeydi. Bu taarruz bölgede kendi bağımsızlığını temin etmek isteyen Lübnan Emiri II. Beşir tarafından da sempati ile karşılandı. Hem Mehmet Ali Paşa'ya haddini bildirmek hem de Suriye ve Lübnan'ı geri almak için II. Mahmut'un bölgeye gönderdiği ordunun Nizip'te yenilmesi üzerine, İngiltere'nin başını çektiği Batılı güçler İbrahim Paşa'ya baskı uygulayarak, Paşa'yı 1840'da bölgeden çekilmek zorunda bıraktılar (Arı, 2005:104). Paşa geri çekilirken Mısır Valiliğinin ilelebet Mehmet Ali Paşa'ya ve onun soyuna bırakılması imtiyazını da beraberinde götürmüştür.

2.2.2.Kaymakamlık Dönemi (1842–1861)

İbrahim Paşa'nın bölgeden çekilmek zorunda kaldığı yıl Paşa'ya destek veren Şihabi ailesinden Lübnan Emiri II. Beşir sürgüne gönderildi. Yerine III. Beşir emir olarak tayin edildi. III. Beşir, II. Beşirle ne aynı soy ne de aynı ailedendi. Lakin III. Beşir bölgedeki Marunî-Dürzî çekişmesi sonucu ortaya çıkan gerilimi engelleyemedi. Osmanlı idaresi kısa bir aradan sonra büyük devletlerin de baskısı sonucu (Spagnolo, 1971:28) 1942 yılında Lübnan'ı yöneten Osmanlı Valisi Esat Paşa aracılığı ile bölgeyi iki kaymakamlığa böldü. Kaymakamlıkların resmi adları da Dürzî Kaymakamlığı (güneyde) ve Marunî Kaymakamlığı (kuzeyde) olmuştur. Hıristiyan Marunîlerle Dürzîler arasında Dir el-Kamer diye adlandırılan bir de tampon bölge oluşturulmuştur (Bozarlan, 1976:83–84). Bu, bölgede Şihabi ailesinin varlığının siyasi olarak büyük ölçüde ortadan kaldırılması demektir. Ne var ki, bu merkezi sistem bir takım problemlerle karşılaştı. Bölgede yaklaşık 250 yıldır

ağırlıkları olan Dürzîler için bu durumu kabullenmek kolay olmadı. Zira önceden Dürzîlere ait olan birçok toprak parçası çeşitli vesilelerle, özellikle kamulaştırılarak Marunîlere satılmıştı. Diğer taraftan daha önce sürgün edilen birçok Dürzî de döndüklerinde topraklarının ellerinden gittiğini gördüler. Böylece bölgede ciddi ve karmaşık bir toprak problemi baş gösterdi. Bunun üzerine önce Lübnan'ın eski haline getirilerek birleştirilmesini isteyen Dürzîler, isteklerine cevap alamayınca Hıristiyanlara saldırmaya başladılar.

1842'de başlayan, 1845'te tavan yapan ve binlerce Marunî'nin öldürüldüğü olaylarda, Marunîlerin Beyrut'taki Fransız konsolosluğundan yardım istemeleri sonucu, olaylar ancak durdurulabilmiş, olaylar karşısında sessiz kalmakla ve önlem almamakla suçlu bulunan Vali Esat Paşa görevden alınmıştı (Bozarıslan, 1976:85). Bunun üzerine Osmanlı Hariciye Nazırı Şekip Efendi Lübnan'a gelerek gerek mahalli gruplar gerekse de Avrupa devletlerinin temsilcileri ile birtakım görüşmeler gerçekleştirdi. Gerçekleştirilen müzakereler sonucunda çifte kaymakamlık sisteminin etkinliğini arttıracak kararlar alındı. 1850'de gözden geçirilen kararlar bürokratik hükümet yapısının oluşmasında dönüm noktası olmuştur. Bunların en önemlisi her kaymakamlıkta Müslüman, Dürzî, Marunî, Rum Ortodoks ve Rum Katolikleri temsil eden birer üyenin yer alacağı meclisin kurulmasıdır (Buzpınar, 2003:254).

Yüzyıllardır bölgede egemen olan derebeylik sisteminin ortadan kaldırılması; merkeze bağlılığın pekiştirilmesi ve bölgede kurulan bürokratik yapı, Lübnan'daki problemi çözmekte aciz kaldığı gibi 1860'da patlak verecek olan Suriye bunalımını ve bu bunalımın etkilerini de engelleyemedi (Şen, 2004:26).

2.2.3.Mutasarrıflık Dönemi (1861–1915)

Mehmet Ali Paşa'nın oğlu İbrahim Paşa'nın bölgeden çıkarıldığı yıl olan 1840'dan 1860'a kadar, Osmanlı İmparatorluğu'nun özerk vilayet olarak belirlediği Lübnan'da, ara ara köylülerle toprak ağaları; Marunîlerle Dürzîler arasında iç savaşlar yaşandı (Salibi, 1971:78). Köylü ve çiftçilerin toprak ağalarıyla kesik kesik de olsa devam eden kavgaları 1858'de, çiftçilerin bölgedeki en köklü ailelerden biri olan Hazinler'e karşı isyan etmelerine sebep oldu. Kavgaların çatışmalara dönüştüğü mücadelenin sonunda Hazinler

bölgeden çıkarılarak ailenin mallarına el konuldu (Buzpınar, 2003:250). Yukarıda ifade edilen çatışmalar Marunî çiftçilerin Marunî toprak ağalarına isyan etmeleri şeklinde meydana gelmişti. Bu çatışmaların temelinde ne din ne de mezhep farklılıkları bulunuyordu.

Dürzîlerle, Marunîler arasında çıkan çatışmaların birçok sebebi olmakla beraber en çok dikkat çeken iki sebep üzerinde durulacaktır. Bunlardan ilki bölgede 1831–1840 arasında çıkan karışıklıklarda ülkede değişen nüfus dengesi idi. Bu karışıklıklar Marunîlerin bir şekilde güneye yani Dürzî idaresinin olduğu yerlere yerleşmelerini sağladı.

Değişen dengeler, Marunîlerin, bölgede ekonomik ve sosyal bir takım faydalar elde etmelerini sağladı. Marunîler arasında ulusal kimlik gelişerek zamanla Lübnan Dağı (kastedilen mana iki kaymakamlık) kavramından ziyade, tek bir politik varlık olmaları gerekliliğini dillendirmelerine zemin hazırladı. Bu durum ise statükoyu tehdit eder hale geldi. Mevcut statükonun zarar görmesinden şüphe yok ki en fazla Dürzîler etkilenirdi (Zisser, 2000:2–3). İkincisi ise 1858 yılında Cidde’de başlayan olayların Suriye’ye yansması sonucu ortaya çıkan olaylardı. Cidde’de büyük bir halk topluluğunun Hıristiyanlara saldırmasıyla başlayan olaylar Fransız ve İngiliz konsoloslarının öldürülmesi ile devam etti. Bunun üzerine İngiliz ve Fransız donanmaları Cidde’yi bombardımana tuttu. Daha sonra karaya çıkan İngiliz ve Fransız birlikleri olayların çıkması ile ilgili olduklarını düşündükleri on kişiyi idam ettiler. Cidde’de yaşanan bu olaylar Lübnan ve Suriye’deki Müslüman toplulukta endişeye sebep olmuştu. Ve nihayetinde 1860 yılında Sayda yakınlarında iki Dürzî Beyrut-Şam yolunda da dört Dürzî Hıristiyanlar tarafından öldürülünce 50.000 kişilik Hıristiyan grubu ile 12.000 kişilik Dürzîler birbirleri ile çatışmak üzere hazırlandılar. Dürzîlerin Hıristiyan köylerine başlattığı operasyonlar kontrol altına alınamadı ve Suriye’ye sızdı. Olayın genişlemesi ile Suriye’de ekserisi Hıristiyan olmakla beraber binlerce insan öldü (Şen, 2004:30).

Olaylar bu şekilde devam ettiğinden, önceden beri Marunîlerin himayesini üstlenen Fransızlarla, Dürzîlerin himayesini üstlenen İngilizler başta olmak üzere, Hollanda, İtalyan, Yunan gemileri de Beyrut yakınlarında müdahaleye hazır durumda beklemeye başladılar.

Olası bir Avrupa müdahalesini engellemek üzere bölgeye olağanüstü yetkilerle donatılmış olarak çıkan Hariciye Nazırı Fuad Paşa olaylarda ihmal ve hatalarının olduğunu tespit ettiği Şam valisi ile beraber birçok kişiyi idam etti. Bu cezalandırmalar dahi Fransa'yı tatmin etmedi. Zira Fransa bir müddet sonra Beyrut'a asker çıkardı. Fransa'nın bölgeye asker çıkarması bölgede hazır bekleyen diğer batılı devletlerin dikkatini çekerek bölgeyle daha yakından ilgilenmelerine vesile oldu.

Neticede 1860 sonbaharında, Lübnan'ın tekrar organize edilmesi için Beyrut'ta Fuad Paşa başkanlığında İngiltere, Fransa, Rusya, Avusturya ve Prusya'nın katıldığı uluslararası bir komisyon oluşturuldu. 5 Ocak'ta ilk toplantısını yapan komisyon ancak 8 ay sonra karar alabildi. Fransa'nın emir Şihab'ın liderliğinde emirliğin canlandırılması fikri ile İngiltere'nin üç kaymakamlığa (Marunî, Dürzî ve Rum Ortodoks) bölünmesi fikrileri tartışılıp reddedildi. Sonuçta 9 Haziran 1861'de Lübnan'da kabul edilen ve İstanbul'da imzalanan bir anlaşmaya mutabık kalınmıştır. Anlaşmaya göre 6 garantör devletin gözetiminde Lübnanlı ve Marunî olmayan Osmanlı vatandaşı bir Hıristiyan'ın liderlik edeceği Mutasarrıflık sistemi kabul edilmiştir (Salibi, 1993:109–110). Hıristiyan Mutasarrıf, Osmanlı tarafından atanacak ve Osmanlıya bağlı olacaktır. Bölgedeki etnik gruplar arasında bir denge sağlamak amacı ile de Hıristiyan mutasarrıfın başkanlığında farklı dini grupların oransal şekilde temsil edildiği bir de konsey oluşturulmuştur. Bu konseyde gruplar, Marunîlerden 4, Dürzîlerden 3, Ortodoks Rumlardan 2, Katolik Rumlardan, Sünnilerden ve Şiiilerden de 1'er temsilci ile temsil edilmiştir (Turan t.y.:375).

1861–1915 yılları arasında sekiz mutasarrıfın görev yaptığı Lübnan, tarihinin en sakin dönemlerinden birini geçirmiştir. Yeni dönemde siyasi beklentilerine cevap bulamayan Marunîler, liderleri Yusuf Kerem'in öncülüğünde birkaç defa isyan etmiş lakin bu isyanlar başarı ile bastırılmış; en sonunda da 1867'de Kerem ağır bir yenilgiye uğratıldıktan sonra Avrupa'ya sürgüne gönderilmiştir. Fransızlarla yakın ilişkileri olan Marunîlerin şikâyetlerini ve bir iki isyan girişimi kenara bırakılırsa, 1915 senesine kadar sükûnetle gelindiği söylenilebilir. Dürzîler içinse yeni uygulama, yaşadıkları yerlerin mutasarrıflık dışında bırakılması nedeni ile olumsuz sonuçlar vermiş ve siyasi ağırlıklarını giderek kaybetmişlerdir (Buzpınar, 2003:251).

1915 senesine gelindiğinde ise Türkler ‘Küçük Lübnan’ antlaşmasını bozup, bölgenin denetimini bütünüyle İstanbul hükümetine verdilerse de, bu durum uzun sürmedi. İngilizler ile Fransızlar, 1918 senesinde, Osmanlıları bölgeden sürüp çıkardılar (Hüseyin, 2001:247). 30 Eylül 1918’de 400 yıllık Osmanlı hâkimiyetine son vererek bölgeye çıkan Fransız birlikleri, bir hafta sonra 8 Ekim’de Lübnan’a girdiler. Lübnan’da Osmanlı’nın dağılmasından hemen sonra bir Arap yönetimi kurulmuştu. Neye uğradığını anlamayan Araplara, Lübnan İdare Meclisini kurduktan sonra Fransa Cumhuriyeti’nin koruması altında tekrar bağımsızlıklarını vereceklerini söyleyen Fransa, bölgeye askeri vali atadı (Kılınçkaya, 2008:109–110). Arapların uyanması geç olmamış ve kısa zaman içinde Fransız idaresine karşı faaliyetlere başlamışlardı.

Artan Arap milliyetçiliği Fransızların bölge üzerindeki emellerini gerçekleştirmede engel olmaya başlamıştı. Son dönem gelişmelerden iyice iştahı kabaran Marunîlerle, Fransızların aralarında anlaşmaya varmaları uzun sürmedi. Böylece küçük Lübnan’dan vazgeçilmiş; büyük Lübnan sevdasına tutulmuşlardı (Hüseyin, 2001:247).

2.3.Bağımsızlık Beklerken

19. yüzyıl; yetimhaneler, okullar, sığınaklar, hastaneler vesilesi ile bölgeye giren muazzam Fransız dini faaliyetlerine tanıklık etmişti. Kilise ile ilgili kurumlar Fransa’da ateş altında olsa da orta ve uzak doğudaki misyonerlik faaliyetleri hükümet sübvansiyonları ile devam ediyordu. Yüzyılın dönmesi ile birlikte İstanbul tarafından şiddetle savunulan yerel reform hareketleri Müslüman ve Hıristiyan Araplar arasındaki memnuniyetsizliğin hızla artmasına öncülük etmişti. Fransız diplomatları ve konsolosluk görevlileri, memnuniyetsizlikteki bu artış karşısında siyasi olarak etki edebilmenin ve çözüm bulabilmenin yollarını aramaya başladılar. Fransızların bu çabası Fransa’nın popülaritesini artırırken, Lübnan ve Suriye’de, Osmanlı’nın içinde siyasi ve idari olarak özerklik verileceği inancının da artmasını sağlamıştı (Shorrock, 1970:133).

Diğer taraftan 19. yüzyılın batı Avrupa’sında oluşan kapitalist liberalizm anlayışı ile milliyetçilik akımı Lübnan’da Arapçılık ve Lübnancılık akımlarının uyumsuz bir şekilde gelişmesini sağladı. Lübnancılık kavramı daha çok bölgedeki Marunîler tarafından

kullanılırken, bu kavram Osmanlı'dan ve bölgedeki Araplardan bağımsız kurulacak devlet yapısını içeriyordu (Harris, 1997b:1).

Arapçılık kavramı ile Suriyeli ve Lübnanlı Arap liderler tarafından elde edilmek istenen sonuç ise yukarıda ifade edildiği gibi sultanın hükümdarlığından kurtulup imparatorluğun içinde daha geniş politik haklar elde etmektir. Lakin Osmanlı'da halifenin tahttan indirilmesi ve bölgedeki reformlardan ümidi olmayan Genç Türk hareketinin siyasi olarak güçlenmesi ve Turancılık fikri etrafında toplanması, aynı liderlerin 'bağımsızlık' düşüncesini dillendirmeye başlamalarına sebep oldu (Meo, 1965:42).

Her ne olursa olsun Birinci Dünya Savaşı'nda, Osmanlı savaşa dâhil olduktan sonra halife cihat ilan edince Arapların büyük bir bölümü de bu çağrıya kulak verdi. Bu durum bölgede mücadele veren Fransızların ve özellikle de İngiltere'nin işine gelmiyordu. Hatta onları tedirgin bile etmeye yetiyordu. Durumdan vazife çıkaran Mısır'daki İngiliz yüksek komiseri Henry McMahon 1915 yılında Mekke şerifi Hüseyin ile yazışmaya başladı.

Bu yazışmalardaki en önemli durum Şerif Hüseyin'in Haşimi olması idi. Yani soyu Hz. Peygamber'e kadar uzanıyordu ve O'nun İngiltere'nin yanında yer alması, İslâm Halifesi'in nüfuzuna ağır bir darbe indirmekle kalmayacak; Irak-Suriye-Filistin cephelerinde de İngiltere'yi rahatlatıyordu. Şerif Hüseyin, bütün Arap Yarımadası ile Irak ve Suriye'nin tamamını içine alacak bağımsız bir devlet kurulmasını ve başına da kendisinin getirilmesini istedi. 1915 yılındaki uzun müzakerelerden sonra İngiltere ile Şerif Hüseyin arasında 1916 Ocak ayında bir anlaşmaya varıldı (HÜAİİTE: t.y.). Antlaşmaya göre İngiltere, Mekke Şerifi Hüseyin'in isteklerinin tamamına yakını (Lübnan hariç) kabul etti. Kısa bir süre sonra olaydan haberdar olan Fransa rahatsızlığını sert bir şekilde dile getirince yeni bir antlaşma yapma gereği hâsıl oldu. Yapılan bu yeni antlaşma İngiltere temsilcisi Mark Sykes ve Fransa temsilcisi Georges Picot isimlerini alarak (Sykes-Picot Antlaşması) Osmanlı Devletinin Ortadoğu'daki topraklarının paylaşımını öngörüyordu. 26 Nisan 1916'da Rusya'nın da onayıyla kabul edilen gizli antlaşma özellikle İtalyanlar ve Araplardan gizli tutulmuştu (Oran, 2009:199). İmzalanan antlaşma Anadolu dâhil bütün Ortadoğu'yu kapsıyordu. Konuyla ilgili maddeleri ise şöyleydi:

Fransa'ya; Doğu Akdeniz Bölgesi, Adana, Antep, Urfa, Diyarbakır, Musul ile Suriye kıyıları, İngiltere'ye; Hayfa ve Akka Limanları, Bağdat ile Güney Mezopotamya verilecektir. Ayrıca Fransa ve İngiltere'nin elde ettiği topraklarda Arap devletleri konfederasyonu veya Fransız ve İngiliz denetiminde tek bir Arap devleti kurulacaktır (Sönmezoğlu, 2005:620–21).

Her ne kadar Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra manda toprağı olarak Fransa'nın elinde kalan topraklar, Sykes-Picot Antlaşmasına ve Şerif Hüseyin ile McMahon arasındaki yazışmalara dayanıyor olsa da (Shorrocks, 1970:133) Ortadoğu'nun son şeklinin verildiği antlaşma ise 1920 yılında imzalanan San Remo²⁴ olmuştur. Zira McMahon-Hüseyin yazışmaları Sykes-Picot Antlaşması ile revize edilmiş; Sykes-Picot antlaşması da 1917'de Rusya'da meydana gelen devrimle birlikte Lenin tarafından ifşa edilmesi ile geçerliliğini yitirmiştir. Nihayetinde 1918 yılında ittifak devletleri galip geldiğinde sıra anlaşmaların uygulanmasına gelmişti.

Ocak 1919'da, Şerif Hüseyin bağımsız Arap devletinin kurulması için oğlu Faysal'ı Paris Barış Konferansına gönderdi. Lakin konferansta Faysal'ın istekleri kabul görmeyip bölgede Fransız ve İngiliz mandaları kurulacağı ilan edildi. Birinci dünya savaşında bağımsızlıklarını kazanma uğruna Osmanlı'ya karşı girişilen mücadelenin sonucunda artık hayal kırıklığından başka bir şey kalmamıştı. Bunun üzerine;

2 Temmuz 1919'da Şam'da 'Genel Suriye Kongresi' toplandı ve kongre Mekke Şerifi Hüseyin'in oğlu Faysal'ı Suriye Krallığına aday gösterdi. Ancak bunu uygulamak mümkün olmadığından San Remo konferansından bir ay önce, 1920 Mart ayında yine Suriye'de bir eşraf kongresi –Suriye Milli Kongresi- toplandı. Kongrenin sonunda, Filistin ve Lübnan'ı içine alan büyük bir Suriye Krallığı ilan edildi ve başına yine Faysal getirildi. San Remo konferansı bunu kabul etmeyerek Filistin'i Suriye'den ayırdı (Yılmaz, 2004:8).

²⁴San Remo Konferansı: Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Osmanlı İmparatorluğu'nun eski topraklarının geleceğini kararlaştırmak üzere 19–26 Nisan 1920 tarihleri arasında toplanan konferans. Konferansa, İngiltere, İtalya ve Fransa başbakanları; Japonya, Belçika ve Yunanistan temsilcileri katılmıştır. Konferansta öncelikle Sevr Antlaşmasının son biçimi ele alınmıştır. İkinci olarak, alınan bir kararla Osmanlı Devleti'nin eski Suriye topraklarında manda yönetimi kurularak, Suriye ve Lübnan Fransa'ya, Filistin ise İngiltere'ye bırakılmıştır. Üçüncü olarak, konferansta İngiltere ile Fransa arasında bir petrol antlaşması imzalandı. Bu antlaşmayla Musul, İngiltere'nin Irak mandasına katıldı. Buna karşılık Fransa, Irak petrollerinden % 25 hisse ve petrol taşıma kolaylıkları elde etmiştir (Sönmezoğlu, 2005:573–574).

Bu konferanstan hemen sonra Fransa, bölgede kontrol sağlayabilmek için Suriye'yi işgal etti. Ve Faysal'a bir ultiatom vererek -ki Faysal ordusunun yetersizliğinin farkında idi ve Fransız mandasını kabul ederek kıyı bölgelerinde hak talep etmeye başlamıştı- bölgeden çıkmasını istemişti. Faysal'ın cevabı gecikince Fransız birlikleri Suriye'ye girdiler. Faysal ise Suriye'den kaçmaktan başka çare bulamadı. Böylece, Fransız otoritesi bölgede kurulmuş oldu (Meo, 1965:46-47).

1920 itibari ile Levant'ı (Akdeniz'in doğu sahili ve bu sahildeki devletler) Osmanlı'dan tamamen ayıran Fransa, Lübnan problemini de karara bağlamak istiyordu. İki seçenekten birine karar vermek durumundaydı. Lübnan ya ayrı, bağımsız bir devlet olacak ya da daha geniş olacak şekilde Suriye toprakları ile birleştirilecekti (Rondot, 1968:38). Kuşku yok ki iki seçenekten birincisi alışlagelmiş Fransız dış politikasına (böl-parçala-yönet) daha uygundu.

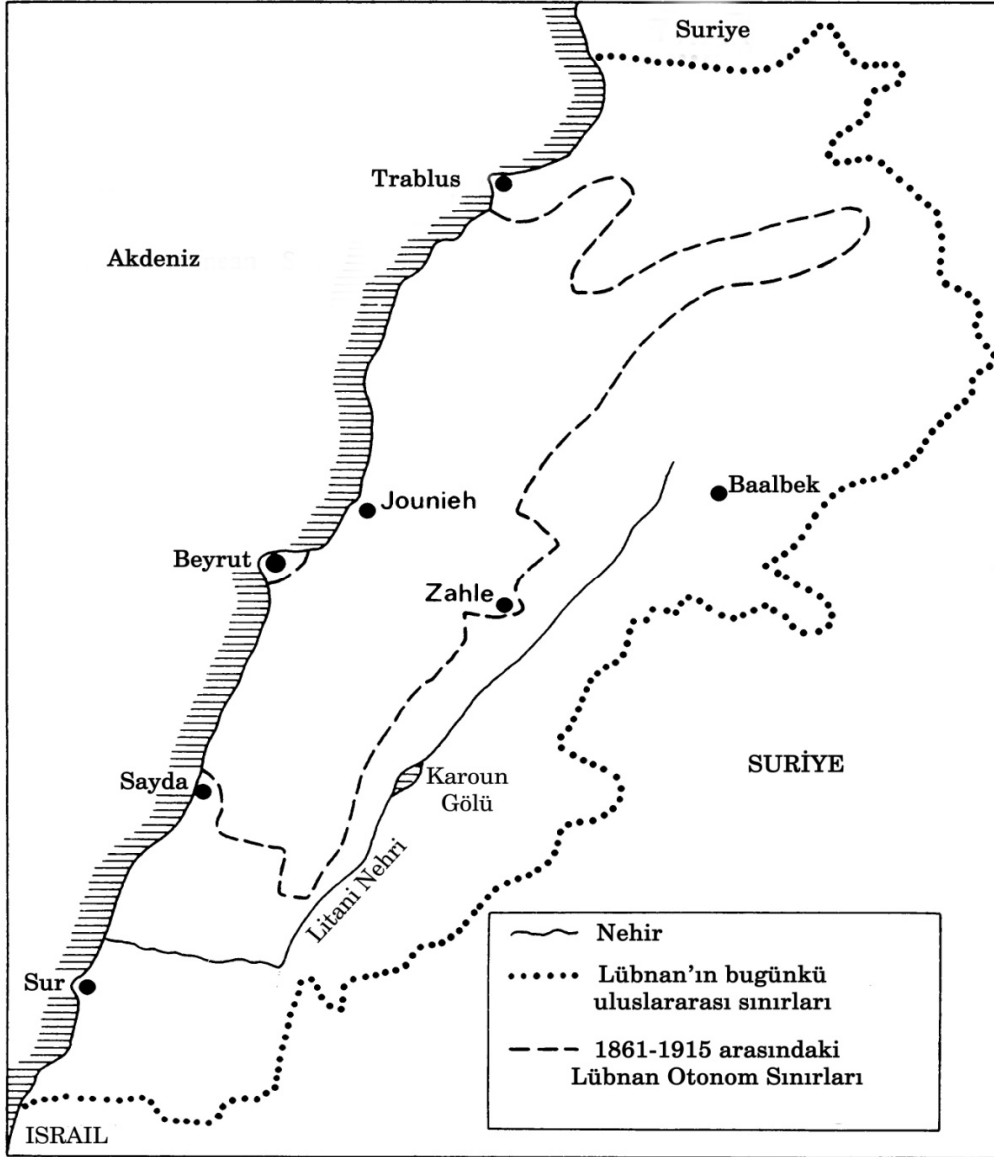
Buna göre, 31 Ağustos 1920'de Fransız yüksek komiseri Gouraud bir tamim yayınlarak Trablus, Sayda, Beka ve Beyrut'un, Lübnan dağına dâhil edilmesi ile Lübnan Devleti'nin kurulduğunu ilan etti (Acar, 1989:26). 1 Eylülde de bağımsızlığını kazanan Lübnan'ın ulusal bir varlık olarak geçici bir süre ile Fransız Mandası altında kalacağı ifade edildi (Rondot, 1968:40).

2.4.Manda Yönetimi

Fransa, Sünni Müslüman ve Rum Ortodoksların yoğun olarak yaşadığı kuzeydeki Trablus şehrini, Şii Müslümanların yoğun olarak yaşadığı Beka Vadisini ve Sayda şehrini; Dürzîlerin ve Marunîlerin atalarının mesken tuttuğu Lübnan Dağına dâhil ederek, çoğunluk olan Marunîlerin bölgede daha etkili olabilmelerini sağlayacak şekilde haksız yere düzenlemişti (Heiberg, 1983:293). Zira 1922 senesinde Marunîlerin nüfusu, Lübnan toplam nüfusunun içinde % 32,7'sini oluşturuyordu (Danış, 2009:52). Rum Katolik ve Ortodoksların oranıyla Hıristiyan nüfus % 55'i buluyordu. Müslümanlara bakıldığı zaman, Sünniler %20'nin üzerinde değillerdi. Şiiiler %17 Dürzîler ise %7 oranında nüfusa sahiptiler. Toplamda ise %45'i ancak bulabiliyorlardı (Fieldhouse, 2006:313). Kısacası

dâhil edilen topraklar Marunîlere peşkeş çekilircesine verilmiş lakin nüfuslarının azınlığa düşmelerine de mani olunmuştu.

Harita 3: Lübnan Dağı ile Büyük Lübnan Toprakları Arasında Bir Karşılaştırma

Kaynak: Kliot, 1987:56

Yüzyıllardır devlet olmayan bu bölge, uluslararası arenaya aniden yeni bir devlet olarak takdim edilmişti. Lakin devlet geleneğine sahip olmaması ve farklı toprak parçalarının birbirine eklenmesi ile oluşturulan bu suni devlet birçok sıkıntıyı da beraberinde getirdi.

Marunîler, nüfusun çoğunluğunu oluşturmaları itibari ile Lübnan'ın Hıristiyan bir devlet olması gerektiğini iddia ederken, Sünniler, koparıldıkları Suriye ile tekrar birleşmelerinin gerekliliği üzerine vurgu yapıyorlardı. Şiiiler içinse durum paradoksal olarak garipti. Marunîlerin çoğunlukta olduğu bir ülkede olmaktan fazla rahatsız değillerdi ifadesi yanlış olmasa gerektir. Zira kurulan bu yeni devletin nüfusu, Suriye'den çok çok azdı. Bu durum da Şiiilere, Suriye gibi Sünnilerin hâkim olduğu bir ülkede azınlık olmalarındansa Lübnan gibi nüfusu az olan bir ülkede ağırlıklarını koyabilecekleri bir sistemde var olmalarının daha mantıklı olduğunu düşündürüyordu. Ayrıca Marunîler, Sünniler ve Şiiilerin dışında kalan ve azımsanmayacak kadar güçleri olan diğer mezheplerin ileri gelenleri de farklı farklı talepler ileri sürüyorlardı. Özellikle Sünnilerin fikirleri Marunîlerin karşısında diğer mezheplerin de desteklediği bir blok olmaya doğru gidiyordu.

Bu ayrılığı minimize etmek için Fransız Yüksek Komiseri Gouraud 1920 yılında kendi başkanlığı altında ve Fransa tarafından da desteklenen çeşitli mezheplerin temsil edileceği 17 kişilik bir Danışma Konseyi kurdu. Buna göre mezhepler 6 Marunî, 4 Sünni, 3 Rum Ortodoks, 1 Rum Katolik, 2 Şii ve 1 Dürzî tarafından temsil edilmekteydi (Fieldhouse, 2006:314). 1922 yılında bir adım daha atan Gouraud, Lübnan'daki bütün din ve mezheplerin temsil edildiği ve ülkedeki erkek seçmenlerin oylarıyla seçilen bir Temsilciler Meclisi kurdu. Meclis ilk toplantıda kendisine Marunî Habib Paşa'yı başkan seçti (Acar, 1989:25).

Bu arada, ülkede istikrarın sağlanması için bir adım daha atılmış ve seçimlerde aday olacak olanların, hangi mezhebe bağlı olursa olsun seçmenden oy isteme-alabilme hakkının olduğu belirtilmiştir. Böylece mezhepler arasındaki hüsünü münasebetler arttırılmış olacaktı. Diğer taraftan da istemediği bir sonuçla karşılaşma ihtimaline karşı Fransa, seçimi altı bölgeye ayırarak yapmış ve her mezhebin seçebileceği aday sayısını da 1921 nüfus sayımı esas alarak belirlemiştir. Nüfus sayımına göre Hıristiyanlardan 16 Müslümanlardan 14 temsilci olacaktı. Ve mecliste 10 Marunî, 6 Sünni, 6 Şii, 4 Rum Ortodoks, 2 Dürzî, 1 Rum Katolik ve 1 de diğer azınlıklardan temsilci bulunacaktı (Fieldhouse, 2006:314). Ancak bu meclis 3 yıl hayatta kalabilmiştir. 1925 yılında zamanın Fransız Yüksek Komiseri Sarraill tarafından feshedilmiştir.

1925 yılının yazında Suriye’de patlak veren ve Lübnan’a dâhil edilen bölgelere de yayılan Dürzî ayaklanması, Fransızların güçlerini zayıflatma girişimlerine karşı başlamış olsa da ulusal bir niteliğe sahipti. Ayaklananlar tüm Suriye’nin birleşmesini, bir iç yönetimin oluşturulmasını ve Fransızların geri çekilmesi için çağrıda bulundular. Ayaklanma 1927’de yenilgiye uğratıldı. Ayaklanma sırasında Fransa bu hareketleri önlemek amacı ile bir Lübnan anayasası hazırlamıştı. Anayasa 24 Mayıs 1926’da ilan edildi (Odeh, 1986:84). Anayasayı Fransa hazırlatmış olsa da bu anayasa Fransız ve Lübnanlı hukukçular tarafından ortak çalışılarak hazırlanmıştı (Çakıroğlu, 1995:2). Bu hazırlıkların sonucunda, Lübnan’a cumhurbaşkanı olarak Charles Dabbas atandı. İlk cumhurbaşkanı olarak Charles Dabbas’ın atanmasındaki en büyük etkenlerden biri kendisinin Rum Ortodoks olmasıdır. Böylece Müslümanlar öteden beri düşmanları olan ve Lübnan’da Hıristiyan devlet isteyen Marunîlerden kurtulmuş; Marunîler de kendi dinlerinden biri cumhurbaşkanı olduğu için razı gelmiş olacaktı. Bu sebeptendir ki 1929 yılında ikinci kez adaylığını koyduğunda Dabbas’ın seçilmesi zor olmamıştı (Acar, 1989:27). Dabbas başta bulunduğu süre içerisinde Müslümanlardan Muhammed El-Cișr’i meclis başkanlığına getirdi. 1932 yılına gelindiğinde ise Dabbas aday olmamıştı.

1920’li yıllara damgasını vuran Hıristiyan iki lider Edde ve Huri arasındaki rekabet 30’lu yılların başında artarak devam etti. Edde Lübnan’ın Arap dünyasından tamamen ayrılmasını ve Lübnan topraklarının dokunulmazlığını savunurken Huri’de Arap aydınlarla iyi ilişkiler kurulması gerektiğini savunuyordu. Huri bu fikirlerini kurduğu Anayasal Blok (el-kutlah ed-dusturiyah) ile doktrin haline getirmişti. Geri kalmayan Edde de Huri’nin karşısında Ulusal Blok’u (el-kutlah el-wataniyah) kurdu. Bu iki örgüt siyasi parti olarak değil fikirlerini yayacakları siyasal örgütlenmeler olarak tasarlanmıştı (Meo, 1965:68–69). Edde 1920’lerin başından beri taşıdığı bu fikirlerle 1929–30 yılları arasında kısa bir dönem başbakanlık yapma imkânı bulmuştu (Zamir, 1978:232).

Edde devlet kademelerinde Müslümanların hareket alanlarını kısıtlamıştı. Bu iki lider arasında kıyasıya mücadele devam ederken 1932 senesinde her iki lider de adaylıktan çekildiklerini açıkladılar. Bunun üzerine meydan meclis başkanı olan Muhammed el-Cișr’e kalmıştı. Muhammed el Cișr’de adaylığını sağlama almak için ülkede Müslümanların nüfuslarının daha fazla olduğu iddiasında bulunarak bir nüfus sayımı yaptırmıştı (Çiyan,

2007:30). Nüfus Sayımına göre ülkede nüfusun %50,73'ünü Hıristiyanlar, %49,26'sını da Müslümanlar oluşturuyordu (Zamir, 1985:98).

Tablo 2: Büyük Lübnan ile Lübnan Dağı Nüfusları Arasında Karşılaştırma

	Sancak 1911		Büyük Lübnan 1921		Büyük Lübnan 1932	
Mezhepler	Nüfus	Yüzde	Nüfus	Yüzde	Nüfus	Yüzde
Maruni	242.308	58.40	199.181	32.70	227.800	29.11
Rum Ortodoks	52.356	12.62	81.409	13.37	77.312	9.88
Rum Katolik	31.939	7.70	42.462	6.97	46.709	5.97
Diğer Hristiyanlar	3.026	0.73	12.651	2.08	45.125	5.77
Toplam Hristiyanlar	329.626	79.45	335.703	55.12	396.946	50.73
Sünniler	14.529	3.50	124.786	20.48	177.100	22.63
Şiiler	23.413	5.64	104.947	17.23	155.035	19.81
Dürziler	47.290	11.40	43.633	7.16	53.334	6.82
Toplam Müslümanlar	85.232	20.54	273.366	44.87	385.469	49.26
Toplam	414.858	99.99	609.069	99.99	782.415	99.99

Kaynak: Zamir, 1985:98

1932 nüfus sayımı 17 etnik grubu, yaklaşık yüzdelerini vererek tanımlamış oldu. Nüfus sayımı sadece etnik grupların istatistiksi olarak bilgilerini vermedi; aynı zamanda hâlihazırda devam eden Lübnan devlet kimliğinin oluşmasındaki gruplar arasındaki rekabeti daha fazla politize ederek derinleştirdi (Maktabi, 1999:219–220). Bu gelişmeler Hıristiyan cephesinde özellikle Edde'de endişe meydana getirdi. Zira yıllardır abartılagelen Hıristiyan çoğunluğu yalanı, resmi olarak belgelenmiş oldu. Bunun üzerine toplumda 'cumhurbaşkanının Marunîlerden olması gerekliliği' anlayışı tartışılmaya başlandı. Bunu gören Fransız Yüksek Komiseri anayasayı askıya alarak olası bir seçimin önüne geçmiş oldu (Zamir, 1978:233). Komiserin bu davranışı ülkenin genelinin tepki göstermesine neden oldu. Zamanla farklı nedenlerle de birleşerek artan tepkiler 1936 yılında, Fransa'nın Suriye ile imzaladığı gibi Lübnan'la da bağımsızlığa ilişkin bir antlaşma imzalamasını sağladı (Arı, 2005:165). 25 yıllık İşbirliği ve Dostluk antlaşması olarak kabul edilen bu antlaşma (Chaitani, 2007:11) imzalandığında ise Müslümanlar ve Hıristiyanlar birbirleri ile işbirliği içindelerdi. Eski düşmanlıklarını bir kenara bırakarak hep beraber Fransız

mandasından bağımsızlıklarını almanın yollarına arayacaklardı. Bu hareket ilk defa Lübnanlı kimliğinin de oluşmasını sağlıyordu. Müslümanlar, Suriye ile birleşmeci tavırlarından sıyrılırken (Rondot, 1968:46–47) Hıristiyanlar da, Lübnan'ın Hıristiyan bir devlet olmadığını artık kabul ediyorlardı. 1937'ye gelindiğinde meclis tekrar yürürlüğe girdi ve toplanarak Edde'yi cumhurbaşkanlığına seçti. Edde'de başbakanlığa Sünni bir Müslüman olan Hayreddin Ahdab'ı seçti. Böylece günümüze kadar devam edecek olan Cumhurbaşkanlarının Marunîlerden Başbakanların da Sünnilerden seçilme geleneği 1937'de başlamış oldu. Bu durum bir süre de olsa, kendi farklılıklarını koruyarak Marunîlerle Müslümanların beraber siyaset yapabileceklerini göstermiş olması açısından önemli bir gelişmeydi (Arı, 2005:166). 1936'da Fransa ile imzalanan antlaşma Fransa Parlamentosu'nda 1939'a kadar kabul edilmemişti. 1939 yılında İkinci Cihan Harbi'nin başlaması, anlaşmanın imzalanmasını hepten geciktirdi.

Savaşın gidişatı Lübnan'ı da etkiledi. 1941 Haziranında Fransa ve İngiltere Lübnan-Suriye-Filistin'i işgal ettiler. Halk desteğini kaybetmemek için de Lübnan'a bağımsızlıklarını vereceklerini söylediler. Bu açıdan 8 Haziran tarihi bağımsızlığın vaadi açısından önemli bir gündür (Acar, 1989:31).

Emperyalist Batı dünyasının -istisnai vakalar hariç- genel özelliklerinden biri de olaylara hakkaniyet gözüyle değil menfaat gözü ile bakmasıdır. 1941'de Fransa tarafından verilen söz, Fransız çıkarlarına ters düştüğü için tabii ki yerine getirilmemiştir. Ne var ki bölgede emeli olan bir diğer devletin devreye girmesi ile işler değişmeye başlamıştır.

2.5.Bağımsızlık Dönemi (1942–1975)

1942 yılında İngiltere, Lübnan'ın bağımsızlığını destekleyeceğini bildiren bir açıklamada bulundu. Bu açıklama iç siyaseti de karıştırdı. Edde ve taraftarları Fransızları desteklerken Huri, taraftarları ve Müslümanlar da İngilizlerin yanında yer aldı. Yine aynı yıl İngilizler Suriye ve Lübnan'da seçim yapılması için Fransa'ya baskı yapmaya başladılar. Baskılar karşısında fazla dayanamayan Fransa, 25 Mart 1943'te anayasanın yeniden yürürlüğe girdiğini açıkladı. Edde'nin yerine onun taraftarlarından olan Eyüp Tabit'i cumhurbaşkanı olarak atadı ve seçim hazırlıklarını başlattı (Acar, 1989:32–33).

Bunun üzerine Eylül ayında seçim yapıldı ve Beşir el Huri büyük çoğunlukla cumhurbaşkanlığına seçildi ve başbakan olarak da Sünni Riyad el Sulh'u atadı. Bu iki lider Fransa'ya karşı net bir tavır alınca ve mandanın tamamen son bulması, Fransızcanın resmi dil olmaması gerekliliğini ifade edip bu düşüncelerini meclisten geçirip 9 Kasım günü resmi gazete de yayımlatınca Fransızlar tarafından 11 Kasım'da tutuklandılar. İçeride artan baskılara ABD ve İngiltere'nin de baskıları eklenince Fransa tutukluları 22 Kasım 1943'te serbest bırakmak zorunda kaldı (Acar, 1989:33). Lübnan 22 Kasım 1943'te bağımsızlığını kutlamaya başladı. Fransız hapishanesinden salıverilen Huri(Marunî) ve Sulh(Sünni) ikilisi bir araya gelerek (Zamir, 2005:811) bugün hala yürürlükte olan Milli Misakı imzalamıştır (Sander, 1982:224). Yazılı olmayan bu antlaşmaya göre Lübnan'ın en kısa zamanda tam bağımsızlığını kazanması için Müslüman ve Hıristiyanlar birlikte çalışacaklardır. Müslümanlar, Suriye'den ayrı bir ülke oldukları konusunda mutabık kalırken, Hıristiyanlar da hükümetin ve meclisin bölgesel konularda diğer Arap devletler ile iyi ilişkiler içinde olmalarına razı olacaklardır (Winslow, 1996:80). Başka bir deyişle Hıristiyanlar, Hıristiyan Lübnan Devleti fikrinden ayrılarak; Arap ülkelerini tamamen karşılığın alma fikrinden sıyrılmışlardır. Müslümanlar ise Suriye'den, aslında Suriye'nin şahsında bütün Arap ülkelerin korumacılığı ve olası Lübnan'daki mevcudiyetleri fikirlerinden arınmışlardır. Yine Milli Misak'a göre, Hıristiyanlar ve Müslümanlar, "Lübnan Devleti, dinleri ne olursa olsun herkesin inancına göre özgür bir şekilde yaşayacağı bağımsız bir devlet olacaktır" anlayışı üzerinde mutabık kalmıştır (Moosa, 2005:290).

Varılan antlaşmaya göre meclis, 55 vekilden oluşacaktır ve 6 Hıristiyan vekile 5 Müslüman vekil oranı korunacaktır. Yani 30 Hıristiyan vekile karşı, mecliste 25 Müslüman vekil olacaktır. Müslüman vekiller ise 11 Sünni, 10 Şii, 4 Dürzî şeklinde dağılacaktır (Rondot, 1968:44). Ki bu dağılım ileride ortaya çıkacak olan küçük-büyük hemen hemen bütün anlaşmazlıkların ve savaşların temelini oluşturacaktır. Zira zamanla nüfus olarak bölgede en etkili güç olacak olan Şiiler kurulan bu yeni sistem tarafından önemsenmemişlerdi.

1943'ten sonra, Lübnan'da bağımsız kurumların oluşması, Fransa'nın İkinci Dünya Savaşı'ndan yıkımla çıkması ile birleşince, Fransa bölgede daha fazla tutunamadı ve 31 Aralık 1946'da imzaladığı Fransız-Lübnan Antlaşması ile bütün askerlerini geri çekti (Köse, 2006:9).

2.5.1.1958 Olayları

2.5.1.1.Uluslararası Nedenler

İkinci Dünya Savaşı'nın bitmesiyle birlikte dünya nizamı yeniden şekillenmeye başlamıştı. Emperyalist devletler bölgede daha fazla kalamamış; Lübnan'ın da aralarında bulunduğu bölge ülkelerine bağımsızlıklarını vererek bölgeden ayrılmışlardı. İkinci Dünya Savaşı'nın bitmesi Avrupa'daki yayılmacı liderlerin önünü kesmekte başarılı olmuştu. Lakin yeni bir savaşın başlamasına da mani olamamıştı. Bu savaşa taraf ülkeler, direkt olarak birbirleri ile savaşmamıştır ama kendi emellerini gerçekleştirme uğruna dünyayı istikrarsızlığa ve karmaşaya sürüklemişlerdir. Soğuk Savaş adını alacak olan bu anlamsız çekişme, dünyanın ABD ve SSCB'nin yaklaşık elli yıl sürecek olan kanlı rekabetinde bir taraf olmaya zorlanmalarına sebep olmuştur. Sahip olduğu çeşitli zenginliklerinden ve stratejik öneminden olsa gerek, bu mücadelenin en fazla sahne aldığı bölge Ortadoğu olmuştur.

Bu çerçevede, 1950'lerin ikinci yarısında bölgedeki en önemli gelişmelerden biri Türkiye ile Irak arasında 24 Şubat 1955'te imzalanan karşılıklı işbirliği antlaşması olmuştur. Bağdat Paketi olarak bilinen bu anlaşmaya 4 Nisan'da İngiltere, 23 Eylül'de Pakistan ve 3 Kasım 1955'te de İran katılmıştır (Arafat,2009:232). Paketin kuruluş amacı ekonomik, siyasi ve askeri işbirliğini arttırmak olduğu ifade edilse de en önemli sebebi bölgedeki komünist tehdidinden korunmak ve kurtulmaktır. Yukarıda da belirtildiği gibi ülkeler taraf olmak zorunda bırakılmıştı. Lübnan Devleti ise tarafsızlık politikası izlediğinden bu pakta taraf olmamayı tercih etmişti.

Bölgedeki en önemli gelişmelerden biri de göreve geldiği günden beri askeri harcamaları arttırıp SSCB'den ve Çekoslavakya'dan silah alan Mısır'ın lideri Cemal Abdunnasır'ın 1956 yılında Süveyş Kanalı'nı millileştirdiğini ilan etmesi oldu. Kanalin idaresini kaybeden Fransa ve İngiltere'nin Mısır'a saldırmak için gizlice plan yapması; diğer taraftan İsrail'in de kendi saldırı planını geliştirmesi bölgesel bir savaşın başlamasını sağladı (Kayabalı ve Arslanoğlu, 1990:39-40). Mısır'ın ve diğer Arap ülkelerinin hamiliğini üstlenen Sovyetlerin, İngiltere ve Fransa'ya nota vermesi, ABD'nin de dolaylı olarak savaşa girmesine zemin hazırlamıştır.

ABD Başkanı Eisenhower, konuyla ilgili kendi adını taşıyan bir doktrin yayınlamıştır. Doktrinin mevzuuyla ilgili maddeleri ise şöyledir: Ortadoğu ülkelerinin kalkınmalarına yardımcı olmak için maddi yardım sağlamak. Eğer isterlerse bu ülkelere askeri yardım yapmak. Eğer bu ülkelere biri komünizmin kontrolü altındaki bir devlet tarafından (Kastedilen Mısır ve Suriye) saldırıya uğrarsa ABD askerinin bu bölgede kullanılmasını sağlamak (Yılmaz, 2004:107). Bu doktrin ilk olarak 6 Ocak 1957'de Lübnan tarafından imzalandı ve böylece Bağdat Paktı karşısında izlenilen tarafsızlık politikasından da vazgeçilmiş olunuyordu (Armaoğlu, 1989:203). Lübnan'da bu tarihlerde, görevi 1952'de devralan Hıristiyan Kamil Şemun²⁵ cumhurbaşkanıydı (Gordon, 1983:26). Şemun'un bu davranışı Süveyş krizinde İngiltere ve Fransa ile diplomatik ilişkileri kesmemesi ve batı yanlısı tutum takınması ile birleşince, yarısı Müslüman olan ülkede sert bir şekilde eleştirilmişti. Zira bu hareketleri ile Şemun, Milli Misak'a dayanan sistemden vazgeçerek batı taraftarı bir görüntü çizmişti (Suleiman, 1967b:113).

2.5.1.2.Bölgesel Nedenler

1958 yılında Mısır ve Suriye arasında Birleşik Arap Cumhuriyeti kurulmuştu. Kurulan BAC tam anlamıyla batı ve Amerika karşıtıydı. BAC'ın liderliğini de Süveyş Krizi'nden kahraman olarak çıkan Cemal Abdunnasır yürütüyordu. Nasırizm olarak bölgede yayılan Arap milliyetçiliği direkt olarak Lübnan'daki Müslümanları da etkiliyordu. Birliğin içindeki diğer ülke Suriye, zaten öteden beri Lübnan'daki Müslümanlara arka çıkıyordu.

Şemun 22 Mayıs 1958'de BM Güvenlik Konseyi'ne başvurarak BAC'ın Lübnan'ın iç işlerine yaptığı müdahalelerden şikâyetinde bulundu. Güvenlik Konseyi'nin bölgeye gönderdiği gözlemcilerin verdiği rapora göre Şemun'un Suriye hakkındaki iddiaları gerçeği yansıtmıyordu (Armaoğlu, 2007:511).

²⁵ Lübnan'da sırası ile Cumhurbaşkanı olan siyasiler: Charles Dabbas:1926-33, Habib el-Sa'd:1933-35, Emille Edde:1936-41, Beşir el-Huri:1943-52, Kamil Şemun:1952-1958, Fuad Şihab:1958-64, Charles Hilu:1964-70, Süleyman Franciya:1970-76, İlyas Sarkis:1976-82, Emin Cemayel:1982-88 (Armaoğlu, 1989:492). İlyas Hiravi:1989-1998, Emile Lahud:1998-2007, Mişel Süleyman:2008-?

2.5.1.3.Ulusal Nedenler

Aslında Lübnan'daki bunalımın çıkmasındaki en önemli neden iç politikadaki sorunlardır. Bunların dışındaki Uluslararası olaylar neticesinde Chaomon'un Eisenhower Doktrinini imzalaması, Nasır'ın fikirlerinin Lübnan'da tutulması ve Suriye'nin Lübnan'daki Müslümanlara arka çıkması diye nitelendirebilecek bölgesel nedenler bunalımın sadece derinleşmesine katkı sağlamıştır (Sander, 2007:310). Ülke içinde Lübnan'da olayların patlak vermesinin de tek müsebbibi cumhurbaşkanı Şemun olmuştur. 1957 yılındaki genel seçimlere hile karıştırarak süresi bitecek olan cumhurbaşkanlığının süresini anayasa müsaade etmediği halde bunu sağlayacak olan bir parlamentonun seçilmesini sağlayarak müdahale etmişti. Bunun üzerine harekete geçen Müslümanlar Beyrut ve Trablus'ta greve gittiler. Grevler kısa süre sonra ayaklanmalara dönüştü. Ayaklanmalar neticesinde Şemun Amerika'dan yardım istemek zorunda kaldı (Armaoğlu, 2007:510).

Amerikan hükümeti müdahale etme konusunda ihtiyatlı davranırken 1958 Temmuzunda Irak'ta darbe ile başa gelen General Abdülkerim Kasım her şeyi değiştirdi. Baas karşıtı milliyetçi subaylar tarafından yapılan bu darbeye General Kasım öncülük etmişti ve bunun sonucu olarak da Devlet Başkanlığı makamına oturmuştu. Ancak General Kasım darbenin milliyetçi subaylar tarafından gerçekleştirilmesine rağmen, komünizm yanlısı bir yönetimin başında olmak istiyordu. Bu sayede yıllarca Irak'ı sömürmüş olan batıyı devre dışı bırakacaktı (Kalkan, 1991:37).

Bunun üzerine, müdahale etme konusunda ihtiyatlı davranan ABD, Ortadoğu ülkelerinin birer birer bu darbelere maruz kalmaması için Lübnan'a asker çıkarttı. Ancak bütün bunlar Şemun'un tekrar seçilmesini sağlamamış; Temmuz'da yapılan seçimlerde yine bir Marunî olan General Fuad Şihab parlamentonun büyük bir çoğunluğunun oyu ile Cumhurbaşkanı olmuştu. Fuad Şihab, Müslümanlara daha fazla hak ve mevki vererek ilişkilerin iyiye gitmesine özen göstermiştir (Arı, 2005:285). 2000 ila 4000 insanın öldüğü ve daha fazlasının da yaralandığı; zarar gördüğü yeterince acımasız ve amansız olan (Gordon, 1980:52) bu kargaşa Nasır'ın da devreye girmesi ve bir ara formülün bulunması ile son buldu. Ta ki on yedi yıl sonra çıkacak olan büyük iç savaşa kadar (Turan, t.y.:378).

2.6.İç Savaş 1975–1989

2.6.1.İç Savaşı Hazırlayan Nedenler

1958 yılında tamamen altüst olan ülke içindeki dengeler Şihab'ın cumhurbaşkanlığı zamanında kısmen de olsa tekrar düzenlenmişti. Lakin 1960'ların sonlarından 1970'lerin başlarına doğru Lübnan'ı gittikçe zora sokan olaylar yaşanmaya başlanmıştır. Süleyman Franjiya'nın cumhurbaşkanlığına rastlayan bu dönem, gerek iç gerekse dış dinamiklerin ülkedeki kaosu arttıran etkilerinin birleşerek devam ettiği bir dönem olmuştur (Rabinovich, 1984:34).

Lübnan gibi bir ülkede iç savaşın çıkmasının sebebinin bir-iki olay ile açıklamak doğal olarak mümkün değildir. Savaşın çıkmasında küçük-büyük onlarca etken vardır. Ancak en önemli iki neden ülke içersinde meydana gelen değişiklikler ve Filistinlilerin Lübnan'a göç etmeye başlaması olmuştur. Lübnan, bağımsızlığını kazandıktan sonra ekonomik olarak büyük gelişme göstermiş, kısa zamanda bölge ülkeleri arasında yaşam standartları ve eğitim seviyesi olarak en üst düzeye ulaşmıştı. Özellikle 1948 ve 1967 Arap-İsrail savaşlarından sonra iş çevreleri rotalarını Lübnan'a çevirmişlerdir. Bu durum, ülke ekonomisine yeni bir soluk vermiştir (Yılmaz, 2004:194). 1973 – 1974 petrol ambargosu nedeniyle hayli zengin olan Arap ülkeleri, paralarını Lübnan'a yatırmış ve alışverişlerini Lübnan'dan yapmışlardır. 1964 ile 1974 yılları arasında Lübnan bankalarındaki hesap miktarı 3,5 milyar dolardan 11,4 milyar dolara çıkmıştır. Beyrut limanında gemiler, yüklerini boşaltabilmek veya yükleme yapabilmek için haftalarca bekliyorlardı (Çıyan, 2007:75). Yeni ekonomik gelişmelerden Hıristiyanlar daha fazla yararlanmaya başlayınca gelir dağılımındaki adaletsizlik, Müslümanları fakirleştirirken Hıristiyanları da daha zengin hale getirmeye başlamıştır. Bu durum da ülkedeki Hıristiyan-Müslüman çekişmesini arttırmaya başlamıştır.

Lübnan iç savaşının çıkmasında ikinci önemli mesele de Filistinlilerin göçü meselesidir. Ürdün kralı Hüseyin, 1967 Arap-İsrail (altı gün) savaşında, Batı Şeria'nın İsrail tarafından işgal edilmesi ile Doğu Şeria'ya yani Ürdün bölgesine akın eden Filistinlilerle uğraşmaya başlamıştır. 1967 savaşından hezimetle çıkan Arap ülkeleri deyim yerinde ise artık bir daha İsrail'le uğraşmak istemiyorlardı. Ürdün'e göç etmek zorunda

kalan Filistinliler bir taraftan Ürdün'ün demografik yapısını etkilemiş diğer taraftan da Ürdün ve İsrail arasında problem çıkarmaya başlamışlardı. Bunun üzerine 1970'in Eylül'ünde yaşanan olayla (Kara Eylül²⁶) bölge, FKÖ'den ve Filistinlilerden tamamen temizlenmişti. Bölgeden kaçmak zorunda kalan Filistinliler kuzeye yani Lübnan'a sığınmak zorunda kalmışlardır. Lübnan'ın başta güneyi olmak üzere çeşitli yerlerinde kamplarda yaşamaya başlayan Filistinliler, İsrail'e karşı yürüttükleri mücadeleyi bu bölge üzerinden sürdürmeye başlamışlardır (Özkoç, 2006:310). Bu durum Lübnan'ın güneyinde yoğun olarak yaşayan Şii nüfusun içine sindiremediği bir durum olmuştur. Bölgede yaşayan Şiiler, Filistinli gerillaların saldırılarına, olası bir İsrail misillemesi olması durumunda ilk mağdur olacak olanların kendilerinin olduklarının farkındaydılar. Diğer taraftan sayıları on binlerle ifade edilmeye başlanan Filistinli göçmenler ülke içindeki nüfus dengesini de Sünnilerin ve Müslümanların lehine bozmaktaydı. Bu durum da Hıristiyanlar tarafından kabul edilememekteydi. Yaşanılan bu gelişmeler Sünnilerin Şiilerle, Müslümanların da Hıristiyanlarla anlaşmazlığa düşmelerine sebep olmuştur.

Aslında Filistinlilerin Lübnan'a göçü Kara Eylül (1970) olayından 3 yıl önce, altı gün savaştan sonra başlamıştır. Bu göç dalgaları Kara Eylül olaylarından sonra sadece hız kazanmıştır. 1967'den sonra meydana gelen Filistinlilerin göçü ile birlikte FKÖ Lübnan'da güçlenmeye başlamıştır. Güç kazanan FKÖ, Lübnan'da ordunun ve devlet mekanizmasının da güçsüzlüğü ile zamanla devlet içinde devlet gibi davranmaya başlamıştır. Bu durum, buna müsamaha gösteren Müslümanlarla bu durumdan rahatsız olan Hıristiyanlar arasında tartışmalara sebep olmuştur. Nitekim ülkedeki güçlerini zamanla kayıp edecekleri düşüncesine kapılan Marunîler ellerinde tuttıkları Cumhurbaşkanlığı ve Genelkurmay Başkanlığı makamlarını kullanarak Lübnan ordusunun Filistinlilerin üzerine yürümesini sağlamışlardır. Ordunun harekete geçmesi ile birlikte ilerici Müslümanların Filistinlilere destek vermesi de olası duruma gelmiştir. Müslümanların Filistinliler lehine çatışmalara katılması Marunîlerin de ordunun yanında çatışmalara katılmasını sağlayabilirdi. Böyle bir tehlikenin önüne geçilmesi bakımından Arap ülkeleri ve özellikle o dönem sözü dinlenen Nasır'ın başında bulunduğu Mısır, olaya diplomatik yoldan el koyarak iki taraf arasında Kahire Antlaşması'nın imzalanmasını sağlamışlardır (Bozarıslan,

²⁶Bu olay literatürde genel olarak Kara Eylül olarak adlandırılır. Kara Eylül olarak adlandırılmasındaki espri Filistinlilerin gördükleri zulüm ve yaşadıkları mağduriyetten ileri gelmektedir. Bu duruma üzülenler tarafından olay, Kara Eylül olarak nitelendirilse de, olaya sevinenler ve özellikle de bazı Ürdünlüler tarafından Beyaz Eylül olarak adlandırılır.

1976:138–139). Antlaşmanın metni yayımlanmamakla birlikte; yapılan açıklamalardan, Lübnan'ın egemenliğini ve güvenliğini tehlikeye atmamakla beraber Filistinlilere ülkede hareket serbestisi verildiği anlaşılmaktaydı. Hıristiyanlar antlaşmayı kabul etmişti lakin içlerine sindirememişlerdi. Çünkü hareket kabiliyeti elde eden Filistinli gerillalar, İsrail'e karşı harekât düzenlemeye devam ediyorlardı. İsrail'in Lübnan topraklarını ihlal etmesi ve misilleme de bulunması çoğu zaman masum insanların ölmelerine neden olmaktadır. Gelişen bu olaylar Marunîlerin Filistinlilere karşı harekete geçmeleri için fırsat kollamalarına sebep olmuştur (Yılmaz, 2004:196).

Marunîlerin telaşını anlamak için Filistinlilerin Lübnan'daki nüfuslarına ve konumlarına bakmak yeterli olacaktır. Zira İsrail Devleti kurulduktan hemen sonra Lübnan'da yaşayan Filistinlilerin sayısı tahmini olarak 200.000'i bulmuştur. Genel olarak Lübnan'ın güneyine ve Beyrut'un varoşlarına yerleşen Filistinliler, mülteci kamplarında yaşamaya başlamışlardır. Lakin kısa zamanda topluma ayak uyduran Filistinlilerden profesörler, doktorlar ve avukatlar yetişmeye başlamıştır. Lübnanlılarla evlilik yapmaya başlamaları da karışık bir yapıya sahip olan Lübnan'ı toplumsal olarak daha da karmaşık hale getirmiştir. Lübnan her ne kadar vatandaşlık vermese de Filistinliler evlilik yolu ile Lübnanlılarla akraba olmaya başlamıştır (Entelis, 1985:49). Nihayetinde, 1967 (altı gün) savaşından ve Kara Eylül olayından sonra Lübnan'daki Filistinlilerin nüfusu tahmini 300.000 civarında olmuştur. Bu nüfusun içinde kendi aralarında gruplaşmış halde olan 5–7 bin Filistin gerillası bulunmaktaydı. Filistinliler Lübnan'da her ne kadar mülteci olarak yaşıyor olsalar da bu nüfus sayısı, o tarihlerde Lübnan'da yaşayan her on kişiden birinin Filistinli olduğunu göstermekteydi (Armaoğlu, 2007:729).

2.6.2.Savaşın ilk evresi (1975 Şubat–1976 Ekim)

Marunîlerin Filistinlilere karşı harekete geçmek için beklediği fırsat 28 Şubat 1975'de gelmiştir. Savaşa giden ilk adım Sayda gibi nüfusunun tamamına yakınının Müslüman olduğu bir ilde balık avcılığının Şemun'un sahibi olduğu bir şirketin tekeline verilmesi ile olmuştur. Sayda Müslümanlarının olaya karşı çıkması ile 1975 Şubat'ında ordu ile çatışmalar başlamıştır. Filistinlilerin de hemen dâhil olduğu çatışmalar beş gün sürmüştür; ordudan ve sivillerden onlarca insan hayatını kaybetmiştir. Bunun üzerine orduda reform sesleri yükselirken, radikal Canbulat, değişen nüfus dengesini göz önüne alınarak

yeni bir siyasi sistemin hazırlanması gerekçesi ile bu teklifi reddetmiştir. Ancak olayları tırmandıran asıl gelişme, 13 Nisan 1975'te, Ayn el Rumada bölgesinde kilise açılışında aralarında FP başkanı Piyer Cemayel'in de bulunduğu gruba bir araçtan ateş açılması olmuştur. Açılan ateş sonucu, Cemayel'in koruması ve iki Falanjist asker öldürülmüştür (Arı, 2005:422). Olayların müsebbibi olarak Filistinlileri gören Falanjistler, aynı gün Filistinlileri Sabra kampından Tel el-Zatar kampına götüren otobüse Ayn el Rumana mahallesinde ateş açmış ve otobüsteki 27 kişiyi kurşuna dizmişlerdir. Bunun üzerine Filistinli gerillalar başken Beyrut'ta çeşitli yerlere ateş açarak misillemede bulunmuşlardır. Özellikle Beyrut'un varoşlarında FP ile Filistinliler arasında devam eden çatışmalarda 3 gün içersinde 300 ölüm vakası gerçekleşmiştir (Chesnot ve Lama, 2003:121; Harris, 1997a:161). Bu olayla birlikte Lübnan'da, artık geri dönülmez yola girilmiş ve iç savaş başlamıştır.²⁷ Ülke Lübnanlı solcu Müslümanlar ve Filistinliler ittifakı ile FP'nin öncülük ettiği Hıristiyan ittifak arasında ikiye bölünmüştür.

El-Fetih, olayların sakinleşmesini isterken, Dürzî lider Canbulat gerginliği arttırmak istemiştir. Başında bulunduğu Lübnan Ulusal Hareketi ile FP'nin dâhil olduğu devletin bütün kurumlarını boykot ettiğini deklare etmiştir. Bunun üzerine FP'li ve diğer Hıristiyan bakanlar Reşid el-Sulh kabinesinden istifa etmişlerdir. Böylece kabinede yeterli çoğunluk kalmamış ve Canbolat'ın bu hamlesi ile Başbakan Sulh de 15 Mayıs'ta istifa etmiştir. Cumhurbaşkanı Süleyman Franjiya problemin önüne geçmek için uğraşırken bir taraftan Falanjistler ve Filistinliler arasındaki çatışmalar da devam etmekteydi (Harris, 1997a:161). Cumhurbaşkanı Franjiya, başbakanlığa emekli tuğgeneral Nureddin el-Rıfai'i atamıştır. Nureddin el-Rıfai yedi subay ve bir sivilden oluşan bir kabine kursa da başarılı olamamıştır. Bunun üzerine Franjiya, geleneksel hasımı olan Reşid Kerami'yi (Rabinovich, 1984:44) 28 Mayıs'ta başbakanlığa atamıştır. Reşid Kerami ilk iş olarak Canbulat ve FP gruplarının temsil edilmediği 6 kişilik bir kabine kurmuştur. Yeni hükümette Kerami

²⁷ Savaş başladığında Lübnan Ordusunda, çoğunluğu Hıristiyan olmakla beraber 15.250 asker bulunmaktaydı. Çok fazla ağır silahı olmayan orduda eğitilmiş asker sayısı da azdı. Ordunun haricinde Hıristiyan kanattan ise Falanjist Parti 6.000 (bir yıl içinde 10.000'i bulmuştur) gayet iyi eğitilmiş milis güce sahipken, Şemun'un Ulusal Liberal Partisi'nin de 2.000 kişilik bir milis gücü vardı. Raymond Edde'nin 200, Tony Franjiya'nın da 700 kişilik milis gücü bulunmaktaydı. Müslüman kanatta ise iki güçlü grup vardı. Bunlardan ilki Kemal Canbulat'ın İlerici Sosyalist Partisi'nin milis gücü idi ve bu milis 3.000 kişilik, gayet iyi eğitilmiş bir ekipten oluşuyordu. Bu ekibin ilk amacı liderlerini ve kendi bölgeleri olan Şuf Dağı'nı korumaktı. İkinci grup ise İmam Musa Sadr'ın EMEL'i idi. Bu iki grup arasında da kaçak avcılık konusunda tartışmalar vardı. Bu iki grubun dışında, kendi aralarında birçok gruba bölünmüş durumda ve Lübnan dışı bir etken olan Filistinlilerin de 8.000 kişilik milis gücü bulunmaktaydı. Bu grupların arasında en kuvvetli olan da Arafat'ın FKÖ'süydü (O'ballance, 1998:14-16).

başbakanlık ve Savunma Bakanlığı görevlerini üstlenirken İçişleri Bakanlığına da Kamil Şemun'u getirmiştir. Hükümet, Beyrut ve Sayda başta olmak üzere iki aylık bir ateşkes sağlayarak sükûneti kısmen de olsa sağlamıştır. Lakin bu ateşkes tarafların silahlanmalarındaki hızı azaltmamıştır (Yılmaz, 2004:199). Bu aldatıcı -iki aylık- sakinlik Beyrut'un yaklaşık 40 km doğusundaki Zahle'de, 26 Ağustos'ta bir alış veriş merkezinde çıkan tartışmada, bir Müslüman'ın öldürülmesiyle son bulmuştur. 28 Ağustos'ta Falanjistlerin bir ambulansa pusu kurmaları sonucu Fetih'li bir yetkilinin öldürülmesi ile olaylar iyice kızışmıştır. Takip eden birkaç gün içinde 50 civarında insan öldürülmüş; birçokları da ya yaralanmış ya da kaçırılmıştır. Eylül ayında ise Müslümanlarla Hıristiyanlar arasındaki yoğun çatışmalar devam etmiştir. 2 Eylül'de Trablus'ta bir Müslüman'ın trafik kazası sonucu ölmesi sınırları tekrar germiş ve 7 Eylül'de Kuzey Lübnan'ın Zhorta bölgesinde, Hıristiyan Zhorta Özgürlük Örgütü'nün (Süleyman Franjiya'nın oğlu Tony Franjiya'nın milisleri) Müslümanların içinde olduğu otobüsü durdurup 12 kişiyi infaz etmesi ile olaylar hepten bir savaş halini almıştır (O'ballance, 1988:18).

Hıristiyanlar ordunun devreye girerek olayların önüne geçmesini istemişlerdir. Bunun üzerine Müslümanlar ordu başkanı değişmeden böyle bir müdahale olması halinde direneceklerini belirtmişlerdir. Bu mesajdan sonra ordu komutanlığına Hanna Said getirilmiş ve ordu 11 Eylül'de Kuzey Lübnan'da bir ateşkes sağlamıştır. Kemal Canbulat, Ordu birimlerinin düzgün kullanılmadığı gerekçesi ile ordudaki Müslümanları greve davet etmiştir. 14 Eylül'de ise 12 Müslüman militan Beyrut-Trablus Sahil yolunda ordu tarafından öldürülmüştür. Ordu'nun bu müdahalesi Şubat'taki Sayda müdahalesinden o güne kadar ki ilk müdahale olmuştur. Yine Kuzey'deki ateşkesin ardından, Beyrut'ta hareketlilik başlamıştır. Franjiya ailesine bağlı bir plaja saldırı düzenlemeye hazırlanan Müslüman bir milis grubunu ordu etkisiz hale getirmiş ve 13 kişiyi de öldürmüştür. Bunun üzerine 15 Eylül'de genel greve giden Kemal Canbulat, Kerami ve diğer Müslüman liderlerden gelen baskıya dayanamamış ve grevden geri çekilmiştir (Yılmaz, 2004:198–199; O'ballance, 1988:18).

Canbulat'ın grevden geri çekilmesine rağmen olaylar durmamış; artarak devam etmiştir. Son olaylar, öncekilerden farklı olarak şehir merkezinde yoğunlaşmıştır. Falanjistler şehir merkezine yakın bir bölgeye yerleşip şehri 4 gün boyunca yoğun bir

bombardımana tabi tutmuşlardır. Falanjistlerin bu tepkisi, hiçbir şeyden ödün vermeye razı olmadıklarının en açık göstergesi olmuştur. Bir diğer gayeleri de orduyu savaşa lakin kendi taraflarına dâhil etmek arzusuydu. Bu oyunu başbakan Kerami, oyuna gelmeyerek ve ordunun müdahalesi için gerekli onayı vermeyerek bozmuştur (Çiyan, 2007:78).

19 Eylül'de olayları yatıştırmak amacıyla arabuluculuk rolü ile Suriye Dışışleri Bakanı Abdulhalim Haddam Beyrut'a gelmiştir. Haddam'ın gayreti ile ülkede "Ulusal Diyalog Komitesi" kurulmuştur. Komite'de Franjiya ve Kerami'nin anlaşmaya vardığı üç önemli karar vardı. Bunlar, selefine göre daha az politik olacak bir genelkurmay başkanının atanması; Kerami'ye ordu üzerinde mutlak güç verilmesi ve ordunun çatışmaların önüne geçmek maksadıyla limitli müdahalelerine izin verilmesi olmuştur. Ancak Ulusal Diyalog Komitesi de çatışmaların engelleme de başarılı olamamıştır (Rabinovich, 1984:47).

Beyrut'ta Müslümanlarla Hıristiyanlar arasındaki çatışmalar devam etmiştir. Beyrut'ta durum böyle iken Beka Vadisi'nde, Zahle'de de Hıristiyanlar ile Şii-Filistin grupları savaşmaktaydı. İsrail hükümeti Beka'daki çatışmalara Suriye'den gelen Filistinlilerin de karıştığını ileri sürerek, Suriye'nin buna hemen engel olması gerektiğini, aksi takdirde Suriye'nin savaşa müdahil olduğu anlamının çıktığını belirtmiştir. Böyle bir durumda da İsrail'in savaşa dâhil olunmasının meşru olduğunu açıklamaları bütün dünyanın gözlerinin bir anda Lübnan'a çevrilmesine neden olmuştur. 29 Ekim'de Yaser Arafat, başbakan Kerami'yi ziyaret ederek krizin çözümüne ilişkin görüşmelere katılabileceğini ifade etmiştir. Suriye dışışleri bakanı da çözüm için hazır olduğunu belirtince Kerami uyuşmazlığa taraf olanları 3 Kasım'da, "Yüksek Koordinasyon Komitesi" adlı kurulda toplamayı başarmıştır. Lakin bu komiteden de bir sonuç çıkmamış ve çatışmalar devam etmiştir (Çiyan, 2007:79–80).

Ülke; özellikle başkent Beyrut, doğuda Hıristiyanlar batıda Müslümanlar olmak üzere ikiye bölünmeye başlamıştı. 12 Kasım'da Rum Ortodoks Kilisesi yetkililerinin, Papa'nın üç gün önce Beyrut'a gelen elçisine; diyaloga, siyasi sistemde reformlara ve FKÖ'nün desteklenmesine ihtiyaç olduğunu belirtmesini ABD'nin bölünmeye karşı çıkan bir bildirisini izlemişti. Bölgedeki Fransız özel temsilcisi Murville de bölünmeye karşı olduklarını açıklamıştır. 20 Kasım'da Edde, Falanjistlerin ülkeyi bölme planlarını şiddetle eleştirmiş Canbulat da 25 Kasım'da cumhurbaşkanı ve Şemun'u suçlayıp istifalarını

istemiştir. 26 Kasım'da Beyrut'a gelen BM Genel Sekreteri çözümün Lübnanlıların elinde olduğunu ve dış etkilerden etkilenmemeleri gerektiğini söylemiştir. Akabinde Fransız temsilci Suriye'nin çabalarının desteklenmesi ve siyasi sitemde reform yapılması gerektiğini açıklaması Falanjistlerin planlarının çökmesine neden olmaya başlamıştır. Bunun üzerine 28 Kasım'da Şemun, Murville'ye bir bölünme planı sunduysa da plan kabul edilmemiştir. Bunun üzerine istikrar arayışı için başbakan Kerami reform hazırlığına girişmiş ve LUH'un da onayını almayı başarmıştır (Odeh, 1986:245). Ancak LUH'a göre Falanjistler, siyasi mekanizmadaki avantajlı konumlarını kaybedeceklerinden reformları desteklemeyecekleri için bu hareketler, krizin özünü gözlerden uzak tutma girişimlerinden başka bir şey olmamıştır.

Aralık ayının başında; 6 Aralık 1975'te Cemayel, görüşmelerde bulunmak için Şam'a gitmiştir. Aynı gün Beyrut'ta ölü bulunan 4 Falanjist'e karşı, Falanjistler sayıları yüzleri²⁸ bulacak olan bir karşılık vererek bu günün tarihe "kara cumartesi" olarak geçmesini sağlamışlardır. Bu olaya karşılık olarak Hıristiyanların karargâhları konumunda olan otellere doğru gerçekleştirilen Müslüman akınları ülkede ve Beyrut'taki iki ayrı kesime bölünme sürecini tamamlamıştır (Arı, 2005:424). Müslümanların 8–13 Aralık arasında yoğunlaştırdıkları saldırılar Hıristiyanlara zayıf verdirerek geri çekilmelerini sağlamıştır. 15 Aralık 1975'te de ateşkes sağlanmıştır. Ancak ateşkestten sonra da Hıristiyanların saldırıları devam etmiştir. Doğu Beyrut'u Müslümanlardan arındırmaya karar veren Hıristiyanlar, 4 Ocak 1976'da Tal el-Zatar ve Cisir el-Basa Filistin kamplarına büyük bir operasyon düzenlemiştir. Gerçekleştirilen bu operasyonla çatışmalar tekrar başlamıştır (Yılmaz, 2004:201).

Bu operasyonları 14 Ocak'ta, Marunîlerin genelde Hıristiyan Filistinlilerin oturduğu Dubayyeh'i kuşatması izlemiştir. Burada yaşayanların çoğunun Hıristiyan olmasına rağmen Filistinliler fanatik Marunîler tarafından batı Beyrut'a sürgün edilmişlerdir. Marunîler, Dubayyeh'ten sonra hedeflerini Maslak ve Karantina Müslüman meskenlerine çevirmişlerdir. 16 Ocak günü çatışmaların sığraması tehlikesi üzerine Beyrut Havaalanı uluslararası trafiğe kapatılmıştır. Başbakan Kerami de aynı gün istifa etmiştir. 18 Ocak'ta

²⁸ Ölen insanların sayıları hakkında farklı rivayetler bulunmaktadır: 70 masum sivil ölmüş, 300 aşkın insan FP'nin Beyrut'taki karakollarına zorla kaçırılmıştır, akıbetleri ise bilinmiyor (Odeh, 1986:247). 200'ü aşkın Müslüman esir alınarak öldürülmüştür (Arı, 2005:424). 6 Aralık 1975'te meydana gelen ve ordunun işin içine çekilmesi için gerçekleştirilen eylemde kurban sayısı 1200 civarındadır (Çiyan, 2007:80).

bu mahalleleri eline geçiren Marunîler, halkı sürgün ederken mahalleleri de yerle bir etmiştir. Bu olaylardan sonra Müslümanlar misilleme olarak Şemun'un en büyük siyasi destek aldığı kasaba olan Damur'u kuşatmıştır. Bu bölgede yaşayanların çoğu helikopterlerle Beyrut'un güneyindeki Marunî kasabası olan Jounieh'e taşınmıştır (Çiyan, 2007:81–82). Geride kalanlar ise Filistinli gerillalar tarafından (200 ile 600 arasında) öldürülmüştür. Boşaltılan köye ise Karantina mültecileri yerleştirilmiştir (Chesnot ve Lama, 2003:122).

Savaş esnasında milisler birbirleri ile mücadele ederken ordu birliklerinin zaman zaman Hıristiyanların yanında çatışmalara dâhil olması ile birlikte ordu yavaş yavaş parçalanmaya başlamıştı. Bunun üzerine Şubat 1976'da Lübnan ordusundan kopan teğmen Ahmet Hatib'in öncülüğünde Lübnan Arap Ordusu kurulmuş ve Lübnan ordusundan birçok kişi bu orduya katılmıştır. Yeni kurulan bu ordu da Lübnan Ulusal Hareketi²⁹ ile birlikte Lübnan Cephesine karşı savaşımaya başlamıştı (Genç, 2006:53). Bu birliktelik sayesinde LUH, Mart ayının sonunda Beka Vadisi ve Beyrut dâhil ülkenin önemli bir bölümünde askeri kışlaların kontrolünü ele geçirmiştir. Zira Lübnan ordusunun %75'i Lübnan Arap Ordusu'na katılmıştı ya da ilişki içindeydi (Odeh, 1986:261). Mart 1976 itibarı ile Müslümanların bariz üstünlüğü karşısında Cumhurbaşkanı Franjiya, Suriye devlet başkanı Hafız Esad'dan olaya müdahale etmesini istemiştir. Bunun üzerine Esad ilerleyen günlerde Canbulat'ı ve Ulusal Hareket içinde yer alan grupları ülkeyi bölmekle suçlamaya başlamıştır. Nisan Ayından itibaren ülkeye giren Suriye birlikleri, Müslümanların geri dönüşü olmayacak bir galibiyet elde etmelerine ramak kalmışken olaylara müdahale ederek Hıristiyanların kaybetmelerini engellemiştir. Mayıs ayından itibaren ise garip bir şekilde de olsa LC içinde yer alan Hıristiyan milislerle beraber FKÖ'ye ve Canbulat liderliğindeki Ulusal Cepheye karşı omuz omuza savaşımaya başlamışlardır (Arı, 2005:424).

Hıristiyanların lehine savaşa giren Suriye'nin bu girişiminden en çok zarar gören LUH ve Filistinliler (Müslümanlar) olurken en çok kâr elde edenler de LC (Lübnanlı

²⁹ Lübnan Ulusal Hareketinin başını Dürzî lider Canbulat çekmekle beraber bu hareketin içinde irili ufaklı birçok parti vardı. Filistinli grupların yanında, LKP, Komünist Eylem Örgütü, Arap Sosyalist Eylem Partisi, Bağımsız Nasırcı Hareket, Arap Baas Sosyalist Partisi, Suriye Milliyetçi Partisi vd. Ayrıca LUH'un içinde olmayan fakat onunla beraber savaşan birçok örgüt daha vardı. 24 Ekim Hareketi, İslami Grup, Reform Öncüsü Hareketi ve Necat Partisi bunlardan bazılarıdır. LUH'a göre LC daha homojen bir yapıya sahipti. LC'nin içinde FP, Şemun'un ULH'si Sedir Muhafızları ve Marunî Keşişler Tarikatı vd. bulunmaktaydı (Odeh, 1989:237–243).

Hristiyanlar), İsrail ve ABD olmuştur. İşin garip tarafı ise bu müdahalede bulunan Suriye'nin başında Amerikan, İsrail ve batı emperyalizmiyle kavgalı olan bir ideoloji yani sosyalizmi ve devrimci politikaları benimsemiş olan Baas Partisi'nin olmasıdır (Bozarslan, 1976:174–175).

Bu arada Müslümanların durumu lehine çevirmeleri karşısında, batıda da bir takım girişimler olmuştur. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Kurt Waldheim, Güvenlik Konseyi'nin Lübnan'daki durumu görüşmek üzere toplanması önerisinde bulundu. Hristiyanlar bu fikre sıcak bakarken Müslümanlar bu öneriyi benimsememişlerdi. Mısır ise Arap Ligi'nin toparlanmasını istiyordu. Kerami de BM'nin bu önerisini reddetti. Bölünme sözlerinin ayyuka çıkması batının müdahale etme ihtimalini arttırmıştır. 1976 BM tahminine göre 2.5 milyon Lübnan nüfusunun içinde 300.000 Filistinli yaşıyordu. Bu bölünme bölgede istikrarsızlığı daha da körükleyebilirdi. Bu niyetle 7 gemiden oluşan ABD donanmasına bağlı 6. Filo Beyrut'a 20 saatlik mesafede 1000 askeri çıkarmaya hazır şekilde bekledikten hemen sonra ABD başkanı Ford, 31 Mart'ta Lübnan'a özel bir ziyaret gerçekleştirmiştir. Bu durum karşısında daha önce anlaşmazlığa düşüp ayrılan FKÖ'nün iki önemli kurucularından George Habbas ve Arafat geçici bir antlaşma yaparak ABD gemilerinin Lübnan sularında boğulacağı tehdidinde bulunmuşlardır (O'ballance, 1988:48).

Suriye'nin askeri müdahalesi, başta Fransa, ABD, Mısır ve Ürdün olmak üzere bölgesel ve uluslararası güçler tarafından destek görmüştür. Sonuçta Suriye-Hristiyan ittifakı, FKÖ-Müslüman-sol güçleri yenilgiye uğratmışlardır. Yaklaşık 50.000 kişinin öldüğü 100.000 kişinin yaralandığı ve milyar dolarlarca maddi zararın meydana geldiği Lübnan savaşının ilk evresi 15 Ekim 1976'da Suudi Arabistan'ın çağrısı üzerine, Suriye, Mısır, Lübnan, Kuveyt, Suudi Arabistan ve Filistin Kurtuluş Örgütü liderlerinin Suudi Arabistan'ın Riyad şehrinde bir araya gelmeleri ve 16 Ekim'de Riyad Antlaşması'nı imzalamaları ile son bulmuştur (Kor, 2006:25; El-khazen, 2000;352).

2.6.3.Savaş'ın İkinci Evresi (1976–1989)

Riyad Antlaşması'nda üç önemli karar çıkmıştı. Buna göre Lübnanlı gruplar arasında ateşkes sağlanmıştır ve askeri personelin silahsızlandırılıp çatışma öncesi

pozisyonlarına geri çekilmeleri istenmiştir. İkinci olarak Lübnan'da kalıcı ateşkesin sağlanması için 30.000 kişilik Arap Caydırıcı Gücü konuşlandırılmıştır. (Caydırıcı güç, öncelikli olarak Suriye askerlerinden oluşmuştur) Üçüncü olarak ise 1969 Kahire Antlaşması gereği FKÖ'ye tanınan imtiyaz devam ettirilmiştir (Rasler, 1983:428). Yani Lübnan'ın egemenliğine saygı göstermek koşuluyla FKÖ'nün Lübnan'daki meşruiyeti pekiştirilmiştir.

Lübnan'da on altı ay boyunca süren savaş, ülkede devletin etkinliğini, güvenliğini ve ekonomik yapıyı alt üst etmiştir. Ülkeyi iç savaşa sürükleyen nedenler ateşkesle tam olarak ortadan kaldırılamadığından Lübnan'da silahlar sadece geçici bir süreliğine susmuştur (Uçarol, 2008:1017). Zira on altı aylık savaşın sonucunda Lübnan'a bakıldığında, bu sürenin başlayacak olan büyük, uzun ve daha karmaşık bir savaşın provası olduğu kolayca anlaşılmaktadır. Savaşın sonunda Suriye, baskın bir dış güç olarak Lübnan'da konuşlanmıştır. Suriye'nin Lübnan'daki varlığı ülkede birlik ve bütünlüğün oluşmasını sağlayamamıştır. Suriye birlikleri ülkenin birçok yerinde egemen olurken Şuf Dağ'ında Dürzîlerin; Doğu Beyrut ve Lübnan Dağları'nın kuzeyinde de Marunîlerin kontrolü vardı. Suriye ordusu bu birlikleri dağıtamamıştı. Bu iki bölge yarı bağımsız eyalet gibi olmuştu. Bu iki yarı bağımsız bölgeye ilaveten güneyde; İsrail sınırında, birçok Hıristiyan köyde İsrail tarafından desteklenen Hıristiyan milis güçler bağımsız hareket etmeye başlamışlardı. FKÖ ise Lübnan'ın kuzey sınırındaki yerleşim yerleri ile Suriye birliklerini çıkmak zorunda bıraktığı batı Beyrut'u kontrol ediyordu. Bütün bu bölünmüşlüğü karşısında, Cumhurbaşkanı Sarkis'in politikaları da çare olmaktan çok uzaktı. Ülke bölümlere ayrılmış ve ülkede hukuk ve düzen kalmamıştı. Lakin her şeye rağmen Dürzî, Marunî ve Suriye kontrolleri altında bulunan yerlerde kendi içlerinde bir düzenden söz etmek mümkündür. Anarşi, genel olarak -özellikle, Şiiilere karşı acımasızca yürütülen faaliyetlerle- FKÖ'nün kontrolü altında olan bölgelerde olmuştur. FKÖ, kontrolü altında tuttuğu bölgelerde kendi egemenliğini dikta ederken farklı gruplar da yine bu bölgelerde birbirleri ile çatışmaya devam etmişlerdir (Evron; 1987:60-61).

1977 yılının başları itibarı ile savaş bitmişti fakat çatışmalar bitmemişti. Bombalar patlamaya, suikastlar ve adam kaçırmalar, Lübnan'ın güneyinde yoğunlaşmış olarak devam etmekteydi. 1975-76 arasındaki savaşı, temelde Müslüman-Hıristiyan savaşı olarak adlandırmak mümkünken 1977'den sonraki mücadeleleri ise hemen hemen

bütün mezheplerin kendi aralarında giriştikleri güç mücadeleleri olarak adlandırmak mümkündür (Winslow, 1996:212).

Suriye birlikleri tarafından Beyrut'ta hareket alanı kısıtlanan FKÖ, 1976 Ekim'inden itibaren ilgi alanı olduğu içindir ki güneye; İsrail sınırına doğru yerleşmeye başlamıştır. Güneyde Hıristiyan milislerle ilişkilerini geliştiren İsrail, Filistinlilerin sınırdan sızmalarına ise engel olamıyordu. 11 Mart 1978'de Lübnan'dan İsrail sahiline inen Filistinli bir grup Hayfa ve Tel-Aviv arasında bir otobüsü ele geçirmişti. İsraili komandolar otobüsteki yolcuları kurtarmak için baskın yaptığında ortaya büyük bir katliam çıkmıştı. Menahem Begin'in liderliğinde yeni kurulan Likud hükümeti olaya sert bir cevap verip sınırı Filistinlilerden temizlemek için kara operasyonu başlatmış ve Filistinlileri Litani Nehri'nin Kuzeyine kadar sürmüştür. Filistinlilerin ve Lübnanlıların çağrısı üzerine acil toplanan BM Güvenlik Konseyi İsrail'in geri çekilmesini sağlamak ve Filistinlilerin kışkırtıcı hareketlerini engellemek için 425 sayılı kararı (EK-2) almıştır. 425 sayılı karara göre BM Geçici Kuvvetleri bölgeye gönderilmiştir (Harris, 2006:167).

İsrail birlikleri 14 Mart 1978'de işgal ettiği topraklardan 12 Haziran 1978'de geri çekildi. Bu kısa süreli işgalde Lübnan'ın %10'unu işgal eden İsrail, çoğu sivil yaklaşık 1200 kişinin ölümüne, 285 bin kişinin de evlerini terk etmelerine sebep olmuştur. Bu geri çekilme UNIFIL'in bölgeye yerleşmesine zemin hazırlarken asıl olarak geri çekilme ile İsrail, Lübnan'da işgal ettiği toprakları Lübnanlı müttefikleri Sa'd Haddad'a teslim etmeyi amaçlamıştır. Çekilme ile birlikte ordu içinde eski cumhurbaşkanı Franjiya'nın taraftarları ve FP'nin militanları arasında çatışmalar meydana gelirken olaylar 13 Haziran'da Franjiya'nın oğlu Tony, kızı ve karısının ölmesi ile neticelenmiştir (Deeb, 2003:41).

Riyad Antlaşması gereği birkaç yüzlük birliklerle bölgeye giden birkaç Arap ülkesi üç-beş ay içinde geri çekilerek Suriye'yi yalnız bırakmıştır. Suriye birlikleri Batı ve Doğu Beyrut'u dağıtarak Arafat'ı ve FKÖ'yü etkisiz hale getirmişti. Arafat ise bu yeni durumla beraber yaşamaya alışmak zorunda kalmıştı ve böylece görece istikrar 1978'in ortalarına kadar devam etmişti. Kemal Canbulat bu yeni güçler dengesini kabul etmeyi

reddetmiş hatta Marunîlerin Suriye'ye karşı savaşı³⁰ için destek bile sağlamıştı. Ve nihayetinde Kemal Canbulat 16 Mart 1977'de Şuf Dağı'nda suikasta kurban gitti. Gözlemcilerin çoğu bu suikasttan Suriye'yi sorumlu tutmuştur (Harris, 2006:166–167). Sorumlu her kim olursa olsun Kemal Canbulat'ın öldürülmesi, yeni bir Dürzî-Marunî çatışmasının çıkmasına sebep olmuştu. Karşı atakta bulunan Dürzîler onlarca Hıristiyan'ı öldürürken, Marunîler de bu atağa hemen misilleme de bulunmuşlardı.

Diğer taraftan 1978–79 yılları doğu Beyrut'taki Hıristiyan grupların birbirleri ile mücadelelerine de sahne olmuştu. 1980 yılına gelindiğinde ise Filistinliler İsraililerle, Kuzeyde Müslüman cemaatler kendi aralarında, Beyrut'un kenar mahallelerinde Şii EMEL ile FKÖ, doğu Beyrut'ta da Hıristiyanlar kendi aralarında savaşmaktaydı. Lakin gerek askeri gerekse siyasi dengeleri altüst edecek olan gelişme İsrail'in 1982'deki işgali olacaktı (Kor, 2006:35).

2.6.4.İsrail İşgali 1982 (Galile³¹'ye Barış Operasyonu)

İsrail'in başında bulunan savunma bakanı Ariel Şaron ve Begin gibi şahinler kuzeyden gelen Filistin akınlarına tamamen son vermek ve Lübnan'da Hıristiyanların öncülüğünde kendine yakın bir hükümet kurmak için geniş çaplı bir operasyon düzenlemeye karar vermişlerdi. 3 Haziran 1982'de İsrail'in Londra büyükelçisinin yaralanması üzerine beklediği fırsatı eline geçiren İsrail, 6 Haziran 1982'de 70 gün sürecek olan işgalini başlatmıştır. Başta sadece güneyle sınırlı kalacağını söyleyen İsrail, batı Beyrut'u da işgal ederek FKÖ'yü Beyrut'ta sıkıştırmıştır. Suriye Ordusu da İsrail karşısında mücadele edemeyeceğini anlayarak Beyrut'tan Beka'ya kadar geri çekilmiştir. İsrail, bu operasyonla Suriye'ye de havadan çok ciddi zararlar vermiştir. 7 Ağustos itibarıyla İsrail ve Filistinliler arasında ilan edilen ateşkes uyarınca Filistinlilerin askeri ve siyasi varlığına son verilmiştir. Filistinli gerillalar Beyrut'tan tahliye edilerek Tunus'a sürgün edilmişlerdir. 30 Kasım itibarı ile İsrail işgalinin bilançosu, %80'ini sivillerin oluşturduğu, 6.775'i Beyrut'ta olmak üzere 19.085 ölü ve 31.915 yaralı olmuştur (Kor, 2006:36).

³⁰ 1976 Ateşkes'inden sonra Marunîler, kendilerine yardım eden Suriye birliklerinin ülkeden çıkmalarını istemişti. Bu durum da Marunî-Suriye ittifakını bozmuştur.

³¹ Galile, bazı kaynaklarda Celile olarak da adlandırılan İsrail'in kuzeyinde Lübnan'ın güney sınırına çok yakın olan ve Filistinlilerin topçu ateşlerine en çok maruz kalan İsrail yerleşim yeridir.

İsrail'in Lübnan'ı işgali gerek içerde gerekse uluslararası arenada tepki ile karşılanmıştır. İsrail işgali aleyhine gösteriler arttığından ABD, İsrail'in ülkeden çıkması için baskı yapmaya başlamıştır. İsrail, FKÖ'nün tekrar geri dönmemesi için garanti isteyince Çok Uluslu Kuvvet (Multi-National Forces) teşkil edilmiş ve 21 Ağustos'tan itibaren Beyrut'a gelmeye başlamıştır. Çok Uluslu Kuvvet bölgeye geldikten sonra İsrail'in çıkması gerekiyordu. Lakin ülkeden çıkmayan İsrail, Savunma Bakanı Ariel Şaron ile de Falanjistlere Lübnan içinde yön veriyordu (Armaoğlu, 2007:869).

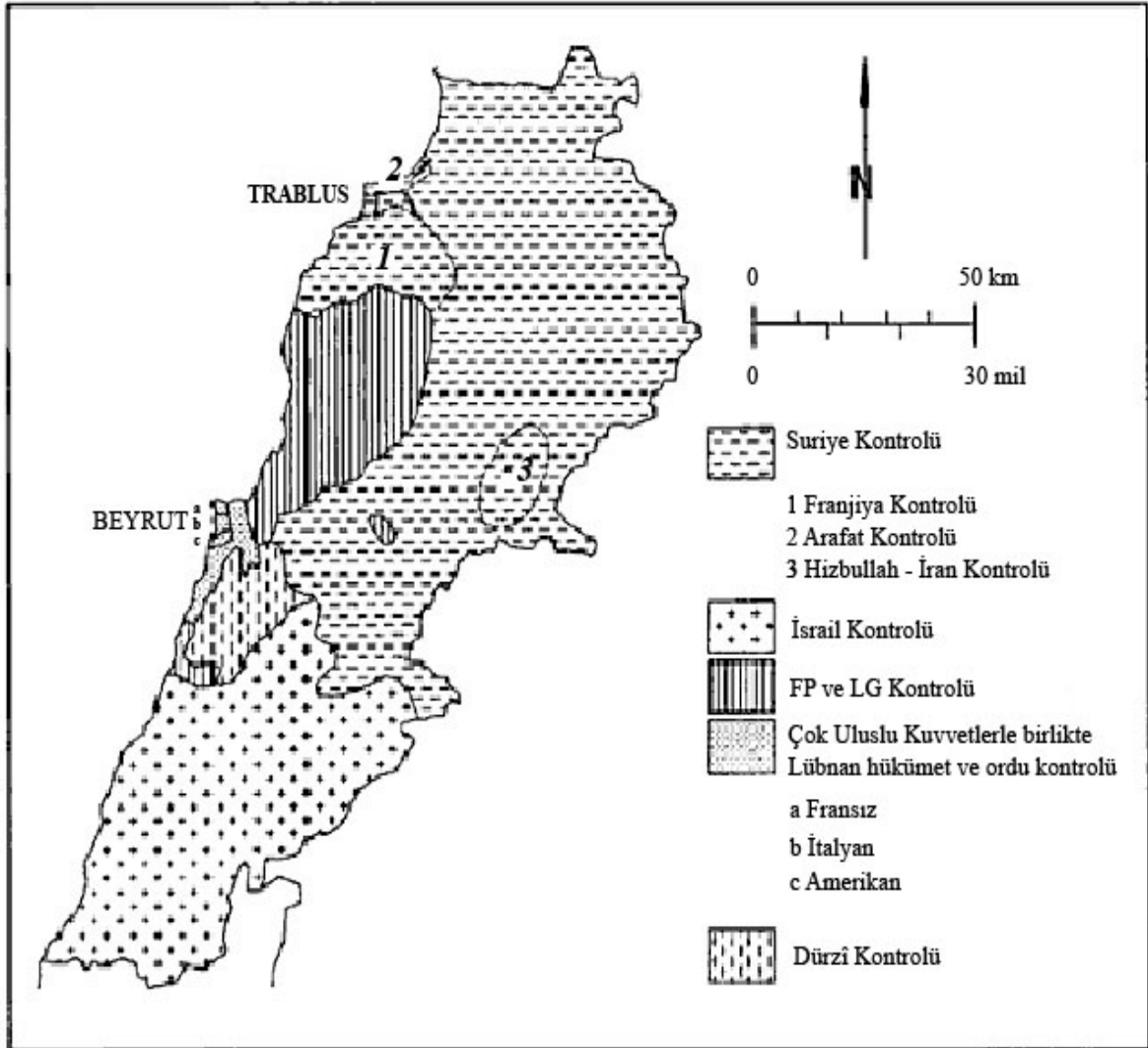
Cumhurbaşkanı seçildikten çok kısa bir süre sonra 14 Eylül 1982'de büyük bir patlama ile Piyer Cemayel'in büyük oğlu Beşir Cemayel'in öldürülmesi İsrail'e beklediği fırsatı bir kez daha vermiştir. Filistinli mültecilerin zor koşullar altında yaşam mücadelesi verdiği Sabra ve Şatilla kamplarına 16–17 Eylül 1982'de baskın yaparak çocuk kadın ihtiyar demeden kamptaki herkesi (yaklaşık 2000 kişi) hunharca katletmiştir. Beşir Cemayel'in yerine ise 21 Eylül'de 80 oyun 77'sini alan ve abisine göre Müslümanlara karşı daha ılımlı olan Emin Cemayel seçilmiştir. Emin Cemayel, 1975–76 arasındaki savaş boyunca Müslüman liderlerle görüşerek onlarla iyi bir diyaloga sahipti. 23 Eylül'de yemin ederek göreve başlayan Cemayel dış güçlerin ordularından bağımsız bir Lübnan için çalışacağına söz verdi (O'ballance, 1988:118–119).

Sabra ve Şatilla (EK-3) kamplarına yapılan baskının ayrıntıları dünya gündemine düştüğü zaman İsrail Savunma Bakanı Ariel Şaron istifa etmek zorunda kalmış ve bu baskınla beraber “Kasap” unvanını almıştır. Bu tarihten sonra artan İsrail karşıtı gösteriler silahlı mücadelelere dönüşmeye başlayınca İsrail büyük kayıplar vermeye başlamıştır. Nihayetinde İsrail geri çekilmek için masaya oturmak zorunda kalmıştır.

ABD'nin gözetiminde 17 Mart 1983'te imzalanan antlaşma 1949'dan beri iki ülke arasında imzalanan ilk antlaşma olmuştur. Antlaşmaya göre diplomatik bazı antlaşmalarla beraber taraflar isterlerse birbirlerinin ülkelerinde ofis açabileceklerdir. Çekilme planının ise 8–12 hafta arasında gerçekleştiği öngörülmektedir. Lakin İsrail'in, çekilmesinin Suriye'nin de Lübnan'dan tamamen çekilmesi ile ancak mümkün olabileceğini belirtmesi üzerine Suriye, Lübnan'a devletin daveti üzerine geldiğini; İsrail'in ise cebren ve işgal ile girdiğini belirtmiştir. Böylece İsrail'in Lübnan'dan çekilmesi ancak 1985 yılında mümkün olmuştur.

18 Nisan 1983 yılında ABD büyükelçiliğine düzenlenen saldırıda 50 kişinin hayatını kaybetmesinin ardından ABD'nin baskısıyla 17 Mayıs 1983'te İsrail ve Lübnan hükümetleri arasında Lübnan'daki bütün yabancı kuvvetlerin ülkeyi terk etmesini öngören bir antlaşma imzalanmıştır. Lübnan'ın üçte birini kontrol altında tutması ve İsrail'in de çekilme konusunda samimi olmaması bu antlaşmanın uygulanmasını engellemiştir. 23 Ekim'de Amerikan ve Fransız üslerine yönelik gerçekleştirilen saldırılarda 241 Amerikan ve 57 Fransız askerin ölmesinden 6 ay sonra 30 Mart 1984'te, Çok Uluslu Kuvvet geri çekilmiştir.

Harita 4: Lübnan'da Kasım 1983 İtibari ile Jeopolitik Bölünmeler

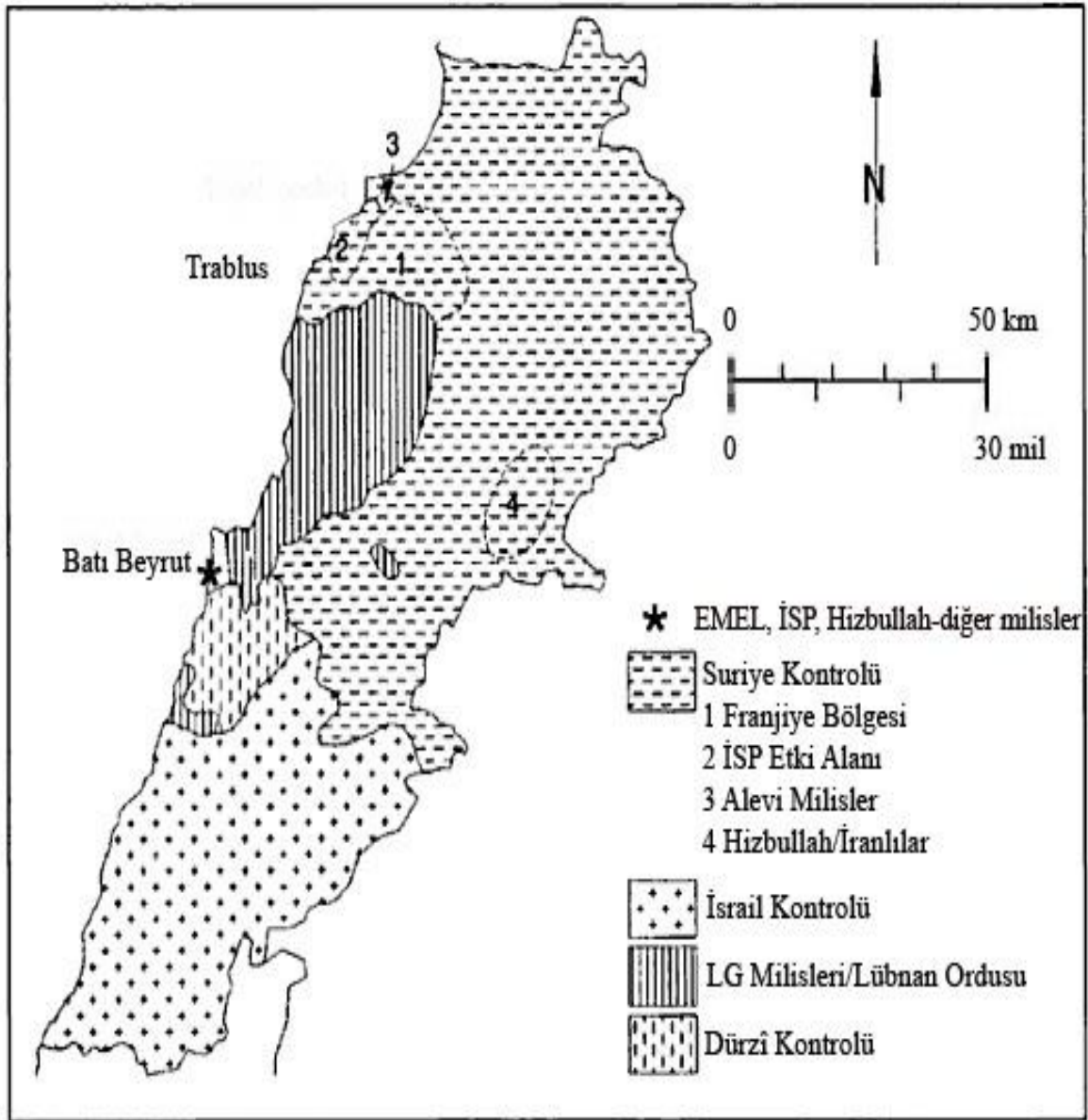

Kaynak: (Harris, 2006:179)

Batının desteğini kaybeden Lübnan, Suriye'ninkini de kaybetmemek için İsrail ile yapmış olduğu antlaşmadan tek tarafı olarak çekilmiştir. Şii örgütlerin daha planlı bir

şekilde İsrail'e karşı eyleme girişip, kayıplar verdirmesi, İsrail'in iç kamuoyundan yükselen olumsuz tepkiler ve savaşın getirdiği ağır maliyetler İsrail'in 10 Haziran 1985'te geri çekilmesine sebep olmuştur. İsrail, geri çekilirken Lübnan'ın güneyinde sınırından kuzeye doğru 16 km'lik bir "güvenlik bölgesi" oluşturup, bu bölgenin kontrolünü Rum Katolik Antonie Lahud komutasındaki 2500 kişilik Güney Lübnan Ordusu'na bırakmıştır (Kor, 2006:37). İsrail'in güvenlik şeridi adı altında kurmuş olduğu işgal düzeni 2000'li yıllara kadar devam etmiştir (Turan, t.y.:382).

Harita 5: Mart 1984 Lübnan'daki Jeopolitik Bölünme (MNF çekildikten sonra)

Kaynak: Harris, 2006:187

Gerek Çok Uluslu Kuvvetin gerek İsrail birliklerinin Beyrut'tan çekilmesi yabancı iş adamlarına düzenlenen kaçırma operasyonlarının artmasına sebep olmuştur. Müslüman gruplar batılıları rehin alarak isteklerini gerçekleştirebileceklerini düşünmekteydiler. Bu çerçevede onlarca yabancı iş adamı kaçırılmış, bu işadamlarından kimileri, kaçırılan grupların anlayışlarına göre çok iyi ya da çok kötü şartlar altında tutulmuştur. İsrail'in çekilmesinden hemen sonra 14 Haziran 1985'te gerçekleşen en önemli olaylardan biri de Amerikan TWA havayollarına ait 847 uçuş numaralı Atina-Roma arası uçuş yapan uçağın Beyrut'a kaçırılması olmuştur. Buna göre İsrail'in 1982'den beri toplayıp götürdüğü ve hapis tuttuğu 700 Şii'nin serbest bırakılması öngörülmekteydi. ABD, Suriye, Lübnan, İran, EMEL ve Hizbullah yetkililerinin uzun süren pazarlıkları sonucu 700 kişi serbest bırakıldı ve bunu İsrail'in 1982'de topladığı diğer tutukluların serbest bırakılmaları izledi (Çiyan, 2007:115).

Şekil 1:³² 1986 Doğu Beyrut'ta Tankların Girişinin Yasak Olduğunu Gösteren Bir Tabela

1980'lerin başlarından itibaren savaş "herkesin herkese karşı savaştığı" bir mücadeleye dönüşmüştür. Özellikle İsrail'in boşalttığı bölgelerde (Batı Beyrut'ta ve Güney Lübnan'da) İsrail'in desteklediği gruplarla Suriye'nin desteklediği cemaatler birbirleri ile kıyasıya mücadele veriyordu. 1986, 1987 ve 1988 yıllarında Güney Lübnan'da EMEL ile Filistinli gerillalar (Kamplar Savaşı), Trablus'ta Sünnilerle Şiiiler, Arafat ile Ebu

Kaynak: (Harris, 2006:201)

³² Lübnanlıların bir taraftan günlük hayatlarını yaşıyor diğer taraftan da birbirleri ile savaşıyorlardı. Savaş günlük hayatın öyle bir ayrılmaz parçası olmuştur ki, tankların ve ağır vasıtaların girip giremeyeceği sokaklar, devlet tarafından tabelalarla belirleniyordu.

Musa taraftarı Filistinli gruplar (Fetih üzerinde kontrolü sağlamak için), EMEL ile Hizbullah, Lübnanlı Güçler ile Falanjistler, LG ile Lübnan Ordusu, Sünni başbakan el-Hoss'un ordusu ile Marunî başbakan Mişel Avn'ın ordusu birbirleri ile savaşımıştır (Winslow, 1996:269).

1989 yılı ise Müslümanlar ve Hıristiyanlar arasındaki çatışmaların yoğunluk kazandığı bir yıl olmuştur. Artık Lübnan'daki çatışmaların bir son bulması gerektiğini düşünen Arap Birliği, 1989 Mayıs'ında Kazablanka zirvesinde Suudi Arabistan, Cezayir ve Fas hükümet başkanlarının sorunun ortadan kaldırılması ve savaşın son bulması için bir barış planı hazırlamalarına karar vermiştir. Buna göre Hıristiyan olan cumhurbaşkanının icrai yetkileri Müslüman başbakana aktarılıyor; memuriyet ve orduda mezheplere ayrılan kotolar ortadan kaldırılıyor; Lübnan halkının daha iyi temsil edilmesi için 99 olan milletvekili sayısı 128'e çıkarılıyordu (Armaoğlu, 2007:871). Fakat iç savaşı sonlandıran asıl gelişme Suudi Arabistan'ın kenti Taif'te gerçekleşecekti.

2.7.Taif Antlaşması ve İç Savaşın Sonu

Lübnan'da 1972 yılından beri seçim yapılmamıştı. 1972'de seçilen 70 milletvekilinden 31 Müslüman 31 Hıristiyan milletvekili, Suudi Arabistan'ın Taif kentinde bir araya gelmiştir. Bir araya gelen milletvekilleri yeni bir anayasal düzenleme için çalışmalara başlamıştır. Ve Taif Antlaşması 24 Ekim'de sonlandırılmıştır. Taif Antlaşması oyunun kurallarını değiştirirken temel kuralları değiştirememiştir. Cumhurbaşkanının Marunilerden, başbakanın Sünnilerden, meclis başkanının da Şiiilerden olması gerektiği kuralı sabit kalmıştır (Hudson, 1999:27).

Taraflar, Trablus'un kuzeyinde 4 Kasım'da tekrar bir araya gelerek antlaşmayı onaylamışlardır. 5 Kasım'da da yeni cumhurbaşkanı olarak Rene Mu'awad seçilmiştir. Mu'awad, iki hafta sonra 22 Kasım 1989'da bir arabanın infilak etmesi sonucu hayatını kaybedince 24 Kasım'da İlyas Hiravi, Suriye'nin koruması altında cumhurbaşkanı olarak seçilmiştir. Lakin Taif Antlaşması'nın imzalanmasına rağmen savaş hala devam etmekteydi. Üstelik Mişel Avn ve El-Hoss iki ayrı bölgede iki ayrı başbakan olarak hareket etmekteydi (Winslow, 1996:274).

Taif Antlaşması ise özetle şu düzenlemelere yer vermektedir:

İç savaşın patlak vermesine sebep olan hoşnutsuzluklardan birinin giderilmesi amacıyla Hıristiyanların hâkim olduğu siyasi sistemde, Hıristiyanların siyasi hakları azaltılarak Lübnan'daki Müslüman çoğunluğa daha fazla söz hakkı tanınmıştır. Geleneksel cumhurbaşkanının Marunî, başbakanın Sünni, meclis başkanının Şii olduğu sistemde cumhurbaşkanının yetkilerinin önemli bir kısmı kabineye devredilmiştir. Hıristiyan ve Müslümanların parlamentodaki oranları daha önce 6/5³³ iken, bu oran Müslüman ve Hıristiyanlar eşit sayıda sandalyeye sahip olacak şekilde değiştirilmiştir. 1976'dan beri Lübnan'da olan Suriye askerlerinin geri çekilmesi istenmiştir. Suriye Beyrut ve diğer büyük şehirlerdeki askerlerini Beka Vadisi'ne yerleştirerek ülkenin büyük bölümünden iki yıl içinde geri çekilecek ve tam geri çekilme için takvim oluşturacaktır. Bütün Lübnanlı milislerin 6 ay içinde dağıtılması öngörülmektedir (Köse, 2006:58–59).

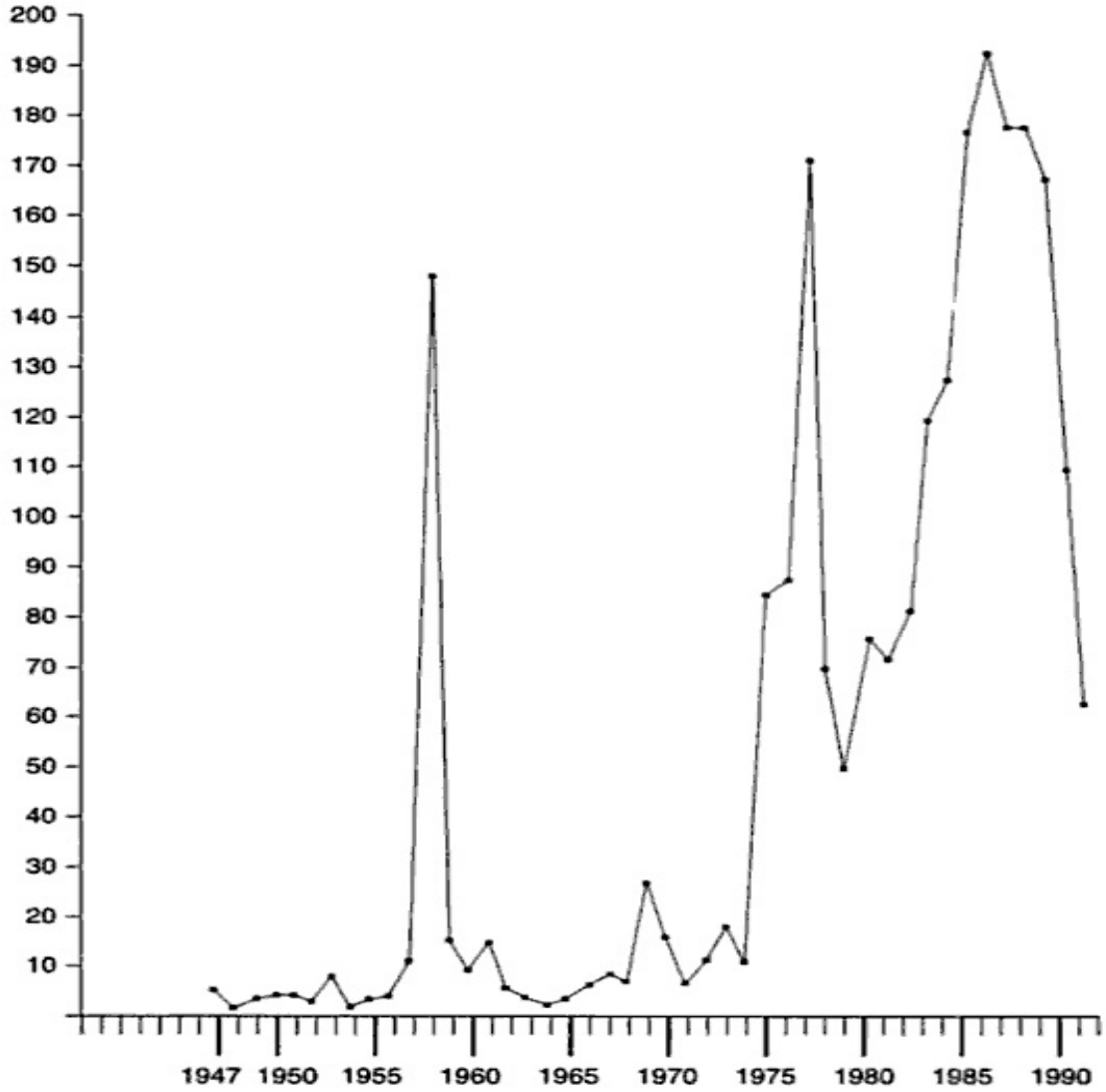
İç savaşı sona erdirmeyi amaçlayan Taif Antlaşması 22 Ekim 1989'da imzalanmasına rağmen iç savaşın son bulduğu gün LG'nin başkanı Samir Caca ve General Mişel Avn arasında bir savaş patlak vermiş ve kısa sürede Marunî bölgelerin çoğuna yayılmıştır. General Avn, Cumhurbaşkanlığına isterken Caca'da Marunîlerin liderliğine soyunmaktaydı. Mişel Avn sadece Caca ile mücadele etmiyordu. Cumhurbaşkanı Cemayel teamülleri hiçe sayarak 23 Eylül 1988'de Mişel Avn'ı başbakan olarak atamıştı. Yeni seçilen cumhurbaşkanı Hiravi, Cemayel'in atamasını anayasaya aykırı olarak adlandırdı ve Avn'ın tasfiye edilmesi kararını aldı. Mişel Avn, gerek Taif Antlaşması'nı gerekse Hiravi'nin cumhurbaşkanlığı kabul etmeyerek devlete karşı isyan bayrağını çekti. Hükümetin resmi emriyle harekete geçen Lübnan ordusu Suriye birliklerinin de desteği ile Avn'ın birliklerine düzenledikleri ezici hava bombardımanları sonucu 13 Ekim 1990'da Mişel Avn'ı makamından uzaklaştırdılar. Mişel Avn, Fransa büyükelçiliğine sığınmak zorunda kalmış ve daha sonra da Fransa'ya sürgüne gönderilmiştir. Dolayısıyla aslında 15 yıllık iç savaşın son bulması ancak 30 Ocak 1990'da mümkün olmuştur. Aralık 1990'da ise Ömer Kerami³⁴ Ulusal Birlik Hükümetinin başbakanı olarak göreve başlamıştır (Qassam, 2006:113–114; Winslow, 1996:276–279).

Suriye birlikleri ile savaş halinde olan Mişel Avn'ın da ülkeden gönderilmesi ile Lübnan sükûnete kavuşmuştur.

³³ Taif Antlaşması'ndan önce Parlamentoda 99 milletvekili bulunmaktaydı. Bunlardan 54'ü Hıristiyanlardan seçilirken 45'i de Müslümanlardan seçilmekteydi. Taif'ten sonra milletvekili sayısı 128'e çıkarılarak 64'e 64 eşitlik sağlanmış oldu. Nüfusun çoğunluğunu oluşturan Müslümanları tam olarak memnun etmekten uzak olan Taif Antlaşması ileride daha başka tartışmaların çıkmasına da mani olamayacaktır.

³⁴ Ömer Kerami, 1 Haziran 1987'de suikasta kurban giden eski başbakan Reşid Kerami'nin kardeşidir.

Şekil 2: 1947 ve 1991 yılları arasındaki şiddet olayları

Kaynak: Winslow, 1996:176

2.8. Taif Sonrası Lübnan

Mart 1991’de ise meclisten iç savaşta yaşanan siyasi suçları kapsayıcı bir af yasası geçirilmiştir. Mayıs 1991’de, Taif Antlaşması’na uygun olarak tüm milis güçler dağıtılmış³⁵ ve Lübnan ordusunun modern ve güçlü bir şekilde tasarlanması planlanmıştır. Böylece Lübnan hükümeti ülke genelindeki otoritesini yeniden kazanmaya başlamıştır (Kor, 2006:39). Cumhurbaşkanı Hiravi’nin çabalarıyla Beyrut silahlardan arındırılmış ve 15 yıl aradan sonra tekrar birleştirilmiştir.

³⁵ Hizbullah’a ve silahlarına, İsrail’e karşı meşru direniş sergilediği için dokunulmamıştır

Sükûnet sağlandıktan sonra 20 yıldır yapılamayan Lübnan seçimleri 1992 yılının yazında Taif Antlaşması'nın sonuçlarına uygun olarak yapılmıştır. Uzun bir aradan sonra yapılan bu seçimleri Mişel Avn'ın Fransa'dan çağrısı üzerine Marunîlerin çoğu boykot etmiştir. Zira Avn ve Marunîler Taif Antlaşması'nın tamamen karşısında durmuş ve gönülsüzce kabul etmişlerdir. Öyle ki Taif'ten sonraki ilk seçimlere Maruni bölgesi olan Dağlık Lübnan'da katılım %16 civarında kalmıştır (Hudson, 1999:29). Katılımın Hıristiyanlar tarafından çok az olduğu bu seçimlerden, Suudi Arabistan'da uzun yıllar yaşamış olan, siyasi bir tecrübesi olmayan ve bir milyarder (inşaat müteahhitliğinden) olarak Lübnan'a dönen Refik Hariri başbakan olarak çıkmıştır (Winslow, 1996:287). 1992 yılında başbakan olan Refik Hariri ilk iş olarak bütün enerjisini, batı ve Amerika'nın da yardımını alarak Lübnan'ın yeniden inşasına harcamaya başlamıştır. Ülkede, enflasyonun düşmesi; gelir adaletsizliğinin azalması için gayret göstermiştir.

1993'de meydana gelen önemli gelişmelerden biri ise Temmuz ayında yaşanmıştır. Hizbullah İsrail'in Lübnan'ın güneyindeki işgaline karşın, Galile'ye roketlerle saldırı düzenleyince İsrail, Lübnan'ın güneyine saldırarak bölgede yaşayan Şiilerin birçoğunun kuzeye kaçmasını sağlamıştır. Bu durum karşısında ABD'nin Suriye'ye dönmesi üzerine, Suriye'nin nezaretinde Hizbullah'la bir antlaşma yapılmıştır. Buna göre Hizbullah, İsrail Şii köylerine saldırmadığı müddetçe İsrail'in kuzeyine saldırmamayı taahhüt etmiştir. Lakin İsrail işgali altında bulunan güvenlik şeridine akın düzenlemekte özgür bırakılmıştır (Harris, 2006:281).

1993'ten 1998'e kadar ki dönemde Refik Hariri, rakiplerinin üstesinden gelmekte hiç zorlanmamıştır. 1994 yılında önemli rakiplerinden olan ve istikrarı bozacak potansiyelde olan LG de yasaklanmış ve lideri Caca tutuklanarak ceza evine gönderilmiştir. 1994'ü takip eden 11 yıl da tutuklu olarak hapisanede kalmıştır (Harris, 2006:282). 1989'da cumhurbaşkanı seçilen Hiravi'nin görev süresinin 3 yıl uzatılması üzerine başbakanlık görevinden istifa eden Refik Hariri'nin yerine Selim el Hoss atanmıştır. 1998 yılında yapılan cumhurbaşkanlığı seçimini Suriye yanlısı Emile Lahud kazanınca Hoss'u tekrar başbakan olarak atamıştır. 2000 parlamento seçimlerinden zaferle ayrılan Hariri tekrar başbakan olmuştur. Başbakan olur olmaz Lübnan'ın alt yapısı ve tekrar inşası için çalışmaya başlamıştır. Çalışmalar istenilen düzeyde olmasa da savaşın harap ettiği yerler büyük ölçüde onarılmış ve ülkeye yatırımcılar ve turistler tekrar gelmeye başlamıştır

(Çiyan, 2007:115). Hariri, 2004 yılında Suriye yanlısı Emile Lahud'un görev süresinin 3 yıl uzatılmasından bir süre sonra tekrar istifa etmiştir. Yerine Suriye yanlısı Kerami başbakan olmuştur.

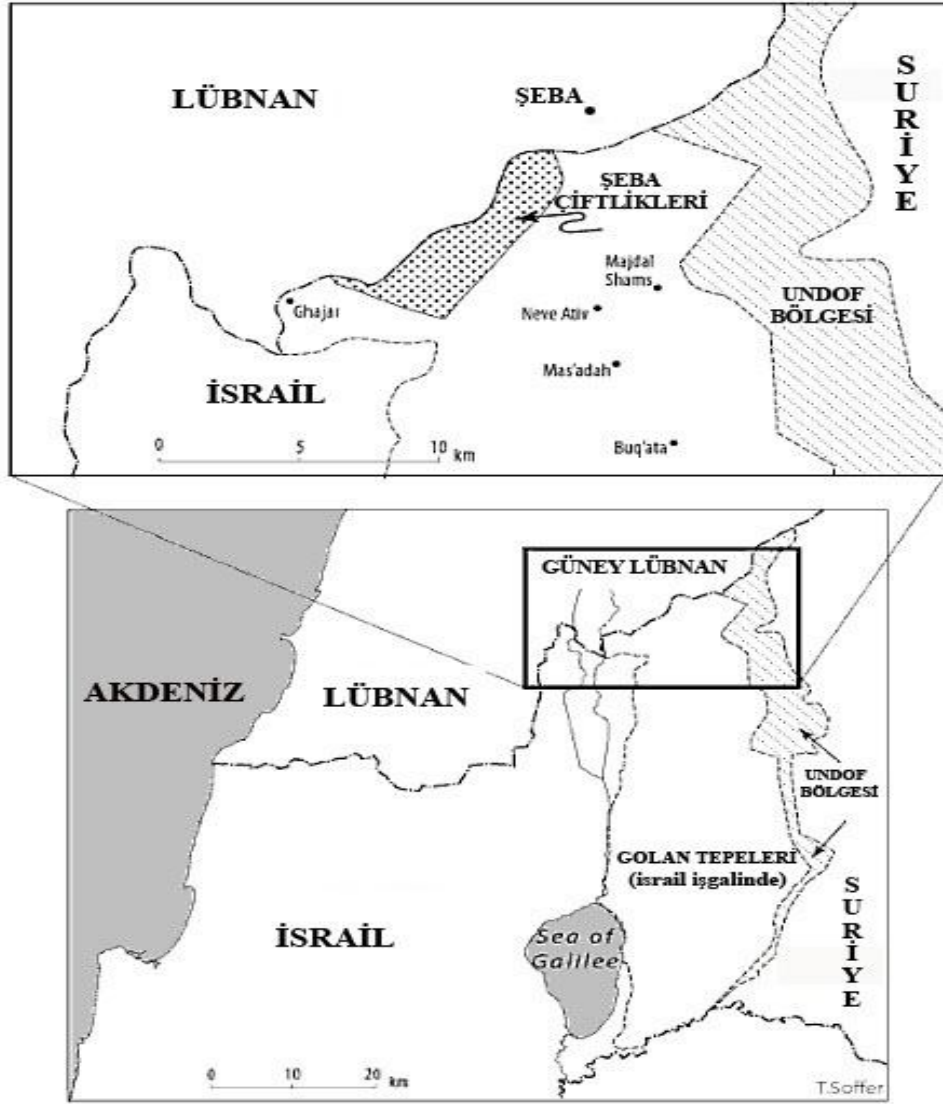
2000 yılı itibarı ile savaşın üzerinden 10 yıl geçmiş olmasına rağmen ülkede her an bir iç savaş çıkabileceği hissi hep yaşanmıştır. Zira Lübnan, diğer Arap ülkelerine oranla daha fazla demokratikleşmeyi yakalamış olsa bile yüzyıllardır gelen dini farklılıklar ve bu farklılıklara göre düzenlenen siyasi nizam, ülkenin uzun süre istikrarlı kalamayacağını daima düşündürmüştür.

2.8.1.İsrail'in Lübnan'dan Çekilmesi

İç savaşın sona ermesinden sonra Suriye, Lübnan'daki varlığı üzerindeki baskıları İsrail'in Lübnan'daki varlığını örnek göstererek azaltıyordu. Ne var ki İsrail, 18 yıldır işgal ettiği, Lübnan topraklarının % 10'unu oluşturan ve "güvenlik şeridi" olarak adlandırılan bölgeden (Hizbullah'ın tahrip gücünün de etkisi ile) 24 Mayıs 2000 tarihinde geri çekilmiştir. Geri çekilme kararının Hükümetin değerlendirmesi sonucunu olduğunu belirten İsrail, herhangi bir yenilginin söz konusu olmadığını belirtmiştir (Norton, 2000:22).

Lakin İsrail, 50 km²lik verimli Şeba Çiftliklerinden geri çekilmemiştir. Golan Tepelerine bitişik bulunan Şeba Çiftliklerin Lübnan'ın mı yoksa Suriye'nin mi olduğu tartışılan bir konu idi. İsrail, Şeba Çiftliklerinin Suriye'ye ait olduğunu savunurken, Suriye bu toprakların Lübnan'a ait olduğunu, dolayısıyla İsrail'in bu topraklardan da çekilmediği müddetçe Lübnan'dan tamamen çekildiği anlamına gelmeyeceğini savunmaktaydı. Ayrıca Suriye, Lübnan Ordusunun, Lübnan'ın güneyini (Suriye-Lübnan-İsrail sınırı) tam olarak kontrol edecek güce ulaşamadığını ve İsrail'in Lübnan Ordusunun bu bölgeye yerleşmesine izin vermediğini savunmaktaydı. Suriye her ne kadar gerek İsrail'in, Şeba Çiftliklerini yani Lübnan'ın tamamını boşaltmadığını gerekse de Lübnan Ordusunun zayıflığının kendisini zora sokacak güvenlik zafiyeti oluşturduğunu savunsa da uluslararası kamuoyunda İsrail geri çekilmişti ve bundan sonraki süreçler Suriye'nin aleyhine geliştirecekti. Yani gelişen bu yeni olaylarla, Suriye'nin Lübnan'daki varlığının meşruiyeti bir anlamda ortadan kalkmış oluyordu.

Harita 6: İsrail İşgali Altında Bulunan Şeba Çiftlikleri

Kaynak: Barak, 2009:190

2.8.2.Suriye'nin Lübnan'dan Çekilmesi

Lübnan'daki gerek cumhurbaşkanlığı gerek parlamento seçimleri dış güçlerin etkileri altında gerçekleşmeye devam etmiştir. Zira Suriye yanlısı cumhurbaşkanı Hiravi'den sonra yine bir Suriye yanlısı olan Emile Lahud³⁶ cumhurbaşkanı seçilmiştir.

³⁶ Emile Lahud, savaş sonrası dönemde Ordunun başı olarak toparlayıcı çalışmalarıyla toplumun geniş kesiminin takdirini kazanmıştır. 1998'de yeni cumhurbaşkanı olarak seçildikten sonra Suriye yanlısı politikaları ile zamanla birçok Lübnanlı'nın desteğini kaybetmiş ve toplumun %75 gibi büyük bir kesiminin

Suriye'nin varlığından dolayı Lübnan'a bir şekilde müdahale etmek isteyen ABD ve batılı ülkeler 2004'ün Eylül ayında BM'den 1559 sayılı kararı (EK-4) çıkartmışlardır. 1559 sayılı karar ülkedeki yabancı askerlerin (kastedilen Suriye) çıkmasını ve tüm grupların silahlarını teslim etmesini (kastedilen Hizbullah) istemekteydi.

Oysa 1975'te patlak veren iç savaşı durdurmak amacıyla Lübnan hükümetinin daveti ile Lübnan'a giren Suriye askerleri, Beşşar Esad'ın iktidara geldiği 2000 yılından itibaren çekilmeye başlamıştı. Suriye 14 Haziran 2001'de 6.000 askerini, Mart 2003'te 4.000, Mart 2004'te de 4.000 askerini ve teçhizatlarını geri çekmiştir. 1559 sayılı karar alındığında Lübnan'da 10.000 civarında asker kalmıştı (Mark, 2005:10).

14 Şubat 2005'te başbakan Hariri öldürülünce ABD ve yandaşı olan ülkeler hemen Suriye'yi suçlamaya başlamıştır. ABD'nin talebi üzerine 4 Nisan 2005'te acilen toplanan BM Güvenlik Konseyi 1595 sayılı kararı almıştır. Karara göre suikastı soruşturmak üzere Uluslararası İnceleme Komisyonu kurulmuş, komisyonun başına da Alman kökenli yargıç Detlev Mehlis atanmıştır. Mehlis hemen Beyrut'a gelmiş ve suikast sırasında görevde olan kişilerin tutuklanmasını istemiştir. Lübnanlı yetkililer de bu isteme uyarak bu kişileri tutuklamıştır. Mehlis bununla da yetinmeyerek ortada hiçbir kanıt yok iken suikasttan direkt Suriye'yi sorumlu tutmuştur. Suriye ise Lübnan'da geri kalan askerlerinin tümünü 26 Nisan 2005'te çekmiş ve suikastla hiçbir ilgisi olmadığını açıklamıştır. Ancak daha sonra İsraililerle ilişkisi olduğu ortaya çıkan Mehlis görevinden alınmış ve yerine hukuka saygısı olan Belçikalı Bremetez atanmıştır. Aradan geçen 4 yıldan sonra suikasttan sorumlu tutulan ve sırf ABD ile destekçisi ülkeleri istedi diye hapiste yatan 4 üst düzey yetkili olaylarla ilgisi olmadığı gerekçesi ile serbest bırakılmıştır (Mahalli:2009). Hariri suikastı ile ilgili Lübnan dışındaki faktörler özellikle ABD ve batı, suikasttan Suriye'yi sorumlu tutarken Lübnan içindeki faktörlerden birçoğu da de pek farklı düşünmüyordu.

14 Şubat'taki Hariri suikastından Suriye'nin sorumlu tutulmasına karşı çıkan insanlar 8 Mart 2005'te Suriye lehine gösteriler düzenlemiş ve bu şekilde 8 Mart siyasi ittifakının da oluşmasını sağlamışlardır. Suriye yanlısı grubun birkaç yüz binle düzenlediği gösteriye cevap bir hafta sonra 14 Mart'ta gelmiştir. Bir milyonu aşan kalabalığın bir araya

kendisinin yerine yeni bir cumhurbaşkanının seçilmesi gerektiğini düşünmesine sebep olmuştur (Barak, 2009:188).

gelerek suikasttan Suriye'yi sorumlu tutmaları ülkedeki Suriye askeri birliklerinin ve Suriye hükümetinin üzerindeki dış baskılara iç baskıların da eklenmesine sebep olmuştur. Suriye birliklerinin Lübnan'ı terk etmesini öngören 1559 sayılı BM kararı ile Lübnan'daki Suriye varlığı 26 Nisan 2005 yılında tamamen son bulmuştur (Barak, 2009:189). Mayıs-Haziran aylarında yapılan seçim de Suriye'nin müdahalesi olmadan yapılan ilk seçim olması bakımından tarihi önem taşımaktadır.

2.8.3.2006 (34 Gün) Savaşı

2000 yılında İsrail, Lübnan'ın güneyinden tamamen çekilmişti. Güneyde Lübnan Ordusunun da güçlü bir otorite kuramamasıyla Hizbullah güney Lübnan'ı kalesi haline getirmişti. Güney Lübnan'da ordudan bağımsız kendi silah gücüyle İsrail'e ara ara da roket saldırıları veya sınırdan sızarak birtakım eylemler gerçekleştiriyordu.

Bu çerçevede 12 Temmuz 2006'da İsrail sınır muhafızlarına yönelik gerçekleştirdiği operasyonlarda 8 İsrailli askeri öldürmüş ve 2 tanesini kaçırmıştı. Aslında bu gibi operasyonlar gerek İsrail tarafından Lübnan'a gerekse Hizbullah tarafından İsrail'e dönem dönem gerçekleştiriliyordu. Lakin 12 Temmuz'daki operasyonu fırsat bilen İsrail, gündün güne güçlenmekte olan Hizbullah'a son darbeyi indirip bir daha toparlanamayacak hale getirmek istemişti. 13 Temmuz günü havadan karadan ve denizden geniş çaplı operasyon başlatan İsrail, bu operasyonun kaçırılan 2 askerini geri almak için olduğunu söylese de operasyon boyunca yaptıkları bu söyleminin inandırıcılığını ortadan kaldırmıştır (Albayrak, 2006:9).

34 gün boyunca aralıksız devam eden operasyonlarda özellikle Şii köy ve şehirleri hedef alınmış, Güney Lübnan'ın alt yapısı tamamen tahrip edilmiştir. Başkent Beyrut'un bazı kesimleri de bu bombardımandan nasibini almıştır. BM'nin 16 Temmuz'da hazırladığı ateşkes taslağı ABD'nin engellemeleri ile kabul edilmemiştir. Bu sebeple 1 ay boyunca devam eden saldırıların Lübnan'a maliyetini hükümet, 2,5 milyar dolar olarak açıklamıştır. ABD'nin de desteklediği operasyonlarda çoğu çocuk ve kadın olmak üzere yaklaşık 1300 kişi hayatını kaybetmiştir (Çiyan, 2007:127).

1982 yılında çok kısa bir sürede Beyrut'u dâhi işgal eden İsrail, 1 ay boyunca Hizbullah'ın direnişi karşısında karadan hiç ilerleyemediği için BM'nin 16 Ağustos'ta hazırladığı 1701 sayılı kararını (EK-5) kabul etmek zorunda kalmıştır. 1701 sayılı karara göre BM geçici barış gücü (UNIFIL-II) Lübnan'ın güneyine İsrail sınırına yerleştirilmiştir. Savaş sonunda İsrail kendisinin kazandığını ilan etse de dünya kamuoyunda İsrail'in yenilmez ordu imajı ciddi zarar görmüştür. Maddi anlamda zarar görse de Lübnan, Lübnan'ın ve özellikle de Hizbullah lideri Nasrallah'ın bölgedeki saygınlığı ve itibarı artmıştır.

2.8.4.Doha Zirvesi (EK-6)

Hizbullah'ı İsrail'le alt edemeyen ve UNIFIL'le silahsızlandıramayan ABD ve batılı müttefikleri, Hizbullah'ı Lübnan'daki hükümeti desteklemek suretiyle etkisiz hale getirmek istemişti. Bu minval üzere 2006'dan günümüze dek geçen sürede meydana gelen ve neredeyse yeni bir iç savaşa sebep olacak olan en önemli olay 7 Mayıs 2008'de gerçekleşmiştir.

5 Mayıs 2008'de toplanan Sinyora hükümetinin, Hizbullah'ın kendisine ait olan telekomünikasyon ağını yasadışı ilan etmesi ve Beyrut Uluslararası Havalimanı'ndaki güvenlik şefi Şii General Vefik Şukayr'ı görevden alması Lübnan'da havaları iyice germiştir. Hizbullah lideri Hasan Nasrallah'ın bu iki hükümet kararına karşı yaptığı sert açıklamanın ardından Hizbullah birlikleri sokak çatışmalarına başlamış ve Lübnan Ordusu'nun müdahale etmediği sokak çatışmaları sonucu Hizbullah militanları kısa sürede Batı Beyrut'u ele geçirmiş ve Hariri'nin evini de abluka altına almıştır (Atlıoğlu:2008). Bu olay, Hizbullah militanlarının silahlarını Lübnan vatandaşlarına ilk defa çevirmesi bakımından da önemli bir durumdur. 2006'da Lübnan Hristiyanları dâhil herkes Nasrallah'ı ve Hizbullah'ın mücadelesini takdir ederken, bu takdir 7 Mayıs olayları ile yerini öfkeye ve kızgınlığa bırakmıştır. İç savaşın eşiğine gelen Lübnan, birçok ülkenin araya girmesi ile Katar'ın başkenti Doha'da yapılan zirvede tekrar istikrara kavuşmuştur.

Varılan antlaşmada genelkurmay eski başkanı Mişel Süleyman'ın (ülkede siyasi krizden dolayı cumhurbaşkanı seçilemiyordu) cumhurbaşkanı seçilmesine ve yeni kurulan hükümette muhalefete 11 milletvekili ayrılmasına (11 milletvekilinden kasıt muhalefetin

11 bakana sahip olmasıdır) karar verilmiş ve seçim sisteminde muhalefetin lehine birtakım değişikliklere yer verilmiştir. Doha zirvesi ile birlikte Lübnan'da bir yılı aşkın süredir devam eden siyasi kriz de böylece aşılmıştır. Hizbullah siyasi olarak elde edemediklerini silahla elde etmeyi başarmıştır. Doha'da düzenlenen zirve ile ülkedeki ortam bir anda yumuşamıştır. Çatışmaların çıkacağı tahmin edilen 2009'da yapılacak olan seçimler de, Doha'nın getirdiği yumuşak havanın, Obama'nın seçilmesinin ve barışçı söylemlerinin ve Suriye-Suudi Arabistan arasındaki karşılıklı yapılan ziyaretlerin getirdiği olumlu havanın etkisiyle sakin bir havada olaysız geçmiştir (Orhan, 2009:57).

Sakin bir havada gerçekleşen seçimlerden Hizbullah ve beraberindeki 8 Mart ittifakının galip çıkması beklenirken Lübnan halkının sürpriz yapması ile 14 Mart ittifakı galip gelmiştir. Sonra başbakan olan Saad Hariri, muhalefeti hatta Hizbullah'ı diyaloga davet ederek beraber çalışma çağrısında bulunmuştur. Bu çağrı Lübnan'daki olumlu havaya katkı sağlamıştır. Gerek Hizbullah'ın gerekse 8 Mart ittifakının içinde bulunan EMEL grubunun ve Mişel Avn'ın bu davete olumlu yaklaşması Lübnan'da demokrasinin daha iyi yerleşmesi anlamında ileriye dönük iyi sinyaller vermiştir. Yalnız, Lübnan'da son zamanlarda meydana gelen gelişmeler, toplumun ve siyasi hayatın istikrara kavuşması anlamında her ne kadar iyi bir ivme kazandırsa da, Lübnan'ın o kendine has kırılğan yapısı her zaman bakidir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.HİZBULLAH

3.1.Hizbullah'ın Kelime Anlamı

Hizbullah kelimesi; Arapça bir kelime olan “Hizb” ve Allah lafzının birleşmesi ile meydana gelmiştir. Arapçada hizb, kısım, bölük, taraftar ve parti anlamlarına gelmektedir (Develioğlu, 1996:374). Türkçede kullanım şekli genelde “Hizip” olan kelimenin diğer anlamları da bir bütünden ayrılan parça, kısım; bir topluluktan ayrılan küçük topluluk, takım, fırka, bölük, klik, fraksiyondur. Ayrıca Kur'an-ı Kerim'in ayrıldığı 30 veya 60 kısımdan her biri anlamına gelen Hizip kelimesi, dilden düşmeyen dua ve vird anlamlarına da gelmektedir (Doğan, 2005:561). Hizb ve Allah kelimelerinin birleşmesi ile meydana gelen Hizbullah kelimesi günümüzde yaygın olarak Allah'ın taraftarları anlamında kullanılmaktadır. Lübnan'da ise siyasi arenada Allah'ın Partisi (Party of God) şeklinde kullanılırken İngilizcedeki kullanımı da Hizballah ve Hezbollah olarak iki farklı şekilde olabilmektedir.

3.2.Hizbullah İsmi'nin Fikir Babası ve Kaynağı

3.2.1.İsmi'nin Fikir Babası

Hizbullah'ın en güçlü olduğu ve en aktif çalışmalarını gerçekleştirdiği ülke her ne kadar Lübnan olsa da ismi'nin fikir babası, tahmin edileceği gibi İran'dan çıkmıştır.

Örgüt ismi'nin fikir babası molla Muhammed Gaffari'dir. Molla Gaffari, Şah rejimine karşı çıkmış ve hapisanede işkence edilerek öldürülmüştü. Hapisanede yazdığı mektuplarda “tek parti vardır, o da Allah'ın partisidir” ifadesi üzerinde devamlı durmuş ve bu çerçevede batı tipi rejimleri reddetmiştir. İşkence ile öldürüldüğü duyulunca adı efsaneye dönüşen Gaffari'nin sarf ettiği “tek parti vardır, o da Allah'ın partisidir” sözü,

Şah rejimine karşı yürütülen propagandanın ortak sloganı haline gelmiştir. Gaffari'ye göre Hizbullah alışlagelmış partilerden değildi; hatta o bir parti bile sayılmazdı. O'na göre Hizbullah bir halk hareketi; cihad yolunda yürüyenlerin gönül birliğiydi. Gaffari Allah'ın Partisi'nde hiyerarşik bir yapı öngörmemiş, kararların İslamiyet'in ilk yıllarında olduğu gibi "şura" sistemi ile alınması gerektiğini belirtmiştir. Gaffari'ye göre Hizbullah, hiyerarşik bir yapısı ve resmi bir parti olmadığı için ruh gibidir. Kimin Hizbullahçı olduğu asla bilinmemektedir (Erdin, 2002:13). 1973 yılında İran'ın Kum kentinde kurulan Hizbullah'ın lideri Ayetullah Muhammed Gaffari işkence altında can verince yerine oğlu Hüccetül İslam Hadi Gaffari geçmiştir. Çıkışında Molla Gaffari'nin, ölümü yiğitçe kabul edişinin derin izlerini taşıyan Hizbullah'ın bugün itibarı ile milyonlarca taraftarı bulunmaktadır (Boran, 2007;153–154).

3.2.2.İsmin Kaynağı

Hizbullah yetkililerinin Hizbullah'a yükledikleri anlam ise Kur'an-i'dir. Hizbullah'a yükledikleri anlamın kaynağı olarak Kur'an-ı Kerim'de geçen Hizbullah ve Hizbuşşeytan³⁷ kelimelerini gösterirler. Maide Suresi'nin 56. ayeti kerimesinde Allah (c.c.) Hizbullah'ı şöyle tarif etmektedir. "Kim Allah'ı, Resulünü ve iman edenleri dost edinirse (bilsin ki) üstün gelecek olanlar şüphesiz Allah'ın tarafını tutanlardır" (TDV, 2009:116). Fizılalil Kur'an'da Seyyid Kutup, ayete "Kim Allah'ı, Peygamberi ve müminleri dost edinirse bilsin ki, galip gelecek olanlar, yalnız Allah'ın tarafını tutanların grubudur" şeklinde anlam vermiştir (Kutup, 2003:297). Elmalılı Hamdi Yazır ayete "Kim Allah'ı, Resulünü ve iman edenleri dost edinirse şüphe yok ki galip geleceklerdir" (Yazır, 1988.116) şeklinde mana verirken Diyanet İşleri eski başkanlarından Ömer Nasuhi Bilmen de ayetin mealini "Ve her kim Allah Teâlâyı ve O'nun Resulünü ve iman edenleri veli ittihaz ederse şüphe yok ki galip olanlar Allah Teâlâ'nın o fırkasıdır" (Bilmen, t.y.b:241) şeklinde açıklamıştır. Yine ünlü müfessir ve mütefekkirlerden Ebu'l Ala'l el-Mevdudi de ayete "Kim Allah ile, O'nun Resülüyle ve iman ehliyle dost (veli) olursa, bilsin ki, galip olan ancak Allah'ın taraftarlarıdır" (Mevdudi, 2004:117) şeklinde anlam vermiştir.

³⁷ Hizbü-üş-şeytan kelimesi, Kur'an-ı Kerim'de geçip Şeytanın iğvalarına (ayartmak, azdırmak, baştan çıkarmak) katılan kimseler; gruplar anlamına gelmektedir (Develioğlu, 1996:374).

Diğer taraftan aynı müfessirler Mücâdele Suresi 19. ayeti kerimesinde geçen Hizbuşşeytan ile ilgili ayete de şu şekilde mana vermişlerdir: “Şeytan onları etkisi altına aldı da kendilerine Allah’ı anmayı unutturdu. İşte onlar şeytanın yandaşıdır. İyi bilin ki şeytanın yandaşı hep kayıptadırlar” (TDV, 2009:543). “Şeytan onları istila etmiş, onlara Allah’ı anmayı unutturmuştur. Onlar şeytanın taraftarlarıdır. İyi bilin ki şeytanın taraftarları mutlaka kaybedenlerdir” (Kutup, 1991:578). “Şeytan onlara hâkim olmuştur da, kendilerine Allah’ın zikrini unutturmuştur. Onlar şeytanın taraftarlarıdır (partisidir). İyi bilin ki şeytan taraftarları hüsrana düşenlerin ta kendisidir (Yazır, 1998:545). “Onların üzerlerine şeytan galebe etmiş de onlara Allah’ın zikrini unutturmuştur. Onlar, şeytanın askerleridir. Haberinizi olsun ki şüphe yok, şeytanın askerleri, onlar, hüsrâna uğramış olanlardır” (Bilmen, t.y.a:61). “Şeytan onlara musallat olmuş ve kendilerine Allah’ı anmayı unutturmuştur. İşte onlar, şeytanın fırkasıdır. Dikkat edin; şüphesiz şeytanın fırkası, hüsrana uğrayanların ta kendileridir” (Mevdudi, 2004:544).

Hizbullah’a göre Allah (c.c.) insanları iki bölüğe, iki partiye veya iki gruba ayırmaktadır. Bunlardan biri Allah’ın taraftarları iken diğerleri de Şeytan’ın taraftarlarıdır. Hizbullah da kendisinin Allah’ın taraftarları veya O’nun taraftarları olanların taraftarları olarak adlandırır ve gerçekleştirmiş olduğu bütün faaliyetleri bu temele dayandırdığının ve bu düşünce ve ruh hali ile gerçekleştirdiğinin altını çizerler.

3.3.Hizbullah’ın Ortaya çıkışı

Hizbullah’ın ortaya çıkış şeklini iki farklı şekilde ele almak mümkündür. Hizbullah’ın ortaya çıkışı, bir taraftan fikri altyapı çalışmaları ile olmuştur. Fikri alt yapı çalışmalarına en büyük katkı İran’da şah rejimine karşı gelişen devrimci hareketler ve bu hareketleri yetiştiren medreseler vesilesi ile olmuştur. Diğer taraftan Hizbullah, İsrail işgali karşısında gelişen bir cihad hareketi olarak ortaya çıkmıştır.

3.3.1.Hizbullah’ın İdeolojik Olarak Ortaya Çıkışı

1979 yılında İran İslam Devrimi gerçekleşince İran’ın en önemli konularından biri de devrim ihracı olmuştur. Çevresindeki ülkelerde yoğun olarak yaşayan Şii nüfusu bulunmaktaydı. İran bu durumu lehine çevirerek İslam dünyasının liderliğine oynamak

istemiştir. Bu anlamda Lübnan Hizbullah'ı için İran İslam Devleti modeli bir ilham kaynağı olmaktan çok daha fazla şey ifade etmektedir.

Hizbullah, belirli bir doğum tarihi açıklamaktan kaçınmıştır fakat ideolojisinin başlangıcının temeli başlıca kurucularından Seyyid Hasan Nasrallah'ın hocası Abbas Musevi'nin Necef'ten Beka'ya gelip Baalbek'te davasına başladığı 1978 yılına kadar uzatılabilir. 1981–1985 yılları arasında İran'ın Şam büyükelçiliğini yapan Ali Ekber Muhteşemi de Hizbullah'ın ortaya çıkışındaki en önemli mimarlardan biridir. Lübnan'da uzun zamanlar geçiren Muhteşemi Lübnan hükümetinin boşluğunu iyi değerlendirmiş ve İmad Muğniye, Hüseyin el-Musevi ve Abbas Musevi ile daha sonra da Hizbullah'ın çekirdeğini oluşturan Suphi et-Tufeyl gibi önde gelen İslamcı kadrolarla düzenli olarak toplantılar yapmıştır. Daha sonra İran İslam Devleti'nin içişleri bakanı olan Muhteşemi, Hizbullah'ın liderliğindeki Lübnan deneyimini överek diğer İslami grupların da aynı yolu takip etmeleri gerektiğini açıklamıştır (Alagha, 2007:37).

Diğer taraftan Hizbullah'ın altyapısının gelişmesinde en önemli yere sahip olan isimlerden biri de Mustafa Şamran olmuştur. Lübnan'a ilk gelen göçmenler arasında olan ve Sur'da yaşayan Şamran, İmam Musa Sadr'ın toplumsal kurumlarından sorumlu olduğu için Sadr'a çok yakın olmuştur. Şamran daha sonra kendi askeri örgütünü kurmuş bağımsız EMEL kampları kurulana kadar çoğunlukla Filistin kamplarında el-Dava ve EMEL kadrolarını eğitmiştir. EMEL'in kuruluşunda Sadr'a yaptığı yardımların yanında Hizbullah'ın kuruluşuna da büyük katkı da bulunmuştur. Böylece Şii cemaatinin veya el-halaü'l İslamiyye'nin (İslami Çevre'nin) çeşitli kesimlerini bir araya getirmeyi başarmıştır. Bu birleşme Kum ve Necef'teki okullarda eğitim gören Lübnanlı gençlerin sayılarının artmasına neden olmuştur. İlerleyen yıllarda, eğitim gören gençler arasında Hizbullah'ın kadrosunda önemli yerlerde görev alanlar olacaktır. Daha sonra İslami Çevre birleşerek 1979'da İslam Devrimi'ne doğru giden süreçte kültürel bir örgüt olarak İslam Devrimini Destekleme Komitesi'ni kurmuşlardır. Partinin üyeleri, bu örgütün kadrosunu çekirdeği gibi gördüğünden, partinin kuruluşunun aslında İran İslam Devrimi'nden daha önce olduğu kanaatine sahip olmuşlardır. İslam Devrimi'nin zaferinden sonra Abbas Musevi, öğrencileri ve diğer önemli simalar bir araya gelerek Lübnan Hizbullah'ını kurmuşlardır. Lakin Hizbullah'ın lider kadrosunun oluşması bir anlamda İslam Devrimi'nden önce

oluşmuştur. Bu durum da Hizbullah'ın temellerinin 1970'lere hatta 1960'lı yıllara dayandığını göstermektedir (Alagha, 2007:37–38).

3.3.2 Hizbullah'ın Cihad Hareketi Olarak Ortaya Çıkışı

Beka bölgesindeki ulema topluluğundan üç, İslami Komitelerden üç ve İslami EMEL hareketinden seçilmiş üç kişinin bir araya gelerek oluşturduğu Dokuzlar Komisyonu, Hizbullah ile ilgili çalışmalarına başlamak için Humeyni'nin bizzat kendisi tarafından onay almıştır (Boran, 2007;176). Çalışmalarına başlayan grubun yoğunlaştığı meseleler partinin kurulacağı şekil, halkın geniş çaplı desteğini almak ve birçok avantajları bir araya getirmekle ilgili olmuştur. Lakin hepsinden önce halkın yöneldiği bu yönelişi ifade edecek bir ismin bulunması gerekmekteydi. Bu çerçevede yapılan tartışmalar, partinin adının Hizbullah mı yoksa Umme-i Hizbullah mı (Hizbullah taraftarları) olacağı noktasında olmuştur (Qassam, 2006:67).

Mücahitler, liderliğin resmen kabul edilmesinden önce zaten Hizbullah ismini kullanmaya başlamışlardı. Dokuzlar Komisyonu'nun önerdiği ilk isim “Lübnan İslami Hareketi” olmuş lakin bu ismin başka bir grup tarafından kullanıldığının öğrenilmesi üzerine bu karardan vazgeçilmiştir. Yapılan tartışmalar etrafında partinin isminin İslami Direniş olmasına karar verilmiştir. Yine de karar halka duyurulmamış, eylemlere devam edilmiş ve gerçekleşen eylemler güvenlik gerekçeleri ile parti tarafından üstlenilmemiştir. Gerçekleştirilen ilk eylem 11 Kasım 1982'de Ahmet Kusayr'ın bomba yüklü bir araçla Sur'daki İsrail askeri komuta merkezine yönelik gerçekleştirdiği saldırı olmuştur. Parti eylemlerine bu şekilde devam ederken bir problemle karşılaşmıştır. Eylemler, başka örgütler tarafından üstlenilmeye başlanmıştır. Bunun üzerine parti eylemleri duyurma kararı almıştır. Bu çerçevede gerçekleştirilen ilk eylem Ali Safiyuddin tarafından 12 Nisan 1984'te düzenlenen eylem olmuştur. Bu tarihten sonra birçok eyleme daha imza atan örgüt ismi, 1985'teki kamuoyuna ilan edilen Açık Mektup'tan kısa bir süre önce Lübnan halkının tamamının kucaklanması düşünülerek şura tarafından Hizbullah olarak açıklanmıştır (Boran, 2007;176–177).

3.3.3. Ayetullah Fadlallah'ın Önemi ve Konumu

Ayetullah Muhammed Hüseyin Fadlallah, 1935 yılında Lübnan'da doğmuş ve 1966'ya kadar Necef'te geleneksel dini eğitim almıştır. Aynı yıl Lübnan'a dönmüş ve Doğu Beyrut'a yerleşmiştir. Burada Beka'dan gelen göçmenlerin ihtiyaçlarını karşılamak için dispensar, yetimhane vs. kurumlar açmıştır. Lübnan'da, Şii dünyasında devrimci ruhun gelişmesinin mimarı olan Fadlallah, yazdığı yirmiden fazla kitap ve çok sayıda makale ile Lübnan'da ve Suriye'de halka yönelik verdiği yüzlerce konferansla belleklerde derin izler bırakmıştır (Fadlallah, 1996).

Bölge üzerinde uzman olanların tamamına yakını Fadlallah'ın, Hizbullah'ın manevi lideri olduğunu düşünmektedir. Lakin Fadlallah, her vesile ile kendisinin Hizbullah'ın müşid ruhi'si (manevi lideri) olmadığını dile getirmiştir. Bu konu ile ilgili iddialara, "Ben bu rolü kabul etmiyorum. Ben bu kuşağı yetiştiren kişiyim. Yetiştirdiklerim kendi içtihatlarını ya da ikiyüzlülüklerini uyguluyorlar. Bu tamamen asılsız bir suçlamadır. Ben tamamen bağımsızım ve misyonumu asla bununla sınırlamadım ve sınırlandırmayacağım" diye açıklama yapmıştır (Alagha, 2007:40). Lakin Fadlallah her ne kadar her fırsatta Hizbullah'la bir ilişkisi olmadığını dile getirirse de Hizbullah tarafından kendisine karşı derin bir saygı duyulmakta ve hürmet gösterilmektedir ve Lübnanlı Şiilerin tamamı için en önde gelen Ayetullah'lardan biridir.

Ayetullah Fadlallah, camilerin, sadece ibadet yerleri olmadığını her fırsatta dile getirerek, camilerin çok daha büyük çalışmaların merkezi olması gerektiğini; Lübnanlı Şiilerin devrimci ruhu sahiplenmesi için camilerin merkezler haline getirilmesi gerektiğini şu şekilde ifade etmiştir.

Camiler, önceleri olduğu gibi, kulluk faaliyetlerinin merkezleri olmalarının yanı sıra, siyaset, kültür ve cihad faaliyetlerinin merkezleri haline dönüştükleri zaman, İslam manevi atmosferinin olanca etkinliği ile ümmet hareketine egemen olur. Dolayısıyla İslami faaliyetlerde bulunanlar açık bir şekilde ümmetle buluşmuş olurlar. Olup biten her şeyi onunla konuşur, meydan okumalara karşı önderlik kadrosunun belirlediği hareket taktiklerini doğrudan iletmış olurlar. Hazırlık ya da çözüm gerektiren ne tür sorunlar beklendiğini haber verir, bunlar karşısında nasıl tavır takınmaları gerektiğini izah ederler. Ümmeti oluşturan bireylerin farklı yaklaşımlarını dinleme imkânını bulur, görüş ve eleştirileri tüm ayrıntıları ile tartışırlar. Değerlendirmelerin güçlü ve zayıf yanlarını tespit ederler. Böyle olunca da alınan karar, ümmetin ve önderlik kadrosunun derin bilincine dayalı olması bakımından kesinlik kazanmış olur. Bu sayede ümmet, bilinçli bir siyasi kültür edinir. Dolayısıyla ümmet, her şeyi açık bir şekilde görececek konumda olduğu için,

siyasi pratiği sağlıklı bir Şekilde denetleme imkânına kavuŐur. Çünkü ortamla ve geliŐmelerle yakın ilişki içindedir. Karar alma ve uygulama mekanizmalarında fiilen yer almaktadır. Böyle olunca da alınan siyasi kararlar daha güçlü, daha inandırıcı ve daha etkin olur. Çünkü seçkinlerin ya da öncülerin almış olduğu bir karar olmayacaktır, tüm ümmetin oy birliğiyle aldığı karar olacaktır (Fadlallah, 1996:115).

Asrısaadet dönemindeki modele uygun olarak bir istıŐare mekanizmasını tarif eden Fadlallah, bu modelin sağlanması halinde o mekanizmanın asla mağlup edilemeyeceğini, zira karar alma mekanizmasında herkesin bulunduğunu, bu yüzden kimsenin Őikâyet etme lüksünün kalmayacağını ifade etmektedir. Hizbullah'ın taraftarları tarafından sorgu sual olmaksızın gördüğü desteğin temelinde yatan birkaç önemli nedenden biri de hiç kuşkusuz Fadlallah'ın bu modelini kısmen de olsa uygulamayı başarması olmuştur.

3.3.4.Hizbullah'ın Genel Sekreterleri

1982 yılında davet çalışmalarına başlayan ve 1985'te kuruluşu resmen ilan edilen Hizbullah'ın asıl kurucusu olarak hep Şeyh Muhammed Fadlallah görülmüştür. Lakin kendisinin bunu reddetmesi ve 1989'a kadar geçen dönemde Hizbullah'ın idari Őekliyle alakalı bağımsız ve net bilgilerin olmaması Hizbullah'ın ilk yıllarına dair yönetim Şekli ile ilgili değerlendirme yapma imkânına engel olmuştur. Hizbullah, 1989'a dek geçen sürede daha çok bir cemaat Şeklinde çalışmalarını sürdürmüştür. Bir başka deyişle, gerek ideologlarının gerekse uygulayıcılarının öngördüğü yatay yapılanma Hizbullah'ın başta İhvan-ı Müslimin (Müslüman Kardeşler) olmak üzere diğer İslami gruplardaki gibi dikey (Hiyerarşik) yapılanmalardan farklılık arz etmesine neden olmuştur. Lakin Hizbullah'ın 1989'dan sonra lider kadrosu oluŐmuŐ ve parti genel sekreterlik seviyesinde temsil edilmeye başlanmıştır.

Örgütün ilk genel sekreteri Şeyh Suphi Tufeyl olmuştur. 1989 ve 1991 yılları arasında bu görevde bulunan Tufeyl, Lübnan hkmetine karşı tek taraflı sivil isyan etmesi sonucu istifâ etmeye zorlanmıŐtır. Zira parti kadroları böyle bir isyanın olmasını istemiyordu. Bunun zerine göreve Abbas Musevi seçilmiş, O'da dokuz ay kadar bu görevi sürdürebilmiştir. 1992'de İsrail'in düzenlediği bir suikast sonucu hayatını kaybeden Musevi'nin yerine Seyyid Hasan Nasrallah geçmiştir. 1992'de görevi alan Hasan Nasrallah günümüzde de Hizbullah'ın en etkili ismi ve resmi genel sekreteri olarak çalışmalarını sürdürmektedir (Hizbullah, 2006:24).

3.3.4.1.Şeyh Seyyid Hasan Nasrallah

Seyyid Hasan Nasrallah, 1960 yılında Beyrut'un varoşlarında 9 çocuklu bir ailenin çocuğu olarak doğmuştur. Babası bakkallık yapan fakir bir insanken annesi de dindar bir kadındır. Babasının dükkânında duvara İmam Musa Sadr'ın resmi asılıydı. Bu resim, Nasrallah'ın Sadr'a karşı duyduğu ilginin ve Sadr'ın başında olduğu EMEL'e karşı beslediği sevginin ilk kıvılcımlarını oluşturmuştur (Hizbullah, 2006:28). Nasrallah, 1975 yılında iç savaş başladığında ailesi ile birlikte Güney Lübnan'a göç etmiştir. Ailesinde tanınmış bir âlim olmamasına rağmen kendisi daha çocukken dine ilgi duyarak büyümüştür. Dine karşı duyduğu bu ilgi namaz kılmak, Kur'an okumak, oruç tutmak gibi ibadetlerle sınırlı kalmamış bunun yanında siyaset ile de ilgilenmeye başlamıştır. 1976'da Necef'e gitmiş, Lübnan'a dönene kadar dini ilimler tahsil etmiştir. Kendisinden önce Hizbullah'ta genel sekreterlik yapacak olan Musevi ile Necef'te tanışmıştır. 1970'li yılların sonuna doğru Irak tarafından Lübnan'da dini eğitim alan birçok Lübnanlı öğrenci ile beraber ülkeden sürgün edilmiştir ve Lübnan'a dönmüştür (Swanson, 2008:30).

Nasrallah, ülkeye döndükten sonra EMEL hareketi içine dâhil olmuş; böylece siyasi mevzularla daha yakından ilgilenmeye başlamıştır. EMEL'in lider kadrosunun; "EMEL'in içinde Şiiler çoğunlukta olmakla beraber Sünnilerin ve Hıristiyanların da bulunduğunu ve ideolojik olarak da bugünkü İran'dakine benzer bir İslam devleti kurma fikrine sahip olmadığını" açıklaması (Demirel, 2000:45) ve 1982 İsrail işgalinden sonra Suriye çizgisini daha da netleştirmesi ile beraber İran çizgisinde siyaset yapmak isteyen Nasrallah'la birlikte birçok kişinin EMEL'den hızlıca kopmasına sebep olmuştur Bu kopuşla beraber İslami EMEL ve Hizbullah gibi birçok örgüt kurulmuştur.

EMEL'den ayrılıp Hizbullah'ın kurucuları arasında bulunan ve çalışmalarına yoğun bir şekilde bu örgütte devam eden Hasan Nasrallah, 1992 yılına gelindiğinde, Abbas Musevi'nin İsrail tarafından suikast sonucu öldürülmesi üzerine İran'ın da onayıyla ve desteğiyle Hizbullah'ın genel sekreteri olmuştur. 1997 yılında İsrail'in Hizbullah mevzilerine yönelik gerçekleştirdiği bir operasyon sonucu oğlu Hadi Nasrallah hayatını kaybetmiştir. Bu haberin Lübnan'da yayılması bomba etkisi yapmıştır. Zira Lübnan'a aristokrat aileler yön vermekteydi ve onlardan hiçbirinin oğlu bu şekilde savaş meydanında çarpışırken hayatını kaybetmemişti. Bu olay Lübnan'da Müslüman-Hıristiyan herkesin

gözünde Hasan Nasrallah'ın saygınlığını arttırmış, herkeste O'na karşı duygusal bir bağın oluşmasını sağlamıştır. Lübnan'ın dışında özellikle Arap dünyasında da ciddi saygınlık kazanan Nasrallah'a birçok devlet başkanı taziye mesajı göndermiştir. Bu saygınlık 2000 yılında İsrail'in Lübnan'dan tamamen çekilmesini sağlaması ile zirveye ulaşmıştır. (Swanson, 2008,30)

2006 yılında İsrail ile meydana gelen 34 günlük savaşta Lübnan içinden çok az sayıda insan Nasrallah'ı eleştirse de genel olarak halk duygularını “Biz savaşa alıştık, sonuna kadar dayanırız. Dünya hayatına bu kadar düşkün olan onlar asıl dayanamaz. Şimdiye kadar istedikleri zaman Lübnan'a girip istedikleri yerleri işgal edip bombalıyorlardı. Şimdi ise onların şehirlerine de bomba düşüyor.³⁸Artık onlar da ölüyor” şeklinde ifade etmişlerdir. Hatta Beyrut'taki nümayişlerde Hıristiyan kızlar dahi “Vur Hizbullah vur. Telaviv'i vur!” diye bağırılmışlardır (Albayrak, 2006:38–39). 2008'de Beyrut'u işgal ederek ilk defa Lübnanlılarla karşı karşıya gelen Nasrallah, yıllardır izlemiş olduğu siyasetle elde ettiği saygınlığında kısmi kayıp yaşasa da ülkede hala en saygın liderlerden biridir.

Seyyid Hasan Nasrallah'ın Lübnan dışında da ciddi bir saygınlığı vardır. Öyle ki İsrail'de yapılan anketlerde İsrail halkının en çok güven duyduğu (kendi siyasilerinden bile fazla) siyasetçiler arasındadır. Zira İsraililer O'nun hakkında “yapacağım deyip de yapmadığı bir şey olmamıştır” diyerek O'na olan –düşmanları olarak- güvenlerini ifade etmektedirler (Albayrak, 2006:10).

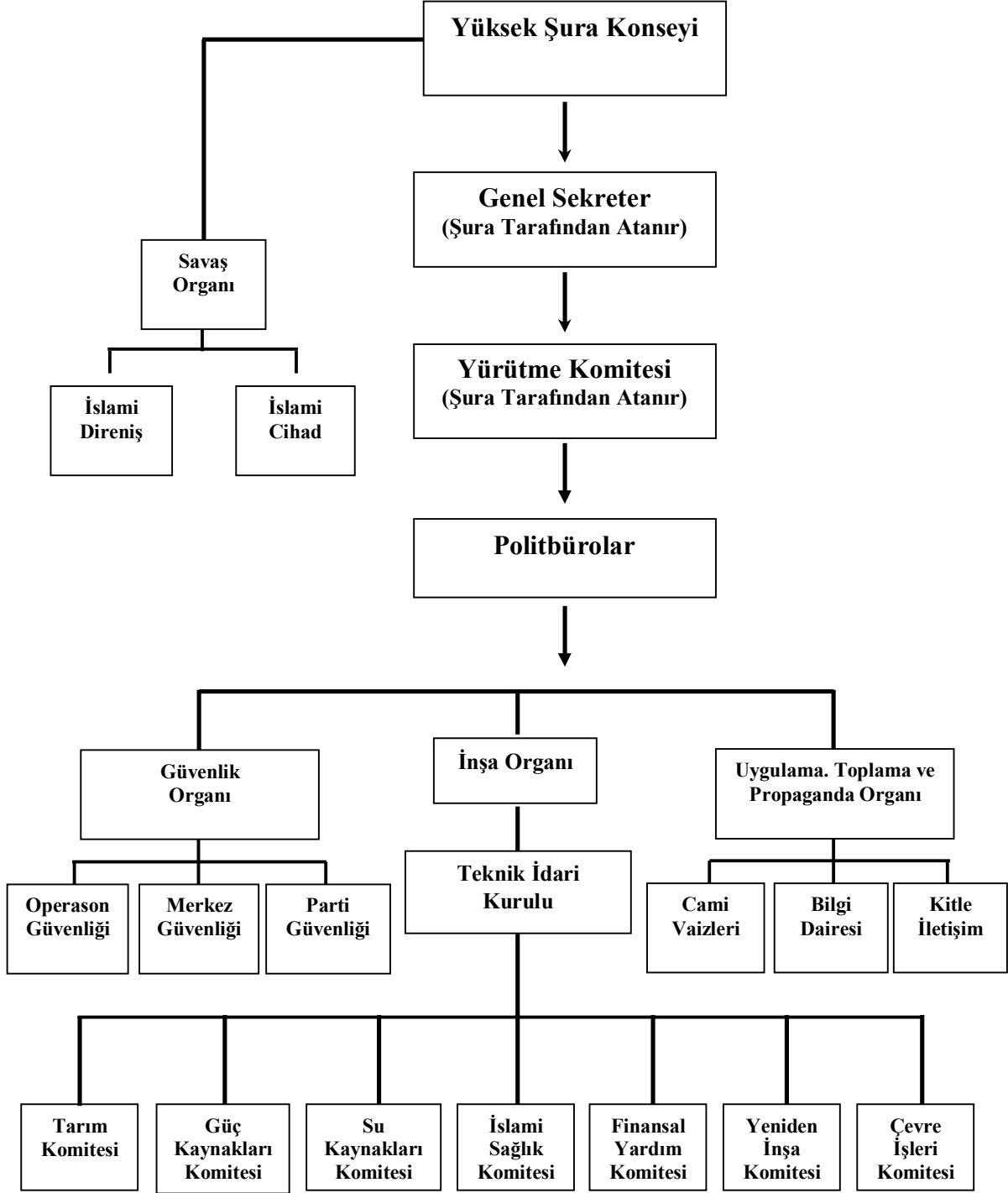
3.3.5. Teşkilat Yapısı

Hizbullah kurulduğu ilk yıldan itibaren şura sisteminin uygulanmasına karar vermiştir. Şura tercihi, partinin asli unsurları ile yapılan görüşmeler sonucunda netlik kazanmıştı. Şura üye sayıları zaman zaman farklılık göstermiştir. İlk başta Şura'da başkan veya genel sekreter gibi bir makam da bulunmamaktaydı. Lakin 1985'te yayınlanan açık

³⁸ Daha önce İsrail'in sınıra en yakın yerleşim birimleri olan Kiryat Şimona'yı zaman zaman bombalayan Hizbullah, bu savaşta İsrail'in aklına bile gelmeyen Hayfa'yı katyuşa füzeleri ile yoğun olarak bombalamış ve daha uzakta olan Telaviv'i bile bombalamakla tehdit etmişti. Hayfa'da üniversiteler tatil edilirken bütün halk sığınaklara sığınmıştı. Hizbullah'ın elindeki silahlar 10–15 kmlik menzilde iken bu savaşta bunu 45–50 kmye çıkardığı anlaşılmıştır. İsrail'e göre Hizbullah İran menşeli Fecr füzelerini kullanmış, hatta 200 kmlik menzilli zelzele füzesinin de olduğu ileri sürmüştü (Hizbullah, 2006:34).

mektupla beraber örgüt kendisini kamuoyuna tanıttınca örgütte bundan sonraki çalışmaları açıklayacak bir “sözcü” ihtiyacı doğmuştur (Boran, 2007;178).

Şekil 3: Hizbullah’ın Teşkilat Yapısı

Kaynak: Hamzeh, 1993:326

Böylelikle örgüt, yatay teşkilatlanmadan dikey teşkilatlanmaya geçmeye başlamıştır. İl ve ilçeler bazında yetkililer seçilmekte, bu seçilenler de şura üyelerini belirlemekteydi. Şura üyelerinin sayısı ise dokuzla sınırlandırılmıştır. İlerleyen yıllarda bu sayı yedi ile sınırlandırılmış ve genel sekreter yardımcılığı birimi de Hizbullah'ın teşkilat yapısına eklenmiştir. 1990'ların başından tüzükte yenilik yapılarak genel sekreterin iki defadan fazla seçilme olanağı sağlanmıştır. Bu sayede Hasan Nasrallah 1992'de aldığı görevi hala sürdürebilmektedir. Parti şura mekanizmasının dışında önemli kurullara sahiptir. Bunlardan bazıları Cihad Kurulu, Siyasi Kurul, Yürütme Kurulu, Yargı Kurulu ve Parlamenter Kurul'dur. Bu Kurulların her biri alanında faaliyet gösterirken bu faaliyetleri şura ile koordineli bir şekilde gerçekleştirmektedirler (Qassam, 2006:71).

Cihad Kurulu, direnişin devamı, direnişe katılacak olan yeni erlerin belirlenmesi, eğitim, güvenlik ve direnişle ilgili ne kadar faaliyet varsa bunları düzenlemekten sorumlu olan üyelerden oluşan kuruldur. Siyasi Kurul, Lübnan politikasına dair siyasi analizler sunarak, sistemdeki diğer partilerle daha iyi ilişkilerin nasıl sağlanacağına dair çalışmalar yapan üyelerden oluşur. Yürütme Kurulu, kültür, toplum ve eğitim gibi birimlerin sorumlularından oluşmaktadır. Parti ile ilgili yürütme işlemlerini takip etmektedir. Yargı Kurulu, faaliyet bölgelerindeki hukuki konularla ilgili çalışan üyelerden oluşmaktadır. Bu bölgelerdeki ihtilafları gidermek ve hak sahiplerinin haklarını kendilerine iade etmek için çalışmaktadır. Parlamenter Kurul ise, partili siyasilerin bir araya gelerek çalışma yaptıkları kuruldur. Kurul Parlamento'ya sunulması tasarlanan maddeler üzerinde çalışmakla beraber seçmenlerin sorunlarını ve seçim bölgelerini takip ederek parti ile seçmen arasında siyasi ilişkilerin kurulmasını sağlamaktadır (El-Achkar, 2006:54–55).

Bu üst düzey kurullarda görev alan herkes kendisine verilen görev çerçevesinde ilçe ve kasaba düzeyinde alt birimlerden sorumludur. Onları denetler ve alınan kararları onlara iletterek partinin tavandan tabana herkesin alınan kararlardan haberdar olmalarını sağlamaktadırlar. Bu sayede direnişe dâhil olan insanlar, üstten gelen direk emirlerden ziyade kararları alan kişilerin kendileri ile görüşme imkânı bularak akıllarına düşebilecek olası soruları da sorma imkânını bulmak sureti ile direnişe daha iyi motive edilmektedirler.

3.3.6.Hizbullah'ın Anayasası: Açık Mektup (1985–1991) (EK–11)

1980'lerde Hizbullah, Lübnan siyasi sisteminin işleyişini kabul etmeyerek onu lanetleyen ve tekfir eden bir politika izlemiştir. İzlediği bu politika Hizbullah'ın Lübnan içinde diğerleri ile herhangi bir konuda anlaşma zeminin oluşmasını engellemiştir.

Hizbullah'ın ilk genel sekreteri olan Et-Tufeyli: “Biz (Hizbullah) Emin Cemayel (zamanın cumhurbaşkanı) rejimini Batı emperyalizmi tarafından bu ülkedeki Müslümanların kimliklerini yok edip ülkeyi batılılaştırmak için kurulan bir rejim olarak kabul ediyoruz. Biz buna müsaade etmeyeceğiz” demiştir. Bu sözlerine ilaveten Tufeyli Lübnan'da ikinci bir İslam devleti kurmadan önce İran'ı ve devrimini savunmalıyız diye devrime ve şeriata olan bağlılığını ifade etmiştir. İşte böyle bir zeminde 16 Şubat 1985 tarihinde Hizbullah siyasi ideolojisinin ana hatlarını ortaya koyan ilk detaylı resmi belgesini yayınlamıştır. Hizbullah'ın siyasi anayasası veya politik manifestosu olarak görülen Açık Mektup, Hizbullah'ın haftalık yayın organı olan El-Ahd'da 22 Şubat 1985 tarihinde yayımlanmıştır (Alagha, 2006:41).

Böylece adından söz ettirmeye başlayan ve gizliliğini hep koruyan Hizbullah, askeri kanadını, direniş algısını, amaçlarını, araçlarını, siyasi beklentilerini açık ve net bir şekilde kamuoyuyla paylaşmıştır.

3.3.7.Hizbullah'ın Taif Antlaşması'na Bakışı

Taif Antlaşması Suriye ve Suudi Arabistan'ın gözetiminde ABD'nin himayesinde Taif'te kabul edilmişti. Hizbullah bu antlaşmayı yetersiz olarak gördü ve asla tatmin olmadı. Hizbullah, Taif Antlaşması'nın dikkatle incelendiğinde Lübnan'ın iç politik ve dini dengeleri hakkında herhangi bir kıstasın üzerinde durmadığı tezini savunmuştur. Zira Hizbullah, dini ve mezhep temelli siyasi yapıya itiraz etmiş ve siyasi sistemde, Lübnan vatandaşlığı ortak paydasında buluşmayı talep etmiştir. Bütün bunlara rağmen Hizbullah, Taif Antlaşması'nı kabul etmiştir. Bu kabul, gönüllü olmaktan ziyade şartlar gereği olmuştur (Qassam, 2006:114). Hizbullah Taif Antlaşması'nı geçici bir çözüm olarak telakki etmiş ve yüzeyselliğinden dolayı ciddi bir şekilde eleştirmiştir. Lakin milis ve direniş arasındaki farka dikkat çekerek silahlarının alınmasına engel olması bakımından

Taif Antlaşması'ndan kısmen de olsa başarıyla ayrılmıştır. Hizbullah, milislerin ülke içinde kendi aralarında savaşırken, “direniş”in İsrail'e karşı bir duruş olduğuna dikkat çekmiştir. Nihayetinde Hizbullah'ın Beka'da ve Güney Lübnan'daki direnişi meşru görülmüş ve silahlarına dokunulmamıştır. Bu durum Hıristiyan liderleri öfkelenirse de sonuç değişmemiştir. Hizbullah, işgal olmayan bölgelerde askeri kıyafet giymemiş ve Taif'in öngördüğü yaptırımlara da uymuştur.

3.4.Hizbullah'ın Açılım (İnfitah) Politikası (1991–2010)

Taif Antlaşması'nın imzalanması ile birlikte ülkede sükûnet sağlanmıştı ve sıra 1972'den beri yapılamayan seçimlerin yapılmasına gelmişti. Daha adil bir sistem için Taif Antlaşması'nın öngördüğü değişikliklere göre seçim yapılacaktı. Yapılan değişikliklerden en önemlilerinden biri ise 6/5 Hıristiyanların lehine olan temsilin 5/5 Müslümanların lehine düzeltilmesiydi. Yeni düzenleme ile toplam milletvekili sayısı da 99'dan 128'e çıkarılmıştı ve bu durum Müslümanlara ayrılan vekil kotalarında gözle görülür bir artışın olmasını sağlamıştı. 1992 seçimleri, Lübnan'ın geleceğinin inşasında söz hakkına sahip olma bakımından önem arz etmekteydi. Tam bu sırada bütün mezhepler kıyasıya seçime hazırlanırken Hizbullah içinse bambaşka bir değişim gerçekleşecekti.

Zira Hizbullah kurulduğu ilk günden beri fikrini reddettiği bağımsız Lübnan yerine, büyük İslami devlete entegre olmuş bir Lübnan fikrini savunuyordu. Lakin 1990'lı yılların başında Ayetullah Fadlallah'ın da ağırlığını koyması ile birlikte Hizbullah'ın, kendisini Lübnan siyasetinden ve toplumundan soyutlaması yerine “Hizbullah'ın Lübnanlaşması” kararı alınmıştır (Hamzeh, 1993:323).

Ancak tartışmalar Hizbullah'ın nasıl Lübnanlaşacağı; seçime girip girmeyeceği konusunda tıkanmıştır. Bunun kapsamlı bir müzakere sonucunda varılacak bir karar olduğu üzerinde anlaşmaya varılmış ve partinin ileri gelenlerinden 12 kişilik bir komisyon oluşturularak seçime girilip girilmeyeceği konusu tartışmaya açılmıştır. Zira seçime girmek, devrimle İslami devlet kurma fikrinden vazgeçilerek meşru olmayan Lübnan siyasi sisteminin uzatılmasına sebep olabilirdi.

3.4.1.1992 Seçimleri ve Sonuçları

Uzun tartışmalar sonucunda Hizbullah, 12 üyeden 10'unun seçime girilmesi gerekliliği yönündeki kararı ile 1992 seçimlerine girme kararı almış ve seçim programını (EK-7) kamuoyuna duyurmuştur. Siyasi arenada boy göstermenin getireceği avantajlar ise parti tarafından şöyle sıralanmıştır. a) Parlamentoyu, daha geniş halk kitlelerini direniş hakkında bilinçlendirmek için bir kürsü olarak kullanmak, b) geri kalmış bölgelere daha adil hizmetler ulaştırmak için kanun teklifleri sunarak hükümeti sosyal adaleti sağlamaya zorlamak, c) sonradan değiştirilemeyen çıkabilecek sürpriz kanunların, daha kabul edilmeden önce müzakerelere katılmak sureti ile değiştirilmesini sağlamak, d) çeşitli

Tablo 3: Taif Antlaşması'ndan Önce ve Sonra Meclis'te Mezheplere Ayrılan Kotalar

Din - Mezhep	Taif Antlaşması'ndan Önce	Taif Antlaşması'ndan Sonra
Marunî	30	34
Rom Ortodoks	11	14
Rum Katolik	6	8
Ermeni Ortodoks	4	5
Ermeni Katolik	1	1
Evanjelik	1	1
Hristiyan Azınlıklar	1	1
Toplam Hristiyan	54	64
Sünni	20	27
Şii	19	27
Dürzî	6	8
Alevi	0	2
Toplam Müslüman	45	64
Toplam	94	128

Kaynak: Orhan, 2009:54

cemaat ve dini liderlerle ilişkileri arttırarak cemaatler arasındaki yapay sınırları kaldırmak ve birbirleri hakkındaki yanlış intibaları ortadan kaldırmak, e) Lübnan devlet kurumlarından birinin halkın bir bölümünün vekillerini resmen kabul etmesi sureti ile vekillerin savunduğu direnişin de aynı devlet kurumları tarafından resmen tanınmasını sağlamak, f) sorunlara karşı öne sürülen çözüm önerilerinin yanında masanın üstünde İslami çözüm yolunun da bulunmasını sağlamak (Qassam, 2006:201-202).

Taif Antlaşması uyarınca seçimler 5 muhafazat'ta (büyük idari bölge) yapılacaktır. Bu bölünmeden elde edilmek istenilen amaç ise Lübnan'ın Müslüman ve Hıristiyan nüfuslarının ortak var oluşlarını ve ulusal bütünlüğü korumak; aşiretçiliğin ve hizipçiliğin önüne geçmek olmuştur. Taif Antlaşması'nın Müslümanların lehine getirdiği yeniliklerin ve yukarıda zikredilen avantajların yanında Hizbullah, karşılaşmayı umduğu birtakım dezavantajlarla da mücadele ederek göğüs germeyi amaçlamıştır. Hizbullah'ın karşılaşmayı beklediği dezavantajlardan en önemli ise yeni sistemin Müslümanların lehine kısmi olarak iyileşmesine rağmen hala mezhep kotalarına değiniyor olmasıydı.

Hizbullah girmiş olduğu 3 Temmuz 1992 seçimlerinden, aday gösterdiği 12 vekilin kazanması ile başarıyla ayrılmıştır. Kazandığı 12 millet vekilden 8'i Şii, 2'si Sünni ve 2'si de Hıristiyan'dır (Biri Rum Katolik diğeri ise Marunî'dir). Açılım ve Diyalog politikası gereği seçimlere giren Hizbullah 2 Hıristiyan vekili de saflarından kazanmasına olanak vererek bu yoldaki ciddiyetini ortaya koymuştur. Yine Hizbullah seçimleri müteakip 1992 yılının Aralık ayında kendisi için bir dönüm noktasını oluşturan ziyareti gerçekleştirmiştir. Parlamenter Şeyh Hudr Tlays ile politbüro üyesi Seyyid Navvaf el-Musevi, Maruni Patriğini ziyaret etmişlerdir. Toplantıdan sonra Hizbullah yetkilileri dini ve siyasi özgürlüğün kutsal olduğunu ve bunlara dokunulmaması gerektiğini açıklamıştır. Bu ziyaretle Hizbullah, Falanjistler ve Lübnanlı Güçler gibi İsrail ile açık ve net bir şekilde ilişki içinde olan gruplar hariç herkesle iletişime geçebileceklerini göstermişlerdir. Bu ziyaretten 2 ay sonra Marunî patriği iyi niyet göstergesi olarak 22 Ocak 1993 tarihinde yardımcısının başkanlığında oluşan bir heyeti Hizbullah'a ziyarette bulunmak üzere göndermiştir. Bu ziyaretin ardından Müslüman-Hıristiyan ilişkilerini izlemek için bir komite kurulmuştur. Marunî patriği, Hizbullah'ın birçok mesele de kendilerinden ayrıldığını ifade etmiş lakin sözleri ve filleri arasındaki bütünlük nedeniyle Hizbullah'a saygılarını iletmiştir (Alagha, 2006:48-49).

3.4.2.1996 Seçimleri ve Sonuçları

1992 seçimlerine Hıristiyanların boykotu nedeniyle katılım sadece %30 olarak gerçekleşmişti. Bu seçimlerden sonra Refik Hariri başbakan olurken, EMEL'in başkanı Nebih Berri de Meclis Başkanı olarak seçilmişti. Bu seçimlere katılım oranı Lübnan

tarihinin en az katılımı olarak kayıtlara geçmiştir. 1996 seçimleri ise seçim yasası üzerinde süren yoğun tartışmalarla geçmiştir. Özellikle seçimlerin 6 bölgede yapılması eleştirilerek 26 kaza da yapılması teklifi üzerinde durulmuştur. Bu teklif, seçimlerin mezhep kotalarına bağlı kalarak değil oransal olarak karışık yapılmasını öngörmekteydi. Böylelikle bu küçük kazalardan seçilenler bir araya gelerek ulusal meclisin (Rusya, Almanya ve diğer Avrupa modellerine benzer şekilde) kurulmasını sağlayacaktı (Salem, 1997:27). Parlamento 11 Temmuz'da seçimlerin 5 ana bölgede ve Dağlık Lübnan'da altı alt bölgede yapılması kararını almıştır. 10 vekilin başını çektiği Taif'i değiştiren bu yasa teklifi, Anayasa Mahkemesi'ne gönderilmiş ve mahkeme tarafından anayasaya aykırı bulunarak meclise göndermiştir. Meclis ise yasanın dış görünüşüne dair bir iki değişiklik yaparak birincisine benzer bir yasayı 13 Ağustos'ta kabul etmiştir. Bu sefer tekrar anayasaya başvurmak için gerekli olan on meclis üyesinin imzası toplanamayınca seçim bu şekli ile yapılmıştır (Mark,2005:8–9). İsrail'in Gazap Üzümleri Operasyonu ile seçimler birkaç haftada ancak tamamlanabilmiştir. 18 Ağustos 15 Eylül arasında yapılan seçimlerde önceki hükümet koltuklarının %95'ini koruyarak çıkmıştır. Hizbullah ve EMEL ittifakından hariç muhalefete bir önceki seçimlerden farklı olarak sadece 9 milletvekili girebilmiştir. Bu seçimler de 1992 seçimleri gibi, bölgede Suriye'nin himayesi altında yapılmış; bundan dolayı da Hıristiyanların birçoğu tarafından içselleştirilememiştir (Salem,1997:28).

1996 seçimlerinde Hizbullah parti programını (EK-8) İsrail'e karşı Gazap Üzümleri Operasyonu'nda direniş gösterirken hazırlamak ve kamuoyuna duyurmak zorunda kalmıştır. Seçimlerde 9 milletvekilini korumayı başaran (7'si Şii, 1'i Sünni ve 1'i Maruni) Hizbullah, programını özetle şöyle açıklamıştır: İsrail işgaline direnmek, eşitliği sağlamak ve adil bir devlet kurmak, yoksulları ferahlatacak sosyal politikalar için hükümete baskı yapmak, eğitim, sendika, sosyal ve sağlık reformları gerçekleştirmek, halkın özgürlüğünü kurmak (Alagha, 2006:51).

3.4.3.2000 Seçimleri ve Sonuçları

1992'den beri devam eden seçim sistemi üzerindeki tartışmalar, 2000 seçimlerinde ayyuka çıkmıştır. Ülkedeki Suriye varlığı Hıristiyanların yoğun tepkisini çekmeye devam etmiştir. Zira Hıristiyanlar, Suriye'nin varlığının ve çevirdiği entrikaların bağımsız ve adil bir seçimi engellediğini düşünüyorlardı.

Tepkiler artınca 2000 yılında Taif'in düzenlediği seçim sisteminde düzenlemeye gidilmiş ve 5 idari bölge genişletilerek 14 bölgeye çıkarılmıştır. Beyrut üç, Lübnan Dağları dört, Kuzey Lübnan iki, Güney Lübnan iki ve Beka bölgesi de üç bölgeye ayrılmıştır. Bir önceki programa paralel 2000 seçim programını (EK-9) açıklayan Hizbullah seçimlerde 12 milletvekili çıkarmayı başarmıştır. Bunlardan 9'u Şii, 2'si Sünni ve 1'i de Marunî olmuştur ve bu vekiller ülkede en yüksek oyları alan vekiller olmuştur. Seçilen Hizbullah siyasilerinden hiçbiri de ulema değildir. İnfitah politikası gereği dini kimliklerinden ziyade siyasi kimlikleri ön plandan olanlara vekillik veren Hizbullah yine aynı politika çerçevesinde 2000'li yılların başında 'Açık Mektup'u değerlendirme yoluna gitmiştir. Parti, şartların değişimine uygun olarak Hizbullah'ın da değiştiğini ifade ederek bu değişikliklerin kendilerine bakış açıları değişen Falanjistler ve Fransa gibi aktörlerle sınırlı kaldığını vurgulamıştır. Zira partinin asıl kuruluş amacı olan direnişten ve İsrail'e karşı tutumdan asla vazgeçilmediği ve ABD'nin de hala büyük şeytan olarak görülmeye devam edildiği ifade edilmiştir (Alagha, 2006:51).

3.4.5.2005 Seçimleri ve Sonuçları

2005 seçimlerine gelindiğinde ise Lübnan tarihinde bir dönüm noktası yaşanmıştır. Hariri suikastından sorumlu tutulan Suriye, ülke içinden ve dışından artarak gelen baskılara daha fazla dayanamamış ve Lübnan topraklarından tamamen çekilmek zorunda kalmıştı. Bu seçimi ve 2009 seçimini Suriye'nin Lübnan'dan çekilmesini izleyen faaliyetler şekillendirmişti. Zira Şii partiler; birçok grupla beraber, 8 Mart'ta Suriye yanlısı gösteriler düzenlemişler ve bir hafta sonra 14 Mart'ta da Sünnilerden ve diğer sağıcı Hıristiyanlardan oluşan grupların daha kalabalık gösterilerini izlemek zorunda kalmışlardı. Bu toplantılar, ülkede 8 Mart (muhalefet bloğu) ve 14 Mart ittifakı (iktidar bloğu) olarak bilinen iki kutbun oluşmasına yani ülkenin belirgin çizgilerle ikiye ayrılmasına sebep olmuştur. Suriye'nin tamamen çekildiği bir zeminde ve bağımsız şartlar altında yapılan seçimi 14 Mart ittifakı kazanmıştır.

2005 Seçimleri 2000 seçimlerinden farklı olarak 14 yerine 7 seçim bölgesine ayrılarak gerçekleşmiştir. Yine 2005 seçimleri dört aşamada (belli aralıklarla) gerçekleştirilmiştir. Lakin mezhep kotası uygulaması bu seçimde de devam etmiştir.

Mezheplere dayanan seçim kotası uygulaması hiç değişmese de seçim usulü Lübnan'da sıkça değişmiştir. 1947 ve 1961 yılları arasında beş kez değişikliğe gidilen seçim usulünde, özellikle vekil sayıları üzerinde oynanmıştır. Buna göre ilk meclis 55 kişiden oluşurken onu izleyen 1952 seçiminde bu rakam 77'ye çıkarılmıştır. Daha sonraki dönemlerde önce 44'e düşürülmüş ardından 66'ya çıkarılmıştır. 1960 yılında seçim kanununda gidilen değişiklikle beraber vekil sayısı 99'a çıkarılmış ve iç savaştan önce yapılan son seçim olan 1972'ye kadar böyle devam etmiştir (Ayhan, 2009c:8). İç savaşın ardından Taif Antlaşması ile hala yürürlükte olan düzenleme gereği meclise giren vekil sayısı 128'e çıkarılmıştır. Vekil sayısında artık bir değişikliğe gidilemediği için tartışmaların üstesinden, seçim bölgelerinin genişletilip daraltılması yoluyla gelmeye çalışılmaktadır. Lakin bu çözüm girişimi de Hizbullah başta olmak üzere seçim siteminin eleştirilenleri tarafından geçici bir çözüm olarak görülmektedir. Dolayısıyla eleştirenlere göre bu sistem birleştirici değil ayrıştırıcı olmaya devam etmektedir.

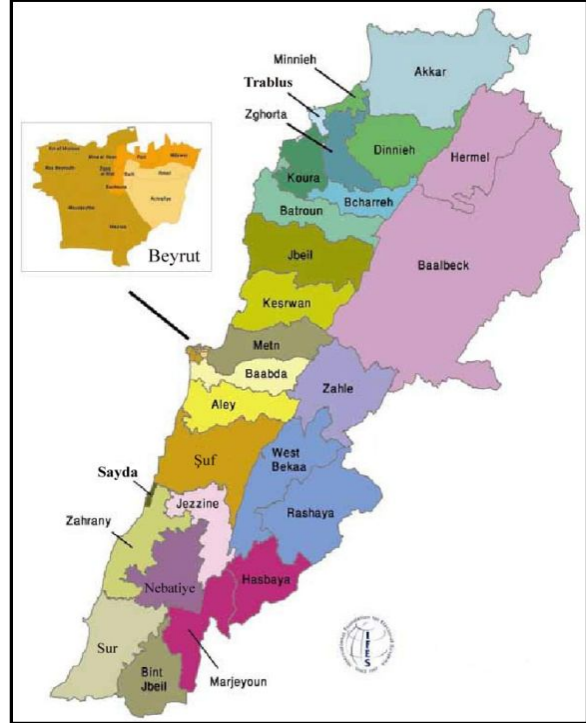
Suriye, Lübnan'dan tamamen ayrıldıktan sonra bütün eleştirilerine rağmen seçimlere girmeye devam eden Hizbullah bu seçime de katılmıştır. Parti programının (EK-10) yine birinci sırada gelen maddesi direnişi desteklemek olmuştur.

Programda bulunan diğer önemli maddeleri ise Hariri suikastını araştıran BM ekibine yardımcı olmak, Lübnan ve Suriye arasındaki iyi ilişkileri korumak, Lübnan'ın işlerine yabancıların müdahalesini reddetmek gibi söylemler oluşturmuştur. Yukarıda ifade edildiği üzere dört aşamada gerçekleştirilen seçimlerin birinci turu Beyrut'ta yapılmış ve Hizbullah'ın adayı da kazanmıştır. İkinci tur güneyde gerçekleşmiş ve EMEL-Hizbullah ittifakı toplam 23 sandalye ile bütün vekilleri kazanmıştır. Beka'da da iyi bir varlık gösteren ve en zayıf olduğu Dağlık Lübnan'dan da aday çıkarmayı başaran Hizbullah kuzeyde varlık gösteremese de meclise bir önceki seçimde aldığına iki ekleyerek toplamda 14 milletvekili göndermeyi başarmıştır (Alagha, 2006:65-66). Suriye varlığından kurtulmuş olan Lübnan'da yaygın kanaat Hizbullah'ın ciddi bir şekilde oy kaybedebileceği yönünde idi. Lakin tam tersi olmuş ve Hizbullah 2005'e kadar girdiği bütün seçimlerde aldığı oylardan da fazla oy almıştır. Bu durum, Hizbullah'ın silahsızlanmasını isteyen ABD ve Fransa başta olmak üzere hükümeti bu uğurda destekleyecek olan uluslararası aktörlerin düşüncelerini bozmuştur. Lakin her şeye rağmen 14 Mart ittifakı 56 kişiye karşı kazanmış olduğu 72 milletvekili ile seçimlerden galip çıkmışlardır.

3.4.6.2009 Seçimleri ve Sonuçları

Harita 6: Seçim Bölgeleri

2009 yılında yapılan seçimler Doha Zirvesi'nde üzerinde mutabık kalınan yeni düzenlemeler gereği gerçekleştirilmiştir. Zirvede, üzerinde anlaşmaya varılan en önemli noktalardan biri 1960 seçim sistemine dönüşümüdür. Buna göre Lübnan'da seçimler 26 bölgede gerçekleştirilmiştir. Yine zirvede alınan kararların en önemlilerinden biri de 16'sı iktidardan, 11'i muhalefetten ve 3'ü de cumhurbaşkanı tarafından belirlenecek 30 bakanın seçilmesi kararıdır. Ayrıca mezhepsel temsilin daha iyi olacağı kanaati ile başkent Beyrut da üç bölgeye ayrılmıştır (www.nowlebanon.com).

Kaynak: Ayhan; 2009c:4

3.4.6.1.Lübnan Seçim Yasasındaki Son Düzenlemeye Göre Seçim Bölgeleri

Üç bölgeye ayrılan Beyrut'un bu bölgeleri de alt birimlere ayrılmak sureti ile belirlenmiştir. Buna göre;

Beyrut I – Eşrefiye, Rmeil ve Sayfi alt bölgelerine;

Beyrut II – Bişara, Modawar ve Port alt bölgelerine,

Beyrut III - Ras Beyrut, Mina Hoson, Mazraa, Mosaetbeh, Ain el-Mreisseh ve Zkak Blat alt bölgelerine ayrılmıştır. Beyrut'un dışındaki diğer dört eyalette (Beka, Dağlık Lübnan, Kuzey Lübnan ve Güney Lübnan) kendi içinde illere; bölünmüştür. Buna göre;

Beka; Baalbek-Hermel, Batı Beka-Raşiye ve Zahle bölgelerine;

Dağlık Lübnan; Aley, Baabda, Şuf, Jbeil, Kesrwan ve Metn bölgelerine;

Kuzey Lübnan; Akar, Batroun, Bcharre, Koura, Mennieh, Dinnieh, Trablus

(Tripoli) ve Zghorta bölgelerine;

Güney Lübnan ise Bint Jbeil, Jezzine (Cezin), Marjiyun-Hasbaya, Nabatiye, Sayda (Saida), Sur (Sour) seçim bölgelerine ayrılmıştır ve Lübnan Devleti tarafından bundan sonra gerçekleştirilecek olan seçimler bu iller ve bölgeler esas alınarak yapılacaktır (www.elections.gov.lb).

Tablo 4: Seçim Bölgeleri ve Mezheplere Ayrılan Kotalar

Bölgeler	Sandalye	Sünni	Şii	Dürzî	Alevi	Marunî	Rum Katolik	Rum Ortodoks	Evanjelist	Ermeni Katolik	Ermeni Ortodoks	Hristiyan Azınlıklar
Beyrut-I	5					1	1	1		1	1	
Beyrut-II	4	1	1								2	
Beyrut-III	10	5	1	1				1	1			1
Akkar	7	3			1	1		2				
Minieh-Denieh	3	3										
Bcharreh	2					2						
Trablus	8	5			1	1		1				
Zgorta	3					3						
Batroun	2					2						
Koura	3							3				
Jbeil	3		1			2						
Kisrivan	5					5						
Metn	8					4	1	2			1	
Baabda	6		2	1		3						
Aley	5			2		2		1				
Şuf	8	2		2		3	1					
Sayda	2	2										
Zahrani	3		2				1					
Cezin	3					2	1					
Nebatiye	3		3									
Sur	4		4									
Bint Jbeil	3		3									
Marjiyun-Hasbaya	5	1	2	1				1				
Balbek-Hermel	10	2	6			1	1					
Zahle	7	1	1			1	2	1			1	
Batı Beka-Raşiye	6	2	1	1		1		1				
Toplam	128	27	27	8	2	34	8	14	1	1	5	1

Kaynak: Ayhan, 2009c:15

Marjiyun-Hasbaya, Baalbek-Hermel ve Batı Beka-Raşıye bölgeleri Zahle'yi ortalarına alacak şekilde Suriye sınırının neredeyse tamamını oluşturan illerdir. Bu iller altı farklı il olmasına rağmen Doha Zirvesi kararları gereği ikişerli olarak üç bölgeye indirilmiştir (www.nowlebanon.com). Toplam 21 milletvekili çıkaran bu üç bölgeden, 9'unu Şiiler almaktadır ve 8 Mart gurubunda bulunan vekil sayısı 15'tir.

Siyasi arenada istediğini alamayan Hizbullah, bir anlamda zorla Doha'da istediğine ulaşmaktaydı. Bu yeni düzenleme ile girilen 2009 seçimlerinden Hizbullah'ın az bir farkla galip çıkması bekleniyordu. Lakin 2009 seçimlerinin sonucu neredeyse 2005 seçimleri ile aynı olmuştur. Bloklar arasında sadece 1 milletvekili değişmiştir. Saad Hariri öncülüğündeki 14 Mart ittifakı, Hizbullah öncülüğündeki 8 Mart ittifakına karşı 71-57'lik bir üstünlük sağlamıştır. Hizbullah bir anlamda 21 Mayıs 2008'de Doha'da masada kazanmış olduğu başarılarını 2009'da meydanlarda kazandıklarıyla taçlandıramamıştır. 2005 seçimlerine göre 1 vekil kaybeden Hizbullah 13 vekil çıkarabilmiştir. Bunlardan 11'i Şii'dir (Orhan, 2009:58-59). Seçimlere bakıldığında Hizbullah kaybetti gibi görünmektedir. Bunun altında yatan en büyük neden olarak, Hizbullah'ın 2008'de batı Beyrut'u işgal etmesi üzerine Hıristiyan oylarının özellikle Beyrut'ta 14 Mart ittifakına kayması ve yine aynı şekilde Zahle'den çıkan 7 milletvekilinin tamamının geçen seçimin aksine 14 Mart ittifakına çıkmış olması söylenebilir. Lakin Lübnan seçimlerine genel olarak bakıldığında iktidarda bulunan 14 Mart ittifakı kullanılan oylardan yaklaşık olarak 700 binini alırken 8 Mart ittifakı yaklaşık olarak 840 binini almıştır (Ayhan, 2009c:8). Bu pencereden bakıldığı zaman, Hizbullah'ın mağduriyet siyasetinin önüne geçmenin mümkün olamayacağı anlaşılmaktadır. Lübnan'da her ne kadar 1932 yılından beri nüfus sayımı yapılamasa da tahminler Şiilerin toplumda en kalabalık nüfusu oluşturduklarında hemfikirdir. Sadece bu oranlar arasında değişik tahminler vardır. İlk ve tek nüfus sayımına göre 1932'de Marunîler (her arenada en etkin Hıristiyan gruptur) %29, Şiiler ise %20 orana sahipti (Zamir, 1985:98). Lakin Taif Antlaşması'nın imzalandıktan hemen sonra ABD tarafından 1991'de yapılan araştırmalara göre Şiiler yaklaşık olarak toplam nüfusun % 38'ini oluştururken Marunîler ancak % 20'sini oluşturmaktaydı (Mark,2005:8-9). Yine batı tarafından 2007'de yayımlanan ve 1999 yılının verilerine ait olan bir rapora göre Marunîler toplumun %19'unu oluştururken Şiiler %34'ünü oluşturmaktadırlar (Prados, 2007:3). Taif'te Müslümanların lehine yapılan iyileştirmenin akla ve izana sığmadığını savunan Hizbullah, temellendirmesini bu şekilde yapmaktadır. Marunîlerin neredeyse iki

katı nüfuslarına rağmen Şiiler 27 vekil seçebilmekte, Marunîler ise 34 vekil seçebilmektedir. Diğer taraftan garip olan bir diğer durum da Marunîlerin kendi aralarında tamamen bölünmüş olmalarına karşın Şiilerin hep beraber hareket etmesidir. Örnek olarak Mişel Avn'ın Özgür Vatansever Partisi, Marunî oyların yarısından fazlasını almasına rağmen batı ve ABD karşıtı olan 8 Mart grubunda bulunurken Şiilerin bütün oylarını paylaşan EMEL ve Hizbullah'ta bu grupta yer almaktadır.

Tablo 5: Doha'dan Sonra Meclis'in Eyalet ve Mezheplere Göre Dağılımı

Mezhep	Eyaletler				
	Beyrut	Lübnan Dağları	Kuzey Lübnan	Güney Lübnan	Beka
Marunî	1	19	9	2	3
Sünni	6	2	11	3	5
Şii	2	3	-	14	8
Dürzî	1	5	-	1	1
Rom Ortodoks	2	3	6	1	2
Rum Katolik	1	2	-	2	3
Ermeni Ortodoks	3	1	-	-	1
Ermeni Katolik	1	-	-	-	-
Evanjelik	1	-	-	-	-
Arap Alevi	-	-	2	-	-
Hıristiyan Azınlık (Protestan)	1	-	-	-	-
Toplam	19	35	28	23	23

Kaynak: Orhan, 2009:54

Sadece Marunîler lehine olmayan sistem, Dürzîleri de koruma altına almıştır. Dürzîlerin tamamına yakını da Velid Canbulat liderliğindeki İlerici Sosyalist Partisi ile birlikte 14 Mart grubunda yer almaktadır. Örnek olarak Beyrut-III seçim bölgesinde 10 vekil çıkmaktadır. Bunlardan 5'i Sünnilere, 1'i Şiilere, 1'i Dürzîlere, 1'i Rum Ortodokslara, 1'i Evanjelistlere, 1'i de diğer azınlık Hıristiyanlara ayrılmıştır (Ayhan, 2009c:16). Bu bölgede toplam kullanılan oy 230 bin civarında olmuştur. Bu oylardan 150 bine yakını alan Sünniler kendilerine ayrıldığı üzere 5 vekil çıkarmıştır. Şiiler, 32 bin civarında oy alırken onlar da kendilerine ayrılan 1 vekili çıkarmıştır. Buraya kadar her şey normal görünürken diğer vekillerin aldıkları oylar Lübnan siyasi sistemini özetlemek için yeterli olmaktadır. Yukarıdaki tabloya bakılınca Beyrut-III bölgesinde her 30 bin kişiye bir

vekil düştüğü kanaati hâsil olsa da bu kanaat yanılıcıdır. Zira Rum Ortodokslar 14 bin oyla Dürziler ise 2.500 civarındaki oy sayıları ile vekillerini seçmektedirler. Yine aynı şekilde Hıristiyanların yoğun olarak yaşadığı Beyrut-I (doğu Beyrut) bölgesinde Ermeniler 18 bin oyla 2 milletvekili çıkarırken Rum Ortodokslar 23 binden fazla aldıkları oyla sadece 1 milletvekili çıkarabilmektedirler (www.beirutspring.com).

Tablo 6: Seçim Bölgelerinde Kazanılan Milletvekilliklerinin İttifaklara Göre Dağılımı

Seçim Bölgeleri	14 Mart İttifakı	8 Mart İttifakı	Bağımsızlar
Beyrut Vilayeti			
Beyrut-I	5	-	-
Beyrut-II	3	1	-
Beyrut-III	10	-	-
Kuzey Vilayeti			
Akkar	7	-	-
Minieh-Denieh	1	-	2 (14 Mart'la İttifak)
Bcharreh	2	-	-
Trablus	4	-	4 (14 Mart'la İttifak)
Zgorta	-	3	-
Batroun	2	-	-
Koura	3	-	-
Dağlık Lübnan			
Jbeil	-	5	-
Kisrivan	-	3	-
Metn	1	6	1 (14 Mart'la İttifak)
Baabda	-	4	4 (8 Mart'la İttifak)
Aley	4	1	-
Şuf	8	-	-
Güney Vilayeti			
Sayda	2	-	-
Zahrani	-	3	-
Cezin	-	1	2 (8 Mart'la İttifak)
Nebatiye	-	3	-
Sur	-	4	-
Bint Jbeil	-	3	-
Marjiyun-Hasbaya	-	5	-
Beka Vilayeti			
Balbek-Hermel		10	-
Zahle	5		2 (14 Mart'la İttifak)
Batı Beka-Raşıye	5		1 (14 Mart'la İttifak)
Toplam			

Kaynak: Ayhan; 2009c:16

3.5.Hizbullah'ın Lübnan İçindeki Gruplarla, İnan ve Suriye İlişkileri

3.5.1. Lübnan İçindeki Gruplarla İlişkiler

Hizbullah, diğere parti ve mezhep üyeleri ile ilişkilerde şöyle bir metottan hareket etmektedir. Karşılıklı anlayış husumetten iyidir. Yardımlaşma ve işbirliği iticilikten iyidir. Allah'a davet küfürle itham etmekten iyidir; güçleri birleştirmek dağıtmaktan iyidir. İşgalcilerle çarpışmak iç ayrılıklara yönelmekten iyidir. Hizbullah bu metodun İsrail ile ilişki kuran veya onun gibi düşünener hariç herkes için geçerli olduğunu belirtmiştir. Direnişeye aykırı düşünmeden fikirsel ayrılığa sahip olmak Hizbullah tarafından düşmanlık ve husumet sebebi olarak görülmemiştir. Öyle ki parti birçok partinin katıldığı paneller, konferanslar tertip etmiştir. Örneğin Müslüman-Hıristiyan, dindar-laik, sağcı-solcu ayrımı yapmaksızın yirmi yedi parti üyesini başkanlık veya genel sekreterlik düzeyinde iç savaştan sonra ilk kez 18 Ağustos 1997'de Beyrut'ta Bristol Oteli'nde düzenlediği toplantıda bir araya getirmiştir. Toplantının hedefini özetleyen slogan ise "Lübnan'da siyasi hayatın canlandırılması, geliştirilmesi ve Siyonist projeye karşı Güney'de yürütölen direnişin desteklenmesi" olmuştur. Yirmi yedi parti temsilcisinin imzaladığı belge o tarihten itibaren Bristol Protokolü olarak adlandırılmıştır. Bu tarihte başlayan Partilerarası Diyalog Grubu bugün de faaliyetlerini sürdürmektedir (Qassam, 2006:90-92). Diğere mezheplerle geçmişte yürütölen iyi ilişkilerin bugün nasıl olduğuna dair sorulan soruya Hizbullah yetkilisinin verdiği yanıt ise şöyle olmuştur:

"Bildiğiniz gibi Lübnan'da yaklaşık 18 tane mezhepsel grup var. Hizbullah da Lübnan'da olduğuna göre diğere gruplarla ilişkileri de iyi olmak zorundadır. Zaten öyledir de. Örnek olarak İhvanı Müslim'in, İslami grup ile olan ilişkilerimiz. Hizbullah ve İslami grup "direniş" konusunda iyi bir birlikteliğe sahiptir. Hizbullah Şii'dir, İslami grup ise Sünni'dir. Müslümanların yanında Hizbullah, Hıristiyanlarla da iyi ilişkilere sahiptir. Katoliklerle, Ortodokslarla, Ermenilerle. Örnek olarak Hıristiyanların önemli bölümünün desteğini alan lider Mişel Avn'ı verebilirim. 2006 yılı ile beraber Hizbullah ile Mişel Avn'ın Özgür Vatanserverler Hareketi, Lübnan'ın siyasi, sosyal ve ekonomik olarak daha iyi hale gelmesi için bazı düşünceler etrafında antlaşmaya varmıştır. Yani Hizbullah diğere sosyal gruplarla ve siyasi partilerle iyi ilişkilere sahip olmak zorundadır. Diğere gruplar da Hizbullah'la. Çünkü hiçbir parti, hiçbir grup veya hiçbir kimse Lübnan'da tek başına

yaşayamaz, varlık gösteremez. Herkes birbiri ile iyi ilişkiler içinde olmak zorundadır. Lübnan'ın durumu budur. 18'den fazla grup yaşıyor". (Bessam³⁹ ile kişisel görüşme)

Hizbullah diğer gruplarla iyi ilişkiler kurmaya özen gösterse de Hizbullah'ın iyi ilişkilere sahip olmadığı parti ve mezhepler de yok değildir. Örnek olarak Hizbullah'la siyasi ilişkilerde bulunan lakin direniş konusunda ayrılan çoğunluğu liberal Sünni Müslümanlardan oluşan Gelecek Hareketi (Müstakbel Partisi) gösterilebilir. Zira direnişi desteklemekle birlikte direnişin Hizbullah'ın tekelinde olmadığı görüşünü savunan Gelecek Hareketi, Hizbullah'ın silahlarını teslim etmeyerek Lübnan'ın iç siyasetindeki huzuru da zedelediğini, bu durumundan iktidar partisi olarak kendilerini son derece rahatsız ettiğini ifade etmektedir (Rachwani⁴⁰ ile kişisel görüşme).

Diğer taraftan örnek olarak Hizbullah'ın ilişkilerinin yok denecek kadar az olduğu Lübnanlı Güçler gösterilebilir. LG, iç savaş sırasında Falanjistlerin silahlı kanadını oluşturuyordu. Sabra ve Şatilla katliamını gerçekleştiren de kendileri idi. İç savaştan sonra FP'den ayrılmış ve bağımsız hareket etmeye başlamıştı. Ülkeyi bölmeye sürüklediği için 1994'de kapatılmıştı. Liderleri Samir Caca ise tutuklanarak cezaevine gönderilmişti. 2005'te tıbbi gerekçelerle hapisten milletvekillerinin onayıyla (Hizbullah vekilleri hariç) çıkan Caca, şu an parlamentodadır ve başında olduğu LG'nin Hizbullah'a karşı zannı aşırı derecede olumsuzdur. Bu olumsuzluğun temelinde yatan ana sebep ise, zamanında Hizbullah'tan daha ateşli bir grup olmalarına rağmen kendilerinin silahlarını Lübnan Ordusu'na teslim etmelerine karşın Hizbullah'ın hala daha silahlarını teslim etmemesi ve bu silahları da istediği zaman Lübnanlı vatandaşlara karşı kullanabilmesi gerçeğidir. Bu anlamda silahlarını teslim edene kadar da kendileri ile iyi ilişkiler kurmalarının mümkün olmadığını açıkça ifade etmektedirler (Darwish⁴¹ ile kişisel görüşme). LG ve Gelecek Hareketi ile arası pekiyi olmayan Hizbullah'ın, çok yakın tarihe kadar Dürzîler ve liderleri

³⁹Yousef Bessam, Hizbullah'ın gençlik teşkilatının başkanıdır. Çalışmada yer alan Bessam'ın ifadeleri 3 Şubat 2010 (Çarşamba günü) tarihinde Beyrut'ta Hadi Hasan Nasrallah caddesinde bulunan Hizbullah'ın merkezinde Hizbullah adına yüz yüze gerçekleştirilen röportajda sorulan sorulara verdiği yanıtlardan alınmıştır.

⁴⁰Ahmad Rachwani Müstakbel Partisi'nin dış ilişkiler komisyonu üyelerindedir. Kendisi ile Batı Beyrut'ta Hamra Caddesinde Gelecek Hareketi adına 30 Ocak Cumartesi günü yüz yüze görüşülmüştür.

⁴¹Tony Darwish, Lübnan'daki en etkili öğrenci birliklerinden olan Lübnanlı Güçler Öğrenci Birliğinin (Lebanese Forces Student Association) başkanıdır. Kendisi ile Lübnanlı Güçler adına 31 Ocak Pazar günü Doğu Beyrut'ta Eşrefiye Bölgesinde yüz yüze görüşülmüştür.

Canbulat'la da ilişkilerinin iyi olduğu söylenemezdi. Bunların dışında kalan önemli parti ve mezheplerle ise genel olarak Hizbullah'ın ilişkileri iyidir.

3.5.2.Hizbullah ve İran

İsrail 1982 yılında Lübnan'a geniş çaplı bir operasyon düzenlemiştir. Bunun en temel sebebini kuzeyden gelen FKÖ saldırıları teşkil etmekteydi. İsrail Filistinlilerin Lübnan'dan çıkarılması ile atakların ve saldırıların kesileceğini tahmin etmişti. Ne var ki İran'da başa gelen İmam Humeyni İsrail için "İsrail kanserli bir tümördür" ifadesini kullanmış ve Lübnan'daki Şiilerin İsrail'e rahat nefes aldirmamaları gerektiğini ifade etmiştir.

Bu minval üzere, her şey direniş üzerine yoğunlaşmıştır. Sahip olunan bütün imkân ve potansiyeller bu amacın nihayete ermesi için kullanılmaya başlanmıştır. İran İslam Cumhuriyeti Devrim Muhafızları, Lübnan'a gelerek Beka Vadi'sinde askeri eğitim kamplarının kurulmalarını sağlamıştır. Bu kamplar sadece askeri değil, manevi ve kültürel olarak da direnişçilerin eğitimleri ile ilgilenmiş ve direnişin ilk kadrolarını üreten birer fabrika gibi çalışmışlardır. Güney Lübnan'ın bütün gençleri partideki görevlerine ve gündelik hayatta yaptıkları işlere bakılmaksızın bu eğitimlerden geçmiştir. Öyle ki eski genel sekreterlerden Abbas Musevi 1982'nin sonlarında düzenlenen ilk askeri eğitime katılanların başında gelmiştir (Qassam, 2006:76). 16 Şubat 1985'de parti tarafından yapılan açıklamada partinin velayeti fakihte ve Müslümanların onurlu devriminin simgesi olan Ayetullah Humeyni'nin şahsında somutlaşan ferasetli ve adil yönetimin emirlerine bağlı olunduğu ifade edilmiştir. Bu anlamda Lübnan Hizbullah'ını oluşturan Lübnanlı Şiiler, İran'daki velayeti fakihi kendilerine siyasi ve dini merci olarak görmektedirler. İran dini mercisine derin manevi bağlarla bağlanan Lübnanlı Şiiler için günümüzde Ayetullah Ali Hamaney en büyük dini mercidir. Humeyni'nin vefatından sonra Hamaney üzerine yapılan birtakım tartışmalardan etkilenmeyen Hizbullah kadroları, genel sekreter Seyyid Hasan Nasrallah'ı da Ayetullah Hamaney'in şer'i vekili olarak adlandırır (Hizbullah, 2006:24).

Hizbullah'ın kuruluş ve gelişme aşamasında İran'ın katkısının olduğu inkâr edilemez bir gerçektir. Günümüzde batının ve ABD'nin de ısrarla üzerinde durduğu ve tenkit ettiği konu Hizbullah'ın hala daha İran'dan yardım almaya devam ettiği konusudur.

Hizbullah lideri Hasan Nasrallah, 1996 yılında verdiği bir demeçte, İran'ın Hizbullah'a ekonomik olarak yardım ettiğini itiraf etmişti. Bununla da yetinmeyen Nasrallah, bu yardımın ekonomi ile sınırlı kalmadığını, siyasi destek de aldıklarını ifade etmişti. Lakin Nasrallah'ın bu ifadesi İran tarafından hoşnutsuzlukla karşılanmıştır. O tarihten sonra Hizbullah, İran'dan destek alıp almadığı konularında konuşmaktan hep kaçınmıştır (Sütalan, 2004:76). Bugün de en çok tartışılan konu Hizbullah'ın İran'ın isteklerini yerine getiren bir araç mı yoksa Lübnan'ın ezilmiş kitlelerinin daha adil bir yaşam için isteklerini yerine getirmeye çalıştıkları bir araç mı olduğudur. Hizbullah yetkililerine göre Hizbullah, tüm Lübnan için çalışan; mücadele veren bir organizasyondur. “Batı ve Lübnan'daki bazı gruplar size baktıklarında İran ve Velayeti Fakih'i görüyoruz diyorlar” diye bir soru yöneltildiğinde ise Hizbullah yetkilisinin verdiği cevap şu şekilde olmaktadır:

Ben Lübnanlıyım. Fikirlerim, eşim ve çocuklarım Lübnanlı. İsrail'e karşı şehit olanlarımız, bu toprakları korumak için savaştılar. Onlar ne İran'a ne de Türkiye'ye bağlıydılar. Onlar; ailelerini, saygınlıklarını, topraklarını ve onurlarını korumak için düşman İsrail askerlerine karşı savaştılar. Eğer bir kimse, Hizbullah İranlı bir grup diyorsa o kimse bir şey bilmiyor demektir. Bu arada Hizbullah'ın İran'la tabi ki bağları vardır. Nasıl Sünnilerin Suudi Arabistan ile Mısır'la; Ezherle, nasıl Hıristiyan grupların Vatikan'la, Paris'le bağları ve ilişkileri varsa Şiiilerin de İran'la bağları ve ilişkileri vardır. Bu tercih sizin ideolojik ve dini hassasiyetlerinizle alakalı tercihinizdir. Bu bağlara bakıp da Sünniler Suudi Arabistan veya Mısır'ın bir parçasıdır ve Hıristiyanlar da Vatikan'ın bir parçasıdır diyemem. Diğer taraftan, Hizbullah'a baktığımız zaman, Hizbullah'ı Cezin⁴² (Jezzin)

⁴²Cezin şehri, Güney Lübnan'da bulunan neredeyse tamamına yakını Hıristiyan olan bir şehirdir. Geri çekilene kadar İsrail'in çekildikten sonra da işbirlikçisi GLO'un işgali altında bulunan şehir, propaganda yoluyla Hizbullah aleyhine provoke edilmekteydi. 1999 yılında bu bölgedeki operasyonlarının dozunu arttıran Hizbullah, GLO'nun şehri boşaltmasını sağlamıştır. GLO'dan boşalan şehirde Hizbullah'ın ne yapacağını tedirginlikle bekleyen Cezinliler, Hizbullah'ın kiliselere ve halka hiç zarar vermediğini görünce endişelerinin yersiz olduğunu anşmışlardır. Bu endişeler Hizbullah'ın şehir kontrolünü Lübnan Güvenlik Güçlerine devretmesiyle tamamen ortadan kalkmıştır (Qassam, 2006:140–141). Günümüz Cezin'inde uygulanan kota gereği ikisi Marunî, biri Rum Katolik olmak üzere üç milletvekili çıkmaktadır. Hıristiyan vekillerin tamamı Hizbullah'ın başını çektiği grupta yer almaktadırlar (Ayhan, 2009c:11).

bölgesinin bağımsızlığı için savaştığını da görürsünüz. Cezin Hıristiyanların evidir. Neredeyse tamamı Hıristiyan'dır. Biz Cezin'in bağımsızlığı için İsrail'e karşı savaştık. Bu mesele Hıristiyanların meselesidir. Biz ise Şia'yız demedik. Biz, topraklarımızı hep beraber korumak zorunda olduğumuzu düşünüyoruz. Sünni, Şii veya Hıristiyan olduğumuza bakmaksızın Lübnan toprakları için işbirliği içinde İsrail'e karşı mücadele vermeliyiz. Zaten Hizbullah'ın gördüğü destek, sahip olduğu bu anlayıştan ileri gelmektedir. Bu anlayış Hizbullah'ın yardıma muhtaç olan insanlara yapmış olduğu sosyal ve ekonomik yardımlarda da kendi gösterir. Hizbullah muhtaç olan insanlara yardımda bulunurken onların mezheplerine ve dinlerine bakmaz. Bizim bu anlayışımızın temelini de İmam Ali'nin (r.a) veciz bir sözü oluşturmaktadır. Hz Ali buyuruyor ki "Biz insanlarla iki şekilde kardeşiz. İlki dinde kardeşlik; ikincisi de insanlıkta kardeşlik" Ben Şii'yim, sen Sünni'sin biz İslam'da kardeşiz. Biz Hıristiyanlarla da insanlıkta kardeşiz. O Hıristiyan'ın kendine ait düşünceleri ve hisleri var, benim de var. İnsan olmamızın gereği olarak dinlerimiz ayrı da olsa insanoğlu ortak paydasında birleşerek onunla beraber çalışabilirim" (BESSAM ile kişisel görüşme).

3.5.3.Hizbullah ve Suriye

Suriye iç savaş devam ederken İsrail'e karşı Hizbullah'ı alenen desteklemiştir. Suriye, iç savaşı sona erdiren Taif Antlaşması'nda milis güçlerin silahlarını bırakmalarında başarılı olurken Hizbullah iç savaşa dâhil olmadığı ve İsrail'e karşı direniş gösterdiği gerekçesiyle Hizbullah'ın silahlarına dokunulmamasını sağlamıştır. Hizbullah'a destek vererek diğer gruplara karşı kontrol mekanizması oluştururken, kontrolden çıkmaması için de bu yardım ve destekleri sınırlı seviyede tutmuştur. Suriye, Hizbullah'a ekonomik ve siyasi olarak destek vermeye Taif'ten sonra da devam etmiştir. İç savaşın sonlarında 1987 yılında Suriye ve Hizbullah güçleri karşı karşıya gelmiş; çıkan çatışmalarda 20'den fazla Hizbullah üyesi ölmüştür. Daha sonra Hasan Nasrallah'ın genel sekreter olması ile ilişkilerdeki pürüzler giderilmiş ve ilişkiler iyi yönde artarak devam etmiştir. Hizbullah, 2001 yılında düzenlenen Suriye karşıtı gösterilere yüz binlik bir kalabalık toplayarak karşılık vermiştir. Yine aynı şekilde Şubat 2005'te suikasta kurban giden Refik Hariri'nin suikastından Suriye'nin tutulmasına karşılık olarak Mart 2005'te yüz binlerin katıldığı Suriye'ye destek mitingi düzenlemiştir. Hala daha Hizbullah'a destek veren Suriye, İsrail'in işgali altında olan Golan Tepeleri ile ilgili yapacağı herhangi bir müzakerede,

olduğundan daha fazla siyasi kazanım elde etmek için Hizbullah'ı bir baskı kartı olarak kullanmış ve kullanmaya da devam etmektedir (Hizbullah, 2006:25).

3.6.Hizbullah'ın Gördüğü Desteğin Başlıca Nedenleri ve Etkili olduğu Bölgeler

Hizbullah'ın Lübnan'da ve bölge ülkelerinde gördüğü desteğin en önemli sebebi İsrail'e karşı göstermiş olduğu direniş ve Filistin davasını sahiplenmesi olsa da bu sebep tek başına Hizbullah'ın gördüğü desteğin sebeplerini açıklamakta yetersiz kalmaktadır. Zira din olgusunun yanında, Şiilerin Lübnan'da sosyal, siyasal ve finansal hayattaki mahrumiyetleri, Lübnan hükümetinin ve Lübnan Ordusu'nun etkisizliğinin doğurduğu güvenlik zafiyeti ve Hizbullah'ın bir sivil toplum kuruluşu gibi yardıma muhtaç olan bazı kesimlere devletten daha iyi yardım götürmesi, Hizbullah'ın gördüğü desteği açıklamakta yardımcı olacaktır.

3.6.1.Din Olgusu

Hizbullah'ın gördüğü desteklerin en önemli sebeplerinden biri hiç şüphesiz din olgusudur. Zira Ayetullah Humeyni'nin en önemli yardımcılarından Murtaza Mutahharî, mücadelenin ne için olduğuyla alakalı şöyle der:

Allah'a ve dine karşı olan görevlerini kavramadan mücadeleye yalnızca maddi kazanç ve dünyevi mevki elde etmek için katılan kişi, harekete içten bağlı sayılmaz. Kendisine maddi çıkarlar ya da dünyevi bir makam teklif edilecek olsa, ilk elde kabul eder. Onun mücadeleye katılmasının amacı zaten budur. Biz maddi çıkarlar elde edince rejime karşı muhalefetten vazgeçen, rejimin uşaklık makamına oturan maddecileri çok gördük. Ama devrimci mücadelede yer almayı ilahi ve dini bir görev olarak gören kimse ise, mücadele boyunca maddi durumu ve serveti tümüyle yok olsa bile asla aldırılmaz. Hayatının kesin olarak tehlikede olduğunu bilse, yine mücadelesine devam eder. Nasıl olsa bir gün son bulacak olan hayata o kadar önem vermez. Öte yandan şerefli bir ölüm, din uğruna bir ölüm ona ebedi hayatı bahşedecektir. Ölümün kesin ve apaçık olduğu savaş alanında bile imanlı asker, korkuya ve endişeye kapılmaz. İki amacından birini gerçekleştirmeye yönelmenin mutluluğu ile gülümser. Düşmanı yok etmek ya da şehit olmak (Mutahhari, 1995:39).

Hizbullah'a gönül veren militanların kendilerini pervasızca havaya uçurmalarının sebebini anlamak; onların morfin alarak uyuşturuldukları iddiasından ziyade din algılarının nasıl olduğunu anlamaktan geçmektedir. Zira Hizbullah militanları ya da başka bir deyişle Şia için en önemli noktalardan biri zulme ve İslami olmayan diktaya

başkaldırıdır. Şia'ya ve dolayısıyla Hizbullah'a göre şeref ve onurdan yoksun yaşanacak uzun bir hayattansa şerefli ve onurlu kısa bir hayat daha evladır.

3.6.2.Lübnan'daki Güvenlik Zafiyeti

İsrail 1982'de girdiği Lübnan'dan, Lübnan'ın yüzölçümünün %10'unu oluşturan bir güvenlik şeridi oluşturup öyle çıkmıştı. İsrail sınırından kuzeye 16 kmlik bir derinlikte olan bu şeridin güvenliğini işbirliği yaptığı GLO'ya bırakmıştı. 1982'den itibaren İsrail'in tamamen (Şeba Çiftlikleri hariç) geri çekileceği yıl olan 2000 tarihine kadar (Norton, 2000:22) gerek Hizbullah'tan İsrail'e gerekse İsrail'den Güney Lübnan'a yüzlerce akın düzenlenmiştir. Ayrıca bu sınır bölgesinin güvenliğinden sorumlu olan GLO'nun aşırı sağcı militanları da bölgede direnişe destek veren Hıristiyan ve Müslüman ayrımı yapmaksızın herkesi rahatsız etmişlerdir. Lübnan Ordusu'ndan bağımsız hareket eden Antonie Lahud komutasındaki 2500 kişilik GLO'nun bu davranışları da Lübnan hükümetinin güvenlik zafiyetinden⁴³ dolayı engellenememiştir. Böyle bir ortamda doğan Hizbullah, bölgede İsrail ve GLO arasında kalan Şiilerden, kendi güvenliklerini sağladığı, GLO'yu ve İsrail'i yıpratdığı için maddi ve manevi olarak her türlü desteği görmüştür. Bu destek İsrail'in 2000'de çekilmesinden sonra "direniş" için de artarak devam etmiştir.

3.6.3.Şiilerin Mahrumiyeti ve Ezilmişliği

Şiilerin nüfusu diğer mezheplere oranla sahip oldukları hızlı doğum oranları ile birlikte Lübnan'daki en kalabalık nüfus haline gelmişti. Marunîlerin ve Sünnilerin nüfusları % 20'li oranlar da iken Şiilerin Lübnan'daki nüfuslarının toplam nüfusa oranları %40'a yaklaşmıştır (Prados, 2007:3). Sahip oldukları bu yüksek nüfus oranına rağmen elde ettikleri haklar, Lübnan Dağı'nın en eski yerlileri olan Marunîlerin ve Dürzîlerin elde ettiği haklardan çok az olmuştur. 1943 yılında Lübnan'da kabul edilen Milli Misak'ta Sünniler de başbakanlığı alarak kendilerine iyi bir pay çıkarmış ve Şiiler tam anlamıyla toplumdan ve siyasi mekanizmadan uzak kalmışlardır. Lübnan siyasi örgütlenmesi din temeline dayandığı için diğer ülke yöneticileri de ona göre şekillenmiştir. Buna göre; Cumhurbaşkanı Hıristiyan Marunî, Başbakan Sünnî, yardımcısı Hıristiyan Ortodoks,

⁴³ Zaten bu yıllar, savaşın en hararetli yıllarıydı ve Lübnan Ordusu'ndan bahsetmek pek mümkün değildi. Orduda olanlar da daha çok Hıristiyanların lehine hareket etmekteydiler.

Meclis Başkanı Şii, yardımcısı Hıristiyan Ortodoks'tur. Yine Ordu Komutanı Marunî, Genel Kurmay Başkanı Dürzî, Savunma bakanı Hıristiyan Ortodoks, Emniyet Genel Müdürü Sünnî, Jandarma Komutanı ve Askeri İstihbarat başkanı Marunî, Polis Müdürü Dürzî, Merkez Bankası Başkanı Marunî'dir (Bağlıoğlu, 2008:30).

Bu dağılımdan sadece meclis başkanlığı görevi kendilerine verilen Şiiler ekonomik hayatta da bir varlık gösteremeyince Lübnan siyasi ve sosyal hayatında hepten yoksun kalmışlardır. Sünnilere göre de geç örgütlenen Şiilerin ilk dini kurumlarını kurmaları 1960'ların sonlarını bulmuştur. 1970'li yıllarda EMEL'le siyasi ve askeri arenada ilk defa adından söz ettirmeye başlayan Şiiler yine de diğer önemli mezheplerin hep gerisinde kalmıştır. 1982'de Hizbullah'ın kurulması ve İsrail'e karşı yürüttüğü direniş faaliyetleri ile İsrail ve Lübnan hükümetlerini karşı karşıya getirmesi bakımından Şiiler, siyasi hayatta dolaylı olarak da olsa söz hakkına sahip olmaya başlamışlardır. İç savaştan sonra da direnişe devam eden ve Şiilerin Lübnan sistemi içerisindeki mahrumiyetlerini dillendiren Hizbullah geniş kitlelerden destek görmeye başlamıştır. Lübnan sistemindeki adaletsizliklere karşı yürütülen bu faaliyetler Lübnan'da genelde çiftçi ve işçi sınıfını oluşturan Şiilerin Hizbullah'ı desteklemeye devam edeceğinin de bir göstergesidir.

3.6.4.Sosyal Hizmetler

Hiç kuşku yok ki Hizbullah'ın gördüğü desteğin en büyük sebeplerden biri de halktan para almadan; karşılıksız olarak kendilerinin ayağına götürmüş olduğu hizmetlerdir. Bu hizmetleri halkın ayağına kadar götürürken gelişigüzel bir çalışma metodu izlemeyen Hizbullah, bu faaliyetleri de kurmuş olduğu kurumlar aracılığı ile profesyonel bir şekilde yapmaktadır.

Bu kurumlardan biri Hizbullah'ın kurulmasından hemen 3 yıl sonra kurulan "İnşa ve İmar Kurumu" dur. Kurum ilk iş olarak 1985 yılında Bi'ril-Abd'da meydana gelen patlamadan zarar gören binaları yenilemiştir. Aynı kurum, 1987 yılında Kuzey Bekaa bölgesinde yaşanan sel felaketinin yol açtığı zararları gidermiştir. Aynı sene Kefra ve Yater köylerinde İsrail saldırıları sonucu yıkılan evleri yenilemiştir. Kurum, 1991 yılından itibaren Lübnan'da, özellikle Güney'de ve Batı Beka'da yenilemedik ev bırakmamıştır. Kurulmasından itibaren geçen on yılda tadil edilen mesken sayısı 17.212 ev ve işyeridir.

Hizbullah'ın üzerine eğildiği diğer bir konu da sağlıktır. Bu çerçevede kurulan “İslami Sağlık Kurumu”na bağlı dokuz sağlık merkezi, on altı sabit poliklinik ve üç seyyar poliklinik sağlık hizmeti veren araçlardan sadece bazılarıdır. 2001 yılı itibariyle bu merkezlerden sağlık hizmeti alan kişi sayısı 111.077'dir. Buralarda ilaç da ücretsiz olarak dağıtılmaktadır. Kurum direkt olarak sağladığı sağlık faaliyetlerinin yanı sıra alkol, uyuşturucu ve sigara bağımlılığına karşı eğitim kursları da düzenlemektedir. Parti, kurmuş olduğu “Gaziler Kurumu” vesilesi ile saldırılarda yaralanan 3.150 gaziye hizmet vermektedir. Bunlardan 2.307'si İslami Direniş'in gazisidir. Diğerleri ise savaş sırasında veya Güney'e yerleştirilen mayınların patlaması sebebiyle yaralanan veya sakatlanan sivil gazilerdir. Gazilere yönelik gerçekleştirilen faaliyetler içerisinde aylıklarının temin edilmesi, tedavileri devam eden varsa tedavilerinin sağlanması gibi hizmetler sunmaktadır. Gaziler Kurumu bu çalışma çerçevesinde 4 merkez açarak gazilerin tekrar topluma kazandırılması gibi rehabilitasyon ve psikolojik destek hizmetleri de sunmaktadır (Qassam, 2006:94–96). Gazilerin yanı sıra şehitlerin yakınlarını koruma ve gözetme adına kurulan bir de Şehit Sosyal Yardımlaşma Kurumu mevcuttur. Bu kurum İsrail saldırılarında şehit olan insanların varsa dul kalan eşlerinin, yetim kalan çocuklarının ya da ebeveynlerinin sağlık, eğitim vb. ihtiyaçlarının karşılanması için çalışmaktadır. Parti ayrıca eğitim konularında da 16.679 öğrenciye gerek aynı gerek nakdi olarak yardım da bulunmaktadır (El-Achkar, 2006:60). Bu yardımlardan bazıları kitap defter gibi kırtasiye malzemesi şeklinde olurken bazıları da direk burs şeklinde olmaktadır.

Hizbullah, sağlık, eğitim, gazilerin ve şehit ailelerinin ihtiyaçlarının karşılanması gibi bir takım faaliyetlerde bulunurken diğer taraftan ciddi bir çiftçi nüfusa sahip olan Şiilere tarım ve temizlik konularında da yardımcı olmaktadır. Bu program dâhilinde yapılan hizmetlerde Hizbullah;

Beyrut'un, yaklaşık yarım milyon insan yaşayan Güney banliyösünün çöplerini transfer etmektedir. Bunun sayısal karşılığı günlük ortalama 65 ton çöpün transferidir. Parti, bu çalışmasıyla devletin bölgeye yönelik ihmali telafi etmiş, çevrenin temiz kalmasına katkıda bulunmuştur. Hizbullah bu hizmeti karşılığında vatandaştan herhangi bir vergi veya harç talep etmemiş, bu faaliyetini partinin yöre halkının temel ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik hizmetlerinin bir parçası olarak devam ettirmiştir. Güney banliyösüne ulaşmayan içme suyunu da yine Hizbullah temin etmektedir. Bunun için bölge çapında 110 su deposu inşa edilmiştir. Bu depolara, pompalar vasıtasıyla günde üç yüz bin litre su doldurulmakta ve bununla on beş bin ailenin temiz su ihtiyacı karşılanmaktadır. 1990 yılı mayıs ayından beri sağlanan bu hizmet için de ücret istenmemektedir. Parti tarımsal faaliyetlere de önem vermekte, bu bağlamda eğitici kurslar, fide dağıtımı, tarla ziyaretleri, zirai kredi, traktör dağıtımı, aşılama kampanyaları, zararlılarla mücadele, balcılık, zirai eğitim merkezleri gibi çalışmalar yürütmektedir. Mesleki eğitim de partinin önem verdiği kamusal faaliyetler

arasında yer almaktadır. Köy ve kasabaların su, elektrik, kanalizasyon hatlarının inşası da partinin başlıca faaliyetleri arasında yer alır (Qassam, 2006:95).

Tablo 7: Hizbullah'ın Sosyal Hizmetler Açısından Sadece İslami Sağlık Komitesi'nin 1983–87 Yılları Arasında İnşa Ettiği Hizmet Kurumları

<i>Çeşit/İsim</i>	<i>İnşa Edildiği Bölge</i>	<i>İnşa Tarihi</i>
<i>Hastaneler</i>		
1.Humeyni Hastanesi	<i>Baalbek-Beka</i>	1986
2.Dar el-Hawra Hastanesi (Kadınlar ve Çocuklar İçin)	<i>Beyrut/Güney Varoşları</i>	1986
<i>Revirler</i>		
<i>Beyrut/Güney Varoşları</i>		
1.el İmam el-Rida	Madi Caddesi	1983
2.el İmam el-Hasan	Ferhat Caddesi	1985
3.el İmam el-Hüseyin	el-Kerami Caddesi	1985
4.el İmam el-Sadık	Beir Hasan	1985
5.Seyyid el-Şüheda	Burj el-Barajnah	1985
6.el İmam el-Ali	Leylaki Caddesi	1986
7.el İmam el-Hui	Haldah	1986
8.el-Seyyide Zeynep	el-Jinah	1987
<i>Revirler</i>		
<i>Güney Lübnan</i>		
1.el İmam Hasan bin Ali	Tayrdabbah	1985
2.el İmam Hüseyin bin Ali	Ayteet	1985
3.el İmam el-Mehdi	el-Gaziye	1986
4.el İmam el-Hadi	Hurbat Sulum	1986
5.el İmam el-Rida	Ayn Buswar	1986
<i>Revirler</i>		
<i>Beka</i>		
1.Mashghara	Mashghara	1985
2.Suhmur	Suhmur	1985
3.Ayn el-Tinah	Ayn el-Tinah	1986
<i>Diş Klinikleri</i>		
<i>Beyrut/Güney Varoşları</i>		
1.el-Ghubairi	el-Ghubairi Ana Cadde	1987
2.Harat Hurayk	Harat Hurayk	1987

Eczaneler

1.el-Şehid-I	Beyrut-Burj Ebu Haydar	1985
2.el-Şehid-II	Beyrut-Güney Varoşları	1987
3.el-Şehid-III	Beyrut-Güney Varoşları	1987

Sivil Savunma Merkezleri

1.Ana Karargâh	Güney Varoşları-Beir Abed	1985
2.Şube	Güney Varoşları-el-Şiyah	1986
3.Şube	Beyrut-Burj Ebu Haydar	1985
4.Şube	Güney Lübnan- Ayn Buswar	1986
5.Şube	Güney Lübnan-Hurbat Sulum	1986
6.Şube	Güney Lübnan-el-Gaziye	1987

Kaynak: Hamzeh, 1993:329

Görüldüğü gibi Hizbullah bir toplumun ihtiyaç duyabileceği her alan el atmış ve bu alanlarda kurmuş olduğu geniş ağla hizmet vermektedir. Batı ve Hizbullah karşıtları bu gibi faaliyetleri, “Hizbullah direnişe taraftar ve sempati toplamak için gerçekleştiriyor” diye açıklamaktadır. Hizbullah bu faaliyetleri gerçekleştirirken sempati toplamak istediğini inkâr etmemektedir. Lakin burada gözden kaçırılmaması gereken iki önemli nokta vardır. Birincisi Hizbullah’ın gördüğü desteğin tek sebebi bu yardımlar değildir. İkincisi de Lübnan hükümeti sosyal devlet politikaları ile toplumun diğer kesimlerine götürdüğü hizmetleri Şiilerin yoğun olarak yaşadığı yerlere götürmezse Hizbullah’ın arkasında ateşli ve kalabalık bir topluluğun her zaman var olacağı gerçeğidir. Zira Hizbullah, Lübnan siyasi yapısı gereği parlamentoya 10–15 aralığında (toplam vekil sayısının onda biri) vekil soksa da almış olduğu oy sayısı neredeyse toplam seçmen sayısının beşte birine⁴⁴ tekabül etmektedir. Başka bir deyişle kotadan dolayı Şiiler mecliste 20 civarında (altıda biri) milletvekili ile temsil edilirken, nüfusları toplam nüfusunun üçte birinden fazladır. Kısaca

⁴⁴ Toplam 3.257.224 kayıtlı seçmen yer almış, yaklaşık 1.760.000 Lübnanlı seçimlerde oy kullanmıştır (Orhan, 2009:57). 2009 seçimlerine göre 128 kişilik Lübnan Parlamentosu için 14 Mart ittifakı 71 ve 8 Mart İttifakı da 57 sandalye kazanmıştır. Bu kapsamda sayısal olarak 14 Mart ittifakının seçimlerin galibi olduğu ve hükümeti kurma hakkının olduğu ileri sürülmekteydi. Öte yandan 8 Mart ittifakının genel seçimlerde aldığı toplam oy oranı ise %55 olurken 14 Mart ittifakının %45 olmuştur. Dolayısıyla 8 Mart ittifakı 14 Mart ittifakından daha fazla oy almıştır. Aynı zamanda 8 Mart ittifakı Şiilerin tümü tarafından desteklenmiştir (Ayhan, 2009a:62).

söylenbilir ki, Hizbullah'ın sistem için bir tehdit unsuru olduğu ve silahlarının teslim etmesi anlayışının gerçekleştirilmesi için toplumun üçte birinin seviyesinin diğerlerinin seviyesine getirilmesi yani daha adil ve eşit bir sistemin temin edilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde Hizbullah, arkasındaki destekle silahlarını kolayca bırakmayacak gibi gözükmektedir.

3.6.5.Hizbullah'ın Etkili Olduğu Bölgeler

Hizbullah, Lübnan'da tahmin edileceği gibi Şii nüfusun yoğun olarak yaşadığı yerlerde güçlü ve etkilidir. Bu bölgelerin en önemlileri Beka Vadisi'nin kuzeyinde yer alan Baalbek bölgesi ile Lübnan'ın güneyinde yer alan Nebatiye ve Sur şehirleridir. Özellikle Lübnan'ın güneyinde Sur şehrinde başlayarak ta İsrail sınırına kadar olan bölge neredeyse yüzde yüz Şii'dir. Seçimler zamanında burada Şii partiler EMEL ve özellikle Hizbullah sandık kapatmaktadırlar. Hizbullah'ın sosyal hizmetlerinin tamamına yakını da yine etkili olduğu bu bölgelerdedir.

Harita 8: Hizbullah'ın Etkili Olduğu Bölgeler

Kaynak: <http://www.kaloustian.eu>

Bu bölgelere ilaveten Şiilerin en yoğun olarak yaşadığı en önemli şehirlerden biri de Beyrut'tur. Özellikle Beyrut'un güney banliyöleri tamamen Şiilerin yaşadığı bir yerdir. Başkent nüfusunun neredeyse üçte birini oluşturmaktadırlar. Şiilerin Ülke genelindeki mahrumiyetleri Ortadoğu'nun Paris'i olarak adlandırılan Beyrut'ta da geçerlidir. Zira Beyrut'un kuzeyiyle güneyi birbirinden farklı iki şehir gibidir. Beyrut'un kuzeyi bir Avrupa başkentini andırırken güneyi klasik Arap şehirlerinden birini hatırlatmaktadır.

3.7.Hizbullah ve Terörizm

Hizbullah'ın ne olduğuna dair tartışmalar sıcaklığını hiçbir zaman kaybetmemiştir. Hizbullah hakkında terörist grup olduğundan siyasi parti olduğuna, özgürlük savaşçısı olduğundan gerilla hareketi olduğuna, sivil toplum kuruluşu olduğundan illegal bir grup olduğuna dair birçok farklı kanaat vardır. Hizbullah'ın aslında ne olduğu meselesi, olaya hangi açıdan bakıldığıyla alakalıdır.

3.7.1.Terörizmin Tanımı

Şiddet, tehdit, korku gibi kelimeleri çağrıştıran terör sözcüğü Latince “terrere” kelimesinden türemiştir. Latineden alındığı 13. yüzyıldan itibaren bireysel bir ruh hali olan korku durumunu ifade eden terör sözcüğü, Türkçede yıldırma, korkutma, sindirme gibi anlamlara gelmektedir. Şiddet olaylarını çağrışırsa da her şiddet olayı terör değildir. Terörizmi tamamlayan en önemli olgu şiddetin amacının siyasi olmasıdır (Topal, 2005:6). Bu anlamda terör eylemini gerçekleştiren için seçmiş olduğu kurbanlar bir amaç değil; araçtır. Eylemlerde seçilen kişiler, kimlikleri ve pozisyonlarından dolayı seçilmezler. Gerçekleştirilmek istenen amaç, seçilen bu araçlar üzerinden daha geniş kitlelere korku salmaktır.

Oxford International Dictionary'nin terörle ilgili vermiş olduğu mana ise siyasi otoriteler için hiç de tercihe şayan değildir. Zira sözlükte terörizm “Government by Intimidation” yani “korku/sindirme yoluyla yönetim” şeklinde açıklanmıştır. Bu şekilde ilk kullanıldığı tarih olarak da 1795 yılı olarak verilmiştir (Karaşahan, 2003:21). Bu tarihte terörizm, Fransız İhtilâli ile birlikte Konvansiyon Meclisi döneminin (20 Eylül 1792–26 Ekim 1795) önderi olan Maximillen Robespierre'nin baskıcı tutumları ile başlamış olup önceleri siyasi baskı ve sosyal kontrol aleti olarak kullanılan devlet eylemi ile aynı anlamı taşımıştır. Jakobenlerin tepeden inme devrimi karşısında baskı yönetimi dayanılmaz bir hal almaya başlayınca ülke yönetimini ele geçirmiş olan Robespierre'nin, Thermidor darbesi ile iktidardan düşürülerek mahkemede yargılanıp giyotine gönderilmesiyle kapanan bu döneme “terör yönetimi” adı verilmiştir (Sevimli, 2010:2). Sonraları Fransa'da darbe ile başa gelen ihtilal hükümeti de aynı şekilde şiddet eylemlerine devam etmiştir. Süreç içerisinde terör kavramı siyasi sitemlerin kendi yaptıklarını meşrulaştırmak için devletlere

karşı, devleti yıpratmak/sindirmek için gerçekleştirilen eylemler için kullanılmaya başlamıştır. Terörizmin yönetim karşıtı eylemleri ifade edecek şekilde ilk defa 1866'da İrlanda'da ve 1883'te de Rusya'da olduğu kabul edilmiştir (Karaşahan, 2003:22). Birçok uzman, modern terörizmin Fransız ihtilalinden sonra doğduğunu ileri sürse de tarihte Fransız ihtilalinden önce terör eylemleri olarak adlandırılabilir birçok eylem mevcuttur. Bu sebeple terörün ilk olarak ne zaman başladığı hakkında kesin bir bilgi vermek mümkün değildir.

18. yüzyılda devlet tarafından uygulanan baskıları, 19. yüzyılda devlete karşı girişilen yıpratma faaliyetlerini tarif etmek için kullanılan terörizm kavramı, 20. yüzyıla gelindiğinde ise bu yüzyıla damgasını vuran Soğuk Savaş döneminde ABD ve SSCB tarafından aynı algıya sahip olmuştur. Zira ABD, komünizm tehdidinden kurtarıp özgürleştirmeye çalıştığı ülkelerde kendisine yönelik bütün şiddet olaylarında ilginç bir şekilde SSCB bağlantısı bulurken ve bu bağlantıları terör olayları olarak adlandırırken SSCB'de aynı şekilde maruz kaldığı şiddet eylemlerinde hep bir ABD bağlantısı bulmuş ve bu eylemleri terör eylemleri olarak adlandırmıştır. Lakin Soğuk Savaş sırasında iki süper gücün çekişmesi ile bastırılan ve gölgede kalan sorunlar Doğu Blok'unun çözülmesi ile birlikte su yüzüne çıkmıştır. Bu dönemde terörün içerdiği şiddet ideolojik olarak değerlendirirken bu dönemden sonra artık terörün kodları dini ve etnik unsurlar olmaya başlamıştır. Terör örgütlerinin parasal kaynaklarının çeşitlenmesi, kullandıkları iletişim cihazlarının avantajları ve kullanmış oldukları teknoloji ile çok farklı şiddet eylemleri gerçekleştirebilme kabiliyetine sahip olmaları 21. yy.da terörün çok farklı algılanmasını da beraberinde getirmiştir (Ovalı, 2006:78). Küreselleşme süreci de önünde durulamaz bir biçimde “devlet” kavramının anlamsızlaşmaya başlamasını sağlamış ve ülkelerin birbirlerine olan ihtiyaçlarının karşılıklı olarak artmasını sağlamıştır. Batı'nın ısrarlı modernizm ihracı etki-tepki psikoza içerisinde kendi düşmanını oluşturmuş ve uluslararası terörizm, Soğuk Savaş sonrası toplum güvenliğine yönelik en önemli tehdit olma niteliği kazanmıştır (Yalçın, 2006:99). Hal böyle olunca, devletler bir araya gelerek istihbarat paylaşımı ve teröre karşı ortak hareket etme konusunda anlaşmalar imzalamaya başlamışlardır. Özellikle 11 Eylül 2001'de El-Kaide'nin Washington ve New York'u hedef alan saldırıları sonucu ABD, çarşaf çarşaf terör listeleri yayınlarken, başkan George W. Bush saldırılarla ilgili yaptığı açıklamada “teröre karşı verilen bu mücadelede ya bizimlesin ya da karşımızdasınız” diyerek bütün ülkeleri bir taraf olmak zorunda

bırakmıştır. Listelerin uzayıp gitmesine, devletlerin sistemlerinin meşruluğunu koruma adına ABD'nin safında olduğunu bir bir açıklamalarına rağmen, terörizm kavramı böyle bir ortamda bile ortak bir tanıma sahip olamamıştır. Zira terörist eylemler olarak gösterilen eylemlerin BM Şartının 51. maddesi gereği meşru müdafaa alanına girebileceği de tartışma konusu olmuştur. Bu maddenin terör olaylarında geçerli olup olmayacağı çelişkilidir. Lakin bir taraf kendini özgürlüğü için savaşıyor kahraman ilan ederken, diğer taraf ise karşı tarafı terörist olarak görebilmektedir (Sevimli, 2010:2).

Terör sözcüğünün tanımındaki farklılıklar ABD'nin kurumları içinde bile kendisini göstermektedir. CIA'e göre terörizm; bir kitleyi etkilemek için devlet dışı grupların masumlara uyguladığı planlı ve politik olarak motive edilen şiddettir." FBI'a göre ise terörizm, "Politik veya sosyal hedeflerin gerçekleştirilmesi amacıyla bir hükümeti veya halkı korkutmak veya yıldırım için kişilere veya mülke karşı kanun dışı şiddet veya güç kullanımıdır" (Işıtan, 2006:6). Buna göre CIA'in yaptığı terör tanımında devlet dışı gruplar sorumlu tutulmuş; bir anlamda devletin yaptığı şiddet eylemleri terör içerse bile terörizmden muaf tutulmuştur. Diğer taraftan Fransız Terörle Mücadele Kanunu terörizmi, "Baskı veya şiddet yoluyla mevcut kamu düzeninin ciddi olarak bozulması maksadıyla bireysel veya toplu olarak bulunulan herhangi bir faaliyettir" olarak açıklarken; İngiltere Hükümeti terörizmi, "Politik, dini veya ideolojik bir hedefi gerçekleştirmek amacıyla, herhangi bir kişi veya mülke karşı şiddet kullanımı veya kullanma tehdididir" şeklinde açıklamaktadır (Işıtan, 2006:6). Tanımlar iyi bir şekilde incelendiğinde her ülkenin kendisinin daha çok maruz kaldığı şiddet eylemlerinin türüne göre bir tanım tercih ettiği görülmektedir. Bu durum da uluslararası hukukta ortak bir tanımın oybirliği ile sağlanamamasına ve terörün tanımının, günümüz dünyasında hukuki değil siyasi olarak algılanmasına sebep olmaktadır. Siyasi terör algısı da dünyanın iki kutba ayrılmasına sebep olmuştur.

3.7.2. Terör kavramına Dair İki Farklı Yaklaşım

Birinci kutbu aralarında Paul Wilkinson, Walter Laqueur ve Yonah Alexander'ın da bulunduğu uzmanların öncülük ettiği yaklaşım oluşturmuştur. Bu grubun ortaya koyduğu yaklaşıma göre terör eylemlerinin hedefinde Batı ve Batılı demokrasiler vardır. Bu eylemler Ortadoğu'dan ve de Sovyet temelli -günümüzde Sovyetlerin yerini İslamcılar

almıştır- bir “terör ağı”ndan kaynaklanmaktadır. Bu doğrultuda batılı devletler kendi meşru sistemlerini ve bağımsızlıklarını korumak için misilleme yapan aktörlerdir (Yalçınar, 2006:102).

Batının (devletlerin) kendi meşru haklarını savunduklarını iddia eden kutbun karşısında Noam Chomsky, Alexander George, Michael McClintock ve Richard Falk’ın başını çektiği ve terörün asıl olarak devletler tarafından uygulandığını savunan yaklaşım yer almaktadır. Buna göre, terörizmde sorumluluk Batılı devletlerin, İsrail’in ve özellikle de ABD’nindir (Yalçınar, 2006:105). Yani bu kutupta olanlar, batılı devletlerin ve İsrail’in uygulamış olduğu politikalar sonucu adaletin değil gücün ve kuvvetin üstün tutulduğunu dolayısıyla güçsüz olanın haklı dahi olsa her zaman kaybettiği bir sistemin meydana getirildiğini savunmaktadırlar. “Tarih galiplerce yazılır” kuralının günümüze uyarlanmış şekli “Tarih galiplerin propaganda gücüyle yazılır” olmalıdır. Ve tarih, halk yığınlarının zihinlerine medya tarafından işlenen vakalardan ibarettir. İnsanoğlunun yaşadığı büyük acılar ise propaganda değeri taşıyorsa kayıtlarda yer alır. Geri kalanlar unutulmaya mahkûmdur (Karaşahan, 2003:13). Örnek olarak, SSCB’nin Afganistan’ı işgalinde Afganlı militanlar SSCB tarafından terörist olarak adlandırılırken, ABD tarafından özgürlük savaşçıları olarak adlandırılmıştır. Ve Hollywood aracılığı ile bu durum sinemalarda zihinlere işlenmiştir. Uzun yıllar Güney Afrika ırkçı rejiminin baskısı altında insanlık dışı muamelelere maruz kalan siyah çoğunluğun liderleri ve tabii ki Nelson Mandela, yerleşik güçler ve onların hamileri tarafından terörist olarak ilan edilmiştir. Aradan yıllar geçtikten sonra terörist kavramı anlamını yitirmiş ve eski terörist Mandela, Güney Afrika Cumhuriyeti’nde devlet başkanı olmuştur. Yine Yaser Arafat 1960’lardan beri terörist olarak adlandırılmıştır. Oslo barış sürecinden sonra bir ara devlet başkanı olmuş lakin 2000’de meydana gelen II. İntifada ile birlikte tekrar teröristliğe geri dönmüştür (Karaşahan, 2003:18–19).

3.7.3.Hizbullah’ın Terörist Olmakla Suçlandığı Faaliyetlerden Bazıları ve Bu Faaliyetlere Bağlı Olarak Gelişen Birtakım Olaylar

Peki, Hizbullah’ın bütün askeri aktiviteleri terörist eylemler olarak tanımlanabilir mi? Amerikalı ve İsraili siyasetçiler kesinlikle öyle düşünmektedirler ve Hizbullah’ı terörist bir organizasyon olarak tanımlamaktadırlar (Norton, 2007:75).

Uluslararası siyasette terörizmin tanımı kabaca sivilleri öldürmek ve okullar, hastaneler, uçaklar, gemiler gibi sivil yerleşim yerlerine ve hedeflere saldırmak olarak tanımlanabilir. Lakin Hizbullah bu gibi sivil yerleşim yerlerini ve hedeflerini zarar vermek bir yana kendisi inşa etmektedir. Öyleyse Hizbullah'ın terör örgütü olduğu iddiası sınır dışında gerçekleştirdiği faaliyetlerden dolayıdır. Örneklendirilecek olursa PKK'yı terör örgütü yapan şey askerlere ve askeri hedeflere yönelik gerçekleştirdiği faaliyetlerin yanında asıl olarak sivilleri hedef alarak geniş kitlelere korku salmasıdır. Dolayısıyla, Türkiye'de PKK terörist bir örgüt müdür sorusuna halkın (PKK'nın sempatzanı olabilecek küçük bir grup hariç) vereceği cevap hiç kuşkusuz "Evet" olacaktır. Lakin Lübnan halkının ve siyasi parti liderlerinin Hizbullah terörist bir örgüt müdür sorusuna verecekleri cevabın "Evet" olması pek mümkün görünmemektedir. Hal böyle olunca ABD'nin Avrupa devletlerini Hizbullah'ın terör örgütü olduğuna dair ikna çalışmaları da zayıf kalmaktadır.

Hizbullah'ın terör örgütü yaftası yediği sınır dışı faaliyetlerine bakıldığında ise İsrail'e mütemadiyen gerçekleştirdiği roket saldırıları bir kenara bırakılırsa üç-beş örnek gösterilmektedir. Bunlardan birine Hizbullah çalışanlarının Atina'dan Roma'ya giden TWA havayollarına ait 847 uçuş numaralı uçağı kaçırarak Beyrut havaalanına indirmeleri örnek olarak verilebilir. Hava korsanlarından Ali Hammadi ve Hasan İzzeddin, FBI'ın aranalar listesinde başlarda bulunmaktaydı ve ABD'li denizci Robert Stethem'i kafasından vurarak öldürmüşlerdi. İkinci olarak Amerikan denizci teğmen Colonel William'ın "İnananların Direnişi" adlı Hizbullah sempatzanı olduğu bilinen bir grup tarafından kaçırılması ve işkence edilerek öldürülmesi gösterilebilir (Norton, 2007:76-77). Bunların dışında 15 Mayıs 1983'te BM Barış Gücü'nde görev yapan İtalyan askerlerine yönelik yapılan baskın, 16 Mart 1983'te ABD askerlerine, 9 Nisan 1983'te Fransız askerlerine yönelik yapılan saldırılar, 23 Ekim 1983'te ABD deniz piyadelerine yönelik bombalı kamyonla yapılan saldırılar örnek verilebilir. Bunların dışında yine 18 Nisan 1983'te ABD'nin Beyrut Büyükelçiliği'nde bir otomobilin infilakı ile CIA'in ileri gelen istihbaratçıları ile birlikte 63 kişinin hayatını kaybetmesi ve 18 Ocak 1984'te Beyrut Amerikan Üniversitesi'nin rektörünün kaçırılması Hizbullah'ın operasyonlarına örnek olarak gösterilebilir. Hizbullah'ın batılı hedeflere yönelik dikkat çekici örnekleri bunlardır. Eylemlerin sınır dışına taşıdığına örnek olarak ise genel sekreter Abbas Musevi'nin İsrail suikastında hayatını kaybetmesine misilleme olarak Arjantin'in başkenti Buenos Aires'teki İsrail büyükelçiliğini havaya uçurması gösterilebilir (Erdin, 2002:37). Bu saldırıların yanında

Hizbullah 1982 yılından beri de İsrail'e yönelik saldırılarına devam etmiştir. İsrail'in kuzey sınırında bulunan yerleşim yerlerine düzenlenen sınırlı operasyonların yanında saldırılar genel olarak Lübnan'ın yüzde 10'unu oluşturan güvenlik şeridinde meydana gelmiştir. Burada gerek 2500 kişilik Antonie Lahud komutasındaki GLO'yla gerekse 1500'e yakın İsrail Savunma Kuvvetleri'yle mücadele etmiştir. Hizbullah militanları Taif Antlaşması'nda sonra 1990 yılında İsrail hedeflerine yönelik 19 saldırı, 1991'de 52, 1992'de 63, 1993'te 158, 1994'te ise 187 saldırı düzenlemiştir. 187 saldırıdan 37'si bombalı, 119'u ateş açma, diğerleri de pusu kurma şeklinde olmuştur. 1995 yılı ise İsrail'in Hizbullah saldırılarından bunaldığı bir yıl olmuştur. 1995'te Hizbullah tam 344 defa İsrail hedeflerine saldırmıştır (Erdin, 2002:37).

3.7.3.1.Gazap Üzümleri Operasyonu

Lübnan'ın yüzde 10'unu işgal altında tutan İsrail, bunun yetersiz olduğu kanaatine varmış ve İsrail'e zarar veren eylemlerden; özellikle rahatsız olduğu Hizbullah'ın Katyüşa füzelerinden tamamen kurtulmak için, 1996'nın Nisan ayında, "Gazap Üzümleri Operasyonunu" gerçekleştirmiştir. Operasyonun sonunda BM koruması altında olan Kana'da katliam gerçekleştirilmiş ve 106 sivil öldürülmüştür. BM yetkilileri bu katliamın kaza veya tesadüf olmadığını rapor etmişlerdir. Yarım milyon civarında insan evlerinden olmuş ve göç etmek zorunda kalmıştır. İsrail'in kasıtlı olarak sivilleri hedef alması operasyonun başarısızlığına sebep olmuştur (Norton, 2007:84). Bu operasyonun sonunda Lübnan halkı adeta Hizbullah'la birleşmiş ve Müslüman'ı-Hıristiyan'ı ile direnişe maddi manevi destek vermeye başlamıştır. İsrail gerçekleştirdiği bu operasyon ile Hizbullah'ın direnişinin uluslararası arenada da pekişmesini sağlamıştır. Öyle ki operasyondan sonra BM, ABD, Fransa ve Suriye'nin arabuluculuğu ile İsrail ve Hizbullah arasında sivillerin hedef alınmamasını öngören bir anlaşma imzalanmıştır (Işıtan, 2006:87). Bu anlaşma taraf olan İsrail'in ve arabuluculuk yapan BM'nin Fransa'nın ve ABD'nin dolaylı da olsa Hizbullah'ı resmen tanınması anlamına gelmiştir.

Hizbullah o tarihten itibaren sivil hedeflere, üzerinde mutabık kaldığı anlaşma gereği daha saldırmamıştır. İsrail'in saldırılarını lehine çevirmeyi başaran genel sekreter Şeyh Hasan Nasrallah, 3 Kasım 1997'de yaptığı açıklamada "Lübnan Direniş Tugayları" adında bir birlik kurduklarını açıklayarak Hıristiyan-Müslüman eli silah tutan herkesi bu

harekete katılmaya davet etmiştir. Bu vesile ile Hasan Nasrallah direniş e ulusal bir boyut katmayı ve direniş i tüm Lübnan'a mâl etmeyi amaçlamıştır. Hizbullah karşısında ağır kayıplar vermeye devam eden İsrail 1998 yılının başlarında güvenlik ş eridinden geri çekilmeyi tartışmaya başlamıştır. Lakin başbakan Binyamin Netanyahu geri çekilirken Hizbullah'ın silahsızlandırılmasını şart koşunca Lübnan başbakanı Refik Hariri, hiçbir koşulu kabul etmeyeceklerini zira İsrail'in BM'nin öngördüğü 425 (1978) sayılı karar gereği koşulsuz olarak geri çekilmek ile yükümlü olduğunu ifade etmiştir. Hizbullah da silahlarını asla teslim etmeyeceğini, İsrail Lübnan topraklarından tamamen çekilene kadar direniş ine devam edeceğini açıklamıştır (Erdin, 2002:38–39).

3.7.3.2.Lübnan Direniş Tugayları

Lübnan Direniş Tugayları'nın kurulmasındaki amaç yukarıda ifade edildiği gibi direniş e ulusal bir kimlik kazandırmaktı. Bunun yanında bir diğ er amaç da hâlihazırda İsrail'e karşı eylemde bulunan diğ er birlikler arasında da bir bütünlük sağlamak olmuştur. Zira gerek Filistinliler olsun gerek Lübnanlılar her biri kendi kurmuş olduğı örgütün adını duyurmak için bağımsız hareket etmekteydiler. Bu durum da Hizbullah'a göre başarısızlığın ve gücün dağılmasının altında yatan en önemli nedendi.

Diğ er taraftan işgale karşı savaşmak isteyen fakat mezhep ve kültür farklılığından dolayı Hizbullah'a üye olmak istemeyen insanlar da bu vesile ile direniş e dâhil edilmiştir. Din, mezhep ve kültür ayrımı gözetmeyen bu davete katılımın yaklaşık olarak %38'i Sünnilerden, %20'si Şiilerden, %20'si Dürzîlerden ve %17'si de Hıristiyanlardan olmuştur. Bu katılım oranları Müslümanların direniş e olan hassasiyetlerini net bir şekilde gösterirken Lübnan gibi din ve mezhep farklılıklarının çok fazla olduğı bir ülkede Hıristiyanların da İsrail davranışlarına karşı katılımının küçümsenmeyecek derecede olduğunu göstermiştir. Katılanların %75'inin 25 yaş üstünde olduğı tespit edilmiştir. Bu da katılanların akli ve bedeni sağlığa sahip olgun kişiler olduğunu göstermiştir. Yine katılanlardan %58.5'i lise ve üstü okullardan olurken %5.9'u da mastır sahibidir. Katılanların büyük çoğunluğunun üniversite gençliğinde olması toplumda direniş e karşı en aktif olan grubun da bu grup olduğunu göstermektedir. Gerekli eğitimi alan tugaylar ilk eylemini 14 Mart 1998 günü gerçekleştirmiştir. Tugaylar, bu tarihten 15 Kasım 1999'a kadar da çok önemli olmamakla birlikte 175 eylem gerçekleştirmişlerdir (Qassam,

2006:135). Lübnan Direniş Tugayları, Hizbullah için operasyonlar açısından ses getiren çok başarılı bir girişim olmasa da, Lübnan'da farklı kültürel, dini ve siyasi arka plana sahip olan insanları aynı gaye etrafında toparlaması bakımından oldukça önemli bir girişim olarak kabul edilmiştir.

3.8.İsrail'in Çekilmesi ve 2006 (34 Gün) Savaşı

Gerek Hizbullah ile İsrail arasında varılan antlaşmanın getirdiği avantajlar gerek Hizbullah'la beraber Lübnan Direniş Tugayları'nın İsrail askeri hedeflerine yönelik gerçekleştirdiği operasyonlar, İsrail'in 2000 yılında Lübnan'dan şartsız geri çekilmesini sağlamıştır.

3.8.1.2000 yılı ve Hizbullah'ın Zaferi

İsrail birlikleri, zayıf vermeye devam ettiğinden, üstelik Hizbullah'tan en küçük bir imtiyaz dahi koparamadan 2000 yılında Lübnan'dan (Şeba Çiftlikleri hariç) tamamen geri çekilmek zorunda kalmıştır. İsrail'in kurulduğu tarihten bu yana işgal ettiği topraklardan ilk defa kayıtsız şartsız geri çekilmesi bakımından bu hareket İsrail için ağır bir yenilgi olarak nitelendirilmiştir. Geri çekilme Hizbullah'ın direnişe dayanan tutumunu güçlendirmiş ve Şeyh Hasan Nasrallah'ın Arap ülkeleri arasında eşi olmayan bir kahraman olarak algılanmasını sağlamıştır. 1967 yılında Mısır, Ürdün ve Suriye gibi güçlü devletler altı günde İsrail'e boyun eğerken düzenli bir ordu bile olmayan bir grup asker, İsrail'in yenilmez ordu imajını dünya kamuoyunda tartışmaya açmıştır. Bu askeri zaferin ardından Hizbullah, siyasi arenadaki yerini de kuvvetlendirmiştir (Hizbullah, 2006:30–31).

3.8.2.2006 (34 Gün) Savaşı

İsrail Hükümeti, Lübnan'dan çekilmenin zaruri olduğu kanaatine varınca, Lübnan'dan eli boş çıkmak istememiş ve Hizbullah'ın silahsızlandırılmasını talep etmişti. Lakin Başbakan Refik Hariri'nin İsrail'e karşı olumsuz tavrı ile İsrail, şartsız geri çekilmişti (Erdin, 2002:38–39). Silahlı varlığının meşruluğunu direnişle açıklayan Hizbullah bundan sonraki görüşmelerde, İsrail'in Şeba Çiftliklerinden çekilmediğini dolayısıyla Lübnan'ın tamamen bağımsız olana dek direnişe devam edeceklerini

açıklamıştır. 2000 yılından itibaren aktif olarak direniş durmuş olsa bile gerek İsrail'den gerekse Hizbullah tarafından birtakım sınır ihlalleri yapılmaktaydı.

Bu ihlaller çerçevesinde Hizbullah Filistin topraklarına 12 Temmuz 2006 tarihinde bir operasyon düzenlemiş ve operasyonda 8 İsraili öldürülürken 2'si de rehin alınarak Lübnan'a dönülmüştü. Bunun üzerine İsrail esirlerin teslim edilmesini isterken; Hizbullah esir değişimi olmadan bu durumun mümkün olmayacağını açıklamıştı. Bunun üzerine İsrail, ABD ve İngiltere'nin de teşvikiyle Lübnan'a saldırmıştı. Beyrut havaalanı, yollar, önemli köprüler, petrol tankerleri, su depoları ve en önemlisi Lübnan halkı, 34 gün boyunca aralıksız bir şekilde bombalanmıştı (Albayrak, 2006:9). BM'nin 16 Temmuz'da hazırlamış olduğu ateşkes çağrısı ABD'nin engellemeleri ile kabul edilmemişti. 34 gün boyunca ancak havadan bombalayan ve karadan bir metre dahi ilerleyemeyen İsrail daha fazla prestij kaybetmemek için BM'nin aldığı 1701 sayılı barış gücünün gelmesini öngören karar gereği ateşkesi kabul etmiştir. Savaş sonunda ise çoğu çocuk ve kadın 1300 civarında insan hayatını kaybetmiş ve Lübnan'ın altyapısı tamamen çökmüştür (Çiyan, 2007:127). Bu savaşta bilerek Lübnanlı sivilleri hedef alan İsrail, Lübnanlıların Hizbullah'ın üzerine gitmelerini amaçlamıştır. Lakin ateşkes imzalandıktan sonra İsrail'in düşüncesi aksi yönde gelişmiş ve Nasrallah 22 Eylül 2006 Cuma günü, Beyrut'ta bir milyonu aşkın insanın katıldığı bir kalabalığa seslenmiştir. Hizbullah'ın vurgu yaptığı nokta Şeba Çiftlikleri boşaltılmadan ve İsrail zindanlarında tutulan Lübnanlı esirler bırakılmadan direnişten vazgeçilmeyeceği olmuştur (Albayrak, 2006:7).

3.9. Hizbullah'ın Yapılan İthamlara Cevabı ve Diğer Partilerin Görüşleri

Hizbullah'ın giriştiği direniş eylemlerinden dolayı ABD, Batı ve İsrail, Hizbullah'ı terörist bir organizasyon olarak görmektedir. Batı ve İsrail tarafından sahip olunan bu algıya Hizbullah'ın cevabı nedir şeklinde yöneltilen soruya üst düzey Hizbullah yetkilisinin verdiği cevap şu şekilde olmuştur:

Hepsinden önce terörizmin tanımını yapmak zorundayız. Terörizm nedir? Terörizmin insanları, suçsuz insanları öldürmek, insanları evsiz bırakmak, işlerini ellerinden almak, fabrikaları yıkmak yani insanların her şeylerini ellerinden almaktır. Terörizmin tanımını bu şekilde yaparsak asıl terörist ABD ve İsrail'dir. Filistin olayına

bakın. Gazze’de geçen yıl... Geçen yılı bırakın Filistin’in her gününe bakın. Irak’a bakın, her gün olayları izleyin. ABD’nin yaptıklarını izleyin. Onlar mükemmel, kusursuz teröristler. İsrail’e ve ABD’ye karşı tüm savaşımlara terörist diyorlar. Fakat kendi yaptıklarına hiç bakmıyorlar. Fakat biz yine de ABD politikaları ile halkını ayırıyoruz. Biz ABD’nin dış politikalarına karşıyız, ABD halkına değil. Bu merkezde ABD’li birçok insan Hizbullah’ı ziyaret etmiştir. 2 gün sonra Cuma günü birçok ülkeden (ABD dâhil) insanlar bizi ziyarete gelecekler. Bizim halklarla herhangi bir problemimiz yok. ABD’nin devlet yönetimi ile sorunumuz var. İsrail’e gelince; Kudüs’te, Gazze’de çatışmalar var. Bu anlaşmazlıkların kaynağı nereden geldi? Avrupa’dan. Peki, neden orada kalmadı? Fransa, Almanya, İngiltere bütün Avrupalılar, Yahudilere sahip çıkmadı. Böylece Yahudiler Filistin’e geldi. Avrupalılar sahip çıkmadı çünkü Yahudiler orada da problem oldular. Avrupa problemden uzak olmak istedi ve Yahudilerin Filistin’e yerleşmelerine yardımcı oldu. Biliyorsunuz iki hafta önce Haiti’de büyük bir deprem oldu. Bazı kaynaklar, İsraili bir grubu Haiti’ye giderek kimsesiz kalanların organlarını çaldıklarını belirtti. Aynı şeyi Filistinli çocuklarda da yapıyorlar. Gerek organ nakli gerek deney için. İşte terörizm budur. Son olarak belirtebilirim ki 1,5 ay önce Lübnan’la ilgili bir konferansa Hizbullah’ı temsilen katılmak için Londra tarafından davet edildim. Eğer Hizbullah terörist ise Londra’ya neden davet edildik! Dediğim gibi, bizim Hizbullah olarak halklarla bir problemimiz yok, var olan problem ABD ve İsrail yönetimleriyle (Bessam ile kişisel görüşme).

Hizbullah’ı terörist olarak görmediklerinden olacak ki 8 Mart ittifakı içinde yer alan diğer partiler Hizbullah ile aynı blokta siyaset yapmakta bir beis görmemektedirler. Hizbullah’ın terör örgütü olduğuyla alakalı Lübnan iç siyasetinde en çarpıcı yaklaşım Sünni Gelecek Hareketi’nden gelmektedir. Zira Gelecek Hareketi, 2008 Mayıs’ında gerçekleşen olaylardan kaynaklanan kızgınlığının da etkisiyle olsa gerek Hizbullah’ın terör örgütü olduğuyla alakalı soruya “Eğer Hizbullah silahlarını ülke içinde, Lübnanlı insanlara doğru doğrultursa; siyasi kazanım elde etmek için Lübnan’ın istikrarını bozacak hareketler de bulunursa biz Hizbullah’a terörist deriz. Düşünün, Hizbullah istediği takdirde güneyden çıkıp 2 saatte Beyrut’a gelebilmektedir. Bunu hiç kimse de engelleyememektedir, bu durum karşısında Hizbullah’a yaklaşımımızın müspet olması beklenmemelidir” şeklinde cevap vermektedir (Rachwani ile kişisel görüşme). Yine 14 Mart grubunun en önemli aktörlerinden Caca’nın partisi LG partisi de “Hizbullah’a direkt olarak terörist bir örgüt

diyemeyiz belki, lakin İran bağlantısından tamamen sıyrılıp ve silahlarından tamamen arınıp normal, tamamen Lübnan'a ait bir siyasi parti olmadan legal bir kuruluş olduğunu da söyleyebilmemiz pek mümkün değil" (Darwish ile kişisel görüşme) derken 14 Mart grubu içinde yer alıp da Hizbullah'a en yakın grup olan Sünni parti İslami Grup da (Müslüman Kardeşler) Hizbullah'ın terörist olmakla suçlandığı soruya "Direnişi biz de destekledik; biz de savaştık. Hala daha destekliyoruz. Çünkü direniş bütün inananların sahiplendiği bir olgudur. Lakin her direnişi destekleyen silahlanırsa tekrar istikrarsız günlere dönülmeye başlanır. Bu da kaosu ve terörü beraberinde getirir. Elbette Hizbullah terör örgütü değildir. Lakin silahlarını ülke içinde kullanmaya devam ederse siyasi parti kimliğini kaybetmeye ve illegal bir örgüt olmaya başlar" şeklinde cevap vermiştir. (Dandachlı⁴⁵ ile kişisel görüşme)

Diğer taraftan Hizbullah hakkında iyi duygulara sahip olamayan ve Hizbullah'ı Suriye'nin bu ülkedeki karanlık işlerini yapmakla suçlayan Dürzîlerin en önemli lideri Velid Canbulat da son zamanlarda Hizbullah'a göz kırpmış; görüşebileceklerinin ve aralarındaki ilişkileri arttırabileceklerinin sinyallerini vermiştir (Ayhan, 2009:64–66). Yukarıda ifade edildiği gibi, Lübnan iç siyasetinde, Hizbullah'ı terörist olarak ifade eden hiçbir grup, mezhep veya parti mevcut değildir. Lakin bu konuyla ilgili bir takım ciddi çekincelere sahip olan birçok grup olmakla beraber temelde dört önemli parti vardır. Bunlar da Gelecek Hareketi Partisi, LG, FP ve İSP'dir

3.10. Lübnan Gençliğine Göre Hizbullah (EK–12)

Hizbullah'ın Lübnan'da ezilmiş halk kitleleri arasında destek bulduğu hakkında fikir ayrılığı bulunmamaktadır. Önemli olan konulardan biri de Lübnan'da okuyan kesimde Hizbullah algısının nasıl olduğudur. Öğrencilerin Hizbullah'a bakış açısının nasıl olduğunu saptamak için Lübnan'da, Beyrut Amerikan Üniversitesi'nde (AUB); Lübnan Amerikan Üniversitesi'nde (LAU) ve Saint Joseph Üniversitesi'nde eğitim gören 100 üniversite öğrencisine Hizbullah'ın ne olduğuna dair sorulardan müteşekkil olan bir anket düzenlenmiştir. Anket iki bölümden oluşup; ilk bölümünde sorulan sorular öğrencilerin ve

⁴⁵ Rabih Dandachlı, İslami Grup'un (Müslüman Kardeşler) dış ilişkiler sorumlusudur. Kendisi ile 1 Şubat 2010 (Pazartesi günü) tarihinde batı Beyrut'ta İslami Grup'un merkez binasında parti adına yüz yüze görüşülmüştür.

geldiği ailelerin sosyal, kültürel ve ekonomik seviyeleri ile ilgili iken ikinci bölümde sorulan sorular da gençliğin Hizbullah'a bakış açısı ile ilgili olmuştur.

2 Şubat 2010 Salı günü üç üniversitede eğitim gören 100 öğrenci ile yapılan ankete katılanların %63'ünün erkekler % 37'sini ise bayanlar oluşturmuştur. Ankete katılan öğrencilerin %96'sı 16–24 yaş aralıklarında olduğunu belirtirken %4'ü de 25 yaşının üstünde olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların %24'ünü 1.sınıf, %20'sini ikinci sınıf, % 37'sini 3.sınıf, %10'unu 4.sınıf öğrencileri oluştururken %9'u da 5 veya daha fazla bir süredir üniversitede olduklarını ifade etmişlerdir. Ailelerinin aylık kazançlarının ne olduğu ile ilgili soruya katılımcılardan %3'ü ailelerinin 500 bin LL'nin (Lübnan Lirası⁴⁶) altında, %11'i 500 bin ile 1 milyon LL aralığında, %13'ü 1 milyon – 1,5 milyon LL aralığında, %67'si 1,5 milyon LL'nin üstünde kazandıklarını belirtirken, katılımcılardan %6'sı bu soruyu cevaplandırmamıştır.

Geldikleri aile ortamlarının kültür seviyelerinin belirlenmesi açısından sorulan babanızın eğitim seviyesi sorusuna %76'sı üniversite mezunu, %24'ü lise mezunu derken; annenizin eğitim seviyesi sorusuna katılımcılardan %52'si üniversite mezunu, %43'ü lise mezunu, %2'si ortaokul, %2'si ilkokul derken katılımcılardan %1'i bu soruyu boş bırakmıştır.

Mezhepleri ile ilgili sorulan soruya katılımcılar %35'i Sünni, %29'u Şii, %12'si Maruni, %10'u Dürzi, %6'sı Rum Ortodoks, %3'ü Ermeni Ortodoks, %1'i Rum Katolik diye cevap verirken, %2'si kendisini Müslüman (mezhebini belirtmemiştir) olarak %1'i Ateist olarak tanımlamıştır. %1'i ise mezheple ilgili soruyu cevaplandırmamıştır. Kendinizi *ilk olarak* nasıl tanımlarsınız sorusuna %73'ü Lübnanlı, %18'i dini kimliği ile (Hıristiyan, Müslüman vs.) %9'u ise Arap şeklinde cevap vermiştir.

Ankete katılanların din ile ilgili durumlarının tespit edilmesi için sorulan soruya katılımcılardan %9'u çok dindarım, %24'ü dindarım, %41 orta, %12'si pek dindar değilim %12'si ise hiç dindar değilim şeklinde cevaplandırmıştır. Ardından yöneltilen ibadet eder misiniz sorusuna %29'u kesinlikle evet, %20'si evet, %35'i bazen, %11'i hayır %4'ü kesinlikle hayır şeklinde cevap vermiştir. İbadet sıklıkları ile ilgili sorulan soruya %41'i

⁴⁶ 1 Dolar yaklaşık olarak 1.500 LL yapmaktadır.

her gün, %10'u haftalık, %10'u aylık, %21'i yılda bir-iki kez, %15'i hiç ibadet etmem şeklinde cevap vermiştir.

Ailenizden iç savaş sırasında yaralanan veya hayatını kaybeden birileri oldu mu sorusuna % 53'ü evet, %40'ı hayır derken %7'si de tam olarak bilmediğini belirtmiştir. Birden fazla seçenek işaretlemelerine müsaade verilen "iç savaştan kimi sorumlu tutuyorsunuz" sorusuna katılımcılardan %55'i İsrail, %25'i Filistinlileri, %12'si herkesi, %11'i Suriye'yi, %3'ü FKÖ'yü, %3'ü Lübnanlı Hıristiyanları, %3'ü ise Lübnanlı Müslümanları sorumlu tuttuğunu söylemiştir. İç savaşın gerçek mağdurları kimlerdir sorusuna ise katılımcılardan %72'si herkes, %18'i Müslümanlar, %8'i Hıristiyanlar, %2'si de Filistinliler gerçek mağdur demişlerdir. On binlerce insanın ölmesine sebep olan iç savaşa dönüp baktığınızda hala daha anlamlı olduğu düşünüyor musunuz sorusuna %56'sı hayır, %30'u evet, %11 bilmiyorum derken, %3'ü de bu soruya cevap vermemiştir.

Günümüz Lübnan'ında siyasetle ilgilenir misiniz sorusuna %31'i her zaman, %20'si sıklıkla, %10'u bazen, %7'si nadir, %24 hiç ilgilenmiyorum şeklinde cevaplamıştır. Yine birden fazla şıkı işaretlemelerine müsaade edilen katılımcılara Lübnan siyasi arenasının vazgeçilmez aktörlerinden "Hizbullah'ı ne olarak görüyorsunuz" sorusuna katılımcılardan %46'sı Özgürlük Savaşçısı, %38'i Siyasi Parti, %17'si İlegal Örgüt, %7'si terörist örgüt, %6'sı Sivil Toplum Kuruluşu, %3'ü ise Yardım Kuruluşu olarak gördüklerini ifade etmişlerdir. 2006 yılında meydana gelen 34 Gün Savaşı'nda savaşın çıkmasına sebep olması bakımından kimi hatalı ve suçlu buluyorsunuz sorusuna %41'i Sadece İsrail'i, %10'u sadece Hizbullah'ı %49'u ise ikisini de suçlu bulduklarını ifade etmiştir. Hizbullah'ın elinde tuttuğu silahlara ilgili buna hakkı var mı sorusuna katılımcılardan %34 kesinlikle evet, %12'si evet, %18'i kısmen, %24 hayır derken %12'si kesinlikle hayır demiştir. Hizbullah genel sekreteri Hasan Nasrallah'ın söylemleri sizi İsrail'e karşı cesaretlendiriyor mu sorusuna %28'i kesinlikle evet, %28'i evet, %18'i kısmen, %20'si hayır derken katılımcılardan %6'sı da kesinlikle hayır demiştir.

Son olarak İsrail BM Güvenlik Konseyi'nin Lübnan'la ilgili almış olduğu birçok kararı uygulamadı. Buna rağmen Hizbullah tek taraflı olarak BM kararlarını uygulamalı mıdır sorusuna katılımcılardan %10'u kesinlikle evet, %22'si evet, %31'i kısmen uygulamalıdır derken %20'si hayır, %17'si ise kesinlikle hayır demiştir.

SONUÇ

Lübnan, tarihi itibari ile hep çatışmalara, anlaşmazlıklara ev sahipliği etmiştir. Coğrafi olarak Ürdün gibi bir yer ismi olan Lübnan, Osmanlı dağıldıktan sonra bir ülke olmuş ve uluslararası siyasette siyasi bir varlık olarak hareket etmeye başlamıştır.

Lübnan Dağları, coğrafi özelliği ile sömürgecilerin zulmünden kaçan toplulukların mesken tuttuğu bir yer olmuştur. Yüzyıllardır Lübnan Dağlarını mesken tutan Marunîler ve Dürzîler, Osmanlı zamanında özerk bir şekilde hareket ederek kendi benliklerini koruma imkânını bulmuşlardır. Osmanlı'nın son zamanlarında Fransa'nın bölgede güç kazanması ile birlikte Marunîler en etkili birim olarak ön plana çıkmaya başlamışlardır. Dürzîler her ne kadar İngiltere tarafından korunsalar da Lübnan ve Suriye'nin Fransa'ya bırakılması, Dürzîlerin yüzyıllardır gelen etkinliklerini kaybetmelerine sebep olmuştur.

Fransa, bölgeden ayrılmak zorunda kaldığında, böl-parçala-yönet politikası ile öyle bir sistem bırakmıştır ki, ayrıldıktan sonra da etkili olmaya devam etmiştir. Zira anlaşmazlıklar devam ettikçe Fransa da bölgede etkili olmaya devam etmiştir. Ülke, bağımsızlığını kazandıktan sonra siyasi mekanizma Marunî-Sünni birlikteliği üzerine inşa edilmişti. Bu durum Lübnan'ın en eski sakinlerinden biri olan Dürzîlerin devamlı Marunîlerle savaşmasına sebep olmuştur. Diğer taraftan Fransa, Lübnan'a bağımsızlığını verirken Suriye'den kopardığı Sur, Trablus, Sayda, Beyrut gibi illeri Lübnan'a eklemek sureti ile zaten karışık olan Lübnan'ın sosyal yapısını daha karmaşık hale getirmişti. Bu suretle eski Lübnan Mutasarrıflığında hiç denecek kadar az olan Şiiler, genişletilmiş olan Lübnan'da birden kendilerini en kalabalık topluluk olarak bulmuşlardı. Ülke bağımsızlığını kazandığında yaklaşık olarak %20 gibi bir nüfusa sahip olan Şiiler yüksek nüfus artış oranları ile beraber ülkenin en kalabalık topluluklardan biri haline gelmişlerdir. Ellerinde tuttıkları yüksek nüfusla ters orantılı şekilde siyasette temsil edilen Şiiler, ülkenin siyasi istikrara kavuşmasındaki en büyük engellerden biri olmuşlardır.

Lübnan içindeki 18 mezhep üyelerinin birbirleri ile olan çekişmelerine 1970 yılında Ürdün'den sürgün edilen Filistinliler eklenmiş ve kuzeyden İsrail'e yönelik operasyonları ile Lübnan'ın istikrara kavuşmasındaki engellerden bir haline gelmişlerdir. Başka bir deyişle yüzyıla damgasına vuran Lübnan iç savaşının çıkmasındaki en önemli sebeplerden birini oluşturmuşlardır. Nihayetinde İsrail'in önce kısa süreliğine 1978'de daha sonra uzun süreliğine 1982'de Lübnan'ı işgal etmesi ile FKÖ ve Filistinliler, Lübnan'dan Tunus başta olmak üzere İsrail' uzak yerlere sürülerek Lübnan-İsrail anlaşmazlığının sonlandırılması hedeflenmiştir.

FKÖ ve Filistinli gerillalardan boşalan yeri ise Hizbullah doldurmuştur. Lübnan'ın %10'unu işgal eden İsrail'in 1985'te güvenlik şeridi bırakarak geri çekilmesi yeni doğmakta olan Hizbullah'ın gelişmesini durduramamıştır. Hizbullah "Önce Direniş" sloganı ile birbirleri ile uğraşan diğer Lübnanlı milisleri bir kenara bırakarak bütün enerjisini çekilmesine rağmen Şeba'yı boşaltmayan İsrail'e ve çekildiği güvenlik şeridinde bıraktığı işbirlikçisi Antonie Lahud komutasındaki GLO'ya harcamıştır. Aslında Hizbullah'ın milisler arasından en güçlü olarak çıkmasındaki sır da burada yatıyor olsa gerektir. Örneklendirilecek olunursa, Osmanlı beyliği diğer Anadolu beylikleri arasında neredeyse en güçsüz olanıydı. Lakin diğer beylikler birbirleri ile savaşırken Osmanlı Bizans'a kafa tutup sadece onunla uğraşmıştır. Sonunda da üç kıtaya, altı asır hükmetme ayrıcalığına erişmiştir.

Hizbullah, İsrail'le uğraşıp iç savaşa dâhil olmamasının avantajını Taif Antlaşması'nda görmüştür. Direniş meşru görülmuş ve bütün milisler dağıtılırken Hizbullah'a dokunulmamıştır. Hizbullah elde ettiği bu askeri avantajı, siyasi avantaja çevirmek için başlangıçta tekfir ettiği Lübnan siyasetine katılma kararını 1972'den sonra yapılacak olan ilk seçimlere (1992'seçimlerine) katılmak sureti ile almıştır.

Seçimlerde fazla oy almasına rağmen Lübnan siyasetinde uygulanan kota sisteminden dolayı beklediği ve belki de hak ettiği başarıyı elde edemeyen Hizbullah Suriye'nin ülkeden çıkışından sonra öfkesini silahlara başvurarak dile getirmiştir. Özellikle 2008 yılında Sinyora hükümetinin Hizbullah'ın özel telekomünikasyon ağını yasadışı ilan edip Beyrut Uluslararası Havalimanı'ndaki güvenlik şefi Şii General Vefik Şukayr'ı görevden alması ile birlikte Nasrallah bunu savaş ilanı olarak algılamış ve kısa bir sürede

Batı Beyrut'u işgal etmiştir. Bu olay Hizbullah'ın silahlarını ciddi olarak Lübnan içinde kullandığı ilk olay olması bakımından önem arz etmektedir. Bu olayla birlikte Hizbullah'ın silahları tartışma konusu olmuş ve Lübnan siyasetinin istikrara kavuşmasındaki en önemli engellerden biri olduğu Lübnanlı siyasiler tarafından dillendirilmeye başlanmıştır. Yeni cumhurbaşkanının seçilememesi ile aynı döneme gelen bu olaylar bir krize dönüşmüş ve kriz, Türkiye'nin de aralarında bulunduğu arabulucu ülkelerin devreye girmesi ile birlikte Katar'ın başkenti Doha'da çözüme kavuşmuştur. İstediklerini silahla elde edemeyen Hizbullah, Doha'dan en kazançlı taraf olarak ayrılmıştır. Muhalefete tanınan 11 bakanlık muhalefetin istemediği kararları veto etmek için yeterli olmaktadır.

Sonuç olarak, Lübnan siyasetinde Sünnilerin çoğunluğuyla birlikte Hıristiyanların yarısı ve Dürzîlerin önemli bir bölümü Hizbullah'ın, kesinlikle silahlarını bırakması gerektiğini düşünmekte ve istemektedirler. Diğer taraftan Şiiler ve Hıristiyanların diğer yarısı bunun kendi güvenlikleri açısından sıkıntılı sonuçlar doğuracağına inanmaktadırlar. Hizbullah ise İsrail'in, verimli Şeba Çiftliklerinden de çekilmeden İsrail'i Lübnan'dan çekilmiş saymayacağını; bunun da kendisine meşru direniş imkânı ve hakkını tanıdığını savunmaktadır. İsrail'in ise Şeba Çiftliklerinden çekilmeye niyetinin olmadığı kolayca anlaşılmaktadır.

Hizbullah'ın elinde tuttuğu silahlar Lübnan iç siyasetinde ne kadar istikrarsızlık unsuruysa İsrail'in bölgede fütursuzca davranma kabiliyeti de Ortadoğu için o kadar istikrarsızlık unsurudur. Zira İsrail'e bakıldığında komşusu olduğu bütün ülkelerle çok yakın geçmişte savaşmış ve onlardan toprak ilhak etmiştir. Bu ilhakları uluslararası güvenliğe ve hukuka aykırı olarak niteleyen uluslararası kuruluşların kararlarını ise hiçe saymıştır. Şu rahatça belirtilebilir ki Lübnan'da istikrarın sağlanması, Ortadoğu'da geniş çaplı bir barış planının üzerinde mutabık kalınmasıyla mümkündür. Zira Hizbullah'ın silahlarını teslim etmesinden sonra gündeme gelecek konu Filistin'de Hamas'ın silahlarını bırakması olacaktır. Hamas'ın tasfiyesinden sonra sıra, ABD ve İsrail'e karşı olan diğer grup ve örgütlerin tasfiyesine gelecektir. Peki, bütün bu gruplar tasfiye edildikten sonra barış sağlanacak mıdır? Bu sorunun cevabı ise tam bir muammadır. Lakin gözden kaçırılmaması gereken bir konu silahlarından arındırılmış Batı Şeria bölgesinde İsrail kabinesinin her geçen gün yeni yerleşim birimleri açmasını öngören kararlar almasıdır. Bu durum İsrail'in topraklarını silahsızlandığı bölgelere kendi vatandaşlarını yerleştirmek

sureti ile genişlettiğini göstermektedir. Batı Şeria’da Filistinlilerin karşılaştıkları bu problemlerle kendilerinin de silahlarını bıraktıklarında karşılaştıklarını düşünen Hizbullah ve Hamas’ın silahlarını bırakmayışının en önemli sebebini bu noktada aramak gerekir.

LÜBNAN KRONOLOJİSİ

M.Ö. 3000–2500	:Fenike hâkimiyeti.
M.Ö. 1800–1100	:Mısır hâkimiyeti.
M.Ö. 875–608	:Asur hâkimiyeti.
M.Ö. 590–529	:Babil hâkimiyeti.
M.Ö. 529–333	:Pers hâkimiyeti.
M.Ö. 333–64	:İskender hâkimiyeti ve Selefki (Selefkos veya Seleucid) Hanedanlığı.
M.Ö. 64 - M.S. 395	:Roma hâkimiyeti.
395–636	:Bizans hâkimiyeti.
636	:Hz. Ömer döneminde Müslümanların hâkimiyetine geçiş.
1109–1291	:Haçlı hâkimiyeti.
1289–1516	:Memluklu hâkimiyeti.
1516–1918	:Osmanlı hâkimiyeti.
1516–1697	:Dürzî Maan ailesinin idaresi.
1697–1841	:Dürzî Şihabların idaresi.
1831–1840	:Kavalalı Mehmet Ali Paşa idaresindeki Mısır'ın işgali.

- 1842–1860** :Kuzeyde Marunîlerin, güneyde ise Dürzîlerin yönetiminde iki kaymakamlığın kurulması ve Marunîlerle Dürzîler arasında siyasi ve iktisadi mücadeleler.
- 1861** :Lübnan Dağı Protokolü ile “Mutasarrıflık” sistemine geçiş.
- 1 Nisan 1920** :Fransız mandasının kurulması.
- 1 Eylül 1920** :Dağlık Lübnan bölgesine Suriye’den koparılan toprakların dâhil edilmesiyle “Büyük Lübnan Devleti”nin kurulması. (İHH:2006)
- 23 Mart 1926** :Lübnan Anayasasının İlanı.
- 1932** :Lübnan’ın ilk ve tek nüfus sayımının yapılması. Lübnan Anayasasının askıya alınması.
- 1935** :Lübnan Anayasasının tekrar yürürlüğe konulması.
- 1936** :Kıyı Konferansı ve Müslümanların Suriye’ye bağlanma istekleri.
- 1939** :İkinci Dünya Savaşı’nın Başlaması ve Lübnan Anayasasının ikinci kez askıya alınması.
- 21 Eylül 1943** :Büyük Lübnan’ın Fransa’dan bağımsızlığını kazanması. Huri’nin Cumhurbaşkanlığına seçilmesi ve Milli Misak’ın yürürlüğe girmesi.
- 31 Aralık 1946** :Fransız birliklerinin ülkeden tamamen çekilmesi.
- 15 Mayıs 1948** :İsrail’in kuruluşu ve ilk Arap-İsrail Savaşı.
- 19 Mayıs 1952** :Cumhurbaşkanı Huri’nin kitlesel bir eylem karşısında istifa etmek zorunda bırakılması.
- 23 Eylül 1952** :Kamil Şemun’un Cumhurbaşkanı seçilmesi.
- 1956** :Süveyş Krizi ve II. Arap-İsrail Savaşı.
- 5 Ocak 1957** :Birleşik Devletler Kongresi’nin Einshower Doktrini’ni onaylaması.

- 16 Mart 1957** :Lübnan Cumhurbaşkanı Şemun'un Einshower Doktrini'ni kabul etmesi.
- 1 Nisan 1957** :Cumhurbaşkanı Şemun'a Lübnanlı 20 liderin nota vermesi.
- 1 Şubat 1958** :Mısır ve Suriye'nin Birleşik Arap Cumhuriyeti'ni kurmaları.
- 8 Mayıs 1958** :Birinci Lübnan iç savaşının başlaması.
- 14 Temmuz 1958** :Irak monarşisinin şiddetli bir darbe hareketiyle devrilmesi.
- 15 Temmuz 1958** :Amerika Birleşik Devletler Deniz Kuvvetleri'nin Lübnan'a çıkarması.
- 14 Ekim 1958** :Birinci Lübnan iç savaşının sona ermesi ve ABD Deniz Kuvvetleri'nin bu ay içinde ülkeden ayrılması.
- Ekim 1964** :Birinci Arap zirvesinin toplanması ve FKÖ'nün kurulması.
- 5 Haziran 1967** :III. Arap-İsrail (Altı Gün) Savaşı'nın başlaması.
- 28 Aralık 1968** :İsrail komandolarının Beyrut Uluslararası Havalimanı'na saldırmaları.
- Ekim 1969** : FKÖ ile Lübnan arasında Kahire Anlaşması'nın imzalanması.
- 25–29 Mart 1970** :Falanjistler'in, Filistin Direniş Harekâtıyla mücadeleye başlaması.
- 17 Ağustos 1970** :Franciya'nın Lübnan Cumhurbaşkanlığına seçilmesi.
- Eylül 1970** :Ürdün'ün, Filistin Kurtuluş Örgütünü kanlı bir harekât ile (Kara Eylül) ülkeden sürmesi.
- 10 Temmuz 1973** :İsraili komandoların Beyrut'ta Fetih'in üst düzey üç görevlisini öldürmesi.
- Eylül 1973** :IV. Arap-İsrail Savaşı'nın başlaması (Çıyan, 2007:241–243).

1975

Şubat

:Saydalı balıkçıların hükümete karşı ayaklanması.

Nisan

:Marunîlerin, Filistinlilerin bulunduğu bir otobüse yönelik saldırısının ardından, Lübnanlı Güçler ile FKÖ'nün desteklediği Ulusal Hareket (Müslüman Dürzî-sol ittifakı) arasında iç savaşın patlak vermesi, ikinci iç savaşın başlaması.

Mayıs

:Ateşkesin Sağlanması.

Haziran

:Ulusal Birlik Hükümeti'nin Kurulması.

Ağustos

: Üçüncü iç savaşın başlaması.

Eylül

:Ulusal Diyalog Komitesi'nin oluşturulması.

Ekim

:Şam Antlaşması'nın imzalanması. Güvenlik Komitesi'nin oluşturulması ve Oteller Savaşı'nın başlaması.

Kasım

:Ulusal Diyalog Komitesi'nin sona ermesi ve Yüksek Askeri Komite'nin kurulması.

Aralık

:Tarihi "Kara Cumartesi" olayının yaşanması (O'ballance, 1988:7).

1976

Mart

:Filistin-Müslüman ittifakının ülkenin çok büyük bir kısmında kontrolü ele geçirmesi.

Nisan

:Suriye'nin Hıristiyanların lehine iç savaşa müdahil olması.

1 Haziran

:Cumhurbaşkanının talebi üzerine Suriye birliklerinin Lübnan'a girmesi.

16 Ekim

:Arap Birliği'nin girişimiyle Riyad ve Kahire Anlaşmaları'nın imzalanması ile iç savaşın ilk safhasının sona ermesi.

1977

Ocak :Arap Caydırıcı Gücü'nün bir parçası olarak 27 bin Suriye askerinin resmen ülkeye yerleşmesi.

Mart :Dürzî lider Kemal Canbulat'ın öldürülmesini müteakip Dürzî-Marunî çatışmasının yeniden başlaması (Kor, 2006:94–95).

1978

14 Mart :İsrail'in, Filistinli militanların 37 sivili öldürmesi üzerine, Lübnan'daki FKÖ mevzilerine saldırı başlatması. Lübnan'a giren askerlerin çoğunun geri çekilerek kontrolü Hıristiyan müttefiklerine devretmesi.

13 Haziran :Eski Cumhurbaşkanı Süleyman Franciya'nın oğlu Marunî siyasetçi Antoni Franciya ve ailesinin düzenlenen suikastta öldürülmesi.

Temmuz :Haddad'ın bölgedeki UNIFIL askerleri ile çatışmaya başlaması (Boran, 2007:307).

1979

Mayıs :Beyrut'ta Hıristiyanların kendi aralarında mücadeleye başlaması.

Ağustos :Falanjistlerin Ermenilere saldırmaları.

1980

Ocak :Falanjistlerin, Liberal Partili milislere saldırmaları.

Şubat :Haddad'ın UNIFIL birlikleri ile çatışması.

Ekim :Falanjistlerin Beyrut'ta Ulusal Liberal Partililere saldırısı.

Aralık :Falanjistlerin Zahle'ye saldırısı.

1981

Nisan-Haziran : Zahle'nin kuşatılması.

Aralık :Beyrut'taki Irak büyükelçiliğinde patlama meydana gelmesi ve elçi dâhil 60 kişinin hayatını kaybetmesi. (O'ballance, 1988:8)

1982

6 Haziran :İsrail'in Lübnan'ı işgali.

11 Haziran :Suriye ile İsrail arasında Beka bölgesinde Ateşkes'in kabul edilmesi.

23Ağustos :Beşir Cemayel'in, Lübnan Cumhurbaşkanlığına seçilmesi.

3 Eylül :FKÖ'nün Lübnan'ı terk etmesi.

14 Eylül :Cumhurbaşkanı Beşir Cemayel'in öldürülmesi.

17 Eylül :İsrail ve Falanjistlerin Sabra ve Şatilla'da katliamlara girişip; sivil Filistinli mültecileri öldürmesi.

1983

17 Mart :İsrail-Lübnan anlaşmasının imzalanması.

3 Eylül :İsrail'in Şuf Dağları bölgesinden çekilmesi.

23 Ekim :Birleşik Devletler ve Fransız askerlerinin Beyrut'ta kaldıkları karargâhın havaya uçurulması; 251 Amerikan Deniz Piyadesinin ve 57 Fransız Paraşütçünün öldürülmesi.

1984

7 Şubat :Amerika Birleşik Devletleri'nin Lübnan'dan çekilme kararını bildirmesi.

- 24 Şubat** :Cumhurbaşkanı Emin Cemaye'in makamını korumak için Suriye'yi ziyaret etmesi.
- 5 Mart** :Lübnan Hükümetinin, 17 Mart Anlaşması'nı iptal ettiğini açıklaması.
- 1985**
- Şubat** :İsrail'in Lübnan'dan çekilmeye başlaması.
- Mayıs** :Emin Cemayel'in sarayının bombalanması, Şii milislerin, Filistin kamplarını kuşatması ve on beş gün süren şiddetli çatışmaların yaşanması sonucunda 800 ölü ve 4 bin yaralı.
- 14 Haziran** :17 gün süren yeni bir rehineler krizinin yaşanması. 100 den fazla Amerikalı uçak yolcusunun, İsrail'in Lübnan'dan çekilirken rehin aldığı 735 kişinin bırakılması ile serbest kalması.
- 28 Aralık** :Şii-Dürzî ve Marunî milis güçleri arasında Şam'da anlaşmaya varılması. Üçlü anlaşmanın imzalanması (Çiyan, 2007:246–247).
- 1986**
- Ocak** :Trablus'ta savaşın yoğunlaşması.
- Haziran** :Suriye aracılığı ile ateşkes imzalanması.
- Ekim** :Beyrut'taki Filistin kamplarının EMEL tarafından kuşatılması.
- Aralık** :Tevhid Milislerinin Trablus'ta mağlup olması.
- 1987**
- Ocak** :Filistin Kamplarının Kuşatılması.
- Şubat** :Kamplar üzerindeki kuşatmaların kaldırılması. Suriye Birliklerinin batı Beyrut'ta güvenliği ele alması.

Mayıs	:Lübnan hükümetinin Kahire Antlaşması'nı feshetmesi.
Haziran	:Başbakan Kerami'nin suikasta kurban gitmesi.
Eylül	:Beyrut'ta EMEL ve Suriye birliklerinin çatışmaya başlaması; EMEL ve FKÖ çatışması.
Ekim	:EMEL ve Dürzî çatışmaları.
1988	
Ocak	:Filistin kamplarındaki ablukanın hafifletilmesi.
Şubat	:EMEL ve Hizbullah arasındaki çatışmalar.
Eylül	:Cumhurbaşkanı Emin Cemayel'in, Mişel Avn'ı başbakan olarak ataması ve Beyrut'ta iki rakip hükümetin oluşması.
1989	
Ocak	:Hizbullah-EMEL çatışması ve Hizbullah-EMEL anlaşması.
Şubat	:Lübnan ordusunun, Lübnanlı Güçler Milisleri ile çatışması.
Mart	:Beyrut'ta Hıristiyan-Müslüman yüzleşmesi ve Avn'ın Özgürlük savaşını başlatması.
Nisan	:Arap Ligi barış planı.
Eylül	:Taif planının oluşturulması.
Ekim	: Taif Antlaşması ve Lübnan ulusal hükümetinin kurulması.
Kasım	:Rene Muavvad'ın Cumhurbaşkanı seçilmesi. Hoss Kabinesinin oluşması. Muavvad'ın bir suikast sonucu öldürülmesi. İlyas Hiravi'nin Cumhurbaşkanı seçilmesi.
Aralık	:EMEL-FKÖ Anlaşması.

1990

Ocak

:General Avn'ın Lübnanlı Güçlere saldırması.

Şubat

:Avn ile LG'nin başkanı Caca arasında antlaşmanın sağlanması.

Temmuz

:Beyrut'ta iki ayrı idarenin tekrar birleştirilmesi.

Ekim

:Avn'ın son saldırısı, Büyük Beyrut güvenlik planının kabulü, Dany Şemun'un öldürülmesi. Avn'ın ülkeden sürgün edilmesi (O'ballance, 1988:9-10).

1991

Mart

:Lübnan hükümetinin milisleri dağıtması, Hizbullah'ın tamamen EMEL'in ise kısmen bundan muaf tutulması.

Eylül-Aralık

:Hizbullah ve İsrail arasında ilk esir değişiminin BM aracılığıyla yapılması. İsrail'in 91 tutukluyu serbest bırakması.

1992

16 Şubat

:Seyyid Abbas Musevi, karısı ve oğlunun İsrail helikopterlerinden açılan ateş sonucu öldürülmesi. İki gün sonra Nasrallah'ın genel sekreter, Naim Kasım'ın da yardımcısı seçilmesi. Her ikisinin de görevi hala devam etmektedir.

Kasım

:1972'den bu yana ilk defa Milletvekili seçimi yapılması ve Refik Hariri'nin Başbakan olarak atanması.

1993

Temmuz

:Hizbullah'ın yedi İsrail askerini öldürmesinin sonucu olarak "yedi gün savaşı"nın patlak vermesi. Bu savaş çoğu sivil 130 kişinin ölmesine ve 300 bin kişinin evlerinden olmasına yol açmıştır.

- Eylül** :Hizbullah'ın Oslo Antlaşması'nı barışçıl yoldan protesto etmesi sırasında Lübnan ordusu ve polisi tarafında 2'si kadın 13 Hizbullah taraftarının öldürülmesi ve 40'ının da yaralanması.
- 1994**
- Nisan** :Lübnan Devleti'nin LG'yi yasaklaması ve lideri Caca'yı tutuklaması.
- 1995** :Cumhurbaşkanı Hıravı'nın görev süresinin 3 yıl uzatılması.
- 1996**
- Nisan** :İsrail'in Gazap Üzümleri Operasyonu'nu başlatması ve Kana'da BM karargâhına sığınmaya çalışan 100 civarında sivili öldürmesi.
- Temmuz** :Almanya'nın himayesine Hizbullah'ın (16 Şubat 1986'da kaçırılan) iki İsrail askerinin cesedini ve 17 GLO işbirlikçisini 45 Lübnanlı tutuklu ve 123 cesetle değiştirmesi.
- 1997**
- Şubat** :Güney Lübnan'a çıkarma yapmaya çalışan iki İsrail helikopterinin Hizbullah'a yakalanmamaya çalışması sonucu çarpışmaları ve 73 askerinin ölmesi.
- 12 Eylül** :Hasan Nasrallah'ın oğlu Hadi Nasrallah'ın güneyde İsraililerle çarpışırken öldürülmesi.
- 3 Kasım** :Lübnan Direniş Tugaylarının kurularak direnişin Lübnanlaşması.
- 1998**
- Mayıs-Haziran** :1963 yılından beri yapılamayan belediye seçimlerinin yapılması.

13 Eylül :GLO'nun komutanı Antonie Lahud'u öldürmeye çalışan ve bir Hristiyan olan Suha Beşara'nın Kıyam hapishanesinde 10 yıl tutulduktan sonra serbest bırakılması.

2000

Şubat :İslami Direniş'in GLO'nun ikinci adamı olan Akil Haşim'in çiftliğine saldırması ve Haşim'in öldürülmesi.

24 Mayıs :İsrail'in 22 yıl aradan soran Lübnan'dan (Şeba Çiftlikleri hariç) tamamen geri çekilmesi.

28 Eylül :Şaron'un, Mescidi Aksa Camii'ni ziyaret etmesi ve ikinci intifadanın başlaması.

7–15 Ekim :7 Ekim'de Hizbullah'ın Şeba Çiftliklerinde 3 İsrail askerini ele geçirmesi ve 15 Ekim'de Mossad albayına pusu kurarak Beyrut'ta tutuklaması.

2002

27–28 Mart :Lübnan'ın 35 yıl aradan sonra ilk kez Arap Birliği Zirvesi'ne ev sahipliği yapması. Zirvede İsrail-Filistin çatışmasını sona erdirmek için Suudi planının kabul edilmesi.

2003

21 Ağustos :İsrail'in iki Hizbullah savaşçısının cesetlerini tutuklu Mossad albayına karşılık vermesi.

5 Aralık :19 sivil İsraili'nin ölmesine sebep olan bir intihar saldırısına cevap olarak İsrail jetlerinin Şam yakınlarında Filistin eğitim kampı olduğu iddia edilen bir yeri bombalaması. Bu saldırı 1973'ten bu yana

İsrail'in 30 yıl içindeki Suriye'ye yönelik hava saldırısı olmuştur.
(Alagha, 2007:301–306)

2004

Ağustos :Suriye'nin, Lübnan Cumhurbaşkanı Emile Lahud'un görev süresinin uzatılmasına yönelik baskı yapması.

2 Eylül :BM Güvenlik Konseyi'nde tüm yabancı güçlerin Lübnan'dan çekilmesi ve tüm örgütlerin silahsızlandırılmasına yönelik 1559 sayılı kararın alınması.

20 Ekim :Başbakan Refik Hariri'nin Suriye'nin baskılarına tepki olarak istifası.

2005

14 Şubat :Lübnan eski başbakanı Refik Hariri'nin suikasta kurban gitmesi.

26 Nisan :Suriye birliklerinin tamamen Lübnan'dan çekilmek zorunda kalması.

Mayıs-Haziran :Dört turda yapılacak olan genel seçimlerin yapılması.

2 Haziran :En-Nehar gazetesi yazarlarından Filistin asıllı Profesör Samir Kasir'in suikasta kurban gitmesi.

19–20 Haziran :Lübnan Genel Seçimlerin tamamlanması ve Suriye karşıtı birliğin seçimi kazanması.

21 Haziran :Lübnan Komünist Partisi eski başkanı George Hawi'nin suikasta kurban gitmesi.

20 Ekim :Hariri suikastını soruşturan BM Komisyonu Başkanı, ilk raporunun ardından Suriye'yi suçlaması.

12 Aralık :En-Nehar gazetesi sahibi ve milletvekili Cibran Tueyni'nin suikasta kurban gitmesi (Kor, 2006:97).

2006

12 Temmuz :Hizbullah'ın sekiz askerini öldürmesi ve ikisini de kaçırması üzerine İsrail'in Lübnan'a savaş ilan etmesi.

30 Temmuz :İsrail'in Kana'ya gece yarısı düzenlediği bir saldırıda 37'si çocuk 60 kişiyi katletmesi.

11 Ağustos :BM Güvenlik Konseyi'nden 1701 sayılı kararın oybirliğiyle kabul edilmesi.

14 Ağustos :1701 sayılı kararın İsrail ve Lübnan tarafından kabul edilmesi ile ateşkesin sağlanması.

5 Eylül :Türk askerinin Lübnan'daki BM gücünde görevlendirilmesine ilişkin tezkerenin, 192'ye karşı 340 oyla TBMM'de kabul edilmesi.

19 Ekim :BM Barış Gücüne katılacak Türk Barış Gücünün ilk birliğinin Lübnan'a hareket etmesi.

21 Kasım :Lübnan Sanayi Bakanı Piyer Cemayel'in suikasta kurban gitmesi.

Aralık :Hizbullah'ın Sinyora hükümetinden çekilmesi ve hükümet aleyhine gösteriler düzenlemesi (İHH:2006).

2007

- Ocak** :Hizbullah'ın genel grev başlatmak sureti ile hükümeti istifaya zorlamak için baskıları arttırması.
- Mayıs-Eylül** :Nahr el Bared Filistin kampı üzerindeki kuşatmanın ardından militanlarla ordu arasında çatışmaların çıkması. Olaylar sonunda 300 kişinin hayatını kaybetmesi ve 40 bin kişinin yerlerinden olması.
- Mayıs** :Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin, Refik Hariri suikastının zanlılarının yargılanması için bir uluslararası mahkeme kurulmasını onaylaması.
- Haziran** :Suriye karşıtı milletvekili Velid Eido'nun bombalı bir saldırı sonucu 5 kişiyle birlikte Beyrut'ta öldürülmesi.
- Eylül** :Beyrut'un el-Fil semtindeki bombalı bir saldırıda Falanjist Partisi milletvekili, Suriye karşıtı Antoine Ghanim'in öldürülmesi.
- Ekim** :Lübnan Devlet Başkanlığı seçiminin 12 Kasım'a ertelenmesi.
- Kasım** :Lübnan Devlet Başkanı Emil Lahud'un görev süresi dolduğundan dolayı yeni devlet başkanı seçilmeden görevini bırakması ve başbakan Sinrora'nın, boşluğu kabinenin dolduracağı açıklamasını yapması.
- Aralık** :Beyrut yakınlarındaki Baabda'da meydana gelen bombalı saldırıda üst düzey ordu yetkilisi Hıristiyan Fransua el Hac'ın öldürülmesi (BBC:2010).
- 2008**
- 27 Ocak** :Beyrut'un Dâhiye bölgesinde (Şii bölgesi) elektrik kesintilerini protesto eden göstericilere askerlerin müdahalesi sonucu çıkan

çatışmalarda Hizbullah ve Emel taraftarı 7 Lübnanlı Şii'nin hayatını kaybetmesi.

11 Şubat :Lübnan'da 3 subay ve 16 askerin, 27 Ocak'ta meydana gelen protesto gösterilerinde 7 kişinin ölmesinden dolayı tutuklanması.

12 Şubat :Hizbullah'ın efsanevi komutanlarından İmad Muğniye'nin, Şam'da düzenlenen bir bombalı saldırıyla öldürülmesi.

17 Şubat :Beyrut'un Ras Ennabey, Mezra ve Barbur bölgelerinde Saad Hariri'nin, Gelecek Hareketi'nin taraftarlarıyla Hizbullah ve Emel örgütlerinin taraftarları arasında çıkan çatışmada 14 kişinin yaralanması.

10 Mart :Lübnan'da devlet başkanlığı seçiminin 16. kez ertelenmesi. Lübnan Meclis Başkanı Nebih Berri, yaptığı açıklamada 11 Mart'ta yapılması planlanan devlet başkanlığı seçiminin 25 Mart gününe ertelendiğini bildirmiştir.

6 Mayıs :Sinyora hükümetinin Hizbullah'ın özel telekomünikasyon ağını yasadışı ilan edip Beyrut Uluslararası Havalimanı'ndaki güvenlik şefi Şii General Vefik Şukayr'ı görevden almasının ardından Hizbullah lideri Hasan Nasrallah'ın, örgütün nüfuzunu kısıtlamaya yönelik hükümet girişimlerinin "savaş ilanı" olduğunu söyleyen sert bir açıklama yapması. Gerilimin kısa sürede Beyrut'ta silahlı çatışmaya dönüşmesi.

9 Mayıs :Hizbullah militanlarının Batı Beyrut'u büyük ölçüde ele geçirmeleri.

10 Mayıs :Lübnan Ordusu'nun yaptığı açıklamanın ardından Hizbullah'ın Beyrut sokaklarındaki militanlarını çekmeye başlaması.

- 21 Mayıs** :Katar'ın başkenti Doha'da Lübnanlı siyasi tarafların katıldığı görüşmelerle ülkedeki devlet başkanlığı krizine çözüm bulunması. Doha Antlaşması'nın imzalanmasıyla: Beyrut'taki çatışmalar yavaşlasa da Kuzey Lübnan'daki Trablus şehrinde hükümet yanlısı Sünniler ile muhalefet yanlıları arasında, Beyrut'un doğusundaki Dürzî bölgesinde ise Şiiilerle Dürzîler arasında çatışmalar devam etmiştir.
- 12 Temmuz** :Fuad Sinyora başkanlığında ulusal birlik hükümetinin kurulması.
- 16 Temmuz** :Hizbullah ile İsrail arasında esir değişimi. İsrail'in aralarında Semir Kuntar'ın da bulunduğu 5 Lübnanlı esiri Kızıllıhaç aracılığıyla Hizbullah'a teslim etmesi.
- 12 Ağustos** :Lübnan'ın yeni ulusal birlik hükümetinin, meclisten güvenoyu alması.
- 28 Ağustos** :Lübnanlı bir yargıcın, Libya lideri Muammer Kaddafi için adam kaçırmaya suçlamasıyla tutuklama emri çıkarması. 30 yıl önce Libya'yı ziyaret eden Şii Emel Örgütü'nün kurucusu Şeyh Musa Sadr'ın Kaddafi'nin emriyle kaçırılarak öldürüldüğü iddia edilmiştir.
- 14 Ekim** :Suriye Devlet Başkanı Beşşar Esad'ın, Lübnan ile diplomatik ilişkilerin yeniden kurulmasını öngören bir kararname yayınlaması.
- 3 Aralık** :Marunî lider Mişel Avn'ın, 5 günlük bir ziyaret için Suriye'ye gitmesi (<http://bilgesam.org/tr>).
- 2009**
- Nisan** :Suriye eski istihbarat subayı Muhammed Zuhair el-Sıddık'ın Hariri'nin öldürülmesi ile ilgili olarak tutuklanması.

- Haziran** :Batı yanlısı Saad Hariri'nin liderlik ettiği 14 Mart grubunun seçimlerden 128 sandalyeden 71'ini alarak galip çıkması.
- Kasım** :Saad Hariri'nin 5 ay sonra Ulusal hükümeti kurmayı başarması.
- Aralık** :Lübnan hükümeti bakanlar kurulunun Hizbullah'ın silah tutma hakkını onaylaması.
:Saad Hariri'nin dostça konuşmak ve ilişkileri arttırmak için devlet başkanı Beşar Essad ile görüşmek üzere Şam'a gitmesi.
- 2010**
- Şubat** :Hariri'nin İsrail'in Lübnan'a savaş açacağı ile ilgili endişelerini dile getirmesi, başbakan Binyamin Netanyahu'nun, kendisinin bu yönde açıklama yapan İsrail kabine üyesinin bu fikrinden uzak olduğunu, İsrail'in komşuları ile barışı sağlamak için çalıştığını söylemesi.
- Nisan** :ABD'nin, Hizbullah'ın Skud füzelerine sahip olmasının doğruluğu ihtimaline karşın Suriye'yi ve Lübnan'ı ciddi bir şekilde uyarması ve başbakan Saad Hariri'nin bu suçlamaların İsrail'in Lübnan'a askeri bir operasyon başlatmak için bahane olarak kullandığını söylemesi ve bu ithamların asılsız olduğunu söyleyerek reddetmesi (BBC:2010).

Yararlanılan Kaynaklar

Abdel-latif, Omayma (2008), “Lebanon’s Sunni İslamist-A Growing Force”, Carneige Paper, **Carnegie Middle East Center**, Sayı:6.

Abdullatif, Z. ve Sheehan, S. (2008), **The Culture of The World: Lebanon**, 2nd Edition, New York: Marshall Cavendish Ltd.

“About Nabih Berry” (t.y.), <http://www.nabihberry.com/home.html> (08.03.2010)

AbuKhalil, Asad (1989), “A Country Study: Lebanon; the Society and its Environment”, **Library of Congress**, <http://lcweb2.loc.gov/frd/cs/lbtoc.html#lb0071> (11.02.2010).

Acar, İrfan (1989), **Lübnan Bunalımı ve Filistin Sorunu**, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Adam, Baki (2006), “Yahudilik-1”, Mehmet Katar (Ed.), **Dinler Tarihi**, 8.Baskı *içinde* (33–47), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Akay, Hasan (2005), **İslami Terimler Sözlüğü**, 3.Baskı, İstanbul: İşaret Yayınları.

Alagha, Joseph (2007), **Hizbullah, Silahlı Mücadeleden İktidar Partisine**, Çev: Kadriye Göksel, İstanbul: Doğan Kitap.

Alamuddin, Najib (1993), **Turmoil, The Druzes, Lebanon and the Arab-Israeli Conflict**, 1st Edition, London: Quartet Books Limited.

Albayrak, Hakan (2006), **Zaferimiz Mübarek Olsun**, Ankara: Vadi Yayınları.

Albayrak, Kadir (1997), **Keldaniler ve Nasturiler**, Ankara: Vadi Yayınları.

Almustaqbal (Gelecek Hareketi Partisi) (2010), “Movement Establishment”, <http://www.almustaqbal.org/category.php?i=Njk=> (07.03.2010)

Arafat, Mohammad (2007), **İsrail’in Kuruluşu ve Afrika Politikası**, Trabzon: Derya Kitabevi.

----- (2009), **Türkiye ve Komşuları**, İstanbul: Nobel Yayın Dağıtım.

Arı, Tayyar (2005), **Geçmişten Günümüze Ortadoğu, Siyaset Savaş ve Diplomasi**, 2.Baskı, İstanbul: Alfa Yayınları.

Armaoğlu, Fahir (1989), **Filistin Meselesi ve Arap İsrail Savaşları, (1948–1988)**, Ankara: İş Bankası Kültür Yayınları.

----- (2007), **20. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1914–1995)**, 16.Baskı, İstanbul: Alkım Yayınevi.

Atar, Fahrettin ve diğerleri (2007), **İslam İlmihali**, 2.Baskı, İstanbul: MÜ İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları.

Atiya, Aziz S. (2005), **Doğu Hıristiyanlığı Tarihi**, 1. Baskı, Çev: Nurettin Hiçyılmaz, İstanbul: Doz Yayınları.

Athoğlu, Yasin (2008), “2008 Yılında Suriye ve Lübnan’ın Kronolojisi”, **Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi**, http://www.bilgesam.org/tr/index.php?option=com_content&view=article&id=248:2008-yilinda-suriye-ve-luebnann-kronolojisi&catid=77:ortadogu-analizler&Itemid=150 (03.04.2010)

Avcı, Casim (2008), “Rum”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi içinde**, 35, (222–225), İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.

Aydın, Mehmet (1998), “Mezhepler ve Tarikatlar”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, içinde**, 17, (353–358), İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.

Ayhan, Veysel (2009a), “Lübnan’da Ulusal Birlik Hükümeti: Bir Siyasal Sürecin İç ve Dış Aktörler Bağlamında Analizi”, **Ortadoğu Analiz Dergisi**, 1 (12), 61–70.

------(2009b), “2009 Lübnan Seçimleri ve Etkileri: Kazananlar ve Kaybedenler”, **Ortadoğu Analiz Dergisi**, 1 (7–8), 40–51.

------(2009c) “2009 Lübnan Seçimleri: Kazanalar, Kaybedenler ve Türkiye”, **Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi**, Rapor:4.

Ayoob, Mohammed (Ed.) (1986), **Regional Security in the Third World**, Beckenham: Croom Helm Ltd.

Bağlıoğlu, Ahmet (2004), **İnanç Esasları Açısından Dürzîlik**, Ankara: Ankara Okulu Yayınları.

------(2008), “Lübnan’ın Tarihsel Dokusu ve Yönetim Anlayışındaki Mezhebi Etkiler”, **Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, 13 (1), 13–36.

Barak, Oren (2009), **The Lebanese Army: A National Institution in a Divided Society**, New York: State University of New York Press.

Bard, M. (2010), “The Jews of Lebanon”, http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/anti-semitism/lebjews.html#_edn1/ (23.02.2010).

Baş, Erdoğan ve İnci, Salih (2004), **Ana Hatlarıyla Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslam**, İstanbul: Erkam Yayınları.

BBC (2010), “Timeline:Lebanon”, http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/819200.stm (03.06.2010)

“Beqaa Valley” (t.y.), <http://www.kaloustian.eu/Lebanon-Beirut/index%20Beqaa%20Valley%20Lebanon.htm> (16.05.2010)

Bhatnagar, Joti K. (1981), **Educating Immigrants**, London: Croom Helm Ltd.

Bilge, Mustafa L. (2003), “Tarih” **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi içinde**, 27, (244–246), Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı.

Bilmen, Ömer N. (t.y.a), **Kur’an-ı Kerim’in Türkçe Meali Âlisi ve Tefsiri**, 2.Cilt, İstanbul: Yasin Yayınevi.

------(t.y.b), **Kur’an-ı Kerim’in Türkçe Meali Âlisi ve Tefsiri**, 8.Cilt, İstanbul: Yasin Yayınevi.

“Biography: Mr. Rafic Hariri” (t.y.), <http://www.rhariri.com/General.aspx?Pagecontent=Biography> (07.03.2010).

“Biography: About Saad Hariri” (t.y.), <http://www.saadhariri.com/biography.php?lang=V2hCN0VO> (12.03.2010).

Boran, Yıldırım (2007), **Lübnan’daki İnan Hizbullah**, İstanbul: Siyah Beyaz Basın Yayın Dağıtım.

Bozarslan, M.Emin (1976), **Savaşın Lübnan**, İstanbul: Üçüncü Dünya Yayınları

Buzpınar, Şit Tufan (2003), “Osmanlı Dönemi” **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi içinde**, 27, (248–254), Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı.

Chaitani, Youssef (2007), **Post-Colonial Syria and Lebanon, The Decline of Arab Nationalism and the Triumph of the State**, London: I.B. Tauris & Co. Ltd.

Chesnot, C. ve Lama J. (2003), **Filistinliler 1948–1998 Fedai Nesli: Silahlı Mücadeleden Özerkliğe**, Çev: Sezai Arusoğlu, Ankara: Doruk Yayıncılık.

Chomsky, Noam (2004), **Korsanlar ve İmparatorlar**, Çev: Fatma Ünsal, 2.Baskı, İstanbul: Yeni Zamanlar Yayınları.

CIA (2010), The Population of Israel, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/is.html> (10.02.2010).

CIA (2010), The Population of Shia, www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook (14.02.2010).

Cilacı, Osman (2001), **Dinler ve İnançlar Terminolojisi**, İstanbul: Damla Yayınları.

Çakıroğlu, Deniz (1995), “Lübnan”, **Lübnan, İsrail, Ürdün**, içinde (2–14), Ankara: İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi.

Çiyan, Hakkı Yılmaz (2007), **Manda İdaresinden Sonra Lübnan ve Türkiye-Lübnan İlişkileri**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Collelo, Thomas (Ed.) (1989), **Lebanon: A Country Study**, 3rd Edition, Washington: US Government Printing Office.

------(2003), “Lebanon: A Country Study”, Rolland John (Ed.), **Lebanon: Current Issues and Background**, içinde 29–199, New York: Nova Science Publisher.

Coon, Carleton S. (1951), **The Story of the Middle East**, New York: Henry Holt and Company.

Danış, Didem (2009), “Demografik Kehanetler: Ortadoğu’da Değişen Nüfus Yapısı”, **Ortadoğu Analiz Dergisi**, 1 (11), 49–57.

Deeb, Marius (2003), **Syria's Terrorist War on Lebanon and the Peace Process**, 1st Edition, New York: Palgrave Macmillan Ltd.

Demirci, Kürşat (1998), “Hıristiyanlık”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, içinde, 17, (328–340), İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.

Demirel, Emin (2000), **Dünyada Terör, Birileri Böyle İstedi**, 3.Baskı, İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.

Develioğlu, Ferit (1996), **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat (Eski ve Yeni Harflerle)**, 13. Baskı, Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.

DİA (Diyanet İslam Ansiklopedisi) (2003), “**Lübnan: Fiziki ve Beşeri Coğrafya**”, 27.Cilt, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Doğan, Mehmet D. (2005), **Büyük Türkçe Sözlük**, 2. Baskı, İstanbul: Pınar Yayınları.

El-Achkar, Reine (2006), **Lebanon and Hezbollah, From Militia to Political Party**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, University of Massachusetts Lowell.

El-Khazen, Farid (2000), **The Breakdown of the State in Lebanon 1967–1976**, London: I.B. Tauris & Co. Ltd.

En-Na'im, Ahmed (2002), **Islamic Family Law in a Changing World**, New York: Zed Boks Ltd.

Entelis, John P. (1985), “Ethnic and Religious Diversity in Lebanon” **Society**, 22 (3), 48–51.

Erbaş, Ali (2004), **Hıristiyanlık**, İstanbul: İnsan Yayınları.

----- (2007), **Hıristiyanlıkta Reform ve Protestanlık Tarihi**, 2. Baskı, İstanbul: İnsan Yayınları.

Erdin, Murat (2002), **Hizbullah ve Hamas**, 2. Baskı, İstanbul: Kastaş Yayınevi.

Erendil, Muzaffer (1992), **Çağdaş Ortadoğu Olayları**, Ankara: Genelkurmay Basım Evi.

Ermış, Ozan (03.07.2005), “Oger: Büyük Patron Biziz Yerli Ortak Düşünüyoruz ”,

Hürriyet Gazetesi,

Esman, M. ve Rabinovich I. (2004), **Orta Doğu'da Etnisite Çoğulculuk ve Devlet**, Çev: Zafer Avşar, İstanbul: Avesta Basın Yayın Dağıtım Ltd.

Evron, Yair (1987), **War and Intervention in Lebanon, The Israeli-Syrian Deterrence Dialogue**, Beckenham: Croom Helm Ltd.

Fadlallah, Muhammed (1996), **İslami Hareket, İlkeler ve Sorunlar**, Çev: Vahdettin İnce, İstanbul: Ekin Yayınları.

Feyizli, Hasan Tahsin (2006), **Feyzü'l-Furkan Kur'an-ı Kerim Meali**, 3. Baskı, İstanbul: Server İletişim Gazetecilik ve Yayıncılık San. Tic. A.Ş.

Fığlalı, Ethem Ruhi (1999), **Çağımızda İtikadî İslam Mezhepleri**, 10. Baskı, İstanbul: Birleşik Yayıncılık.

----- (2007), **İtikadî İslam Mezheplerine Giriş**, İzmir: İzmir İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları.

Fieldhouse, David (2006), **Western Imperialism in the Middle East 1914–1958**, 1st Edition, New York: Oxford University Press.

Fisher, W.B. (2004), "Lebanon: Physical and Social Geography", John Clarke ve W.B. Fisher, **The Middle East and North Africa**, 50th Edition içinde (707–773), London: Europa Publications.

Fisk, Robert (2001), **Pity the Nation: Lebanon at War**, 3rd Edition, Great Britain: Oxford University Press, Clays Ltd.

Fortescue, A. (1996), "Batı Süryanilerden Melkitler" **Journal of the Assyrian Academic Society**, Çev: Meral Ünüvar, 10 (2), 1–28.

Genç, Semra (2006), **Syria's Lebanese Policy in its Quest for Regional Predominance, 1975–2005**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gilmour, David (1987), **Lebanon: The Fractured Country**, 2nd Edition, London: Sphere Books.

Gordon, David (1980), **Lebanon The Fragmented Nation**, London: Croom Held Ltd.

------(1983), **The Republic of Lebanon, Nation in Jeopardy**, Colorado: Westview Press.

Gölpınarlı, Abdülbâkıy (2007), **Tarih Boyunca İslam Mezhepleri ve Şiilik**, İstanbul: Der Yayınları.

Gümüšoğlu, Hasan (2009), **İslam Mezhepleri Tarihi**, 2. Baskı, İstanbul: Kayihan Yayınları.

Halm, Heinz (2007), **The Shiites: A Short History**, New Jersey: Markus Wiener Publisher.

Hamzeh, A. Nizar (1993), "Lebanon's Hizbullah: From Islamic Revolution to Parliamentary Accommodation", **Third World Quarterly**, 14 (2), 321–337.

Han, Zafer İslâm (1981), "Talmud'un Doğuşu ve Yahudiler Üzerindeki Etkisi", **Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, 25, 139–152.

Harris, William (1997a), **Faces of Lebanon: Sects, Wars and Global Extensions**, New Jersey: Markus Wiener Publisher.

------(1997b), The Crisis of Democracy in Twentieth Century Syria and Lebanon, **Challenges to Democracy in the Middle East içinde** 1–29, New Jersey: Prenceton University.

----- (2006), **The New Face of Lebanon: History's Revenge**, New Jersey: Markus Wiener Publisher.

Hasgüler, M. ve Uludağ, M. (2004), **Devletlerarası ve Hükümetler Dışı Uluslararası Örgütler, Tarihçe, Organlar, Belgeler, Politikalar**, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Heiberg, Marianne (1983), "Focus on: Lebanon and Premonitions of Battles to Come", **Journal of Peace Research**, 20 (4), 293–298.

Hizbullah, (2006), İstanbul: Birey Yayınları.

Hudson, Michael C. (1999), "Lebanon After Ta'if: Another Reform Opportunity Lost?", **Arab Studies Quarterly**, 21 (1), 27–40.

HÜAİİTE (t.y.), "Osmanlı Devleti ve I.Dünya Savaşı", <http://www.ait.hacettepe.edu.tr/egitim/ait203204/I6.pdf> (26.12.2009)

Hüseyin, Asaf (2001), **Ortadoğu'da Devlet ve Terör**, Çev: Taha Cevdet, 2.Basım, İstanbul: Pınar Yayınları.

Işıtan, Rıza (2006), **Terörizm, İslamcılık ve Lübnan**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

İHH (2006), "Lübnan Kronolojisi", <http://lubnan.ihh.org.tr> (15.04.2010)

İlhan, Avni (1992), "Bâtıniyye", **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi içinde**, 5, (190–194), İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.

Kalkan, Yılmaz (1991), **Bir Ortadoğu Gerçeği Irak ve Saddam Hüseyin**, İstanbul: Beyan Yayınları.

Kaplan, İbrahim (2008), **İslam'a Göre Hıristiyanlık (Erken Dönem İslam Kaynaklarında Hıristiyanlık Üzerine Değerlendirmeler)**, İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.

Kara, Seyfettin (2006), “**Tüm Üyelerinin Onayıyla Çıkarılan 1701 Sayılı BM Güvenlik Konseyi Kararının Tam Metni**” http://www.yakindoguhaber.com/haberdetay.php?haber_id=1036 (21.05.2010).

Karaşahan, Mesut (2003), **Terörün Efendileri**, 2.Baskı, İstanbul: Pınar Yayınları.

Kayabalı, İ. ve Arslanoğlu C. (1990), **Ortadoğu'da Savaş ve Strateji**, Ankara: Set Ofset Matbaacılık Ltd.

Khuri, Sonia J. (2007), **An Invitation to Lougher: a Lebanese anthropologist in the Arab World**, Chicago: University of Chicago Press.

Kılınçkaya, Derviş (2008), **Osmanlı Yönetimindeki Topraklarda Arap Milliyetçiliğinin Doğuşu ve Suriye**, 2.Baskı, Ankara: AKDITYK Atatürk Araştırma Merkezi.

Kliot, N. (1987), “The Collapse of the Lebanese State”, **Middle Eastern Studies**, 23 (1), 54–57.

Kor, Zahide Tuba (2006), **Lübnan İç Savaşların Gölgesinde**, İstanbul: İlke Yayıncılık.

Köse, Talha (2006), “Lübnan'da İstikrar Arayışları”, **Siyaset Ekonomi ve Toplum Araştırma Merkezi**, Lübnan Raporu.

Kutup, Seyyit (1991), **Fızılâl-il Kur'an**, Çev: Salih Uçan ve diğerleri, 8.Cilt, İstanbul: Dünya Yayıncılık.

------(2003), **Fızılâl-il Kur'an**, Çev: Salih Uçan ve diğerleri, 3.Cilt, İstanbul: Dünya Yayıncılık.

Küçük, Abdurrahman (2009), **Ermeni Kilisesi ve Türkler**, 3. Baskı, Ankara: Berikan Yayınevi.

“Lebanese 1960s Elections Law (Map), Beyrut (t.y.)” <http://beirutspring.com/blog/2008/05/21/lebanese-1960s-election-law-map/> (25.05.2010)

“Lebanese Civil War” (t.y.), <http://liberty05.com/civilwar/civi2.html> (23.04.2010)

Lebanese Government (2009), “Districts List and Seat Allocation” <http://www.elections.gov.lb/Parliamentary/Electoral-Districts/List-of-Districts-And-Seat-Allocation.aspx> (13.02.2010).

“Lebanon: Religious Sects (t.y.)”, <http://www.globalsecurity.org/military/world/lebanon/religious-sects.htm> (11.02.2010).

LF (Lebanese Forces) (2010), **LF Leaders: Samir Geagea: Biography**, <http://www.lebanese-forces.org/samiegeageabiography/index.shtml> (13.03.2010)

Lübnan’da İslami Hareketler (1989), İstanbul: İnkılâb Yayınları.

Mahalli, Hüsnü (02.05.2009), “Lübnan’a Dikkat”, **Akşam Gazetesi**, (15)

Maktabi, Rania (1999), “The Lebanese Census of 1932 Revisited: Who Are the Lebanese”, **British Journal of Middle Eastern Studies**, 26 (2), 219–241.

Manaz, Abdullah (2008), **Siyasal İslamcılık-I, Dünyada Siyasal İslamcılık**, İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.

Mark, Clyde (2006), “Lebanon”, **Congressional Research Service**, Washington: The Library of Congress.

Meo, Leila (1976), **Lebanon Improbable Nation, a Study in Political Development**, Connecticut: Greenwood Press.

Mevdudi, Ebu'l Ala (2004), **Tercumanu'l Kur'an, Açıklamalı Kur'an-ı Kerim Meali**,
Çev: Muhammed Kayani, İstanbul: İnkılâb Yayınları.

Moosa, Matti (2005), **The Maronites in History**, New Jersey: Gorgias Press LLC.

Mutahharî, Murtaza (1995), **İslam Devrimi**, Çev: Ali Emiroğlu, 2. Basım, İstanbul: Pınar
Yayınları.

Muttefekun Aleyh (2004), Konya: Hüner Yayınları.

Norton, A. Richard (2000), "Hizballah and the Israeli Withdrawal From Southern
Lebanon", **Journal of Palestine Studies**, 30 (1), 22–35.

----- (2007), **Hezbollah: A Short History**, 4th Printing, New Jersey:
Princeton University Press.

O'ballance, Edgar (1998), **Civil War in Lebanon, 1975–1992**, New York: Macmillan
Press Ltd.

Ocak, Ahmet Yaşar (1989), "Alevî", **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi içinde**,
2, (368–369), İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.

Odeh, B.J.(1986), **Lübnan'da İç Savaş**, Çev: Yavuz Alogan, İstanbul: Belge Yayınları.

Oran, Baskın (2009), **Türk Dış Politikası, Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular,
Belgeler, Yorumlar**, 1.Cilt, 14.Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları.

Orhan, Oytun (2009), "Lübnan Seçim Sonuçları Ne Anlam İfade Ediyor", **Ortadoğu
Analiz Dergisi**, 1 (7–8), 52–63.

Ovalı, Şevket (2006), "AB'nin Terörizmle Mücadelesindeki Dönüşüm: 11 Eylül ve Madrid
Saldırıların Etkileri", **Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi**, 5 (3), 77–102.

Öz, Mustafa (1994), “Dürzîlik”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi içinde**, 10, (39–48), İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.

Özkoç, Özge (2006), “Kronik, Lübnan Savaşı Üzerine”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, 61 (3), 309–316.

Pipes, Daniel (1988), “Radical Politics and Syrian Social Nationalist Party”, **International Journal of Middle East Studies**, 20 (3), 303–324.

Prados, Alfred (2006), “Lebanon”, **Congressional Research Service**, Washington: The Library of Congress.

----- (2007), “Lebanon”, **Congressional Research Service**, Washington: The Library of Congress.

Rabinovich, Itamar (1986), **The War for Lebanon: 1970–1985**, 2nd Printing, New York: Cornell University Press.

Rasler, Karen (1983), “Internationalized Civil War: A Dynamic Analysis of the Syrian Intervention in Lebanon”, **The Journal of Conflict Resolution**, 27 (3), 421–456.

Rondot, Pierre (1968), “Lebanese Institutions and Arab Nationalism”, **Journal of Contemporary History**, 3 (3), 37–51.

Russel, Tom (1985), “A Lebanon Primer”, **Middle East Research and Information Project Report**, No:133, (17–19).

“Saad Hariri Curriculum Vitae” (t.y.), <http://www.saadhariri.com/public/original/images/EN/docs/cv.pdf> (12.03.2010).

Salem, Paul (1997), “Skirting Democracy: Lebanon’s 1996 Elections and Beyond”, **Middle East Reports, No: 203, Lebanon and Syria: The Geopolitics of Change**, içinde (26–29), Middle East Research and Information Project.

Salibi, Kamal S. (1971), "The Lebanese Identity", **Journal of Contemporary History**, 6 (1), 76–86.

------(1988), "The Historical Perspective" Nadim Shehadi ve Dana Mills (Ed.), **Lebanon: A History of Conflict and Consensus içinde**(3–13), London: I.B. Tauris Co & Ltd.

------(1993), **The Modern History of Lebanon**, 2nd Printing, New York: Caravan Books.

Sander, Oral (1982), "Lübnan'daki Bunalımın Tarihsel ve Toplumsal Nedenleri", **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, 37 (3), 219–228.

------(2007), **Siyasi Tarih (1918–1994)**, 16.Baskı, Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

Sarıçam, İbrahim (2002), "Dört Halife Döneminde İç Mücadele", Mustafa Fayda (Ed.), **İlk Dönem İslam Tarihi, içinde** (253–270), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Sevimli, Damla (2010), "Terörizm", **Araştırma-İnceleme Raporları**, No:9, Politika ve Kültür Araştırmaları Grubu, (1–5).

Sinanoğlu, Mustafa (2004), "Melkaiyye", **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi içinde**, 29, (84–85), Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı.

Shorrock, William I. (1970), "Origin of The French Mandate in Syria and Lebanon: The Rail Road Question, 1901–1914", **International Journal of Middle East Studies**, 1 (2), 133–153.

Sönmezoğlu, Faruk (2005), **Uluslararası İlişkiler Sözlüğü**, 4.Basım, İstanbul: Der Yayınları.

Spagnolo, John (1971), "Constitutional Change in Lebanon: 1861–1864", **Middle Eastern Studies**, 7 (1), 25–48.

------(1977), **France & Ottoman Lebanon 1861–1914**, 1st Edition, London: Ithaca Press.

------(1988), “Franco-British Rivalry in the Middle East and its Operation in the Lebanese Problem”, Nadim Shehadi ve Dana Mills (Ed.), **Lebanon: A History of Conflict and Consensus içinde** (101–122), London: I.B. Tauris Co & Ltd.

Suleiman, Michael (1976a), “The Role of Political Parties in a Confessional Democracy: The Lebanese Case”, *The Western Political Quarterly*, 20 (3), 682–693.

------(1976b), “Elections in a Confessional Democracy”, **The Journal of Politics**, 29 (1), 109–128.

Sütalan, Zeynep (2004), “Hizbullah’ın Siyasallaşması”, **Stratejik Öngörü Dergisi**, 1 (1), 72–82.

Swanson, N. William (2008), **Hezbollah’s Nasrallah: The “Great Man” of the Levant**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Iowa State University.

Şen, Sabahattin (2004), **Ortadoğu’da ideolojik Bunalım, Suriye Baas Partisi ve İdeolojisi**, İstanbul: Birey Yayınları.

“Taif Agreement To End the Lebanon Civil War” (t.y.), <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsourc/arabs/taif.html> (25.05.2010)

Taşkesenlioğlu, N. (2006), **Arap Milliyetçilik Hareketleri ve Lübnan Örneği**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, MÜ Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü.

Taşpınar, İsmail (2003), “Marunîler”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi içinde**, 28, (71–72), İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.

Tayyar (Özgür Vatansever Hareketi) (2010), “The Change and Reform Parliamentary Group”, <http://www.tayyar.org/Tayyar/FPMParty/ParliamentaryBloc/> (10.03.2010)

TDV (Türkiye Diyanet Vakfı) (2009), **Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meali**, , Ankara: TDV Yayın Matbaacılık.

“The Doha Agreement” (t.y.), <http://www.nowlebanon.com/NewsArchiveDetails.aspx?ID=44023> (12.05.2010).

“The Maps of Lebanon” (t.y.), <http://www.worldmapsinfo.com/map-of-lebanon-asia.html>, (13.03.2010).

“The Ta’if Accord” (t.y.), <http://www.al-bab.com/arab/docs/lebanon/taif.htm> (25.05.2010)

Topal, A.Hamdi (2005), **Uluslararası Terörizm ve Terörist Eylemlere Karşı Kuvvet Kullanımı**, İstanbul: Beta Basım Yayın Dağıtım.

Turan, Ömer (t.y.), **Medeniyetlerin Çatıştığı Nokta Ortadoğu**, İstanbul: Acar Matbaacılık A.Ş.

Tümer, Günay ve Küçük, A. (2002), **Dinler Tarihi**, 4. Baskı, Ankara: Ocak Yayınları.

Uçarol, Rifat (2008), **Siyasi Tarih (1789–2001)**, 7.Basım, İstanbul: Der Yayınları.

UN (1978), “**Resolution 425 (1978) of 19 March 1978**”, <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/368/70/IMG/NR036870.pdf?OpenElement>(25.05.2010)

UN (2004), “**UN Resolution 1559 (2005)**”, <http://www.un.org/News/Press/docs/2004.doc> (27.04.2010)

UN (2005), “**Resolution 1595 (2005)**”, <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N05/299/98/PDF/N0529998.pdf?OpenElement> (27.04.2010)

UN (2006), “**Security Council Calls For End to Hostilities Between Hizbollah, Israel**,

Unanimously Adopting Resolution 1701 (2006)” <http://www.un.org/News/Press/docs/2006/sc8808.doc.htm> (11.05.2010)

Ülman, Haluk (1963), “1840–1845 Arasında Suriye ve Lübnan’ın Durumu ve Milletlerarası Politika” **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, 18 (3), 243–268.

Üstün, İsmail Safa (1999), **Humeyni’den Hamaney’e İran İslam Cumhuriyeti Yönetim Biçimi**, İstanbul: Birleşik Yayıncılık.

Üzüm, İlyas (2007), “Nusayrilik”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi içinde**, 33, (270–274), İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.

Winslow, Charles (1996), **Lebanon: War and Politics in a Fragmented Society**, 1st Edition, London: TJ Press Ltd.

Wolff, Anita (Ed.) (2006), **Britannica Concise Encyclopedia**, Chicago: Encyclopedia Britannica, Inc.

Yalçın, Serhan (2006), “Soğuk Savaş Sonrası Uluslararası Terörizmin Dönüşümü ve Terörizmle Mücadele”, **Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitü Dergisi**, 2 (4), 98–119.

Yazır, Hamdi (1988), **Hak Dini Kur’an Dili Tefsirli Meali**, İstanbul: Eser Neşriyat ve Dağıtım.

Yılmaz, Türel (2004), **Uluslararası Politikada Ortadoğu (Birinci Dünya Savaşından 2000’e)** Ankara: Akçağ Yayınları.

Zamir, Meir (1978), “Emile Edde and Territorial Integrity of Lebanon”, **Middle Eastern Studies**, 14 (2), 232–235.

------(1985), **The Formation of Modern Lebanon**, Beckenham: Croom Helm Ltd.

------(2005), “An Intimate Alliance: The Joint Struggle of General Edward Spears and Riad al-Sulh to Oust France from Lebanon, 1942–1944”, **Middle Eastern Studies**, 41 (6), 811–832.

Zehra, Ebu Muhammed (t.y.), **İslam'da İtikadi, Siyasi ve Fıkhi Mezhepler Tarihi**, Çev: Sıbğatullah Kaya, Ankara: Anka Yayıncılık Ltd.

Zizzer, Eyal (2000), **Lebanon: The Challenge of Independence**, London: I.B. Tauris & Co. Ltd.

EKLER

EK-1: Taif Antlaşması (Kararın Orijinal Metni)

First, General Principles and Reforms:

I. General Principles

A. Lebanon is a sovereign, free, and independent country and a final homeland for all its citizens.

B. Lebanon is Arab in belonging and identity. It is an active and founding member of the Arab League and is committed to the league's charter. It is an active and founding member of the United Nations Organization and is committed to its charters. Lebanon is a member of the nonaligned movement. The state of Lebanon shall embody these principles in all areas and spheres, without exception.

C. Lebanon is a democratic parliamentary republic founded on respect for public liberties, especially the freedom of expression and belief, on social justice, and on equality in rights and duties among all citizens, without discrimination or preference.

D. The people are the source of authority. They are sovereign and they shall exercise their sovereignty through the constitutional institutions.

E. The economic system is a free system that guarantees individual initiative and private ownership.

F. Culturally, socially, and economically-balanced development is a mainstay of the state's unity and of the system's stability.

G. Efforts (will be made) to achieve comprehensive social justice through fiscal, economic, and social reform.

H. Lebanon's soil is united and it belongs to all the Lebanese. Every Lebanese is entitled to live in and enjoy any part of the country under the supremacy of the law. The people may not be categorized on the basis of any affiliation whatsoever and there shall be no fragmentation, no partition, and no repatriation [of Palestinians in Lebanon].

I. No authority violating the common co-existence charter shall be legitimate

II. Political Reforms

A.Chamber of Deputies: The Chamber of Deputies is the legislative authority which exercises full control over government policy and activities.

1.The Chamber spokesman and his deputy shall be elected for the duration of the chamber's term.

2.In the first session, two years after it elects its speaker and deputy speaker, the chamber may vote only once to withdraw confidence from its speaker or deputy speaker with a 2/3 majority of its members and in accordance with a petition submitted by at least 10 deputies. In case confidence is withdrawn, the chamber shall convene immediately to fill the vacant post.

3.No urgent bill presented to the Chamber of Deputies may be issued unless it is included in the agenda of a public session and read in such a session, and unless the grace period stipulated by the constitution passes without a resolution on such a bill with the approval of the cabinet.

4.The electoral district shall be the governorate.

5.Until the Chamber of Deputies passes an election law free of sectarian restriction, the parliamentary seats shall be divided according to the following bases:

a.Equally between Christians and Muslims.

b.Proportionately between the denominations of each sect.

c.Proportionately between the districts.

6 The number of members of the Chamber of Deputies shall be increased to 108, shared equally between Christians and Muslims. As for the districts created on the basis of this document and the districts whose seats became vacant prior to the proclamation of this document, their seats shall be filled only once on an emergency basis through appointment by the national accord government that is planned to be formed.

7.With the election of the first Chamber of Deputies on a national, not sectarian, basis, a senate shall be formed and all the spiritual families shall be represented in it. The senate powers shall be confined to crucial issues.

B.President of Republic: The president of republic is the head of the state and a symbol of the country's unity. He shall contribute to enhancing the constitution and to preserving Lebanon's independence, unity, and territorial integrity in accordance with the provisions of the constitution. He is the supreme commander of the armed forces which are subject to the power of the cabinet. The president shall exercise the following powers:

1. Head the cabinet [meeting] whenever he wishes, but without voting.
2. Head the Supreme Defense Council.
3. Issues decrees and demand their publication. He shall also be entitled to ask the cabinet to reconsider any resolution it makes within 15 days of the date of deposition of the resolution with the presidential office. Should the cabinet insist on the adopted resolution, or should the grace period pass without issuing and returning the decree, the decree of the resolution shall be valid and must be published.
4. Promulgate laws in accordance with the grace period stipulated by the constitution and demand their publication upon ratification by the Chamber of Deputies. After notifying the cabinet, the president may also request reexamination of the laws within the grace periods provided by the constitution, and in accordance with the articles of the constitution. In case the laws are not issued or returned before the end of the grace periods, they shall be valid by law and they must be published.
5. Refer the bills presented to him by the Chamber of Deputies.
6. Name the prime minister-designate in consultation with the Chamber of Deputies speaker on the basis of binding parliamentary consultation, the outcome of which the president shall officially familiarize the speaker on.
7. Issue the decree appointing the prime minister independently.
8. On agreement with the prime minister, issue the decree forming the cabinet.
9. Issue decrees accepting the resignation of the cabinet or of cabinet ministers and decrees relieving them from their duties.
10. Appoint ambassadors, accept the accreditation of ambassadors, and award state medals by decree.
11. On agreement with the prime minister, negotiate on the conclusion and signing of international treaties which shall become valid only upon approval by the cabinet. The cabinet shall familiarize the Chamber of Deputies with such treaties when the country's interest and state safety make such familiarization possible. As for treaties involving conditions concerning state finances, trade treaties, and other treaties which may not be abrogated annually, they may not be concluded without Chamber of Deputies' approval.
12. When the need arises, address messages to the Chamber of Deputies.
13. On agreement with the prime minister, summon the Chamber of Deputies to hold special sessions by decree.

14. The president of the republic is entitled to present to the cabinet any urgent issue beyond the agenda.

15. On agreement with the prime minister, call the cabinet to hold a special session whenever he deems it necessary.

16. Grant special pardon by decree.

17. In the performance of his duty, the president shall not be liable unless he violates the constitution or commits high treason.

C. Prime Minister: The prime minister is the head of the government. He represents it and speaks in its name. He is responsible for implementing the general policy drafted by the cabinet. The prime minister shall exercise the following powers:

1. Head the cabinet.

2. Hold parliamentary consultations to form the cabinet and co-sign with the president the decree forming it. The cabinet shall submit its cabinet statement to the Chamber of Deputies for a vote of confidence within 30 days [of its formation]. The cabinet may not exercise its powers before gaining the confidence, after its resignation, or when it is considered retired, except within the narrow sense of disposing of affairs.

3. Present the government's general policy to the Chamber of Deputies.

4. Sign all decrees, except for decrees naming the prime minister and decrees accepting cabinet resignation or considering it retired.

5. Sign the decree calling for a special session and decrees issuing laws and requesting the reexamination of laws.

6. Summon the cabinet to meet, draft its agenda, familiarize the president of the republic in advance with the issues included in the agenda and with the urgent issues to be discussed, and sign the usual session minutes.

7. Observe the activities of the public departments and institutions; coordinate between the ministers, and issue general instructions to ensure the smooth progress of work.

8. Hold working sessions with the state agencies concerned in the presence of the minister concerned.

9. By law, act as the Supreme Defense Council's deputy chairman.

D. Cabinet: The executive power shall be vested in the Cabinet.

The following are among the powers exercised by it:

1. Set the general policy of the State in all domains, draws up draft bills and decrees, and takes the necessary decisions for its implementation.

2. Watch over the implementation of laws and regulations and supervise the activities of all the state agencies without exception, including the civilian, military, and security departments and institutions.

3. The cabinet is the authority which controls the armed forces.

4. Appoint, dismiss, and accept the resignation of state employees in accordance with the law.

5. It has the right to dissolve the Chamber of Deputies at the request of the president of the republic if the chamber refuses to meet throughout an ordinary or a special session lasting no less than one month, even though it is summoned twice consecutively, or if the chamber sends back the budget in its entirety with the purpose of paralyzing the government. This right may not be exercised again for the same reasons which called for dissolving the chamber in the first instance.

6. When the president of the republic is present, he heads cabinet sessions. The cabinet shall meet periodically at special headquarters. The legal quorum for a cabinet meeting is 2/3 the cabinet members. The cabinet shall adopt its resolutions by consent. If impossible, then by vote. The resolutions shall be adopted by a majority of the members present. As for major issues, they require the approval of 2/3 the cabinet members. The following shall be considered major issues: The state of emergency and its abolition, war and peace, general mobilization, international agreements and treaties, the state's general budget, comprehensive and long-term development plans, the appointment of top-level civil servants or their equivalent, reexamination of the administrative division, dissolving the Chamber of Deputies, the election law, the citizenship law, the personal status laws, and the dismissal of cabinet ministers.

E. Minister: The minister's powers shall be reinforced in a manner compatible with the government's general policy and with the principle of collective responsibility. A minister shall not be relieved from his position unless by cabinet decree or unless the Chamber of Deputies withdraws its confidence from him individually.

F. Cabinet Resignation, Considering Cabinet Retired, and Dismissal of Ministers:

1. The cabinet shall be considered retired in the following cases:

a. If its chairman resigns.

- b.If it loses more than 1/3 of its members as determined by the decree forming it.
- c.If its chairman dies.
- d.At the beginning of a president's term.
- e.At the beginning of the Chamber of Deputies' term.
- f.When the Chamber of Deputies withdraws its confidence from it on an initiative by the chamber itself and on the basis of a vote of confidence.

2.A minister shall be relieved by a decree signed by the president of the republic and the prime minister, with cabinet approval.

3.When the cabinet resigns or is considered retired, the Chamber of Deputies shall, by law, be considered to be convened in a special session until a new cabinet is formed. A vote-of-confidence session shall follow.

G.Abolition of Political Sectarianism: Abolishing political sectarianism is a fundamental national objective. To achieve it, it is required that efforts be made in accordance with a phased plan. The Chamber of Deputies election the basis of equal sharing by Christians and Muslims shall adopt the proper measures to achieve this objective and to form a national council which is headed by the president of the republic and which includes, in addition to the prime minister and the Chamber of Deputies speaker, political, intellectual, and social notables. The council's task will be to examine and propose the means capable of abolishing sectarianism, to present them to the Chamber of Deputies and the cabinet, and to observe implementation of the phased plan. The following shall be done in the interim period:

a.Abolish the sectarian representation base and rely on capability and specialization in public jobs, the judiciary, the military, security, public, and joint institutions, and in the independent agencies in accordance with the dictates of national accord, excluding the top-level jobs and equivalent jobs which shall be shared equally by Christians and Muslims without allocating any particular job to any sect.

b.Abolish the mention of sect and denomination on the identity card.

III. Other Reforms

A.Administrative Decentralism:

1.The State of Lebanon shall be a single and united state with a strong central authority.

2.The powers of the governors and district administrative officers shall be expanded and all state administrations shall be represented in the administrative provinces at the highest level possible so as to facilitate serving the citizens and meeting their needs locally.

3.The administrative division shall be recognized in a manner that emphasizes national fusion within the framework of preserving common coexistence and unity of the soil, people, and institutions.

4.Expanded administrative decentralization shall be adopted at the level of the smaller administrative units [district and smaller units] through the election of a council, headed by the district officer, in every district, to ensure local participation.

5.A comprehensive and unified development plan capable of developing the provinces economically and socially shall be adopted and the resources of the municipalities, unified municipalities, and municipal unions shall be reinforced with the necessary financial resources.

B. Courts:

[1]To guarantee that all officials and citizens are subject to the supremacy of the law and to insure harmony between the action of the legislative and executive authorities on the one hand, and the givens of common coexistence and the basic rights of the Lebanese as stipulated in the constitution on the other hand:

1.The higher council which is stipulated by the constitution and whose task it is to try presidents and ministers shall be formed. A special law on the rules of trial before this council shall be promulgated.

2.A constitutional council shall be created to interpret the constitution, to observe the constitutionality of the laws, and to settle disputes and contests emanating from presidential and parliamentary elections.

3.The following authorities shall be entitled to revise the constitutional council in matters pertaining to interpreting the constitution and observing the constitutionality of the laws:

- a.The president of the republic.
- b.The Chamber of Deputies speaker.
- c.The prime minister.
- d.A certain percentage of members of the Chamber of Deputies.

[2]To ensure the principle of harmony between religion and state, the heads of the Lebanese sects may revise the constitutional council in matters pertaining to:

1. Personal status affairs.
2. Freedom of religion and the practice of religious rites.
3. Freedom of religious education.

C. To ensure the judiciary's independence, a certain number of the Higher Judiciary Council shall be elected by the judiciary body.

D. Parliamentary Election Law: Parliamentary elections shall be held in accordance with a new law on the basis of provinces and in the light of rules that guarantee common coexistence between the Lebanese, and that ensure the sound and efficient political representation of all the people's factions and generations. This shall be done after reviewing the administrative division within the context of unity of the people, the land, and the institutions.

E. Creation of a socioeconomic council for development: A socioeconomic council shall be created to insure that representatives of the various sectors participate in drafting the state's socioeconomic policy and providing advice and proposals.

F. Education:

1. Education shall be provided to all and shall be made obligatory for the elementary stage at least.

2. The freedom of education shall be emphasized in accordance with general laws and regulations.

3. Private education shall be protected and state control over private schools and textbooks shall be strengthened.

4. Official, vocational, and technological education shall be reformed, strengthened, and developed in a manner that meets the country's development and reconstruction needs. The conditions of the Lebanese University shall be reformed and aid shall be provided to the university, especially to its technical colleges.

5. The curricula shall be reviewed and developed in a manner that strengthens national belonging, fusion, spiritual and cultural openness, and that unifies textbooks on the subjects of history and national education.

G. Information: All the information media shall be reorganized under the canopy of the law and within the framework of responsible liberties that serve the cautious tendencies and the objective of ending the state of war.

Second, spreading the sovereignty of the State of Lebanon over all Lebanese territories:

Considering that all Lebanese factions have agreed to the establishment of a strong state founded on the basis of national accord, the national accord government shall draft a detailed one-year plan whose objective is to spread the sovereignty of the State of Lebanon over all Lebanese territories gradually with the state's own forces. The broad lines of the plan shall be as follows:

A. Disbanding of all Lebanese and non-Lebanese militias shall be announced. The militias' weapons shall be delivered to the State of Lebanon within a period of 6 months, beginning with the approval of the national accord charter. The president of the republic shall be elected. A national accord cabinet shall be formed, and the political reforms shall be approved constitutionally.

B. The internal security forces shall be strengthened through:

1. Opening the door of voluntarism to all the Lebanese without exception, beginning the training of volunteers centrally, distributing the volunteers to the units in the governorates, and subjecting them to organized periodic training courses.

2. Strengthening the security agency to insure control over the entry and departure of individuals into and out of the country by land, air, and sea.

C. Strengthening the armed forces:

1. The fundamental task of the armed forces is to defend the homeland, and if necessary, protect public order when the danger exceeds the capability of the internal security forces to deal with such a danger on their own.

2. The armed forces shall be used to support the internal security forces in preserving security under conditions determined by the cabinet.

3. The armed forces shall be unified, prepared, and trained in order that they may be able to shoulder their national responsibilities in confronting Israeli aggression.

4. When the internal security forces become ready to assume their security tasks, the armed forces shall return to their barracks.

5. The armed forces intelligence shall be reorganized to serve military objectives exclusively.

D. The problem of the Lebanese evacuees shall be solved fundamentally, and the right of every Lebanese evicted since 1975 to return to the place from which he was evicted shall be established. Legislation to guarantee this right and to insure the means of

reconstruction shall be issued. Considering that the objective of the State of Lebanon is to spread its authority over all the Lebanese territories through its own forces, represented primarily by the internal security forces, and in view of the fraternal relations binding Syria to Lebanon, the Syrian forces shall thankfully assist the forces of the legitimate Lebanese government to spread the authority of the State of Lebanon within a set period of no more than 2 years, beginning with ratification of the national accord charter, election of the president of the republic, formation of the national accord cabinet, and approval of the political reforms constitutionally. At the end of this period, the two governments the Syrian Government and the Lebanese National Accord Government -- shall decide to redeploy the Syrian forces in Al-Biq'a area from Dahr al-Baydar to the Hammana-al-Mudayrij-'Ayn Darah line, and if necessary, at other points to be determined by a joint Lebanese-Syrian military committee. An agreement shall also be concluded by the two governments to determine the strength and duration of the presence of Syrian forces in the above-mentioned area and to define these forces' relationship with the Lebanese state authorities where the forces exist. The Arab Tripartite Committee is prepared to assist the two states, if they so wish, to develop this agreement.

Third, liberating Lebanon from the Israeli occupation:

Regaining state authority over the territories extending to the internationally-recognized Lebanese borders requires the following:

A. Efforts to implement resolution 425 and the other UN Security Council resolutions calling for fully eliminating the Israeli occupation.

B. Adherence to the truce agreement concluded on 23 March 1949.

C. Taking all the steps necessary to liberate all Lebanese territories from the Israeli occupation, to spread state sovereignty over all the territories, and to deploy the Lebanese army in the border area adjacent to Israel; and making efforts to reinforce the presence of the UN forces in South Lebanon to insure the Israeli withdrawal and to provide the opportunity for the return of security and stability to the border area.

Fourth, Lebanese-Syrian Relations:

Lebanon, with its Arab identity, is tied to all the Arab countries by true fraternal relations. Between Lebanon and Syria there is a special relationship that derives its strength from the roots of blood relationships, history, and joint fraternal interests. This is the concept on which the two countries' coordination and cooperation is founded, and which will be embodied by the agreements between the two countries in all areas, in a

manner that accomplishes the two fraternal countries' interests within the framework of the sovereignty and independence of each of them. Therefore, and because strengthening the bases of security creates the climate needed to develop these bonds, Lebanon should not be allowed to constitute a source of threat to Syria's security, and Syria should not be allowed to constitute a source of threat to Lebanon's security under any circumstances. Consequently, Lebanon should not allow itself to become a pathway or a base for any force, state, or organization seeking to undermine its security or Syria's security. Syria, which is eager for Lebanon's security, independence, and unity and for harmony among its citizens, should not permit any act that poses a threat to Lebanon's security, independence, and sovereignty.

Kaynak: (www.jewishvirtuallibrary.org; www.al-bab.com)

Taif Antlaşması'nın Özet Tercümesi

İlk Olarak Genel Prensipler ve Reformlar

Genel Pransipler

Lübnan, bütün vatandaşları için bağımsız, özgür ve egemen bir ülkedir.

Lübnan, kimliğine uygun olarak bir Arap Devleti'dir ve Arap Ligi'nin kurucu üyelerindendir ve ligin kurallarına bağlıdır. Lübnan, BM'nin kurucu üyelerindendir ve BM'nin kararlarına da bağlıdır.

Lübnan, hiçbir ayırım olmaksızın bütün fertleri arasında ifade ve din özgürlüğünün sağlandığı demokrasi anlayışına sahiptir.

İnsanlar otoritenin kaynağıdır ve anayasal kurumlarla bu otoriteyi uygularlar.

Ekonomi bireysel mülkiyeti ve özel girişimciliği garanti altına alan özgür bir sistemdir.

Siyasi Reformlar

A.Meclis; parlamentoda koltuklar şu şekilde dağılır

- a)Hıristiyanlar ve Müslümanlar eşit olarak
- b)Mezhepler arasındaki oranlar göz önüne alınarak
- c)Seçim bölgelerindeki mezhep oranlarına bakılarak

B.Cumhurbaşkanı

Cumhurbaşkanı ülkenin başıdır ve ülkede birliğin sembolüdür.

Her ne zaman isterse kabineye başkanlık edebilir, fakat veto yetkisine sahip değildir.

Yüksek Savunma Konseyi'nin başkanıdır.

Başbakan'ın bağımsız bir şekilde atanmasını sağlar.

Başbakanla mutabık olarak kabinenin oluşmasını sağlar.

Elçilerin atanması ve kabulü görevini üstlenmiştir.

Başbakanla uyum içerisinde uluslararası antlaşmalara imza atma yetkisine sahiptir.

Lakin bu kararların geçerli olabilmesi için kabineden geçmesi gereklidir.

Gerekirse Mecliste konuşma yapabilir.

Gerekli görürse Başbakanla anlaşarak Meclisi olağanüstü toplantıya çağırabilir.

Özel af yetkisine sahiptir.

Görevi gereği anayasaya aykırı bir suç veya vatan hainliği söz konusu değilse, sorgulanamaz

C. Başbakan

Başbakan hükümetin başıdır, onu temsil eder ve onun adına konuşur. Kabine tarafından alınan kararların uygulanmasından sorumludur. Yetki alanları şöyledir:

Kabinenin başıdır.

Hükümetin genel politikalarını meclise sunar.

Kabinede'deki istifa kararlarını ve yeni başbakan seçimi hariç bütün kararları imzalar.

Meclisi özel oturuma çağırma hakkına ve yasaların tekrar görüşülmesi talebinde bulunabilir.

Bakanlıklar arasındaki koordineyi sağlar ve kamu kuruluşlarının aktivitelerini gözlemler.

Yüksek Savunma Komisyonu'nun başkan vekilidir.

İkinci Olarak Devletin Egemenliğinin Bütün Alanlarda Sağlanması

Bütün Lübnanlılar istisna olmaksızın bir yıl içinde devletin egemenliğinin bütün topraklar üstünde sağlanması için gerekli çalışmaların yapılması kararında mutabık kalmışlardır. Buna göre;

a)Lübnanlı ve Lübnan dışından olan bütün milis güçler dağıtılacaktır. Milisler 6 hafta içinde silahlarını Lübnan Devleti'ne teslim edeceklerdir. Cumhurbaşkanı seçilecek, kabine kurulacak ve siyasi reformlar anayasa uyarınca uygulanacaktır.

b)İç güvenlik güçleri güçlendirilmelidir.

1.Bu anlamda kapı bütün gönüllülere açılacaktır ve bu gönüllülere eğitim verilecektir.

2.İç güvenliğin güçlenmesi ile bireylerin ülke içine veya dışına denizden, karadan ve havadan gidiş-gelişlerinin güvenliği kontrol altına alınacaktır.

c) Ordu kuvvetlerini güçlendirmek:

1.Ordu'nun temel vazifesi anavatanı korumaktır ve eğer gerekirse iç güvenliğin aştığı tehlike durumlarında devreye girecektir.

2.Kabinenin tarif ettiği şartlar çerçevesinde güvenliğin sağlanması yönünde iç güvenlik kuvvetlerine destek vermelidir.

3.İsrail saldırılarına karşı ulusal sorumlulukları gereği karşı koymalıdır.

4.İç güvenlik kuvvetleri kendi görevini yapmaya hazır hale geldiğinde ordu kuvvetleri kışlarına dönmelidir.

5.Ordu kuvvetleri istihbaratı orduya hizmet edecek şekilde bağımsız olmalıdır.

d)Lübnan problemi kesin bir şekilde çözüme kavuşturulmalı ve tehlikeden uzaklaştırılmalıdır. 1975'ten itibaren yerlerinde çıkarılanların hakları yerlerine yerleşmelerine yardımcı olunarak garanti altına alınmalıdır. Yıkılan yerler tekrar inşa edilmelidir.

Üçüncü Olarak İsrail'in İşgalinden Kurtulmak

Uluslararası tanımlanmış Lübnan sınırları üzerinde devlet otoritesinin tekrar kazanılması için şunlar gerekmektedir:

a)İsrail işgalinden kurtulmak için BM Güvenlik Konseyi'nin 425 Sayılı Kararı ile İsrail'in işgalini sonlandıran diğer kararların uygulanması için güç sarfetmek.

b)23 Mart 1949'daki ateşkes antlaşmasına bağlılık.

c)Lübnan topraklarının İsrail işgalinden kurtulması için bütün girişimlerde bulunmak, devletin egemenliğini bütün Lübnan topraklarında yaymak, İsrail'e bitişik olan Lübnan sınırlarına Lübnan ordusunun mevzilenmesi, Güney'de bulunan BM kuvvetlerinin; İsrail'in çekilmesini ve geri gelecek fırsatı bulamamasını sağlamak için güçlendirilmesi için çaba harcamak.

Dördüncü Olarak Suriye-Lübnan İlişkileri

Lübnan Arap kimliği ile beraber bütün Arap devletleri ile dostane ilişkilerle bağlıdır. Lübnan ile Suriye; kardeş ilişkileri, tarihleri ve kan bağları ile özel bir ilişkiye sahiptir. İki ülke arasında işbirliği ve ortaklık kurulmuş ve bu birliktelik iki ülke arasındaki antlaşmalarla somuştırılmıştır. İki kardeş ülkenin çıkarları her birinin özgürlük ve

egemenliği çerçevesi içinde başarıya ulaşmıştır. Bu bağları geliştirmek için ihtiyaç duyulan hava güvenliğe bağlı güçlenmiştir. Hiçbir şart altına Lübnan'ın Suriye için bir güvenlik tehdidi olmasına ve Suriye'nin de Lübnan için bir güvenlik tehdidi olmasına müsaade edilmemelidir. Sonuç olarak, Lübnan gerek kendisi için gerek Suriye'nin güvenliği için başka güçlerin, organizasyonların ve devletlerin güvenlikleirni zedelemeleri için bir üs olmaya müsaade etmeyecektir. Suriye de Lübnan'ın güvenliği, bağımsızlığı ve birliği ve vatandaşları arasındaki uyumun sağlanması için isteklidir ve Lübnan'ın egemenliğine, bağımsızlığına ve güvenliğine tehdit oluşturacak hiçbir harekete müsaade etmemelidir.

EK-2: BM Güvenlik Konseyi 425 (1978) Sayılı Kararın Orijinal Metni ve Tercümesi

Orijinal Metni

The Security Council,

Taking note of the letters from the Permanent Representative of Lebanon and from the Permanent Representative of Israel,

Having heard the statements of the Permanent Representatives of Lebanon and Israel,

Gravely concerned at the deterioration of the situation in the Middle East and its consequences to the maintenance of international peace,

Convinced that the present situation impedes the achievement of a just peace in the Middle East,

1. *Calls* for strict respect for the territorial integrity, sovereignty and political independence of Lebanon within its internationally recognized boundaries;

2. *Calls upon* Israel immediately to cease its military action against Lebanese territorial integrity and withdraw forthwith its forces from all Lebanese territory;

3. *Decides*, in the light of the request of the Government of Lebanon, to establish immediately under its authority a United Nation interim force for Southern Lebanon for the purpose of confirming the withdrawal of Israeli forces, restoring international peace and security and assisting the Government of Lebanon in ensuring the return of its effective authority in the area, the force to be composed of personnel drawn from Member States;

4. *Requests* the Secretary-General to report to the Council within twenty-four hours on the implementation of the present solution.

*(Adopted at the 2074th meeting by 12 votes to none, with 2 abstentions Czechoslovakia, Union of Soviet Socialist Republics)*⁴⁷

Kaynak: UN:1978

425 Sayılı Kararın Tercümesi

BM Güvenlik Konseyi 19 Mart 1978 tarihinde aldığı 425 numaralı kararla; Lübnan ve İsrail Daimi Temsilcilerinin mektuplarını ve onların yaptıkları açıklamaları dikkate alarak ve Ortadoğu'da kötüleşen durumdan duyduğu endişeleri göz önüne alarak;

⁴⁷ One member (China) did not participate in the voting

Lübnan'ın uluslararası tanınmış sınırları içindeki toprak bütünlüğüne, bu sınırlar içinde hükümlerine ve bağımsızlığına saygı duyulmasını,

İsrail'in Lübnan'a karşı askeri harekâtı durdurması ve kuvvetlerini derhal çekmesinin istenmesini,

Lübnan Hükümetinin isteği doğrultusunda, İsrail kuvvetlerinin Güney Lübnan'dan çekilmesinin doğrulanması ve uluslararası barış ve güvenliğin tekrar tesis edilmesi için Lübnan'da BM Barış Gücü konuşlandırılmasını,

Genel Sekreter'in yirmi dört saat içinde bu kararın uygulanması ile ilgili konseye rapor sunmasını kararlaştırılmıştır.

(Karar, 2074. Oturumda SSCB ve Çekoslovakya'nın çekimser oyuna karşın 12 oyla kabul edilmiştir)⁴⁸

Kaynak: (Çiyan, 2007:279)

⁴⁸ Bir üye (Çin) toplantıya katılmamıştır.

EK-3: Sabra ve Şatilla Katliamından Bazı Fotoğraflar

Kaynak: <http://liberty05.com/civilwar>

EK-4: BM Güvenlik Konseyi 1559 (2004) Sayılı Karar'ın Orijinal Metni ve Tercümesi

Orijinal Metni

Security Council

5028th Meeting (Night)

The Security Council,

Recalling all its previous resolutions on Lebanon, in particular resolutions 425 (1978) and 426 (1978) of 19 March 1978, resolution 520 (1982) of 17 September 1982, and resolution 1553 (2004) of 29 July 2004 as well as the statements of its President on the situation in Lebanon, in particular the statement of 18 June 2000 (S/PRST/2000/21),

Reiterating its strong support for the territorial integrity, sovereignty and political independence of Lebanon within its internationally territorially recognized borders,

Noting the determination of Lebanon to ensure the withdrawal of all non-Lebanese forces from Lebanon,

Gravely concerned at the continued presence of armed militias in Lebanon, which prevent the Lebanese government from exercising its full sovereignty over all Lebanese territory,

Reaffirming the importance of the extension of the control of the Government of Lebanon over all Lebanese territory,

Mindful of the upcoming Lebanese presidential elections and *underlining* the importance of free and fair elections according to Lebanese constitutional rules devised without foreign interference or influence,

1. *Reaffirms* its call for the strict respect of the sovereignty, territorial integrity, unity, and political independence of Lebanon under the sole and exclusive authority of the Government of Lebanon throughout Lebanon;

2. *Calls upon* all remaining foreign forces to withdraw from Lebanon;

3. *Calls for* the disbanding and disarmament of all Lebanese and non-Lebanese militias;

4. *Supports* the extension of the control of the Government of Lebanon over all Lebanese territory;

5. *Declares* its support for a free and fair electoral process in Lebanon's upcoming presidential election conducted according to Lebanese constitutional rules devised without foreign interference or influence;

6. *Calls upon* all parties concerned to cooperate fully and urgently with the Security Council for the full implementation of this and all relevant resolutions concerning the restoration of the territorial integrity, full sovereignty, and political independence of Lebanon;

7. *Requests* that the Secretary-General report to the Security Council within thirty days on the implementation by the parties of this resolution and *decides* to remain actively seized of this matter.”

Kaynak: UN:2004

Kararın Özet Tercümesi:

Güvenlik Konseyi;

1. Lübnan Hükümeti'nin otoritesi altında Lübnan'ın egemenliğine, toprak bütünlüğüne, birliğine ve siyasi bağımsızlığına duyduğu derin saygıyı yeniden teyit eder.

2. Geriye kalan tüm yabancı güçleri Lübnan'dan çekilmeye çağırır.

3. Lübnanlı ve Lübnanlı olmayan tüm milis kuvvetlerini dağılmaya ve silahsızlanmaya çağırır.

4. Lübnan Hükümeti'nin Lübnan'ın tamamı üzerindeki kontrolünün sağlanmasını destekler.

5. Lübnan'da dış güçlerden etkilenmeden tasarlanmış anayasa maddelerine dayanarak yapılacak olan gelecek başkanlık seçiminde özgür ve adaletli bir seçim sürecini destekler.

6. Tüm tarafları Lübnan'ın toprak bütünlüğü, tam egemenliği ve politik bağımsızlığını kurmayı amaçlayan bu ve diğer tüm kararların yerine getirilmesi için Güvenlik Konseyi ile acil ve kapsamlı iş birliği yapamaya çağırır.

7. Genel Sekreter'in otuz gün içerisinde bu kararın taraflarca uygulanmasını Güvenlik Konseyi'ne rapor etmesini talep eder ve konuya aktif şekilde müdahil olmaya devam etmeyi kararlaştırır.

(KÖSE, 2006:59)

EK-5: BM 1701 Sayılı Karar'ın Orijinal Metni ve Özet Tercümesi

Orijinal Metni

Security Council
5511th Meeting

Security Council Calls For End to Hostilities Between Hizbollah, Israel, Unanimously Adopting Resolution 1701 (2006)

The Security Council,

Recalling all its previous resolutions on Lebanon, in particular resolutions 425 (1978), 426 (1978), 520 (1982), 1559 (2004), 1655 (2006) 1680 (2006) and 1697 (2006), as well as the statements of its President on the situation in Lebanon, in particular the statements of 18 June 2000 (S/PRST/2000/21), of 19 October 2004 (S/PRST/2004/36), of 4 May 2005 (S/PRST/2005/17), of 23 January 2006 (S/PRST/2006/3) and of 30 July 2006 (S/PRST/2006/35),

Expressing its utmost concern at the continuing escalation of hostilities in Lebanon and in Israel since Hizbollah's attack on Israel on 12 July 2006, which has already caused hundreds of deaths and injuries on both sides, extensive damage to civilian infrastructure and hundreds of thousands of internally displaced persons,

Emphasizing the need for an end of violence, but at the same time *emphasizing* the need to address urgently the causes that have given rise to the current crisis, including by the unconditional release of the abducted Israeli soldiers,

Mindful of the sensitivity of the issue of prisoners and *encouraging* the efforts aimed at urgently settling the issue of the Lebanese prisoners detained in Israel,

Welcoming the efforts of the Lebanese Prime Minister and the commitment of the Government of Lebanon, in its seven-point plan, to extend its authority over its territory, through its own legitimate armed forces, such that there will be no weapons without the consent of the Government of Lebanon and no authority other than that of the Government of Lebanon, *welcoming also* its commitment to a United Nations force that is supplemented and enhanced in numbers, equipment, mandate and scope of operation, and *bearing in mind* its request in this plan for an immediate withdrawal of the Israeli forces from southern Lebanon,

Determined to act for this withdrawal to happen at the earliest,

Taking due note of the proposals made in the seven-point plan regarding the Shebaa farms area,

Welcoming the unanimous decision by the Government of Lebanon on 7 August 2006 to deploy a Lebanese armed force of 15,000 troops in South Lebanon as the Israeli army withdraws behind the Blue Line and to request the assistance of additional forces from the United Nations Interim Force in Lebanon (UNIFIL) as needed, to facilitate the entry of the Lebanese armed forces into the region and to restate its intention to strengthen the Lebanese armed forces with material as needed to enable it to perform its duties,

Aware of its responsibilities to help secure a permanent ceasefire and a longterm solution to the conflict,

Determining that the situation in Lebanon constitutes a threat to international peace and security,

1. *Calls for* a full cessation of hostilities based upon, in particular, the immediate cessation by Hizbollah of all attacks and the immediate cessation by Israel of all offensive military operations;

2. Upon full cessation of hostilities, *calls upon* the Government of Lebanon and UNIFIL as authorized by paragraph 11 to deploy their forces together throughout the South and *calls upon* the Government of Israel, as that deployment begins, to withdraw all of its forces from southern Lebanon in parallel;

3. *Emphasizes* the importance of the extension of the control of the Government of Lebanon over all Lebanese territory in accordance with the provisions of resolution 1559 (2004) and resolution 1680 (2006), and of the relevant provisions of the Taif Accords, for it to exercise its full sovereignty, so that there will be no weapons without the consent of the Government of Lebanon and no authority other than that of the Government of Lebanon;

4. *Reiterates* its strong support for full respect for the Blue Line;

5. *Also reiterates* its strong support, as recalled in all its previous relevant resolutions, for the territorial integrity, sovereignty and political independence of Lebanon within its internationally recognized borders, as contemplated by the Israeli-Lebanese General Armistice Agreement of 23 March 1949;

6. *Calls on* the international community to take immediate steps to extend its financial and humanitarian assistance to the Lebanese people, including through facilitating the safe return of displaced persons and, under the authority of the Government of Lebanon, reopening airports and harbours, consistent with paragraphs 14 and 15, and *calls on* it also to consider further assistance in the future to contribute to the reconstruction and development of Lebanon;

7. *Affirms* that all parties are responsible for ensuring that no action is taken contrary to paragraph 1 that might adversely affect the search for a long-term solution, humanitarian access to civilian populations, including safe passage for humanitarian convoys, or the voluntary and safe return of displaced persons, and *calls on* all parties to comply with this responsibility and to cooperate with the Security Council;

8. *Calls for* Israel and Lebanon to support a permanent ceasefire and a longterm solution based on the following principles and elements:

—full respect for the Blue Line by both parties;

—security arrangements to prevent the resumption of hostilities, including the establishment between the Blue Line and the Litani river of an area free of any armed personnel, assets and weapons other than those of the Government of Lebanon and of UNIFIL as authorized in paragraph 11, deployed in this area;

—full implementation of the relevant provisions of the Taif Accords, and of resolutions 1559 (2004) and 1680 (2006), that require the disarmament of all armed groups in Lebanon, so that, pursuant to the Lebanese cabinet decision of 27 July 2006, there will be no weapons or authority in Lebanon other than that of the Lebanese State;

—no foreign forces in Lebanon without the consent of its Government;

—no sales or supply of arms and related materiel to Lebanon except as authorized by its Government;

—provision to the United Nations of all remaining maps of landmines in Lebanon in Israel's possession;

9. *Invites* the Secretary-General to support efforts to secure as soon as possible agreements in principle from the Government of Lebanon and the Government of Israel to the principles and elements for a long-term solution as set forth in paragraph 8, and *expresses* its intention to be actively involved;

10. *Requests* the Secretary-General to develop, in liaison with relevant international actors and the concerned parties, proposals to implement the relevant provisions of the Taif

Accords, and resolutions 1559 (2004) and 1680 (2006), including disarmament, and for delineation of the international borders of Lebanon, especially in those areas where the border is disputed or uncertain, including by dealing with the Shebaa farms area, and to present to the Security Council those proposals within thirty days;

11. *Decides*, in order to supplement and enhance the force in numbers, equipment, mandate and scope of operations, to authorize an increase in the force strength of UNIFIL to a maximum of 15,000 troops, and that the force shall, in addition to carrying out its mandate under resolutions 425 and 426 (1978):

(a) Monitor the cessation of hostilities;

(b) Accompany and support the Lebanese armed forces as they deploy throughout the South, including along the Blue Line, as Israel withdraws its armed forces from Lebanon as provided in paragraph 2;

(c) Coordinate its activities related to paragraph 11 (b) with the Government of Lebanon and the Government of Israel;

(d) Extend its assistance to help ensure humanitarian access to civilian populations and the voluntary and safe return of displaced persons;

(e) Assist the Lebanese armed forces in taking steps towards the establishment of the area as referred to in paragraph 8;

(f) Assist the Government of Lebanon, at its request, to implement paragraph 14;

12. Acting in support of a request from the Government of Lebanon to deploy an international force to assist it to exercise its authority throughout the territory, *authorizes* UNIFIL to take all necessary action in areas of deployment of its forces and as it deems within its capabilities, to ensure that its area of operations is not utilized for hostile activities of any kind, to resist attempts by forceful means to prevent it from discharging its duties under the mandate of the Security Council, and to protect United Nations personnel, facilities, installations and equipment, ensure the security and freedom of movement of United Nations personnel, humanitarian workers and, without prejudice to the responsibility of the Government of Lebanon, to protect civilians under imminent threat of physical violence;

13. *Requests* the Secretary-General urgently to put in place measures to ensure UNIFIL is able to carry out the functions envisaged in this resolution, *urges* Member States to consider making appropriate contributions to UNIFIL and to respond positively to

requests for assistance from the Force, and *expresses* its strong appreciation to those who have contributed to UNIFIL in the past;

14.*Calls upon* the Government of Lebanon to secure its borders and other entry points to prevent the entry in Lebanon without its consent of arms or related materiel and *requests* UNIFIL as authorized in paragraph 11 to assist the Government of Lebanon at its request;

15.*Decides* further that all States shall take the necessary measures to prevent, by their nationals or from their territories or using their flag vessels or aircraft:

(a)The sale or supply to any entity or individual in Lebanon of arms and related materiel of all types, including weapons and ammunition, military vehicles and equipment, paramilitary equipment, and spare parts for the aforementioned, whether or not originating in their territories; and

(b)The provision to any entity or individual in Lebanon of any technical training or assistance related to the provision, manufacture, maintenance or use of the items listed in subparagraph (a) above; except that these prohibitions shall not apply to arms, related material, training or assistance authorized by the Government of Lebanon or by UNIFIL as authorized in paragraph 11;

16.*Decides* to extend the mandate of UNIFIL until 31 August 2007, and *expresses its intention* to consider in a later resolution further enhancements to the mandate and other steps to contribute to the implementation of a permanent ceasefire and a long-term solution;

17.*Requests* the Secretary-General to report to the Council within one week on the implementation of this resolution and subsequently on a regular basis;

18.*Stresses* the importance of, and the need to achieve, a comprehensive, just and lasting peace in the Middle East, based on all its relevant resolutions including its resolutions 242 (1967) of 22 November 1967, 338 (1973) of 22 October 1973 and 1515 (2003) of 19 November 2003;

19.*Decides* to remain actively seized of the matter.

Kaynak: UN :2006

BM 1701 Sayılı Karar'ın Özet Tercümesi

Güvenlik Konseyi;

Tarafların 14 Ağustos 2006 tarihi itibarıyla uyacaklarını açıkladıkları çatışmaların durdurulmasını, kalıcı bir ateşkesin sağlanmasını ve ihtilafa uzun dönemli bir çözüm bulunmasını amaçlayan 1701 (2006) sayılı kararıyla;

1.Çatışmaların tam olarak durdurulması, özellikle, Hizbullah'ın saldırılarına ve İsrail'in bütün saldırı amaçlı askeri operasyonlarına derhal son vermesi çağrısında bulunur.

2.Silahlı çatışma kesin bir şekilde sona erdikten sonra, 11. Madde'de zikredilen yetkiye göre Lübnan hükümeti ve UNIFIL'in güney hattı boyunca güçlerini konuşlandırması, UNIFIL ve Lübnan askerlerinin yerleşmesine paralel olarak İsrail güçlerinin güney Lübnan'dan geri çekilmesi çağrısında bulunur.

3.Lübnan'ın kayıtsız ve şartsız egemenliğini öngören 1559 (2004), 1680 (2006) sayılı kararlar ve Taif Antlaşması'nın ilgili maddeleri doğrultusunda bölgede Lübnan hükümeti'nden başka bir otoritenin bulunmaması ve bölgede Lübnan hükümetinin izni olmadan hiçbir gücün silah bulundurmamasının önemini vurgular.

4.Mavi hat'tın korunması noktasındaki güçlü desteğini yeniler.

Kaynak: (Köse, 2006:60–61)

5.Yine BM daha önceki ilgili kararlarında bahsettiği gibi Lübnan'ın tanınmış sınırları içindeki egemenliğini ve siyasi bağımsızlığını güçlü bir şekilde desteklediğini hatırlatmaktadır ki bu durum İsrail ile Lübnan arasında 23 Mart 1949 da yapılan Genel Barış Anlaşmasında karara bağlanmıştır;

6.Uluslararası toplum acil olarak Lübnan için maddi ve insani yardımda bulunmaya davet edilmeli. Bu yardımlar savaş sırasında yerlerinden edilmiş göçmenlerin Lübnan hükümetinin kontrolünde geri dönmesi, Lübnan havaalanının ve limanlarının yeniden hizmete girmesi, 14. ve 15. paragraflara uygun olarak söz konusu yardımların ileride de Lübnan'ın yeniden yapılanması ve gelişmesine yönelik devam etmesi;

7.Bütün partiler paragraf 1'deki hükümleri karşı bir durumun oluşmasını engellemek ile sorumludurlar ki böyle bir durum uzun dönemli çözümlere ulaşılmasını engellemekle birlikte, insani yardımların sivillere ulaşmasını, yardım araçlarının güvenli geçişini, göçmenlerin gönüllü ve güvenli olarak geri dönüşünü engelleyebilir. Bu bağlamda bütün partiler Güvenlik Konseyi ile uyum içinde hareket etmelidir.

8.İsrail ve Lübnan kalıcı bir ateşkesi destekleyerek aşağıda sıralanan prensipler ışığında uzun dönemli çözümlere ulaşmalıdır:

—Partiler, Mavi Hattta bütünüyle saygı göstermelidirler.

—Mavi Hat ve Litani Nehri arasındaki bölge çatışmaların devam etme olasılığını engellemek amacıyla silahsızlandırılacak. Bu bölgede sadece Lübnan hükümetine bağlı kuvvetler ile 11 paragrafta değinildiği gibi Lübnan barış gücü kuvvetleri bulunabilecek ve sadece bu güçler silah ve askeri araç-gereç bulundurabilecek

—Lübnan'daki bütün silahlı gurupların silahsızlandırılmasıyla ilgili Taif Antlaşması'nın ilgili hükmü ve BM kararları 1559 (2004) ve 1680 (2006); yine 26 Temmuz tarihli Lübnan hükümeti kararı bütünüyle uygulamaya geçerek Lübnan'da Lübnan hükümetinden başka hiçbir silahlı otorite bulunmayacak.

—Lübnan hükümetinin rızası olmaksızın hiçbir yabancı güç ülkede bulunamayacak

—Lübnan hükümetinin izni olmaksızın Lübnan'a silah ya da askeri araç-gereç satışı ya da yardımı yapılmayacak

—İsrail Lübnan'da sahip olduğu geride kalan mayınların yerlerini Birleşmiş Milletlere teslim edecek.

9.BM Genel Sekreteri Lübnan ve İsrail hükümetleri arasındaki uzun vadeli anlaşmaları paragraf 8'de bahsedilen prensiplere uygun olması koşuluyla destekleyecektir. Genel Sekreter bu anlaşmalarda aktif olarak katılma isteğini belirtmektedir.

10.Genel Sekreter konuyla ilgili devletler ve konuya taraf devletler ile işbirliği halinde Taif Antlaşması, 1559 (2004) ve 1680 (2006) kararlarının uygulanmaya konulması amacıyla bir tasarı hazırlayacak. Bu tasarı silahsızlanmayı ve Lübnan'ın uluslararası sınırlarının belirlenmesini kapsayacaktır. Özellikle sınırların belisiz ve tartışmalı olduğu Şeb'a Çiftlikleri gibi yerlerin konumları dâhil edilecektir. Bu tasarı 30 gün içinde Güvenlik Konseyine sunulacaktır.

11.Söz konusu kararların uygulanabilmesi için BM Lübnan barış gücü kuvvetleri silah ve teçhizat bakımından güçlendirilerek asker sayısı en fazla 15.000 kadar artırılabilir. Bu güç 425 ve 426 (1978) kararlarda belirtilen kendi sorumluluklarını yerine getirmenin yanında:

a.Ateşkesin izlenmesi

b.Lübnan ordusunun güneye yerleşmesi sürecinde Lübnan ordusuna katılmak ve desteklemek yine paragraf 2 de belirtildiği gibi İsrail ordusunun Güney Lübnan'dan çekilme sürecini ve Mavi Hattı denetlemek.

c.11. paragrafın b fırcasında belirtilen aktivitelerin Lübnan ve İsrail hükümetleriyle koordine edilmesi;

d.İnsani yardımların sivillere ulaştırılmasına yardım edilmesi ve gönüllü olarak geri dönen kişilerin güvenli bir şekilde yerlerine yerleştirilmesi;

e.Lübnan silahlı kuvvetlerinin Paragraf 8 de bahsedilen hedeflerin gerçekleştirilmesinde yardım edilmesi;

f.Lübnan hükümetinin ve isteklerinin 14üncü paragrafı uygulamakta desteklenmesi;

12.Lübnan hükümetinin çağrısına uyarak bölgeye konuşlandırılan BM gücü personeli elindeki otoriteyle birlikte görev yaptığı bölge içerisinde çatışmalara neden olabilecek bütün hareketlerin önlenmesini sağlayarak Güvenlik Konseyinden aldığı yetkiyle birlikte söz konusu görevinin engellenmeye çalışılması durumunda güç kullanabilecek. Yine Birleşmiş Milletler personelinin, binalarının, araç ve gereçlerinin korunması, BM personelinin güvenli bir şekilde hareket özgürlüğünün sağlanması, yardım personelinin ve belirgin bir fiziki saldırı durumunda sivillerin korunmasını sağlayacaktır;

13.Genel Sekreter, BM barış gücünün bu kararda öngörülen yaptırımların yerine getirilebilmesi için acil olarak gerekli işlemleri yerine getirecek, üye devletler gerekli yardımlarda bulunarak oluşturulan güçten gelen isteklere karşılık verecek. Yine Genel sekreter bu zamana kadar yapılan çalışmalara katılan devletlere şükranlarını sunmaktadır.

14.Lübnan hükümeti ülkeye izinsiz olarak giren silahların ve öteki askeri mühimmatın engellenmesi için sınır bölgelerini ve öteki giriş bölgelerini güçlendirecek. Bu çaba sırasında 11. paragrafta belirtildiği üzere BM Barış Gücü Lübnan hükümetine yardımcı olacaktır;

15.Bütün devletler kendi ülke vatandaşlarını ya da kendi topraklarını ya da kendi bayraklarını taşıyan gemi ve uçakların aşağıdaki eylemleri gerçekleştirmesini engelleyecektir:

—Kendi ülkelerinde imal edilsin ya da edilmesin herhangi bir çeşit askeri mühimmatın Lübnan’da faaliyet gösteren bireylere ya da varlıklara satışı;

—Lübnan devletinin ve BM gücünün izni dışında Lübnan’da yaşayan bireylere ya da varlıklara teknik yardım ve eğitim sağlanması;

16.Lübnan’da faaliyet gösteren Barış gücünün yetkisi 31 Ağustos’a 2007’e kadar uzatılacak ve yine kalıcı bir barış için gerekli bir kararname için gerekli çalışmalar yapılacak;

17.Genel Sekreter bu kararın yayınlanmasından bir hafta sonra kararın uygulanması noktasında bir rapor hazırlayarak Güvenlik Konseyine sunacak ve bu raporlar devamlı hale getirilecek;

18.İlgili kararnameler olan 242 (22 Kasım 1967) ve 338 (22 Ekim 1973) ışığında Ortadoğu'da adil, kalıcı ve sürekli bir barışın önemi vurgulanacak;

19.BM aktif olarak konuyla ilgilenmektedir.

Kaynak: Kara:2006

EK-6: Doha Zirvesi'nde Alınan Kararlar (2008)

First: The parties have agreed on having the Lebanese parliament speaker, based on the rules in effect, invite the parliament to convene within 24 hours to elect consensus candidate General Michel Sleiman, knowing that this is the best constitutional method to elect the president under these exceptional circumstances.

Second: forming a national unity government composed of 30 ministers distributed among the majority (16 ministers), the opposition (11 ministers) and the president (3 ministers), and by virtue of this agreement, all parties commit not to resign or obstruct the government's actions.

Third: adopting the caza as an electoral constituency in conformity with the 1960 law, whereby the cazas of Marjayoun-Hasbaya, Baalbek-Hermel and West Bekaa-Rachaya remain as a single electoral constituency each.

As for Beirut, it was divided in the following manner:

The first district: Achrafieh – Rmeil – Saifi

The second district: Bachoura – Medawar – the Port

The third district: Minet al-Hosn – Ain al-Mreisseh – Al-Mazraa – Mousseitbeh – Ras Beirut – Zoqaq al-Blat

Agreeing on referring the reform clauses mentioned in the draft law prepared by the National Commission on Electoral Law Reform, which was headed by Minister Fouad Boutros, to the parliament in order to examine and discuss them in accordance with the rules in effect.

Fourth: Pursuant to the above mentioned Beirut Agreement, especially Paragraphs 4 and 5, which stated the following:

Paragraph 4: The parties commit to abstain from having recourse or resuming the use of weapons and violence in order to record political gains.

Paragraph 5: Initiate a dialogue on promoting the Lebanese state's authority over all Lebanese territory and their relationship with the various groups on the Lebanese stage in order to ensure the state's and the citizens' security.

Hence, the dialogue was initiated in Doha on promoting the state's authority according to Paragraph 5 of the Beirut Agreement, and an agreement was reached on the following:

-Prohibiting the use of weapons or violence or taking refuge in them in any dispute

whatsoever and under any circumstances, in order to ensure respect for the national partnership contract, based on the Lebanese people's commitment to live with one another within the framework of the Lebanese system, and to restrict the security and military authority over Lebanese nationals and residents to the state alone so as to ensure the continuity of the coexistence formula and civil peace among all the Lebanese; and the parties pledge to all of the above.

-Implementing the law and upholding the sovereignty of the state throughout Lebanon so as not to have regions that serve as safe havens for outlaws, out of respect for the supremacy of the law, and referring all those who commit crimes and contraventions to the Lebanese judiciary.

This dialogue is to be resumed under the aegis of the president as soon as he is elected and a national unity government is formed, and with the participation of the Arab League in such a way as to boost confidence among the Lebanese.

Fifth: Reasserting the commitment of the Lebanese political leaders to immediately abstain from resorting to the rhetoric of treason or political or sectarian instigation.

The Arab Ministerial Committee undertakes to register this agreement before the Arab League General Secretariat as soon as it is signed.

This agreement was signed in Doha on May 21, 2008 by the Lebanese political leaders participating in the Conference and in the presence of the president and members of the Arab Ministerial Committee.”

Kaynak: www.nowlebanon.com

Doha’da Alınan Kararların Özet Tercümesi

İlk olarak; partiler, Meclis Sözcüsünün General Mişel Süleyman’ın cumhurbaşkanı seçilmesi için meclisi 24 saat içinde toplantıya davet etmesinde anlaşmıştır.

İkinci olarak; Ulusal Birlik Hükümetinde 30 bakanlık oluşacak; bunlardan 16’sını iktidar, 11’ini muhalefet, 3’ünü de cumhurbaşkanı belileyecektir. Ve taraflara hükümetin çalışmalarını veto hakkı tanınmıştır.

Üçüncü olarak; seçim bölgeleri 1960 yasasına uygun olarak “Kaza”lara ayrılmış şekilde yapılacak ve Marjiyun-Hasbaya, Baalbek-Hermel and Batı Beka-Raşiye bölgeleri tek seçim bölgesinde olacaktır ve Beyrut üç ayrı seçim bölgesine ayrılacaktır.

Dördüncü olarak; Beyrut Antlaşması kararları özellikle paragraf 4 ve 5 uygulanmaya devam edecektir. Buna göre paragraf-4 uyarınca, partiler, siyasi kazanım elde etmek için şiddet eylemlerinden ve silah kullanımından uzak duracaklar; paragraf-5 uyarınca, Lübnan Devleti'nin Lübnan toprakları üzerindeki egemenliğini geliştirmek ve devlet ve vatandaşların güvenliğini sağlamak için dialog çalışmalarına başlanacaktır.

Beşinci olarak bütün siyasi partiler siyasi ve mezhepsel olarak vatan hainliğine teşvik edecek olan bütün konuşmalardan kaçınacaklarını taahhüt etmişlerdir.

Bu antlaşma Arap Ligi Genel Sekreterinin, Arap Bakanlar Komitesi'nin ve Lübnanlı siyasi liderlerin katılımı ve imzaları ile 21 Mayıs 2008'de Katar'ın Başkenti Doha'da kabul edilmiştir.

EK-7:Hizbullah'ın 1992 Parlamento Seçim Programının Özeti

Rahman Rahim Allah'ın Adıyla

“Onlar öyle kimselerdir ki, yeryüzünde imkân ve iktidar sahibi yaptığımızda namaz kılar, zekât verir, iyiliği emredip kötülükten sakındırırlar. İşlerin sonu Allah'a döner.”
(Hac, 41)

Lübnan'da ezilmiş ve çaresiz bırakılmış halkımıza karşı şer'i sorumluluğumuzu hissetme makamında, halkımızın kaderini etkileyecek büyük meseleler ve göz ardı edilmiş hayati talepleri karşısında, ülkede giderek kötüleşen vaziyetin, yaşanan uluslararası değişimlerdeki yoğunluğun ve bunların mahalli etkilerinin derin ve bilinçli bir mütalaası ışığında, toprağını, hak ve onurunu hedef alan komplolardan halkımızı koruma noktasında müdahil olma zarureti çerçevesinde, muhtemel tehlikelerin ve İslamcılarının önünde bulunan fırsatların boyutunun gerçekçi bir şekilde teşhisine dayanarak İslami sürecin ilerleyişini güçlendirip sapma noktalarını aşma bağlamında, asli bir rol üstlenmek ve bizler için rehber, başvuru merci ve dayanak olan fihhi verilerle uyumlu şekilde...

Halkımızın beklentilerini, acılarını, ümit ve arzularını samimi bir şekilde ifade etme zorunluluğunu takdir ediyoruz, Hizbullah'ın dürüstlüğü, fedakârlıklarının büyüklüğü, kamu yararı ve disiplinine bağlılığıyla halkın güvenini kazanmış olmamız çerçevesinde...

Allah'a tevekkül ederek niyetimizi kesinleştirdik ve kapsamlı bir siyasi program dâhilinde seçimlere girmeye karar verdik. Adaylarımız bu programda yer alan hususları gerçekleştirmek için var güçleriyle çalışacaklardır. Halkımızdan dileğimiz, bu program etrafında toplanmaları ve takipçisi olmalarıdır.

1. Genel Siyaset Sahası

Direnış

Lübnan'ın birliğini, Arap-İslam mirasına dayanan kültürel mensubiyetini korumak, bizlere işgal altındaki bütün toprakları kurtarmak için Siyonist işgale karşı direniş tercihinin bağlı kalmamız gereğini dayatmaktadır. Direnişin, özellikle de işgalcilerin Lübnan ve Lübnanlıların yararlarına yönelik siyasi emrivaki ve dayatmalarının savılması sürecinde ne derece başarılı olduğu görüldükten ve düşmanın talep ettiği ardı arkası gelmeyen tavizlere dur demek için tek seçeneğin direniş olduğu açıkça anlaşıldıktan sonra, bu sürece bağlılığımız daha da pekişmiştir. Öte yandan derinişin ülkenin bağımsızlığı, birlik ve bütünlüğünün muhafazası noktasında temsil ettiği tabii rol de herkesçe bilinmektedir.

Din ve Mezhep Esasına Dayalı Siyasete Son verilmesi

Lübnan'daki mevcut düzenin bozulmasına yol açan hastalıkların başında din ve mezhep gruplarının taksimine dayalı siyasi ve idari yapı gelir. Lübnan halkının başına gelen trajedilerin, kültürel, siyasi, toplumsal felaketlerle asayiş ve kalkınma sorunlarının ana sebebi de budur. Ülkenin içişlerine müdahale etmek ve halkın kaderiyle oynamak isteyen emperyalist güçlerin en rahat kullandıkları araç da budur. Hizbullah adaylarının öncelikle görevlerinden biri de, diğer samimi dost ve çevrelerle işbirliği yaparak din ve mezhep ayrımcılığına dayalı bu sistemi, yeni anayasaya dayalı ilk seçim döneminde ortadan kaldırma yönündeki faaliyetlere ağırlık vermek olacaktır.

Siyasal Özgürlükler ve Basın Hürriyeti

İnanç, ibadet özgürlüğü ve semavi dinlere saygının güvence altına alınması.

Siyasi faaliyet özgürlüğünün temin edecek yasaların çıkarılması.

Basının şu çerçevede düzenlenmesi: Basın organlarının Lübnan'ın kimliği ve kültürel kimliğiyle bağdaşır yayıncılıkta bulunması, genel ahlak ve düzene saygılı olunması,

Zorunlu Göçe Mahkûm Edilenler

Zorunlu göçe mahkûm edilenlerin tümünü kapsayan bir geri dönüşün temin edilmesi.

İşgal altındaki sınır şeridiyle ilgili göçlere çare bulunması.

2.İdare, Toplum ve Eğitim Sahası

İdare, eğitim ve toplumsal kalkınma alanlarında altyapının ıslah edilmesi zorunluluğu ortadadır. Bunun dışında da ülkede bu alanlarda çözülmesi gereken ivedi sorunlar mevcuttur. Bunların halli için ulusal imkânların seferber edilmesi gerekmektedir.

İdare Sahası

Kamu istihdamında din ve mezhep kotasyonlarına son verilmesi.

Resmi görevlerin verilmesinde adam kayırmacılığın değil yeterlilik ve liyakat kıstaslarının esas alınması.

İdari denetim sisteminin güçlendirilmesi.

Kalkınma Sahası

Yerli malların korunması, sanayi ve tarım sektörlerinin desteklenmesi sayesinde milli gelirin arttırılması ve yeni ürünler için dış pazarlar bulunması.

Geri kalmış bölgelerde altyapıların geliştirilmesi, bunun için yeni yolların yapılması. Mevcut yolların iyileştirilmesi, elektrik ve su şebekelerinin ıslahı.

Mahrumiyet bölgelerinin kalkınmasına öncelik verilerek dengeli kalkınma prensibine bağlı kalınması.

Eğitim ve Kültür Sahası

Bütün seviye ve çeşitleriyle devlet okullarının güçlendirilmesi, özellikle mesleki eğitime ağırlık verilmesi.

En az ortaokul düzeyini kapsayacak şekilde zorunlu eğitimin yaygınlaştırılması. Lübnan Üniversitesi'nin, özellikle de teknik fakültelerin desteklenmesi.

Üstün gençlerle ilgilenilmesi ve üniversite içi araştırmaların güçlendirilmesi.

Tarih müfredatının objektif kıstaslara riayet edilerek yeniden düzenlenip yazılması Lübnan'ın Arap-İslam kimliğinin gözetilmesi.

Din eğitiminin güçlendirilmesi ve korunması.

Eğitim müfredatında Arapça'nın esas alınması.

Toplum Sahası

Bütün Lübnanlıları kapsayacak sosyal güvenlik, hak ve tazminatlar yasının çıkarılması. Serbest meslek erbabı, gündelikçi işçiler ve diğerlerinin de sosyal güvenlik şemsiyesi altında alınması, yaşlılık maaşı verilmesi.

Sosyal yardım, sağlık ve maaşla ilgili kurumların ıslah edilmesi.

Lübnan'ın bütün bölgelerinde devlete ait tıp merkezleri ve hastanelerin kurulması.
(Qassam, 2006:299–305)

EK-8:Hizbullah'ın 1996 Parlamento Seçim Programının Özeti

Yüce Allah'ın adıyla.

Ve bizim (davamız) için mücadele edenler (cihat açanlar), kuşkusuz biz onlara kendi yolumuzu göstereceğiz, çünkü Allah doğruların yanındadır. (Ayet-i Kerime)

Vefakâr Lübnanlılar

İlahi değerlerimize dayalı siyasi yöntemimizi sürdürerek, bütün çeşitliliği, zenginliği ve yüce insani değerler ile engin kültürel ilişkilerimize bağlı kalarak...

Güney'de ve Batı Beka'daki topraklarımızı kurtarmak, daha dengeli ve adil bir siyasi toplum, eksikliklerini daha iyi anlayabilen ve yabancılarla baş edebilen ve daha dengeli bir toplum özleminden başka, güvenliğimizi ve düzgün ve onurlu bir yaşam hakkımızı korumak için...

İşgale karşı direnme

Direniş, kurtarma ve mücadele etme görevi ve savaş alanında – en İslami önemlileri Temmuz 1993 ve Nisan 1996 tarihlerindeki iki büyük savaştaki sadakati ve zaferi- ve siyasetteki kazanımları sayesinde egemenliğe, kaynaklara ve haklara zarar verebilecek koşullar ve bedeller olmaksızın onurlu bir kurtuluşa giden tek seçenek olduğunu kanıtlamıştır; ayrıca Lübnan halkı için birleştirici bir unsur ve güvenliği ve bölgesel ve uluslararası varlığı için bir garantör olduğunu da kanıtlamıştır.

İşgal altındaki topraklarımız tamamen kurtuluncaya ve ulusal egemenlik yeniden sağlanıncaya kadar, işgal altındaki bölgede yaşayan halkımız kurtarıncaya ve zorba Siyonistlerin doğrudan ya da dolaylı etkisinden uzak özgür, onurlu ve iyi bir yaşam sürmeye başlayıncaya kadar güçlü ve etkin bir direniş sürdüreceğiz. Aynı zamanda, bu toprakların sahipleri pahasına İsrail'in konumunu resmileştirmeye çabalayan abartılı görüşmelerin önünü kesmek için çalışacağız.

Eşitliği sağlamak ve adil bir devlet kurmak

Lübnan halkı arasında adaleti ve eşitliği sağlamanın, bütün Lübnan halkının, siyasi, ekonomik ya da toplumsal hak ve görevler açısından eşit koşullar altında, enerji ve dayanışmayla yapım sürecinde çalıştığı, dengeli, saygın ve müreffeh bir ülke kurmanın esaslarından biri olduğu düşünülmektedir. Bundan dolayı aşağıdakileri elde edinceye kadar çalışmaya devam edeceğiz: Lübnan siyasi sisteminde ve toplumsal yapısında başlıca sorun olan siyasi hizipçiliğin; ayrıca ülke içinde dengesizliğe yol açan etmenlerin ve yetkili kurumlara ve hizipler arasındaki ilişkilere damgasını vuran kargaşayı besleyen kaynaklarının kaldırılması. Bütün Lübnanlılara tarafsız davranan, gerçek temsili sağlayan,

Lübnan'da, ülkeyi nispi temsille tek bir seçim bölgesi haline getiren siyasi bir yapı gelişmesine yol açan adil ve dengeli seçim sistemi.

Ekonomi

Devletin, dışarıdan alınmış ve önceliklerinde savaş nedeniyle bir kenara bırakılmış ve yoksulluğun artmasına, işsizliğe ve ekonomik adaletin terazisi olarak görülen orta sınıfın yavaş yavaş kaybolmasına yol açmış olan ekonomik ve toplumsal özgüllükleri göz önünde bulundurmeyen ekonomik politikalar yerine bir bütün olarak insani gelişmeye öncelik veren ekonomik politikaları benimsemesi için çalışacağız. Ayrıca, vergilerin ve harçların vatandaşların olanaklarına göre alınması için çalışacağız.

Eğitim ve sendika

Halk eğitiminin geliştirilmesi ve iyileştirilmesi talebi bugüne kadar henüz ciddi ve etkili bir şekilde ele alınmamıştır, bu nedenle halk eğitiminin, okul, öğretmen ve yönetim olarak geliştirilmesi ve iyileştirilmesi için çalışmak çok önemlidir. Bundan başka, eğitim yapısının geliştirilmesinin ardından ders programlarının çağdaş ihtiyaçlara göre yeniden düzenlenmesi ve yenileştirilmesi, ayrıca tarih kitaplarının tarafsız bir şekilde yazılması ve mesleki eğitime ilginin artırılması ve mesleki eğitim programları hazırlanırken Lübnan'ın piyasa ihtiyaçlarının dikkate alınması zorunludur.

İşçi hareketinin ve sendikaların desteklenmesi sivil ve siyasi bir zorunluluktur; kriz sırasında ve kritik dönemlerde yetkililerin baskılarından, zorlamalarından ve tacizlerinden uzak tutulmalıdır. Öğretmenlerin ve üniversite öğretim üyelerinin çeşitli isteklerini yerine getirirken, onlara karşı adil olunması, isteklerinin ertelenmemesi ve geciktirilmemesi bu iki sektörün istikrarı için alınması gereken acil bir önlemdir. Bu nedenle Hizbullah, sendika hareketlerini desteklemekte ve sendikalara siyasi destek ve halk desteği sağlamakta ısrarlı olduğunu bildirir.

Toplum ve Sağlık

Gençliğin, ülkelerini kurmadaki rolünün öneminin ve kişiliklerini güçlendirmek ve zamanlarını yapıcı faaliyetlerle doldurmak için gerekenlerin sağlanmasının zorunluluğunu tekrarlıyoruz.

Kadının rolü, bütün siyasi, eğitimsel, toplumsal, kültürel ve ekonomik yaşamda yükselen ve etkili olan diğer yarı olmasına dayanır. Kadın ne tamamlayıcı ne de reklâm malzemesi olarak görülmelidir. İyi bir toplumun temel taşı olan ailenin bütünlüğünün sağlanması ve korunması ve bunun için bütün eğitsel ve toplumsal koşulların sağlanması.

Devlet hastanelerinin ve sağlık merkezlerinin gerekli donanımlar sağlanarak

geliştirilmesi işinin tamamlanması, bu sağlık merkezlerinin bütün ülkeye, özellikle uzak bölgelere ve Güney’de ve Beka’da direniş bölgelerine yayılması, ayrıca sağlık güvencesine Lübnan’daki bütün sektörlerin erişebilmesinin sağlanması.

Dış politika

Lübnan’ın Arap bağlantısının uygulaması olarak ve bölgesel mücadeleler içinde Lübnan’ı soyutlama çabaları karşısında Lübnan-Suriye ilişkilerin Lübnan için önemli bir erişmezlik ve sağlamlaştırma unsuru yerine geçmesi nedeniyle bu ilişkilerin sürdürülmesi. Ayrıca, bu ilişkilerin sıkıntılı Lübnan sisteminde denge etmenleri olduğu geçmiş yıllarda kanıtlanmıştır.

Amerika’nın Lübnan’a uyguladığı siyasi ve ekonomik baskı politikaları karşısında sağlamca durulması için çalışılması, ABD’nin Lübnan’ın içişlerine sürekli karışmasının kabul edilmemesi ve topraklarımızı işgal eden, çocuklarımızı öldüren ve köylerimize ardı arkası kesilmeksizin saldıran düşman İsrail’in tutumlarıyla özdeşleşen ve bunları destekleyen Amerikan politikasıyla mücadele edilmesi.

Değerli Lübnan Halkı,

Bütün dini, ulusal ve törel boyutlarının ve sorumluluklarının sonuçlarıyla ve Lübnan halkının karşılaştığı zorlukların ve engellerin boyutunun tam olarak anlaşılmasıyla ve halkımızın bütün beklentilerini elde etmek için gereken uzun sürenin sona ermesiyle halkı temsil etme görevi nedeniyle Hizbullah adaylarının görevlerini yerine getireceğini ve Hizbullah’ın parlamento bloğunun siyasi-yasama görevinin çerçevesini kesin ve açık bir biçimde anlatan bu seçim programını yürürlüğe koymak için ellerinden geleni yapacağını onaylar.

Başarı Allah’tandır.

Hizbullah...

Kaynak: (Alagha, 2007:271–277)

EK-9: Hizbullah'ın 2000 parlamento seçimleri Programı

Seçimler, halkımızı, ülkemizi ve ülkümüzü savunmayı sürdürmemiz için parlamentoya girme olanağı tanımaktadır. (İslami) direnişin, halkın sürekli hazır olması için çalışmaktayız.

Rahman ve Rahim Allah'ın adıyla.

“Allah'ın sana verdiği (bu servet) içinde ahiret yurdunu ara, bu dünyadan da nasibini unutma. Allah sana nasıl iyilik ettiyse sen de öyle iyilik et, yeryüzünde bozgunculuk isteme, çünkü Allah bozguncuları sevmez.”

Direniş ve Kurtuluş

Direniş, son 18 yıldan beri sürekli özveri, cihat ve kutsal şehitlerinin kanı sayesinde, (İsrail'i) saldırganlıktan caydıracak ve “Siyonist” hırsına göğüs gerecek, halkımızın güvenliğini ve saygınlığını artıracak, topraklarımızı kurtaracak ve işgali ve destekleyicilerini reddeden ve direnişe arka çıkan gerçek bir ulusal bütünlük sağlayacak tek yol olduğunu kanıtlamıştır.

Direniş, işgal edilmiş Lübnan topraklarını geri almayı başardı ve bölgede (Ortadoğu'da) “Siyonist Varlık”la mücadelenin tarihinde hiç rastlanmadık şekilde Siyonist düşmanı utanç içinde silahlarını bırakmaya ve çekilmeye zorlayarak konumunu kuvvetlendirdi. Üstelik Direniş, kurtuluş sırasında, önemli özelliklerinden biri olan uygar (kültürlü) davranışını, yani büyük ulusal sorumluluğun peşinde olduğunu ve grup, mezhep ya da ülke ayrımı yapmaksızın bütün vatandaşların güvenliğini savunduğunu da kanıtlamıştır. Bu büyük başarı (kurtuluş) halkın, hükümetin ve Lübnan ordusunun işbirliğiyle kazanılmıştır. Bu, zaferi (kurtuluş) koruyan, genel olumlu bir havanın doğmasına neden olmuştur.

Direniş, hakları ve işgal edilmiş toprakları koşulsuz ya da barış anlaşmaları dayatılmaksızın geri alabileceğine dair üzerine bahse girilebilecek ciddi bir seçenek olduğunu kabul ettirmiştir. O (Direniş) bölgedeki bütün insanların, özellikle mazlum Filistin halkının (İşgal Edilmiş Topraklar) örnek alacağı ve benimseyeceği bir model olmuştur.

Bu nedenle, hem ümmeti uyandırmak ve yüceltmek hem de yöneticilerinin /yönetimlerinin tutumunu güçlendirmek ve Siyonist düşmanla ilişkileri normalleştirmeye son vermek için Lübnan'da İslami Direniş'in deneyimini (Hizbullah'ın modeli) pekiştirmek ve genelleştirmek bir görevdir. Bu, ABD ve İsrail'in bölgede egemenlik kurma ve halkını kendilerine ayrıcalık tanınması için zorlayarak emirlerini dayatmayı amaçlayan

projesine bir “geri çekilme” yükü yükleyecektir.

Ülkemizi herhangi bir saldırıya ya da “Siyonist” tehdidine karşı savunmak amacıyla Direniş’i ve halkımızın ve (Lübnan’ın) resmi tutumunu korumak için çalışacağız. İsrail’in bölge (Ortadoğu) üzerindeki planları ve tehlikeli projelerini gerçekleştirmesini önleme inancımız (ile aynıdır).

Lübnan’ın dış politikası

Daima “Siyonist Varlık” yanlısı ve destekçisi olan ve onların bütün halkımıza karşı suçlarını, saldırganlıklarını ve terörizmini örtbas eden ABD’nin saldırgan politikası karşısında Lübnan’ın, tutumunu güçlendirmek için çalışılması. ABD’nin bütün normlara ve diplomatik standartlara aykırı bir şekilde Lübnan’ın içişlerine sürekli müdahalesinin reddedilmesi.

Lübnan ve Suriye’nin karşı karşıya kaldığı sorunlara, özellikle “Siyonist Varlığın” yarattığı tehlikelere göğüs germesi için Suriye’yle özel ve kaderimizde var olan ilişkilerin hem Lübnan hem Suriye için bir kuvvet unsuru olarak düşünülmesi.

Lübnan’ın gerek Arap ve İslam ülkeleriyle gerekse dünyadaki diğer dost ülkelerle ilişkilerinin güçlendirilmesi.

Lübnan’ın daima güvenilir bir destekçisi olan İran İslam Cumhuriyeti’yle ilişkilerin geliştirilmesi.

Sosyoekonomik sorun

Toplumsal sorunların ağırlığı ciddi bir düzeye ulaşmıştır; pek çok Lübnanlı, ciddi kıtlığın yol açtığı kötü yaşam koşullarının sıkıntısını çekmektedir. Bu sorunu aşağıdakileri gerçekleştirmeyi amaçlayan genel bir ekonomik reform planı yaparak çözmek için olağanüstü çaba harcamak gerekmektedir.

Gelirleri artırmak, giderleri azaltmak ve büyüme düzeylerini yükseltmek için değişik sektörler arasında genel ve dengeli bir ekonomik plan/kalkınma planı benimseyerek bütçe açığının giderilmesi.

Harcamaların kısılması, kamu borçlarının ele alınması ve azaltılması.

Ekonomik büyüme sağlayacak, istihdamı artıracak ve yatırımı teşvik edecek homojen mali parasal ve ekonomik politikalar izlenmesi.

Tarım ve sanayi sektörlerinde hükümet harcamalarını artırarak ve teşvik politikaları ve canlandırma yöntemleri izlenerek verimli sektörlerin güçlendirilmesi.

Hukuk devletinin ve kurumlarının kurulması, siyasi katılımın desteklenmesi

Bizi ilgilendiren meseleler açısından: Siyasi yaşamın gelişmesi ve hiçbir ayırım

yapılmaksızın bütün Lübnan halkı arasında toplumsal adaletin sağlanmasıyla; bütün insanlara, gruplara ve coğrafi bölgelere eşit olanaklar sunan iyi bir gelecek sağlayan ve bütün halkın hak ve görevler bakımından eşit olduğu istikrarlı bir devlet kurulmasıyla biz (Hizbullah) aşağıdakileri gerçekleştirmek için çalışacağız.

“Siyasi Hizipçiliğin Kaldırılması Ulusal Kurulu” kurulması.

Gençlerin toplumsal ve siyasi yaşamdaki rollerini etkinleştirmek için gençlere özel bir önem verilmesi, gençleri farklı düzeylerde ve ölçülerde yararlı duruma getirmek için özel merkezler kurulması.

Kadınların güçlendirilmesi, toplumsal yaşamın kurulmasına ve canlandırılmasına katılmaları için bütün kapıların açılması.

Siyasi yaşamın gelişmesine yardım eden ve nispi temsile uyumlu siyasi programlara dayalı daha iyi temsile olanak tanıyan bir seçim yasasının çıkarılması, gençlere gerçek milliyetçi tercihlerini ifade etme olanağı sunmak için oy verme yaşının (21’den) 18’e indirilmesi.

Eğitim ve kültür işleri

Halk eğitiminin güçlendirilmesi ve öğretmenlerin rolünün artırılması; yeni eğitim programlarının uygulanabilmesi için okulların gerekli araç ve gereçlerle donatılması; eğitim olanaklarının toplumun her kesimine, özellikle yoksullara ve yoksunlara sunulması; yoksun bölgelere gereken ilginin ve özenin gösterilmesi.

Hem devlet okullarına hem de özel okullarda dini eğitimi zorunlu (kılan bir yasa) çıkarılması.

Toplumsal konular ve sağlık konuları

(İsrail) işgali ve “Siyonist” saldırılar dikkate alınarak, yurtlarını terk etmek zorunda kalanların özel koşullarına özen gösterilerek, bunların kayıtlarına adil bir şekilde son verilmesi.

Toplumun her tabakasında ihtiyaç duyulan sosyal bakım kurumlarını, özellikle sosyal güvenlik kurumlarının geliştirilmesi ve canlandırılması; sosyal güvenlik olanaklarının ve hizmetlerinin, (yalnızca kayıtlı olanlara değil) Lübnan’ın bütün kesimlerine yayacak şekilde artırılması ve sosyal güvenliğin mevcut parasıyla ekonomik kalkınmaya katkıda bulunmak ve konut sorununa eğilmek için sosyal güvenlik yasasının yeniden ele alınması ve değerlendirilmesi

Lübnan’da yaşayan ailelere yardım etmek için sosyal yardımların ve kamu hizmetlerinin iyi araştırılarak hazırlanmış bir plana göre artırılması ve yaygınlaştırılması,

çünkü bu ailelerin yüzde 40'ı yoksul ya da yoksundur ve yoksulluk sınırının altındadır. Bu nedenle, bu ailelere onurlu bir yaşam sağlama görevi (devlete) düşer.

Toplumsal sorunların kökünü kazımak için bunlara genel kalkınma-ekonomik görüşe göre yapıcı çözüm bulunması.

Devlet hastanelerinin geliştirilmesi, sosyal güvencenin yoksul kesimin bütün hastane vakalarını kapsayacak şekilde genişletilmesi.

Çocukların genel, güvenli ve gerçekten bakımını sağlamayı amaçlayan program ve planlar yapılması.

Yüce Lübnan Halkı

Size güvenerek ve büyük fedakârlık göstermiş olan halkımızın sadakatine ve anlayışına inanarak ve parlamentonun dar sınırları içinde ve parlamentonun dışında, her yerde ve her kesimde –İslami Direniş şehitlerinin lideri, Allah rahmet eylesin, Es-Seyyid Abbas el-Musavi olarak- “size hizmet etmek için” ve hepimizin peşinde olduğumuz amaçlarımıza ulaşmak için, sizinle birlikte yürüyüşümüze devam etmek için, bütün çabamızı ve potansiyelimizi vermeye ant içerek seçimlere katıldık.

Allah her muradın arkasındadır.

Hizbullah.

Kaynak: (Alagha, 2007:278–285)

EK-10:Hizbullah'ı 2005 parlamento seçim programı

Lübnan'ın bağımsızlığının güvence altına alınması, Lübnan topraklarını tümüyle kurtarmak için (Şeba Çiftlikleri'nden söz edilmektedir) (İslami) Direniş'i, Hizbullah'ın askeri kanadını ve silahlarını güvence altına alarak Lübnan'ın İsrail'in tehdidinden korunması.

Hariri suikastını araştıran BM ekibinin çalışmalarının kolaylaştırılması

Suriye ve Lübnan arasında özel bir ilişki kurmak için uygulanabilir önlemlerin alınması.

Lübnan'ın içişlerine her ne şekilde olursa olsun yabancı vesayetini ya da müdahalenin reddedilmesi.

Yerleşik ulusal değerleri (tevabit vataniyye) koruyacak etkin bir parlamento oluşturmak için en geniş ve en kapsamlı ulusal temsil ve halk temsili anlayışıyla parlamento seçimlerinde yarışılması.

Ulusal ve ayrıntılı bir çerçeve içinde açıklık ve diyalog yoluyla ulusal söylemin kullanılması gereğini vurgularken anayasaya ve devlet kurumlarına başvurmanın tekrarlanması.

Lübnan halkına temel hizmetlerin götürülmesine yardımcı olacak tarım, sanayi ve ticaret gibi verimli sektörleri canlandırarak yoksulluğun kökünü kazımayı hedef alan ayrıntılı bir sosyoekonomik program ihtiyacının vurgulanması.

Kaynak: (Alagha, 2007:286)

EK 11: Hizbullah'ın Açık Mektubu'nun (Anayasasının) Özeti

Bu metin; İslami direnişin sembolü olan yüce şehidimiz Ragıp Harb'in şehadetinin birinci yıldönümü münasebetiyle, Hizbullah'tan Lübnan ve dünya ezilenlerine, tasarılarını ve takip ettiği yolu bildiren açık mektubudur.

Tarih: 15 Şubat 1985

“Rahman ve Rahim olan Allah'ın Adıyla:

Kim Allah'ı, O'nun elçisini ve müminleri dost tutarsa (bilsin ki) galip gelecek olanlar yalnız onlardır yalnız Allah'ın hizbidir.

Yüca Allah'ın sözü her zaman doğrudur.”

İthaf

İşğıyla Lübnan ezilenlerine özgür ve onurlu bir yaşamın yolunu aydınlatan ve onların masum kanlarının tutuşturduğu alevle siyonist zalimlerin iktidarını yakıp kavuran parlak meşaleye;

Kardeşlerine sadakatle bağlı olan, onlara cihat yolunda önderlik eden, onları savunmak ve cesaretlendirmek uğruna canını esirgemediye kadar mücadele veren ve böylece insanlık için dünya istikbarını zulüm ve küstah saldırganlığının şahidi olan öncüye;

Muzaffer İslami direnişin ve kardeşlerimizin Güney ve Batı Beka'da en soylu Hüseyini destanları yazarak sürdürdükleri muhteşem kıyamın temsilcilerine;

Müminlerin emiri, veliy-i fakih, Ayetullah Humeyni'nin önderliğinde eylem sancağını yükselterek Amerika'nın Lübnan'daki hayallerini suya düşüren ve İsrail işgaline karşı direnenlere;

Onun şahadet yıldönümünde dünya ezilenlerine sunduğumuz bu satırlarda ortaya konan devrimci İslami siyasi çizgiyi hayatında somutlaştıran ve böylece bütün Lübnanlı mücahitlerin bu aydınlık yolda rehberi olan aziz şehidimiz Ragıp Harb'e;

Rabbimiz, hamd sanadır. Sana yalvarıyoruz; bizleri metin ve muhkem kıl. Bize güç ver ve zalimler karşısında bize zafer nasip et.

Allah'ın selam, rahmet ve bereketi üzerinize olsun.

Hizbullah

Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla:

Deki: “Hak Rabbinizdendir. Artık dileyen inansın.” Çünkü biz zalimlere öyle bir ateş hazırladık ki (dumanı ve ateşlerinin) çadırı onları kuşatmıştır. Eğer (susuzluktan)

feryat edip yardım isteseler, erimiş maden gibi yüzleri haşlayan bir su ile kendilerine yardım edilir! O ne kötü bir içecektir ve ne kötü bir yaslanacak yerdir!

Yüce Allah'ın sözü her zaman doğrudur.

Biz Kimiz ve Hangi Kimliğe Sahibiz?

Ey özgür ezilenler;

Biz Hizbullahi hareketin Lübnan'daki evlatlarıyız: Sizi selamlıyor ve sizin aracılığınızla bütün dünyaya sesleniyoruz; Siz şöhret sahibi seçkinler, kurumlar, partiler siyasi kuruluşlar, yardımsever dernekler, haber ajansları. Hiç kimseyi dışarıda bırakmaksızın tüm dünyaya sesleniyoruz; çünkü herkesin sesimizi duymasını, bildirimizi anlamasını, tasarılarımızı ve planımızı inceleyip öğrenmesini istiyoruz.

Hizbullahi hareketin evlatları olarak kendimizi ayrılmaz bir parçası saydığımız İslam ümmeti; bütün dünyada en zalimane ve küstahça saldırılara maruz kalmış durumdadır. Doğu ve Batı'nın birlikte sürdürdükleri saldırılar; bu ümmeti Allah'ın mesajını içerdiğinden mahkûm bırakıp saptırmaya yöneliktir. Çünkü Allah'ın, onun vesilesiyle kendilerini aziz ve mübarek kıldığı ve bu vahiy sayesinde Müslümanlar Allah'a inanan, iyiliği emredip kötülükten sakındıran, insanlar arasından çıkarılmış en hayırlı topluluk olacaklardır. Bu saldırılarla aynı zamanda bu ümmetin zenginliklerini ve kaynaklarını gasbetmek, evlatlarının kabiliyet ve imkânlarını sömürmek ve onun her türlü iş ve gidişatını kontrol altında tutmak da hedeflenmektedir.

Allah'ın öncülerimize İran'da zafer ve cihanşümül İslam devletinin çekirdeğini kurmayı nasip ettiği biz Hizbullahi hareketin evlatları; feraseti, bilgeliği ve doğru yönetimiyle bu makamı hak etmiş olan tek bir imama itaat etmenin gerekli olduğuna inanıyoruz. Müslümanlardaki devrimci kıvılcımın ateşleyerek gerçekleştirdiği patlamayla bütün dünyayı sarsan; şanlı İslam inkılâbının rehberi olarak imamet için gerekli bütün şartların kendisinde bir araya geldiği Ayetullahi'l Uzma el-Humeyni, bugünkü durumunda imamet makamının sahibidir.

Biz Lübnan'da ne kapalı bir örgüt ne de dar siyasi çerçeveli bir kuruluşuz. Tersine, Allah'ın elçilerinin sonuncusu Hz. Muhammed'in elleriyle tamamladığı mesajı olan İslam'ın belirlediği ideolojik ve siyasi bağlarla bütün dünya Müslümanlarıyla bağlıyız. Kur'an-ı Kerim'de; "Bugün size dininizi olgunlaştırdım, size nimetimi tamamladım ve size din olarak İslam'ı beğendim" buyuran Allah, böylece İslam'ı bütün dünyanın uymasını istediği din olarak indirmiş ve tanıtmıştır.

Afganistan'da, Irak'ta, Filipinlerde ya da herhangi bir başka yerde Müslümanların başına gelen bir şey bütün İslam ümmetinin başına gelmiş demektir. Bu yüzden ayrılmaz bir parçası olduğumuz İslam ümmetinin karşı karşıya olduğu her türlü zorlukla mücadele etmeyi asli bir dini görev kabul ederek veliy-i fakihimiz tarafından tespit edilen siyasal yaklaşımımız ışığında bu yönde sonuna kadar gayret ederiz.

Kültürümüzün temel kaynakları, Kur'an-ı Kerim, sahih sünnet ve fakihin içtihatlarıdır. Bunlar muğlak ve karmaşık olmayan, açık ve herkes tarafından kabul edilebilir kaynaklardır. Ne teoriler üretmeye, ne de üzerlerinde felsefe yapmaya gerek yoktur. İhtiyaç duydukları tek şey itaat ve uygulamadır.

Askeri gücümüzün boyutlarını kimse tayin edemez. Çünkü bünyemizin diğer parçalarından ayrı bir askeri organımız yoktur. Her birimiz, cihat çağrısını duyduğumuzda savaştan birer asker kesiliriz ve veliy-i fakihin önderliğindeki eylemin çerçevesinde çatışmadaki meşru görevimizi yerine getirmek için üzerimize düşen her sorumluluğu sırtlarız. Allah bizimle beraberdir. Bizi yardımıyla destekler, düşmanlarımızın kalbine korku salar ve bize onlar karşısında izzetli zaferler bahşeder.

Dünya İstikbarı Bizimle Savaşmak İçin İttifak etmiştir.

Ey özgür ezilenler;

Batı'nın ve Doğu'nun müstekbir zalim devletleri; bizimle savaşmak üzere ittifak etmişlerdir. Mesajımızı tahrif etmek; bizi yanlış tartarak, aleyhimize yalanlar uydurarak ve bizimle ezilen kitleler arasına engeller koyarak bizleri ayırmak için hain düzenler peşinde koşmaya çalışmakta; ABD ve müttefiklerine karşı sürdürdüğümüz mücadelede elde ettiğimiz çok önemli esaslı başarıları küçültüp bize hanel getirebilmek için hem kendileri hem de kışkırttıkları uşakları vasıtasıyla büyük bir gayret harcamaktadırlar.

ABD, bölgedeki yerli işbirlikçileri vasıtasıyla; Lübnan'daki ABD saldırganlıklarına son verenlerin, işgalci güçlerini rezil ederek hayal kırıklığına ve zillate boğan ve bu ülkenin ezilen halkına karşı kuduğu fesat dolu planlarını bozanların içki, kumar, eğlence partileri ve benzeri etkinlikleri gereksiz ve büyüterek bunların kin beslemekten başka dertleri olmayan bir avuç fanatik ve teröristten ibaret olduğu imajını halka yaymaya çalışmaktadır. Ama biz, ne kadar kurnaz olursa olsun bu gibi yalan ve iftiralara milletimizin aldanmayacağına güveniyoruz. Çünkü bütün dünya bilir ki ABD ve dünya istikbarı ittifakıyla çatışmaya girmeyi düşünenler böyle ikincil sorunlara takılıp kalarak "ağaçlardan ormanı görememe" yanlışlığını düşünmezler.

Bütün Felaketlerin Sebebi Amerika.

Kötülüğün, fitne ve fesadın kaynaklarıyla savaşmak için çabalamaktayız ve bunların ana köküyse Amerika'dır. Önderimiz İmam Humeyni; kötülüklerin kaynağının ve uğradığımız bütün felaketlerin sebebinin Amerika olduğunu defalarca vurgulamıştır. Biz Amerika'yla savaşarak sadece en meşru hakkımız olan İslam'ı ve milletimizin şerefini savunmuş oluyoruz.

Bütün samimiyetimizle ve açıkça ilan ediyoruz ki biz; yalnız Allah'tan korkan, zulmü, baskıyı, saldırganca tavırları ve zalimler karşısında zillet içinde boyun eğmeyi asla kabullenmeyen bir hareketiz. Amerika, müttefikleri ve özellikle Filistin'de mukaddes İslam topraklarını gasp etmiş olan siyonist sürüleri bugüne kadar oluşu gibi bundan sonra da sürekli bize saldırmak ve boyun eğdirmeye uğraşmakla meşgul olacaklardır. Bundan dolayı biz de sürekli ve giderek artan bir şekilde onların saldırılarını püskürtmek, dinimizi, varlığımızı ve şerefimizi savunmak için hazırlık içindeyiz.

Onlar ülkemize saldırdılar, köylerimizi yakıp yıktılar, çocuklarımızı katlettiler ve başımıza da milletimize karşı korkunç katliamlar gerçekleştirmiş cani uşaklarını geçirdiler. Hala da İsrail'in dostu olan bu kasapları desteklemekte ve bizi, kendi geleceğimizi kendi hür irademizle belirleme hakkımızdan alıkoymaktalar.

Ülkemizin maruz kaldığı siyonist işgal ve Beyrut'un ablukası sırasında bu güçlerin bombaları kardeşlerimizin üzerine sağnak gibi yağıyordu. Uçakları, sivil yerleşim bölgelerimizi gece-gündüz dinmeyen saldırılarıyla tahrip eder ve kadınlarımızı, çocuklarımızı hedef alırken işgalci düşmanın işbirlikçisi Falanjistlerin bölgeleri, istilacı kuvvetlerin harekât ve yönetim merkezi olarak güven içindeydi.

Dünya kamuoyunun vicdanına müracaat ettiğimizde ise ne bir ses ne de ondan bir iz yoktu.

Fakat bizim kahr dolu günlerimizde bir türlü rastlayamadığımız bu vicdan; cani Falanjistler Beka'da Zahle şehrinde kuşatıldıklarında ya da İsrail ve müttefikleri Şuf'da ve Dair al-Kamer'de muhasaraya düştüklerinde birden bire harekete geçerek bütün dünyayı ayağa kaldırdı. Bu tavır karşısında önce dehşete düştük, fakat sonra anladık ki bu, dünya kamuoyunun vicdanı denilen şey sadece güçlülerin talebi üzerine ve müstekbirlerin çıkarları doğrultusunda hareket etmektedir.

İsrail ve Falanjistler bir tek gece içinde Sabra ve Şatilla'da babalarımızın, çocuklarımızın, kadınlarımızın ve kadeşlerimizin binlercesini katlettiler. Fakat hiçbir uluslararası kuruluştan ya da yetkiliden bir suçlama ve kınama çıkmadı. Hâlbuki NATO

kuvvetleri; sürekli saldırılarla harap olmuş ve Amerikan tilkisi Philip Habib'in hileleri sayesinde kendi korumalarını kabul eden bu komplodan, yine kendi işbirlikleriyle gerçekleştirilecek olan bu iğrenç katliamdan sadece birkaç saat önce ayrılmışlardı.

Bu ve benzeri caniyane saldırılar, bir kez daha kesin inancımızı olan, “insanlar içerisinde en yaman düşman olarak yahudileri ve müşrikleri bulursun” İlahi hükmünü doğrulamıştır.

Çarpışmaktan Başka Seçeneğimiz Yok.

Bu suretle açık seçik ortaya çıkmıştır ki saldırganlık ancak büyük fedakârlıklarla defedilir ve şeref ancak kan pahasına kazanılabilir. Özgürlük bahşedilmez; can vererek, ruhu ve kalbi bu yolda kurban ederek alınır.

Biz; teslimiyeti bırakıp şeref kazanmayı, özgürlüğü ve Amerika'ya, siyonizme, Falanjistlere ve diğer müttefiklerine boyun eğdirmeyi kendimize din edindik. Yurdumuzu hürriyetine kavuşturmak, bütün emperyalistleri ve işgalcileri kovmak ve kendi kaderimizi kendi ellerimizle belirleyebilmek için kıyama kalktık.

Bugüne kadar çektiklerimizden daha fazlasıyla karşılaşmamız mümkün değil. Bu işler acısı halimiz on yıldan fazladır sürüyor ve bu süre içinde bize yönetenlerden sadece aç gözlülük, iki yüzlülük ve yetersizlik gördük.

Siyonist-Falanjist İşbirliği

Amerika, İsrail ve Falanjistlerin işledikleri suçların kurbanlarının sayısı yaklaşık olarak 100.000'dir.

Yarım milyona yakın Müslüman yerlerinden sürülmüş ve Nab'a Burc Hammud, Dikvana, Tall al-Za'tar, Sibniya, Gavarina, Calail gibi yerleşim bölgeleri hemen hemen tamamen yıkılmıştır. Calail'deki kardeşlerimiz hala aynı trajediyi yaşıyorlar ve tek bir uluslararası kuruluş, onların yardımına gelmiyor.

Siyonist işgalciler Müslümanların topraklarını gasbetmeye devam ediyor. Lübnan'ın üçte birinden fazlası; İsrail'in ve işgalcilerle mücadele etmek bir yana, kendilerine sağlanan güç karşılığında onların planlarına ortak olarak yardım eden müttefikleri Falanjistlerin işgali altındadır.

Böylece kasap Beşir Cemayel; İsrail'in, petrol zengini işbirlikçi Arap ülkelerinin ve Falanjistlere hizmet eden –sözde- Müslüman milletvekillerinin yardımları sayesinde Cumhurbaşkanlığı'nı elde etti.

O, bu makama; Falanjistlerin Müslümanlara zulüm ve tahakkümünü sağlayacak bir Amerikan-İsrail tuzağından başka bir şey olmayan Kurtuluş Komisyonu adlı operasyon

merkezinin beğenisini kazandığı ve onların dümen suyuna girdiği çok maharetli bir manevrayla ulaştı.

Ama halkımız artık bu zillete bir son vermeye, siyonistler ve işbirlikçilerin hayallerini bozmaya kararlıydı. Amerika ise bütün cüretkârlığıyla inat ederek bu kez de Emin Cemayel'i ölen kardeşinin yerine geçirdi. Emin'in ilk başarılı icraatları; mültecilerin barınaklarını yıkmak, Müslümanların camilerine saldırmak, ezilenlerin oturdukları mahallelerin sakinlerinin başına yıkılmasını emretmek bize karşı NATO kuvvetlerinin yardımını sağlamak ve Lübnan'ı bir İsrail nüfuz bölgesi ve Amerikan sömürgesi haline getiren uğursuz 17 Mayıs Antlaşmasını kabul etmek oldu.

Esas Düşmanımız

Halkımız bütün bu hainlikleri daha fazla tahammül edemedi ve küfrün önderleri Amerika, Fransa ve İsrail'le çarpışmaya karar verdi. Bu kuvvetlere ilk ceza 18 Nisan, ikincisi ise 29 Ekim 1983'te verildi. Bu arada işgalci İsrail birliklerine karşı gerçek bir savaş başlatılarak düşmanın iki önemli askeri merkezi imha edildi. Halkımız sivil ve askeri alanda İslami direnişini gittikçe artırarak İsrail'i –sözde- Arap-İsrail çatışmasının tarihinde ilk defa kabul etmek zorunda kaldığı aşamalı geri çekilme planına mecbur etti.

Andolsun ki, biz Hizbullahi hareketin evlatları, bölgemizdeki esas düşmanlarımızı çok iyi biliyoruz: İsrail, Amerika, Fransa ve Falanjistler.

İslam'a Bağlıyız Ama Onu Zorla Kabul Ettirmeyeceğiz.

Ey özgür ezilenler;

Bizler İslam'a bağlıyız ve bütün dünyaya adalet, barış ve huzur getirecek bu ilahi mesajın ezilenler ve bütün insanlar tarafından incelenmesini arzuluyoruz.

Allah Subhanehu ve Teala şöyle buyurmuştur;

“Dinde zorlama yoktur. Doğruluk sapıklıktan seçilip belli olmuştur. Kim tağutu (şeytan) inkar edip Allah'a inanırsa, muhakkak ki o kopmayan sağlam bir kulpa yapılmıştır. Allah işitendir, bilendir. Allah, inananların dostudur. Onları karanlıklardan aydınlığa çıkarır. Kâfirlerin dostları da tağuttur. (O da) Onları karanlıktan aydınlığa çıkarır. Onlar ateş halkıdır orada ebedi kalacaklardır”

Bu yüzden, hiç kimseyi İslam'ı kabule zorlamaya taraftar olmadığımız gibi hiç kimsenin de kendi inanç ve sistemini bize zorla benimsetmek istemesini hoş göremeyiz. İslam'ın, Lübnan'da şu anda Marunîlerin siyasal hâkimiyeti gibi zora dayanarak egemen olmasını istiyor değiliz.

Bununla birlikte İslam'ı inanç, sistem, düşünce ve hüküm olarak tamamen kabul ettiğimizi ve herkesi de onu tanımaya ve hukukunu kabul etmeye çağırdığımızı önemle vurguluyoruz. Ayrıca hepimizi İslam'a girmeye, onun öğretisine bireysel, siyasal ve toplumsal alanda tabi olmaya ısrarla çağırıyoruz.

Mevcut Rejimle Niçin Savaşıyoruz

Bu rejim dünya istikbarının himayesi altındadır ve İslam düşmanı siyasal yapının bir parçasıdır.

Bu rejimin temeli zulüm sistemidir ve hiçbir reform ya da bu rejime yamanacak kısmi düzeltme ve ıslahat hayra hizmet etmeyecektir. Sistemin köklerinin değişmesi zorunludur. "...her kim Allah'ın indirdiğiyle hükmetmezse işte onlar fasıkların ta kendileridir."

Lübnan'daki Hristiyanlara Birkaç Söz.

Ey onurlu ezilenler;

Bizler sizin aracılığınızla özellikle Marunîler başta olmak üzere Lübnan'daki Hristiyanlara seslenmek istiyoruz.

Marunî politikacıların "Lübnan Cephesi" ve "Lübnanlı Güçler" aracılığıyla sürdürdükleri siyaset Lübnan'da Hristiyanlara barış ve istikrar sağlamaktan uzaktır. Çünkü bu; taassuba, dini ve mezhebi ayrılıkçılığa, emperyalizm ve İsrail'le işbirliği temeline dayanan bir siyasettir.

Lübnan'ın içler acısı hali, din ve mezhebi ayrılıkçılığın ülkenin yıkımına yol açan büyük patlamanın temel sebeplerinden biri olduğunu kanıtlamış; Amerika, Fransa ve İsrail'le yapılan işbirliği de Hristiyanların bu gücün desteğine en çok ihtiyaç duydukları anda bile hiç bir yarar sağlamamıştır.

Dahası, artık en fanatik Hristiyanlar için bile bu ayrılıkçı bağılıkların karanlık dehlizinden ve kendilerine başkaları aleyhine tanınan alabildiğine geniş imtiyazlar tekelinin hülyalarından çıkma zamanı gelmiştir. Onlar için de şimdi ilahi çağrıya uyma; silahların yerine akliselimi ve mezhebi taassubun yerine iknayı koyma zamanıdır.

Bizler; Allah'ın temiz elçisi İsa'nın (a.s.) kendisi ve sizlerin adına Falanjistler tarafından işlenen cinayetlerden ve hem sizi hem de bizi baskıyla sindirerek ezmeye yönelik aptalca politikalarından pak ve masum olduğuna kesinlikle iman ediyoruz.

Allah'ın Resulü Muhammed (a.s.) de kendilerini sözde Müslüman sayan ama Allah'ın hükümlerini gözetmeyen; size ve bize bu hukuku uygulamayan sahtekârlardan pak ve uzaktır.

Eğer hesaplarınızı gözden geçirir ve sizin için hayırlı olanın ateş ve demir zoruyla dayatılanı değil serbest iradenizle seçeceğinizin olduğunu idrak edersiniz; Allah kelamıyla size çağrımızı yeniliyoruz:

“De ki: “Ey Kitap ehli, bizim ve sizin aranızda eşit olan bir kelimeye gelin: Yalnız Allah’a tapalım, O’na hiçbir şeyi ortak koşmayalım; birimiz diğerini Allah’tan başka tanrı edinmesin. “Eğer yüz çevirirlerse: “Şahit olun, biz Müslümanlarız! Deyin.”

Ey Lübnanlı Hristiyanlar;

Eğer Müslümanların bazı idari görevleri sizinle paylaşmalarını çok fazla buluyorsanız bilin ki Allah da size, böyle yapmanızın ifrat olduğunu bildirmiştir. Çünkü böylece Müslümanlar size ve bize karşı adil olmayan bir hükümete görev almış olurlar.

Eğer adalet istiyorsanız; kim peygamberine insanlar arasında O’nun kitabıyla adaletle hükmetmeleri ve herkese hakkını teslim etmeleri için İslam’ı vahyeden Allah’tan daha adil olabilir?

Eğer bazıları sizi, Müslümanların Falanjistler tarafından kendilerine karşı işlenen suçlar dolayısıyla size gösterecekleri tepki gibi yalan ve mübalağalı iftiralarla yanıltmak istiyorsa sakın inanmayın. Çünkü barışçı Hristiyanlar halen bizim aramızda hiç kimse tarafından rahatsız edilmeksizin yaşıyorlar.

Biz Falanjistlerle savaşıyorsak bunun nedeni sizin gerçeği görmenize engel olmaları ve sizi halktan saptırmaları; yeryüzünde bozgunculuk ve sapıklığı arzu etmeleri ve haksız yere büyüklükleridir.

Size iyi dileklerimizi sunuyor ve hem dünyada hem ahirette mutlu olmanız için İslam’a çağırıyoruz. Eğer bunu kabul etmezseniz o zaman sizden tek istediğimiz Müslümanlarla ahitleşip sözünüzde durmanız ve onlara karşı saldırılara katılmamanızdır.

İsrail’in Habis Varlığı Kesinlikle Sona Erdirilecektir.

İsrail’i, Amerika’nın bölgedeki öncü birliği ve İslam dünyasının bağrına sapladığı mızrak olarak görüyoruz. O, gasbetmiş olduğu haklar yeniden asıl sahiplerinin oluncaya kadar savaşılmaması gereken bir düşmandır.

Bu büyük düşman; uygulamaya işgal altındaki Filistin’de başladığı yayılcı ve yerleşimci politikasıyla Fırat’tan Nil’e kadar uzanan Büyük İsrail’i gerçekleştirme gayretleriyle gelecek nesillerimiz ve bütün İslam ümmetinin kaderi için çok ağır bir tehdit oluşturmaktadır.

Bu yüzden İsrail’le savaşımız, varlığının tamamen ortadan kalkmasına kadar sürecektir. Bundan dolayıdır ki onunla yapılacak hiçbir ateşkesi ya da barış anlaşmasını tanımıyoruz.

Bizimle İsrail arasındaki her türlü arabuluculuk girişimlerini kesinlikle reddediyor ve sadece Filistin’deki siyonist işgali meşrulaştırmaya yönelik olarak gördüğümüz bu çabaları sürdürenleri de düşman ilan ediyoruz.

Böylelikle Camp-David Antlaşması, Fahd planı, Reagan planı, Brejnev planı, Fransa-Mısır planı ve siyonist mevcudiyetin zımnen de olsa kabul edildiği her türlü planı reddediyoruz.

Burada, düşmanla “barış için toprak mübadelesi” çözümüne koşa koşa atılarak anlaşılan bütün fasık ülke ve kurumları mahkûm ettiğimiz altını çiziyoruz. Bu tavrı Müslüman Filistin halkının dökülen kanlarına ve mukaddes Filistin davasına büyük bir ihanet kabul ediyoruz.

Uluslararası Barış Gücü ve Şüpheli Görevi.

Düşmanın çekilmesinden sonra; direniş hareketini engelleyecek, İsrail’in ve istilacı birliklerinin güvenliğini sağlayacak bir güvenlik engeli olarak dünya istikbarının kendi planları doğrultusunda Müslümanların topraklarına yerleştirmeye çalıştıkları uluslararası güç, hileli bir iş birliğinin ürünü olarak reddedilmelidir. Biz istilacı siyonist sürüleriyle başa çıktığımız gibi onlarla da uğraşmaya mecbur kalabiliriz.

Bozguncu Arap Rejimleri.

Siyonist düşmanla uzlaşan Arap rejimleri; ümmetin arzu, heves ve duygularının gerisinde kalmış kokuşmuş ve köhne rejimlerdir. Bunlar Filistin’i gasbetmiş olan İsrail’le çarpışmayı akıllarına dahi getiremezler, çünkü varlıklarını köhne düzenlerin kurulmasında da en büyük rolü oynamış olan sömürgeci sahiplerinin korumasına borçludurlar.

Özellikle petrol krallıklarındakiler başta olmak üzere bazı gerici yöneticiler yüzüzce ülkelerini Amerika ve İngiltere’nin askeri üsleri haline getirmişler ve yabancı uzmanlara olan sonsuz güvenleriyle utanmadan onlara en üst düzeyde sorumluluk vermişlerdir. Ülkelerinin zenginliklerini sömürgecilere peşkeş çekmeye yönelik Beyaz Saray kaynaklı politikaları da büyük bir titizlikle uygulamaktadırlar.

Bazıları, bu korkunç ihanetlerini ve Amerikan çıkarlarının gönüllü uşağı olmalarını gizlemek ve meşrulaştırmak için kendilerini İslam şeriatının koruyucusu olarak ilan etmekte ama buna karşı bir tek devrimci İslami hitabın ülkelerine sokulmasını şiddetle yasaklamakta ve buna tahammül edememektedir.

Bu gerici rejimlerin İsrail'e karşı izledikleri uzlaşmacı ve bozguncu politikanın sonucu İsrail, birçoğunu artık kendisini tanımalarının kaçınılmaz olduğuna bir oldubitti olarak ikna etmiş ve kendi güvenliğinin sağlanması gerektiğini onaylatmıştır.

Mazlumlara İçin Uluslararası Cephe

İmanla hareket eden çıplak bağrıların, Allah'ın yardımıyla, demiri ve baskıcı rejimlerin zulmünü kıracağına hiçbir şüpheye yer bırakmaksızın kanıtlayan İran İslam Devrimi deneyiminden sora artık hiçbir mazeretleri kalmayan İslam ve Arap halklarına sesleniyoruz.

Sizleri; safları sıklaştırmaya, hedeflerinizi belirlemeye, hayallerinizi bir engel olan zincirleri kırmaya ve sizi baskı altında tutan işbirlikçi hükümetleri yıkmaya ısrarla çağırıyoruz.

Bütün mazlum halklar, özellikle de Müslüman ve Araplar zulme karşı direnmenin sadece ve ancak İslam düşünesiyle mümkün olabileceğini algılamalıdır. Çünkü bütün pozitivist ideolojiler Amerikan-Sovyet işbirliği karşısında dize gelmiştir. Artık insanın kökeni ve doğasıyla ilgili bütün Batı düşüncelerinin iflas ettiğini insanlığın arzu ve isteklerine cevap veremez hale düştüğünü ve onu cehalet, dalalet ve karanlıklardan kurtaramadığını görmeliyiz. İnsanlığın ihyası, gelişmesi ve üretkenliği için tek umut ışığı İslam'dır, çünkü;

“Allah, göklerin ve yerin nurudur. O'nun nuru, içine lamba bulunan, penceresiz bir oyuğa benzer. Lamba cam içerisindedir. Cam sanki inciden bir yıldız. Ne doğuya ve ne batıya mensup olmayan mübarek bir zeytin ağacı(nın yağı)ndan yakılır. (Öyle mübarek bir ağaç) ki, neredeyse ateş değmese de yağı ışık verir. (Bu ışık da) nur üzerine nurdur. Allah dilediği kimseyi nuruna iletir. Allah insanlara misaller verir. Allah her şeyi bilir.”

Allah Müslümanların Vahdetiyle Birliktedir

Ey Müslüman Halklar;

Vahdetimizi parçalamak, aramıza ayrılık sokmak ve Sünni-Şii ayrılığı taassubunu körüklemeye yönelik kötü niyetli emperyalist fitnesini iyi tanıyın.

İyi bilin ki, sömürgeciler Müslümanların zenginliklerini ancak onları ayrılığa düşürüp saflarını bozarak Sünnileri Şiilere ve Şiileri de Sünnilere karşı kışkırtıp daha sonra da bu görevi Müslümanların ülkelerindeki uzlaşmacı hizmetçileri, bel'am kılıklı işbirlikçi fasık ulema ve sömürgecilerin desteğiyle halka tahakküm eden yöneticilere emanet ederek yağmalayabilirler.

Allah, Müslümanların vahdetiyle birliktedir ve bu vahdet müstebirlerin emellerinin çarparak dağıldığı bir kaya ve zalimlerin hileli düzenlerini parçalayıp başlarına geçiren bir balyozdur.

“Böl ve yönet” politikasının ülkelerinizde uygulanmasına izin vermeyin ve onunla Kur’an-ı Kerim izinde toplanarak mücadele edin.

“Ve topluca Allah’ın ipine sarılın, ayrılmayın; Allah’ın size olan nimetini hatırlayın; Hani siz birbirinize düşman idiniz, (Allah) kalplerinizi birleştirdi, O’nun nimetiyle kardeşler haline geldiniz. Siz ateşten bir çukurun kenarında bulunuyordunuz, (Allah) sizi ondan kurtardı...”

Ey İslam Âlimleri;

Sizin sorumluluğunuz en az Müslümanların içine düştükleri kadar zorludur. Sizler, ümmeti İslam’ı yönlendirme görevini yerine getirebilecek ve ona tahakküm etmek, kölelik zincirini takmak ve zenginliklerini yağmalamak isteyen düşmanların tuzağına karşı uyurabilecek en ehil kişilersiniz.

Şüphesiz peygamberlerin varisleri olarak Resulullah’ın (s.a.s.) size emanet ettiği görevin bilincinde ve Müslümanların gözlerini size dikerek bu görevini yerine getirmenizi beklediklerinin farkındasınız. Zalimlere karşı durarak hakkı söylemenin güzel örneklerini sergileyin. Dünya hayatının geçici süslerinin çekiciliğinden kurtulup cenneti ve Allah yolunda şahadeti arzulanmanın ve onlara can atmanın numunesi olun.

Sizler için Rasulullah’ta, halk yediği zaman birlikte yemek ve halk aç kaldığı zaman da birlikte açlık çekmenin; müminlere namazda olduğu gibi cihat meydanlarında imamlık (yani öncülük) etmenin en güzel örneği vardır.

O; en güç anlarında halkın koruyucusu olmuş, öğrettikleriyle ve çözümleriyle hayatlarını aydınlatmıştır. Onlar da peygamberleri inanç ve güvenle izlemişlerdir.

Uluslararası Kuruluşlara Hitaben Son Söz

Son olarak BM ve Güvenlik Konseyi gibi uluslararası kuruluşlara hitaben bir şey söylemek zorundayız.

Bu kuruluşlar şu ana kadar genellikle mazlum halkların seslerini duyurabildikleri platformlar olmadı ve dünya müstebirlerinin kararlarının sultası altında, onların isteklerini yerine getiren ve istemediklerine engel olan bir makam olarak bu yöndeki etkisizliği süreceğe benzemektedir.

Belli sayıdaki ülkeye tanınmış veto hakkı bu düşüncemizin açık bir kanıtıdır.

Bundan dolayı böyle kuruluşlardan mazlumlar yararına çıkacak herhangi bir karar beklentisinde değiliz. z saygısı olan bütün ülkeleri, müstekbir devletlere tanınan veto hakkını yürürlükten kaldırmaya yönelik bir planı benimsemeye çağırıyoruz.

Aynı zamanda bu ülkelere; insanlığın en büyük düşmanı olan İsrail'in gasp ve gayrı meşru olması sebebiyle BM'den ihraç edilmesinde birleşmelerinin bir zorunluluk olduğunu hatırlatıyoruz.

Ey zgr ezilen halkar;

Bunlar bizim siyasetimiz, hedeflerimiz ve izlediğimiz yolu belirleyen ilkelerdir.

Allah'a ve hakka teslim olarak bizi kabul edenler hakkın dostu ve savunucusudurlar. Bizi dışlayanlara karşı ise; Allah bizimle zalimler arasında hükmünü verinceye kadar dayanacağız.

Ve's selamu ve rahmetullahu ve berakatuhu...

Kaynak: Qassam, 2006:307–331: Boran, 2007:240–269

EK-12: Lübnan'da Öğrencilere Uygulanan Anketin Orijinali ve Türkçesi

The Survey of Social and Political Structure of Lebanon and Hezbollah

1. Place of Birth.

.....

2. Your Sex

(a) Female

(b) Male

3. Location of the present residence.

.....

4. Your Age?

(a) 16-24

(b) 25 and above

5. Which grade are you at University?

(a) 1

(b) 2

(c) 3

(d) 4

(e) 5 and above

6. Indicate monthly salary of your family

(a) Under 500.000 LL

(b) Between 500.000 and 1 millions LL

(c) Between 1 million and 1,5 million LL

(d) Above 1,5 millions LL

7. What is the educational level of your father?

(a) Received no formal education

(b) Primary school

(c) Intermediate school

(d) High school

(e) University

8. What is the educational level of your mother?

(a) Received no formal education

(b) Primary school

(c) Intermediate school

(d) High school

(e) University

9. How do you identify yourself as sectarian?

* Muslim

(a) Shiite

(b) Suni

(c) Druze

(d) Alawi

(e) İsmaili

(f) Other(.....)

* Christian

(a) Maronite

(b) Grek Catholic

(c) Roman Catholic

(d) Grek Orthodox

(e) Jacobite

(f) Armenian Orthodox

(g) Nestorian

(h) Protestan

(i) Armenian Catholic

(j) Other(.....)

* Jewish

(a) Jewish

10. How do you identify yourself **at first**?

(a) As an Arab

(b) As a Lebanese

(c) As a Jewish (...)

As a Muslim (...)

As a Christian (...)

11. Would you describe yourself as,

(a) Very religious

(b) Religious

(c) Average (believer)

(d) Not very religious

(e) Not at all religious

12. Do you pray?

(a) Absolutely yes

(b) Yes

(c) Sometimes

(d) No

(e) Absolutely no

13. How often do you pray?

(a) Daily

(b) Weekly

(c) Monthly

(d) A few times in a year

(e) Never

14. Does anyone in your household who was killed or injured during the civil war?

(a) Yes

(b) No

(c) Don't Know/Refused

15. Who do you think is responsible of the civil war?

(a) Palestinians (b) Israel (c) Jordan (d) Syria (e) PLO

(f) Muslims in Lebanon (g) Christians in Lebanon (h) Others (.....) please indicate

16. If you had to choose, which group was victim during the civil war?

(a) Palestinians (b) Christians (c) Muslims (d) Everyone

(e)Others (.....) Please indicate

17. When you look back, was the civil war meaningful?

(a) Yes (b) No (c) Don't Know/Refused

18. Are you interested in politics?

(a) Always (b) Usually (c) Sometimes (d) Rarely (e) Never

19. What do you think about Hezbollah? It is a;

(a) Freedom fighter b) Political party (c) Non-governmental organization (d) Charity

(e) Terrorist group (f) Illegal group

20. Which actor was guilty in 2006 (34 days) war?

(a) Hezbollah (b) Israel (c) Both of them

21. Does the Hezbollah have the right to keep weapons?

(a) Absolutely yes (b) Yes (c) Sometimes (d) No e) Absolutely no

22. Israel does not apply the UN resolutions. Nevertheless, Should Hezbollah apply unilaterally the UN resolutions?

(a) Absolutely yes (b) Yes (c) Sometimes (d) No e) Absolutely no

Thank You...

Hizbullah ve Lübnan'ın Sosyal ve Siyasi Yapısı Hakkında Anket

1. Doğum Yeriniz.

.....

2. Cinsiyetiniz.

(a) Bayan

(b) Bay

3. Şu anda oturduğunuz yer.

.....

4. Yaşınız?

(a) 16–24

(b) 25 ve üstü

5. Üniversitede kaçınıcı yılınız?

(a) 1

(b) 2

(c) 3

(d) 4

(e) 5 ve üstü

6. Ailenizin aylık gelirini belirtiniz.

(a) 500.000 LL'sının altında

(b) 500 bin ve 1 milyon LL arası.

(c) 1 milyon ve 1,5 milyon LL arasında

(d) 1,5 milyon LL'sının üstünde

7. Babanızın eğitim seviyesi nedir?

(a) Resmi eğitim almamıştır

(b) İlkokul

(c) Orta okul

(d) Lise

(e) Üniversite

8. Annenizin eğitim seviyesi nedir?

(a) Resmi eğitim almamıştır.

(b) İlkokul

(c) Orta okul

(d) Lise

(e) Üniversite

9. Kendinizi mezhep olarak nasıl tanımlarsınız?

* Müslüman

- (a) Şii
- (b) Sünni
- (c) Dürzi
- (d) Alevi
- (e) İsmaili
- (f) Diğer(.....)

* Hıristiyan

- (a) Maruni
- (b) Rum Katolik
- (c) Roman Katolik
- (d) Rum Ortodoks
- (e) Yakubi
- (f) Ermeni Ortodoks
- (g) Nasturi
- (h) Protestan
- (i) Ermeni Katolik
- (j) Diğer(.....)

* Yahudi

- (a)Yahudi

10. Kendinizi **ilk olarak** nasıl tanımlarsınız?

(a) Arap olarak

(b) Lübnanlı olarak

(c)Yahudi olarak (...)

Müslüman olarak (...)

Hıristiyan olarak (...)

11. Kendinizi nasıl tarif edersiniz,

(a) Çok dindar

(b) Dindar

(c) Orta

(d) Fazla dindar değil

(e) Hiç dindar değil

12. İbadet eder misiniz?

(a) Kesinlikle evet

(b) Evet

(c) Bazen

(d) Hayır

e) Kesinlikle hayır

13. Ne kadar sıklıkla ibadet edersiniz?

(a) Günlük

(b) Haftalık

(c) Aylık

(d) Yılda birkaç kez

(e) Hiç

14. Ev halkınızdan kimse iç savaş sırasında öldü veya yaralandı mı?

(a) Evet

(b) Hayır

(c) Bilmiyorum

15. Sizce iç savaştan kim sorumludur?

- (a) Filistinliler (b) İsrail (c) Ürdün (d) Suriye (e) FKÖ
(f) Lübnanlı Müslümanlar (g) Lübnanlı Hıristiyanlar (h) Diğer (.....) Lütfen belirtiniz.

16. Birini seçmek zorunda olsanız, iç savaş esnasında kimi mağdur olarak seçerdiniz?

- (a) Filistinliler (b) Hıristiyanlar (c) Müslümanlar (d) Herkes
(e) Diğer (.....) Lütfen belirtiniz.

17. Geçmişe baktığımızda, iç savaş anlamlı mıydı?

- (a) Evet (b) Hayır (c) Bilmiyorum

18. Siyasetle ilgilenir misiniz?

- (a) Her zaman (b) Genellikle (c) Bazen (d) Nadiren (e) Asla

19. Hizbullah hakkında ne düşünüyorsunuz? O bir;

- (a) Özgürlük savaşçısıdır (b) Siyasi partidir (c) Sivil Toplum Kuruluşudur
(d) Yardım teşkilatıdır (e) Terörist gruptur (f) İlegal gruptur

20. Size göre 2006 (34 gün) savaşında hangi aktör suçlu idi?

- (a) Hizbullah (b) İsrail (c) İkisi de

21. Hizbullah silah tutma hakkına sahip midir?

- (a) Kesinlikle evet (b) Evet (c) Kısmen (d) Hayır (e) Kesinlikle hayır

22. İsrail BM kararlarını uygulamıyor. Buna rağmen Hizbullah, BM'nin kararlarını tek tarafı olarak uygulamalı mıdır?

- (a) Kesinlikle evet (b) Evet (c) Kısmen (d) Hayır (e) Kesinlikle hayır

Teşekkürler...

ÖZGEÇMİŞ

Abdulgani BOZKURT, 18.11.1985 yılında Trabzon'da doğdu. İlkokulu, Bayburt Cumhuriyet İlköğretim Okulu'nda tamamladı. Ortaokulu, 1996–2000 yılları arasında Bayburt Anadolu İmam Hatip Lisesi'nde tamamlarken lise eğitimini de yüksek derece ile aynı okulda 2003 yılında tamamladı. Ara vermeden başladığı Üniversite eğitimine Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İngilizce Uluslararası İlişkiler bölümünde devam etti ve bu eğitimini de yüksek derece ile 2008 yılında bitirdi.

Uluslararası İlişkilerinin yanında Anadolu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Ön lisans Programı'ndan 2009 yılında mezun oldu. Sahip olduğu İngilizcenin yanı sıra BOZKURT, Arapçayı ve Osmanlıca'yı okuyup yazabilmektedir.